

Samsun

SALIPAZARI İLÇESİ ALAN KARACAÖREN VE
KARAMAN KÖYLERİNDE KIRSAL MİMARİ

Eda GÜNEŞ

Prof. Dr. Mehmet Sami BAYRAKTAR

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • C. Cansın Selin Temana

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Serüven Yayınevi

Birinci Basım / First Edition • © Aralık 2025

ISBN • 978-625-5749-24-6

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Serüven Yayınevi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Serüven Publishing. Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without permission.

Serüven Yayınevi / Serüven Publishing

Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak

Ümit Apt No: 22/A Çankaya/ANKARA

Telefon / Phone: 05437675765

web: www.seruvenyayinevi.com

e-mail: seruvenyayinevi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume

Sertifika / Certificate No: 47083

Samsun

SALIPAZARI İLÇESİ ALAN KARACAÖREN VE
KARAMAN KÖYLERİNDE KIRSAL MİMARİ

Bu kitap Salıpazarı Belediyesi'nin Katkısıyla Basılmıştır

ÖNSÖZ

Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Samsun iline bağlı Salıpazarı, Yeşil, Değirmen ve Kırkıl derelerinin, Terme Çayı ile kesiştiği mevkiye Çarşamba Ovasına açılan noktada kurulmuş, kuzeyi düzlük, güneyi ise engebeli bir ilçedir. Geniş bir alana yayılan kestane ormanları ile dikkat çeken Salıpazarı yöresi bol yağış alan ormanlık bir bölgedir. Akarsu yataklarında yer alan moloz taşlar ve kestane ağaçları yörenin kırsal mimari tarzını yansıtan yapıların şekillenmesinde önemli rol oynamıştır.

Alan, Karacaören ve Karaman köyleri doğal güzellikleri ve yöreye özgü kırsal mimariyle dikkat çeken köylerdir. Salıpazarı'nın kırsal yapı türleri üzerine ilk araştırma niteliğinde olan çalışmamızın, ileride yapılacak bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağını ve Orta Karadeniz Bölgesi'nin yerel mimari kimliğinin tanınması konusunda faydalı olacağını ümit etmekteyiz. Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki yapıların plan tipleri, cephe özellikleri, yapı malzemesi, yapım sistemleri, mimari elemanları, süslemeleri ve yöreye özgü karakteristik özellikleri tespit edilmiş ve yöre geleneksel kırsal mimarimiz bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kitap, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doç. Dr. Mehmet Sami BAYRAKTAR danışmanlığında Eda GÜNEŞ tarafından 2024 yılında hazırlanan "Samsun Salıpazarı İlçesi Karaman, Alan ve Karacaören Köylerinde Kırsal Mimari" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kitabın basımında bizi destekleyen Salıpazarı Belediye Başkanı Refaettin KARACA'ya ve basım sürecinde yardımcı olan Salıpazarı Belediyesi Yazı İşleri ve Başkan Danışmanı Fatih Savuk'a teşekkürlerimizi sunarız. Çalışma sürecinde katkılarından dolayı Doç. Dr. Kemal ÖZKURT, Doç. Dr. Hayrunnisa TURAN, Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAHİN'e ve Bafra Culhakoca, Kolay ve Terzili Köyü fotoğrafları arşivini bizimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Şerif TÜMER'e teşekkür ederiz. Saha çalışması sırasında başta Alan Köyü muhtarı Orhan ŞENSOY, Karacaören sakinlerinden İdris TEKİN ve ailesi olmak üzere yardımcı olan Alan, Karacaören ve Karaman Köyü sakinlerine tek tek teşekkür ederiz. Bu süreçte her daim yanımızda olup bizi destekleyen GÜNEŞ ve BAYRAKTAR ailesine sonsuz teşekkürler.

Ocak 2025

Eda GÜNEŞ - Prof. Dr. Mehmet Sami BAYRAKTAR

ÖZET

Orta Karadeniz Bölgesi'nde Samsun ili Salıpazarı ilçesine bağlı olan Alan, Karacaören ve Karaman köyleri, Salıpazarı'nın güneybatısında yer alan dağ köyleridir. Ele alınan köylerde; cami, mescit, okul, ev, seren (ambar), fırın, samanlık, ahır, garaj, kuruluk, fındık harmanı, kuyu, atölye ve su değirmeni olmak üzere on dört ayrı türde geleneksel yapı bulunmaktadır. Bu çalışmada Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki geleneksel kırsal yapılar, yapım sistemleri, yapı malzemesi, plan tipleri, yapısal elemanlar ve mimari elemanları bakımından tanıtarak Sanat Tarihi bağlamında değerlendirilmiştir.

Alan Köyü'nde bir cami (1957 tarihli), bir fırın (1969 tarihli), Karacaören Köyü'nde bir cami (1952, 1962 tarihli) ve bir ilkokul (1987 tarihli) hariç olmak üzere ele alınan köylerdeki diğer yapıları belgeleyecek bir kitâbe veya belge bulunmamaktadır. Diğer yapılar, köy sakinlerinden elde edilen bilgiler ile mimari, malzeme ve teknik özelliklerine göre tarihlendirilmiştir. Kitabın konusunu oluşturan kırsal yapılar 1920'ler ile 2020 yılı arasında, yörede yaşamış olan ustalar tarafından ve yöre insanın yardımıyla inşa edilmiştir.

Orman bakımından zengin olan Salıpazarı köylerinde kestane ormanlarının da geniş alan kaplaması, yakın çevrede yer alması, neme dayanıklı ve uzun ömürlü olması sebebiyle geleneksel kırsal yapıların inşasında kestane ağacı başrolde yer almıştır. Kestane ağacından yalın bir halde inşa edilen yapılar, yörenin kırsal mimari tarzını yansıtmaktadır. Kestane ağacından inşa edilen geleneksel yapılarda "kurt boğazı" ve "kara boğaz" geçmeli ahşap yığma (çandı/çantı) sistemi yaygın olarak görülmektedir. Karadeniz Bölgesinin özellikle de yüksek kesimlerinde yaygın olarak kullanılan ahşap yığma sisteminin Anadolu'daki tarihi Geç Kalkolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Samsun İkiztepe kazılarında ortaya çıkarılan ahşap yığma/çantı/çandı sistemiyle inşa edilmiş duvar kalıntılarından bu sistemin, Geç Kalkolitik Çağ'da (MÖ. 4500-3500) başladığı görülmektedir.

İşlevselliğin ön planda olduğu ve büyük ölçüde yalın tutulan yapılar, yapım sistemi, inşa malzemesi, plan ve mimari elemanları bakımından Salıpazarı ilçesinin kırsal mimari tarzını yansıtmaktadır. Çalışma sahasında yer alan yapılar, Samsun'un diğer ilçeleri, Ordu, Sinop gibi komşuları ve Bursa, İstanbul gibi şehirlerdeki örneklerle yakın benzerlik

göstermektedir. Yakın dönem örnekleri olmalarına rağmen Alan, Karacaören ve Karaman Köyü kırsal yapıları, geleneksel kırsal/halk mimarlığını sürdüren yapılardır.

ABSTRACT

In the Central Black Sea Region, the villages of Alan, Karacaören and Karaman, which are affiliated with the Salıpazarı district of Samsun Province, are mountain villages located to the southwest of Salıpazarı. There are fourteen different traditional buildings in these villages, such as mosques, mescid, schools, houses, serens, ovens, haylofts, barns, garages, drying areas, hazelnut threshing floors, wells, workshops and water mills. In this study, traditional rural buildings in Alan, Karacaören and Karaman villages were introduced in terms of construction systems, building materials, plan types, building elements and architectural elements and evaluated in the context of Art History.

Except for a mosque (1957), a oven (1969) in Alan Village, a mosque (1952, 1962) and a primary school (1987) in Karacaören Village, there is no document to document the other structures in the villages discussed. The rural buildings, dated based on the information obtained from the village residents and their architectural, material and technical characteristics, were built between the 1920s and 2020 by craftsmen who lived in the region and with the help of the local people.

The chestnut forests covering a large area in the Salıpazarı villages, rich in forest resources, have played a leading role in the construction of traditional rural structures due to their proximity, resistance to moisture, and long lifespan. Traditional buildings constructed from chestnut trees commonly feature structures built with the "kurt boğazı" and "kara boğaz" interlocking log construction technique. The history of the wooden wall system, which is widely used especially in the high parts of the Black Sea, dates back to the Late Chalcolithic Age in Anatolia. From the remains of walls built with a wooden masonry system unearthed in Samsun İkiztepe excavations, it is seen that this system started in the Late Chalcolithic Age (4500-3500 BC).

The functionality-focused and largely simple structures reflect the rural architectural style of Salıpazarı district through their construction system, building materials, plan, and architectural elements. Rural structures in Salıpazarı show close similarities with examples in other districts of Samsun, as well as neighboring areas such as Ordu, Sinop, and cities like Bursa and Istanbul. Despite being recent examples, the rural

structures in Alan, Karacaören and Karaman villages are buildings that continue the traditional rural/folk architecture in all its characteristics.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	IV
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi	1
1.3. Araştırmanın Amacı.....	1
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	1
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.6. Literatür Bilgisi	2
2. SALIPAZARI'NIN COĞRAFI KONUM VE TARİHÇESİ	3
2.1. Coğrafi Konum.....	3
2.1.1. Alan Köyü	4
2.1.2. Karacaören Köyü.....	6
2.1.3. Karaman Köyü.....	8
2.2. Samsun'un Tarihçesi.....	10
3. KIRSAL MİMARİ KAVRAMI	16
4. SAMSUN SALIPAZARI İLÇESİ ALAN, KARACAÖREN VE KARAMAN KÖYLERİNDE KIRSAL YAPILAR	18
4.1. Camiler	18
4.1.1. Alan Köyü Camii.....	18
4.1.2. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii	33
4.1.3. Karaman Köyü Ahşap Camii.....	43
4.2. Mescit.....	52
4.2.1. Karaman Köyü Düz Kırık Mevkii Mescidi.....	52
4.3. Okul	55

4.3.1. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu	55
4.4. Evler	58
4.4.1. Alan Köyü Dursun Susoy Evi	58
4.4.2. Alan Köyü Mahmut Bal Evi	61
4.4.3. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi	65
4.4.4. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi	73
4.4.5. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi	78
4.4.6. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi	83
4.4.7. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi	87
4.4.8. Alan Köyü Kemal Gür Evi	90
4.4.9. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi	95
4.4.10. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi	99
4.4.11. Alan Köyü Resul Zengin Evi	104
4.4.12. Alan Köyü Veysel Bircan Evi	107
4.4.13. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi	112
4.4.14. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi	117
4.4.15. Karacaören Köyü Duran Tekin Evi	121
4.4.16. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi	125
4.4.17. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi	131
4.4.18. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi	135
4.4.19. Karacaören Köyü Selahattin Cebebi Evi	139
4.4.20. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi	141
4.4.21. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi	146
4.4.22. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi	152
4.4.23. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi	156

4.5. Serenler (Ambarlar).....	160
4.5.1. Alan Köyü Resul Zengin Sereni	160
4.5.2. Alan Köyü İsa Zengin Sereni.....	162
4.5.3. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni.....	167
4.5.4. Alan Köyü Cemal Bal Sereni.....	171
4.5.5. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni.....	175
4.5.6. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni	178
4.5.7. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni.....	181
4.5.8. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni	186
4.5.9. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni	191
4.5.10. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni	195
4.5.11. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni	198
4.5.12. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni	202
4.5.13. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni	207
4.5.14. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni.....	209
4.5.15. Karacaören Köyü İlyas Keskin Sereni	213
4.5.16. Karacaören Köyü Necmi Tekin Sereni.....	215
4.5.17. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni.....	218
4.5.18. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni.....	220
4.5.19. Karaman Köyü Cemal Keleş Sereni.....	223
4.6. Fırınlr	224
4.6.1. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını.....	224
4.6.2. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını	228
4.6.3. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını.....	231
4.6.4. Alan Köyü Cemal Bal Fırını.....	235
4.6.5. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını	237

4.6.6. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını.....	240
4.6.7. Alan Köyü Resul Zengin Fırını.....	245
4.6.8. Alan Köyü Hikmet Sağlam Fırını.....	247
4.6.9. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını.....	248
4.6.10. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını.....	251
4.7. Samanlıklar	255
4.7.1. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı.....	255
4.7.2. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı.....	260
4.8. Ahır	262
4.8.1. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır.....	263
4.9. Garajlar	266
4.9.1. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı.....	266
4.9.2. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı.....	268
4.10. Kuruluklar.....	270
4.10.1. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu.....	270
4.10.2. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu.....	272
4.11. Kuyular	273
4.11.1. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu.....	273
4.11.2. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu	275
4.12. Fındık Harmanı.....	276
4.12.1. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı	276
4.13. Atölye.....	278
4.13.1. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi.....	278
4.14. Su Değirmenleri	280
4.14.1. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1	280
4.14.2. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2	283

5. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME.....	287
5.1. Çalışma Sahasında Görülen Kırsal Yapı Türleri.....	287
5.2. Yapım Sistemleri.....	293
5.2.1. Ahşap Yığma (Çandı/Çantı) Sistemi.....	294
5.2.2. Ahşap Karkas (Çatki) Sistemi.....	300
5.2.3. Kâgir Yığma Sistemi.....	300
5.2.4. Karma Sistem.....	300
5.3. Yapı Malzemesi ve Tekniği.....	302
5.3.1. Ahşap.....	303
5.3.2. Taş.....	303
5.3.3. Tuğla.....	304
5.3.4. Metal.....	304
5.3.5. Betonarme.....	305
5.4. Konum.....	306
5.5. Plan Tipleri ve Elemanları.....	310
5.5.1. Camiler.....	310
5.5.2. Mescit.....	318
5.5.3. Okul.....	318
5.5.4. Evler.....	319
5.5.5. Serenler (Ambarlar).....	338
5.5.6. Fırınlr.....	345
5.5.7. Samanlık.....	353
5.5.8. Ahır.....	354
5.5.9. Garajlar.....	355
5.5.10. Kuruluklar.....	356
5.5.11. Kuyular.....	358

5.5.12. Fındık Harmanı.....	359
5.5.13. Atölye	360
5.5.14. Su Değirmenleri	361
5.6. Yapısal Elemanlar	362
5.6.1. Temeller.....	362
5.6.2. Duvarlar.....	366
5.6.3. Örtüler	373
5.7. Cephe Özellikleri.....	377
5.7.1. Camiler	377
5.7.2. Mescit.....	380
5.7.3. Okul	380
5.7.4. Evler	381
5.7.5. Serenler (Ambarlar).....	392
5.7.6. Fırınlr	396
5.7.7. Samanlık.....	399
5.7.8. Ahır	399
5.7.9. Garajlar.....	400
5.7.10. Kuruluklar.....	400
5.7.11. Kuyular	400
5.7.12. Fındık Harmanı.....	401
5.7.13. Atölye	401
5.7.14. Su Değirmenleri	401
5.8. Mimari Elemanlar	402
5.8.1. Camiler	402
5.8.2. Mescit.....	409
5.8.3. Okul	409

5.8.4. Evler	409
5.8.5. Serenler (Ambarlar).....	414
5.8.6. Fırınlr	417
5.8.7. Samanlıklar	419
5.8.8. Ahır	420
5.8.9. Garajlar.....	421
5.8.10. Kuruluklar.....	421
5.8.11. Kuyular	421
5.8.12. Fındık Harmanı.....	421
5.8.13. Atölye	422
5.8.14. Su Değirmenleri	423
5.9. Tarihlendirme.....	426
5.10. Süsleme.....	429
5.10.1. Ahşap Süsleme.....	429
5.10.2. Boyalı Süsleme (Yağlı Boya).....	433
5.10.3. Yazı Süsleme.....	434
5.10.4. Camaltı Levha.....	437
5.10.5. Taş Süsleme.....	438
5.11. Yapı Sanatkârları.....	440
6. SONUÇ	443
KIRSAL MİMARLIKLA İLGİLİ BAZI YEREL KAVRAMLAR	447
KAYNAKLAR.....	449

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Samsun ili Salıpazarı ilçesine bağlı Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yöreye has mimari bir tarzın geliştiği ve bir kısmının da korunduğu görülmektedir. Ancak günümüzde betonarme olarak inşa edilen yeni yapılar (özellikle de evler) nedeniyle ne yazık ki yörenin kırsal mimari örnekleri günden güne azalmaktadır. Salıpazarı'ndaki köylerin hepsini çalışma imkânı bulamadığımızdan, kırsal yapı bağlamında nitelikli eserlere sahip Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde nitelikli yapıların yeterli sayıda olmasından dolayı ve kırsaldaki yapıların da yok olmadan belgelenmesi için araştırmanın konusunu, Samsun Salıpazarı İlçesi Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde kırsal mimari oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yapıların belgelenmesi, tanıtılması ve Sanat Tarihi bağlamında değerlendirilmesi şeklinde ele alınan çalışma, Salıpazarı'nın Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan camiler haricindeki kırsal mimari yapı türleri üzerine yapılan ilk çalışma niteliğinde olması bakımında önem arz etmektedir. Çalışmamızın ileride yapılacak bilimsel çalışmalara ve Orta Karadeniz Bölgesi'nin yerel mimari kimliğinin tanıtılmasında faydalı olacağını düşünmekteyiz.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Salıpazarı ilçesi Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki kırsal mimari yapı türlerini Sanat Tarihi disiplini çerçevesinde değerlendirerek tanıtmaktır. Samsun Salıpazarı ilçesiyle ilgili ev ve camiler haricinde bilimsel bir çalışma bulunmamaktadır. Seçmiş olduğumuz konuyla ilgili bilimsel bir çalışmanın yapılmamış olması ve yöredeki kırsal yapıların yangında yanması ya da betonarme evlerin tercih edilmesi gibi sebeplerden dolayı Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki kırsal yapılar yok olmadan ayrıntılı bir şekilde belgelenerek ele alınmıştır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın ilk aşamasında çeşitli üniversite kütüphanelerinin arşivleri taranmış ve elektronik ortamda konuyla ilgili bilimsel literatür (tez, kitap, makale, bildiri) incelenmiştir.

2022 yılının Mayıs ayında Salıpzarı ilçesinin batı yönünde yer alan Düzköy, Çiçekli, Alan, Karaman, Karacaören köylerine gidilerek ön inceleme yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda Alan, Karacaören ve Karaman köylerinin çalışılmasına karar verilmiştir. Aynı yılın 13-14-15 Temmuz'da Alan, 23-24 Temmuz'da Karacaören, 24 Temmuz'da Karaman köylerinde gerçekleştirilen saha araştırmasında tespit edilen yapılar hane sahiplerinin izinleriyle, fotoğraf ve ölçü alma işleriyle belgelenmiştir. Akabinde AutoCAD programında yapıların plan ve cephe çizimleri yapılmıştır. Ayrıca Google Earth ve Yandex üzerinden yapıların konumları tespit edilmiştir. Çalışmanın son aşamasında yazım aşamasına geçilmiştir. Saha araştırmasında tespit edilen yapılar katalog bölümünde ayrı başlıklar halinde konumu, tarihçesi, yapı ustası, plan tipi, malzemesi, yapım tekniği gibi başlıklarla Sanat Tarihi disiplini çerçevesinde tanıtılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmamıza; Salıpzarı ilçesi Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan toplamda 70 adet kırsal yapı dâhil edilmiştir. Bu yapılar haricinde; özgün halini büyük ölçüde kaybetmiş, günümüze sadece bir duvarı ulaşmış ya da yoğun bitki dokusu arasında kalmış olanlar ile hane sahipleri tarafından incelememize izin verilmeyen bir ev çalışmaya dâhil edilmemiştir. Katalog bölümünde yer alan evlerden bazıları, hane sahiplerinin müsait olmaması ya da şehir dışında yaşamasından dolayı sınırlı bir şekilde incelenebilmiştir.

1.6. Literatür Bilgisi

Salıpzarı köylerinde yer alan kırsal konutlar ve ahşap camilerle ilgili bazı makale, tez ve kitap gibi çalışmalar bulunmaktadır. Şükran Keskin'in "Salıpzarı Geleneksel Kırsal Konut Oluşumu" adlı Yüksek Lisans tezinde Yeşil, Kırgıl, Yukarıkestanepınar ve Cevizli köylerindeki konutlar tanıtılarak değerlendirilmiştir. E. Emine Naza Dönmez, "Wooden Mosques of the Samsun Region, Turkey from the Past to the Present" kitabında "Karaman Köyü Ahşap Camii'nden bahsetmiştir. Eyüp Nefes'in "Samsun/Salıpzarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri" ve "Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler" kitaplarında Salıpzarı'nın bazı ahşap camileri yer almaktadır. T.C. Samsun Valiliği / Samsun İl Özel İdaresi'nin "Samsun Ahşap Camiler" adlı albüm içerikli kitabında Alan Köyü Camii'nden kısaca bahsedilmiştir. T.C. Samsun İl

Özel İdaresi Başkanlığı, “Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri” çalışmasında Alan Köyü ve Karaman Ahşap Camii’nden kısaca bahsedilmiştir. Hüseyin Tunçay’ın “Anadolu’nun Ahşap Camileri” ile Hüseyin Tuncay ve Ercan Yavuz’un “Gelenekten Geleceğe Ahşap Camiler” kitabında Alan Köyü Camii’nden bahsedilmiş ve Salıpazarı’nda bulunan bazı ahşap camilere de yer vermiştir. Yılmaz Can’ın “Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camileri” ve DOKAP’ın “Karadeniz’de Zamanın İzleri Samsun” kitabında Salıpazarı’nın bazı ahşap camileri yer almaktadır.

2. SALIPAZARI’NIN COĞRAFI KONUM VE TARİHÇESİ

2.1. Coğrafi Konum

Salıpazarı, Orta Karadeniz Bölgesi’nde yer alan Samsun iline bağlı 17 ilçeden birisidir. Samsun il merkezinin 54 km güneydoğusunda yer alan Salıpazarı’nın kuzeyinde Çarşamba ve Terme ilçeleri, güneyinde Tokat ilinin Akkuş ilçesi, doğusunda Ordu ilinin İkizce ilçesi, batı ve güneybatısında Ayvacık ilçesi yer almaktadır. Kuzeyi düzlük, güneyi ise engebeli olan Salıpazarı, Yeşil, Değirmen ve Kırkıl derelerinin, Terme Çayı ile kesişmesiyle Çarşamba Ovasına açılan noktada kurulmuştur (Görsel 2.1). Denize kıyısı olmayan ilçenin, merkezinin denizden yüksekliği 80 m olup en yüksek noktası 1.256 m yükseklikte olan Çorak Tepesi’dir. Akarsuyun bol olduğu Salıpazarı ilçesinde çok sayıda çay, dere ve şelale yer almaktadır.¹ 1973 yılında, ilçenin batısında yer alan Alanyaykın, Düzköy ve Bereket köylerinin birleşmesiyle Çarşamba ve Terme ilçelerinden ayrılan Salıpazarı ilçesi belediye olmuş ve 1988 yılında da ilçe teşkilatı kurularak Samsun’a bağlı ilçe haline gelmiştir.² Günümüzde Salıpazarı ilçesine bağlı 44 mahalle (köy) bulunmaktadır.

¹ <https://www.samtab.gov.tr/samsun-detay.asp?il=37-salipazarı> (Erişim: 04.04.2023); Cüneyt Aktaş ve Muhammed Bahadır, “Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal ve Mekânsal Değişimi”, *Akademik ve Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, S. 60, 2017, s. 437.

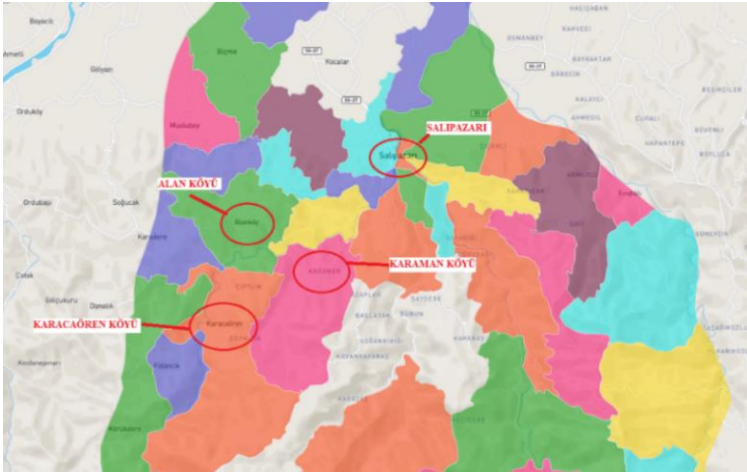
² <https://www.samtab.gov.tr/samsun-detay.asp?il=37-salipazarı> (Erişim: 04.04.2023).

Samsun Salıpaazarı İlçesi Alan Karacaören ve Karaman Köylerinde Kırsal Mimari

Görsel 2.1. Samsun ili haritası

http://cografyaharita.com/haritalarim/41_samsun_ili_haritasi.png
(Erişim: 03.04.2023)

Görsel 2.2. Samsun Salıpaazarı İlçesi Alan, Karacaören ve Karaman Mahalleleri (Köyler) <https://atlasbig.com.tr/images/samsun-salipazarinin-mahalleleri-harita.png> (Erişim: 03.04.2023)

2.1.1. Alan Köyü

Salıpaazarı ilçesine bağlı 44 mahalleden (köy) birisi olan ve Türklerin yaşadığı Alan Köyü, ilçe merkezinin 6,5 km güneybatısında yer almaktadır. Dağ köyü olan Alan Köyü'nde, toplu yerleşim görülmektedir. Avlu içerisinde konumlanan yapılar, köyün merkezi sayılan Alan Köyü

Camii'nin etrafında konumlanmıştır (Görsel 2.3). Eğimli arazilerin bolca yer aldığı köyde, evler arazilerin düz kesimlerine inşa edilmiştir. Alan Köyü'nde 80-100 arası hane yer almaktadır. 301- 400 m rakımda yer alan köyün, 2014 TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 415'tir.³ Köyde yer alan tarihsiz eski tabelaya göre ise nüfus 711'dir.

Alan Köyü'nde yer alan geleneksel yapılar, Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiştir. Karacaören ve Karaman köylerine göre geleneksel yapıların daha çok görüldüğü Alan Köyü'nde günümüze ulaşan yapı sayısı daha fazladır. Ormanlık alanların yoğun olduğu bir bölge olması sebebiyle, geleneksel yapıların inşasında genellikle ahşap malzeme kullanılmıştır. Ahşap malzemeyle inşa edilen yapılar; cami, ev, seren, ahır, kuruluk, garaj ve atölyedir. Fırın ve kuyu gibi yapılar ise taş veya betonarmedir.

Görsel 2.3. Salıpazarı Alan Köyü'nün uydu görünümü

https://yandex.com.tr/harita/106072/salipazarı/geo/alan_mah_/2215889139/?l=sat&ll=36.770061%2C41.065438&source=serp_navig&z=14
(Erişim: 03.04.2023)

³ Aktaş ve Bahadır, "Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal ve Mekânsal Değişimi", s. 54.

2.1.2. Karacaören Köyü

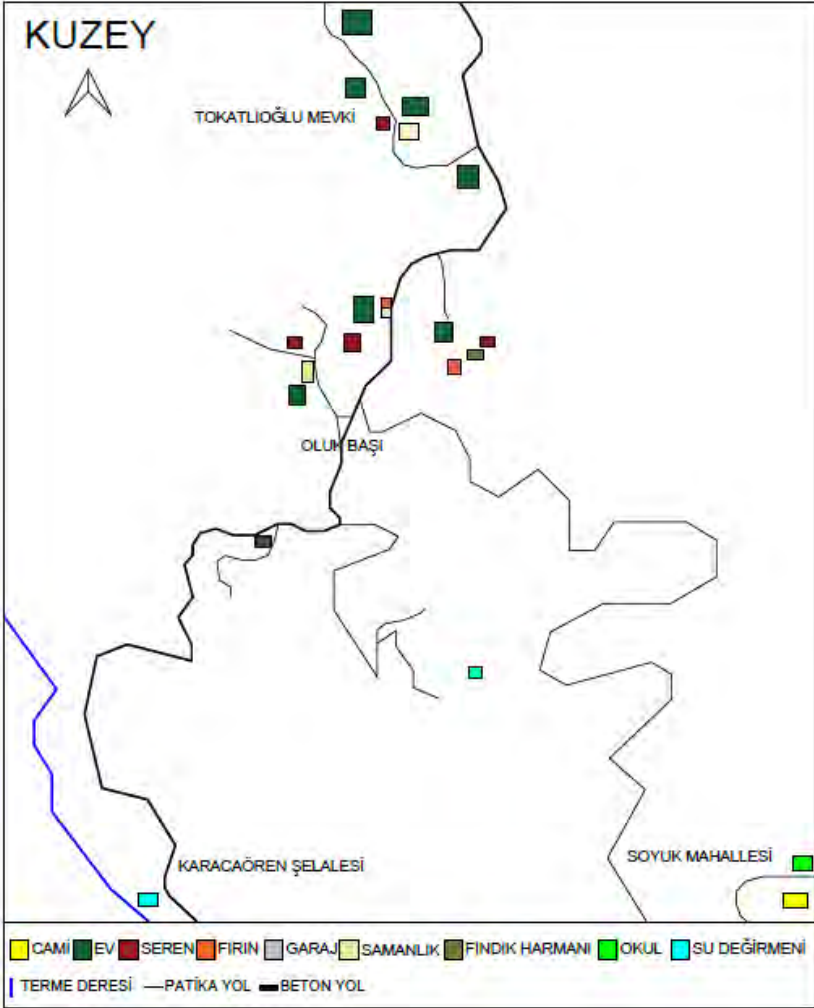
Salıpazarı ilçesine bağlı 44 mahalleden (köy) birisi olan, Türklerin ve Gürcülerin yaşadığı Karacaören Köyü, ilçe merkezinin 10,6 km güneybatısında yer almaktadır. Dağ köyü olan Karacaören Köyü'nde yerleşim yerleri köy, mevki ve mahalle olarak ayrılmıştır. Alan Köyü üzerinden ulaşılan köyün girişinde; Tokatlıoğlu Mevki, sonrasında Karacaören Köyü ve köyden 3 km güneyde Soyuk Mahallesi yer almaktadır. Karacaören Köyü'nde “oluk başı” adı verilen yer, bir nevi köyün meydanı sayılmaktadır. Karacaören Köyü'nde hane sayısı yaklaşık 50-60 arasındadır. Avlu içerisinde yer alan evler, eğimli arazilerin düz alanlarına inşa edilmiştir (Görsel 2.4). 301-700 m rakımda yer alan köyün, 2014 TUİK verilerine göre toplam nüfusu 330'dur.⁴

Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlendirdiğimiz geleneksel yapılar, Tokatlıoğlu Mevki ve Karacaören Köyü'nde yoğun olarak görülmektedir. Soyuk Mahallesi'nde birkaç tane geleneksel yapı yer almaktadır. Kestane ormanlarının yoğun olduğu bölgedeki yapılar, daha çok ahşap malzemeyle inşa edilmiştir. Ahşap malzeme haricinde de sayısı daha az olmakla birlikte taş malzeme tercih edilmiştir.

⁴ Aktaş ve Bahadır, “Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal ve Mekânsal Değişimi”, s. 54.

Görsel 2.4. Salıpazarı Karacaören Köyü'nün uydu görünümü
https://yandex.com.tr/harita/106072/salipazarı/geo/karacaoren_mah_/2215913089/?l=sat&ll=36.767510%2C41.026911&source=serp_navig&z=13 (Erişim: 03.04.2023)

Görsel 2.5. Salıpazarı Karacaören Köyü vaziyet plan krokisi

2.1.3. Karaman Köyü

Salıpazarı ilçesine bağlı 44 mahalleden (köy) birisi olan Karaman Köyü, ilçe merkezinin 5,8 km güneyinde yer almaktadır. Dağ köyü olan Karaman Köyü'nde yerleşim yerleri üç mahalle olarak ayrılmıştır. Karaman Köyü yolu üzerinden ulaşılan köyde, ilk iki mahalle orta mahalle olarak adlandırılırken, daha güneyde yer alan ve Gürcülerin yaşadığı mahalle ise Gürcüler Mahallesi veya Düz Kırık Mevki olarak adlandırılmaktadır. Avlu içerisinde yer alan evler, eğimli arazilerin düz alanlarına inşa edilmiştir (Görsel 2.6). 301-600 m rakımda yer alan köyün,

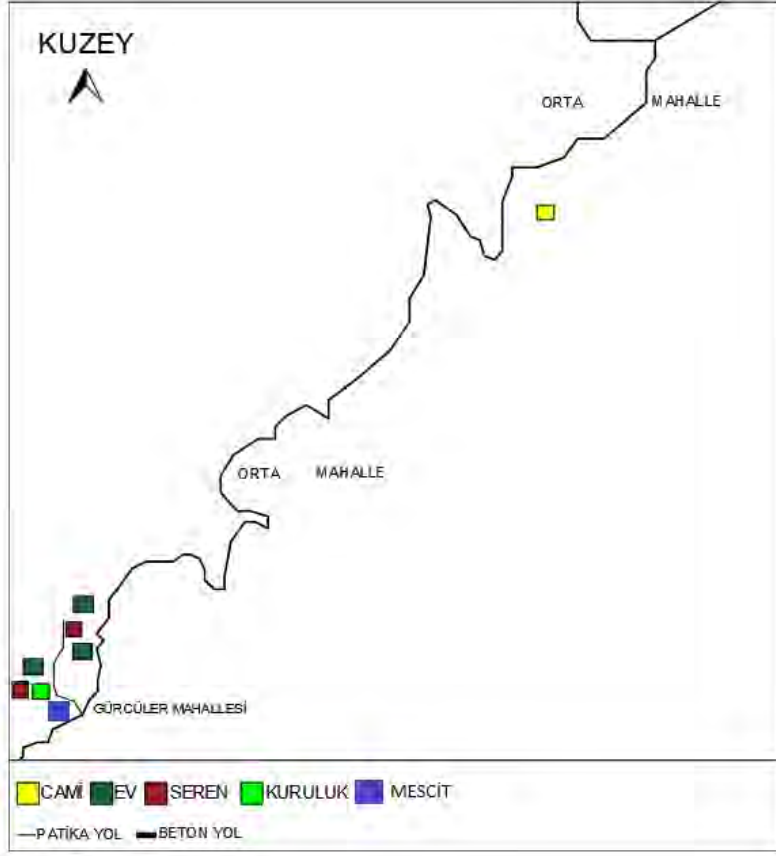
2014 TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 357'dir.⁵

Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiş olan geleneksel ahşap yapılar yoğun olarak Gürcüler Mahallesi'nde görülmektedir. Orta Mahalle olarak adlandırılan bölgede ise geleneksel ahşap yapıların yerini betonarme yapıların yer almasından dolayı günümüze birkaç tane yapı ulaşabilmiştir.

Görsel 2.6. Salıpazarı Karaman Köyü'nün uydu görünümü
https://yandex.com.tr/harita/106072/salipazarı/geo/karaman_mah_/2215947206/?l=sat&ll=36.795259%2C41.042284&z=13 (Erişim: 03.04.2023)

⁵ Aktaş ve Bahadır, "Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal ve Mekânsal Değişimi", s. 54.

Görsel 2.7. Salıpazarı Karaman Köyü vaziyet plan krokisi

2.2. Samsun'un Tarihçesi⁶

Orta Karadeniz Bölgesi, sık ormanlarla kaplı olması sebebiyle yerleşim için fazla tercih edilmeyen bir yer olmuş ve Anadolu'nun diğer bölgelerinden daha geç bir dönemde iskâna açılmıştır. Dağların dik ve sarp oluşu dolayısıyla iç bölge yerleşim için tercih edilirken, erken dönemlerde sahil kesimi pek tercih edilmemiştir.⁷

Samsun'un bilinen en eski ismi "Enete"dir. Şehre Miletoslu

⁶ Salıpazarı ilçesinin tarihçesiyle ilgili akademik çalışmalar olmadığından konu Samsun tarihi içerisinde değerlendirilmiştir.

⁷ İbrahim Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, İlkadım Belediyesi, Samsun 2012, s. 32.

koloniciler “Amisos”,⁸ Atinalılar “Peiraia”, İtalyanlar “Simisso”, Türkler ise 11. yüzyılın son çeyreğinde bölgeye geldiklerinde kent merkezine “Samsun”, şehrin tamamına da “Canik” demişlerdir.⁹ Canik adı Osmanlı Dönemi boyunca kullanılan bir isim olmuş fakat yerel halkın dilinde tüm Karadeniz sahili boyunca uzanan şeride “Canik” veya “Cenik” adı verilmekteydi.¹⁰

İlk yerleşimleri tarih öncesine uzanan Samsun’un Tekkeköy ilçesinde yapılan araştırmalarda, Orta Paleolitik’e işaret eden ve Mezolitik çağa ait aletler ele geçirilmiştir.¹¹ Bafra ilçesinin kuzeydoğusunda yer alan İkiztepe, Geç Kalkolitik Dönem’de Samsun’un en çok bilinen yerleşim yeridir. İkiztepe’de Geç Kalkolitik Çağ’dan Eski Hitit Devleti’nin kuruluşuna kadar kesintisiz yerleşmeler bulunmuştur.¹² Geç Kalkolitik Döneme ait bir başka yerleşim ise Samsun’un güneydoğusunda Kılıçdede Mahallesi içinde, Mert ırmağı kıyısında yer alan Dündartepe’dir.¹³ İkiztepe ve Dündartepe (Öksürük Tepe), İlk Tunç Çağı’nda Samsun’un başlıca yerleşim yerleridir.¹⁴

Samsun’da tarih boyunca pek çok topluluk yer almıştır. Yazılı belgelere göre Samsun ve çevresinde yaşayan topluluklar arasında ismi bilinen ilk topluluk, Mert ırmağı ağzında küçük bir şehir kurduklarını bilinen Gaşkalar/Kaşkalar’dır.¹⁵ Hititlerin çağdaşı olan Gaşkalarla ilgili bilgilere Hitit metinlerinden ulaşılmaktadır.¹⁶ Samsun’un kuzey kesiminde

⁸ Bugünkü Samsun şehrinin batı ve kuzeybatısında Kalyon/Fener Burnu sırtı üzerinde ve bu sırtın yamacında Kara Samsun/Gavur Samsun diye adlandırılan yerdir. Amisos şehri sonraki kuruluşlarında denize daha çok yaklaşmış alanını büyütülmüştür. Ali Sarcan, *Samsun Tarihi*, Kültür Matbaası, Ankara 1966, s. 35.

⁹ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 192.

¹⁰ Osman Köse, “Canik’in Osmanlılara Geçişi ve Canik’te İktisadî Hayat”, *İlkçağdan Cumhuriyete Canik*, ed. Cevdet Yılmaz, Canik Belediyesi, Samsun 2011, s. 83.

¹¹ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 32.

¹² Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 37.

¹³ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 39; Sümer Atasoy, *Amisos Karadeniz Kıyısında Antik Bir Kent*, Koç, Samsun 1997, s. 16.

¹⁴ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 40.

¹⁵ Mehmet Öz, “Samsun”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 83.

¹⁶ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 43.

yüksekliği azalan yerler ile sahil kesimini elinde tutan Gaşkalar, bugüne kadar tam alışılmayan bir sebepten MÖ. 8. yüzyılda Samsun ve çevresinden ayrılmışlardır. Gaşkalar'dan sonra şehir Hitit ve Friglerin hâkimiyetine girmiştir.¹⁷ Friglerden sonra bu bölgeye, Orta Asya'dan gelen Türkistan kökenli olan Kimmerler daha sonrasında da İskitler hâkim olmuştur. İskitlerin Samsun ve çevresindeki hâkimiyeti, Kimmerler daha uzun süreli olmuştur. Kurupelit, Salıpazarı ve Lâdik'te elde edilen buluntulardan İskitlerin sahil ve iç kesimlere yerleşmiş olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Salıpazarı Yeşilköy'de bulunan kaya yazıtları ve hemen doğusundaki komşu vadideki Terme Ambartep Köyü'nde ele geçen mezar taşına kazınan Runik yazı örneği ile damgalar günümüze ulaşan önemli buluntulardır.¹⁸

Samsun'da ilk koloniyi kuranların Miletoslular olduğu bilinmektedir. Miletoslu Theopompus tarafından kurulan bu ticaret merkezine "Amisos" adı verilmiştir.¹⁹ Karadeniz Bölgesi'nde kolonilerin kurulmaya başlanmasıyla Samsun'un önemi artmıştır.

Amisos, MÖ. 546'dan sonra Pers hâkimiyetine girmiştir. Amisos'a gelen Pers İmparatoru Darius, mevcut şehrin 3 km. batısındaki Toramantepe'de şehri yeniden kurmuştur. Burası daha sonra Kara (Kâfir) Samsun adıyla anılmıştır.²⁰ Pontus Krallığı'nın kurucusu olan I. Mithradates, halefi olan oğlu Arioborzanes (MÖ. 266-250) Dönemi'nde bölgenin önemli liman kentlerinden biri olan Amisos'u ele geçirmiştir.²¹ MÖ. 64 yılında Romalıların eline geçen şehrin ticarî önemi artmıştır. Ticarî gelişme ile zenginleşen şehirde bir süre sonra Hıristiyanlık yayılmaya başlamıştır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle, Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun idaresi altına giren Amisos, piskoposluk merkezi haline getirilmiştir.²² 863 yılında Malatya Emîri Ömer b. Abdullah Amisos'u işgal etmiş ancak Bizans ordusu Amisos'u geri almış ve şehir Türkler tarafından fethedilinceye kadar Bizans hâkimiyetinde kalmıştır.²³

¹⁷ Öz, "Samsun", s. 83.

¹⁸ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 44, 47, 50, 54, 190.

¹⁹ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 62.

²⁰ Öz, "Samsun", s. 83.

²¹ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 71.

²² Öz, "Samsun", s. 83.

²³ Öz, "Samsun", s. 83.

1071 Malazgirt Zaferi'nin ardından Sultan Alp Arslan Anadolu'nun fethi emrini vermiştir.²⁴ İç Anadolu'nun Karadeniz'e çıkış kapısı olan Samsun, Danişmend Gazi için büyük öneme sahiptir.²⁵ Danişmend Gazi Samsun'a yönelik akınlarda bulunmuş ancak şehri alamamıştır. Danişmend Gazi, Malazgirt zaferinden sonra Orta Karadeniz Bölgesi'nin Türk yurdu haline gelme sürecini başlatan kişi olarak tarihteki yerini almıştır.²⁶ Samsun'un sahil kesimini ele geçiremeyen Danişmendliler 11. yüzyılın son çeyreğinde şehrin güneyindeki Vezirköprü, Havza ve Lâdik'i ele geçirmiştir. Danişmendliler Amisos'u almak için her fırsatı kullanmışsa da başarılı olamamış ancak Ünye ve 1158'de Bafra'yı ele geçirmiştir.²⁷

Türkiye Selçukluları, 1175'te Canik ve Doğu Karadeniz sıradağlarının güneyindeki kırılık alanı ele geçirmiştir. Bizans kaynaklarında 1178 yılında Amisos'un Selçukluların eline geçtiği, 1186'da Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın ülkesini oğulları arasında pay ettiğinde Samsun'u Türklere ait gösterdiği belirtilmiştir. Selçuklular Amisos'un doğusuna bugünkü Saathane Meydanı ve çevresinde Türklere ait ve "Müslüman Samsun" adıyla yeni bir yerleşim yeri kurmuştur. Müslüman şehrin ortaya çıkmasıyla Samsun iki merkezli bir kent haline gelmiştir. 13. yüzyılın başlarından itibaren Selçuklular, Çarşamba'ya ulaşmış ve bu tarihlerden itibaren Salıpazarı ve Ayvacık bölgeleri de Selçuklu yurdu haline gelmiştir.²⁸

Anadolu, 1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra Moğol baskısı altına girmiş ve bu ortamdan Samsun da etkilenmiştir. Moğol hâkimiyetinin sonlanmasıyla Samsun'da son İlhanlı valisi olan Eretna'nın kurduğu devlet etkili olmaya başlamıştır.²⁹

Anadolu Selçuklularının zayıflamasıyla 14. yüzyılın başlarından itibaren Samsun ve çevresinde Canik Beylikleri adı verilen beylikler hâkimiyet kurmaya başlamıştır.³⁰ 1318 yıllarında Samsun (Müslüman

²⁴ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 100.

²⁵ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 101.

²⁶ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 103.

²⁷ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 104, 105, 107, 193.

²⁸ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 112, 113, 115, 194, 195.

²⁹ Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 195.

³⁰ İbrahim Tellioglu, "Samsun'a Türk Yerleşimin Tarihsel Gelişimi", *Journal of Turkish Studies*, 9/4, 2014, s. 1112.

Samsun), Lâdik ve Kavak civarında Kubadoğulları, Bafra civarında Bafra (Bavra) Beyleri, Terme (Canit-i Göl) ve Çarşamba civarını ele geçirip Ordu Köyü'nü merkez ilan edip Ayvacık ve Salıpazarı'na da hâkim olan Tâceddinoğulları ve Klasik Osmanlı Canik Sancağı içinde olmayan ancak bugün Samsun ili sınırları içinde yer alan Vezirköprü, Havza, Lâdik yörelerinde ise Taşanoğulları ve Kubadoğulları hüküm sürmüştür.³¹

Samsun'un Osmanlı Dönemi'nde ele geçirilmesi Yıldırım Bayezid (1389-1402) zamanında gerçekleşmiştir. 1398'de Osmanlı Devleti, Müslüman Samsun önlere geldiğinde şehir Kubadoğlu Cüneyt Bey'in elindeydi. Cüneyt Bey'in Osmanlı ordusuyla çatışmayı göze alamayarak çekilmesinden dolayı, herhangi bir çatışma olmaksızın Osmanlı ordusu kente girmiştir. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Müslüman Samsun, Candaroğulları tarafından ele geçirilmiştir. 1419 yılında Çelebi Mehmet (1413-1421) hâkimiyeti yeniden tesis etmek üzere, Samsun'a sefere çıkmıştır. Osmanlı ordusunun şehre girmesiyle, Gâvur ya da Kâfir Samsun adı verilen şehri elinde tutan Cenevizliler, kenti yakarak sahilde bekleyen gemilerine binerek bu bölgeden ayrılmışlardır.³² Ancak Cenevizliler'in tamamı şehri terk etmemiştir. İtalyan kaynakları, 1424'te şehirde bir Ceneviz kolonisinin varlığından söz etmektedir. 890 (1485) tarihli Tahrir Defteri Samsun'da "Frenk pazarı cemaati" adı altında bir grubun varlığına tanıklık eder ki bunların Ceneviz kolonisinin kalıntıları olduğu anlaşılmaktadır.³³ Osmanlı Devleti, 1419'da Kubadoğulları, 1427-1428'de Tâceddinoğulları ve 1430'da Taşanoğulları beyliğinin ortadan kaldırılmasıyla Samsun'u tamamen kontrolü altına almıştır. 1419 yılında başlayıp 1430 yılında biten seferler sonucunda Samsun'da Osmanlı hâkimiyetinin kurulmasıyla birlikte, ilk kez bir Türk devleti şehrin tamamına hâkim olmuştur.³⁴

Samsun özellikle Millî Mücadele açısından önemli bir mevkiye

³¹ Mehmet Öz, "Onbeşinci Yüzyıldan Onyedinci Yüzyıla Samsun Yöresi", *Samsun Araştırmaları*, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun 2013, s. 24; Öz, "Samsun", s. 84; Tellioglu, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, s. 196; İbrahim Tellioglu, "Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Canik", *İlkçağdan Cumhuriyete Canik*, ed. Cevdet Yılmaz, Canik Belediyesi, Samsun 2011, s. 62

³² Tellioglu, "Samsun'a Türk Yerleşimin Tarihsel Gelişimi", s. 1113.

³³ Öz, "Samsun", s. 84.

³⁴ Tellioglu, "Samsun'a Türk Yerleşimin Tarihsel Gelişimi", s. 1113.

sahiptir. Mustafa Kemal Paşa'nın maiyetiyle 19 Mayıs 1919'da Millî Mücadele'yi başlatmak üzere Samsun'a çıkışı Türk tarihi bakımından müstesna bir önemi haiz olduğu gibi Samsun'un tarihinde de unutulmaz bir yere sahiptir.³⁵ Cumhuriyet'in başında aynı isimle kurulan vilâyetin (Samsun vilâyeti) merkezi olan Samsun şehri; günümüzde Alaçam, Asarcık, Atakum, Ayvacık, Bafra, Canik, Çarşamba, Havza, İlkadım, Kavak, Lâdik, Ondokuzmayıs, Salıpazarı, Tekkeköy, Terme, Vezirköprü ve Yakakent olmak üzere on yedi ilçeye ayrılmıştır.³⁶

³⁵ Öz, "Samsun", s. 85-86.

³⁶ Öz, "Samsun", s. 88; <https://samsun.bel.tr/ilceler> (Erişim: 05.11.2023).

3. KIRSAL MİMARİ KAVRAMI

TDK'ye göre kır, “şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer; dağ bayır, sahra”, kırsal ise, “şehir merkezlerinin dışında, nüfusun az olduğu, tarım ve hayvancılık yapılan yer; kırılık” olarak tanımlanmıştır.³⁷ Türkiye’de kırsal yerleşimlere ait ilk düzenleme 07.04.1924 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 442 numaralı Köy Kanunu’nun 1. faslının 1. maddesinde yer almaktadır.³⁸

Kırsal mimarlık, yerel yaşamın gereksinimlerine ve yapım malzemelerine dayanan, yerel gelenekleri yansıtan mimarlık türüdür.³⁹ Dünya Vernaküler Mimarlık Ansiklopedisi kırsal mimarlık kavramını “... halk tarafından yapılmış tüm evler ve diğer yapıları kapsar. Seçilen çevrenin olanakları ve elde var olan malzemelerle, çoğunlukla konut sahibi ya da yerel yapı ustaları tarafından geleneksel tekniklerle inşa edilmiştir. Halk mimarlığının tüm formları belirli gereksinimleri karşılamaya yöneliktir; bu gereksinimlerin ardındaki kültürün, yaşam tarzının, ekonomik faaliyetin ve değerlerin izlerini taşır” şeklinde tanımlamaktadır.⁴⁰

Kırsal mimari yayınlarda, “halk mimarlığı”, “yöresel/yerel mimarlık”, “yerli mimarlık”, “vernaküler mimari”, “spontan mimarlık”, “indirgene mimarlık” ve “tarım çağı mimarlığı” gibi farklı nitelendirmelerle anılmaktadır.⁴¹

Kırsal mimarlık ve halk mimarlığına ilk olarak dikkat çeken 19. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere’de ortaya çıkan, “Arts and Crafts Movement” olarak nitelenen akımın öncülerinden William Morris olmuştur.⁴² Kırsal mimarlık, 20. yüzyılın ortalarında estetik değeri olan birer örnek olarak mimarlık sergilerinde yer almaya ve kültür çevrelerinin ilgi merkezi olarak kitaplarda görülmeye başladıktan sonra tanınırlık kazanmıştır.⁴³

³⁷ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 06.11.2023).

³⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/68T.pdf> (Erişim: 06.11.2023).

³⁹ *Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, Çekül Vakfı Yayınları, İstanbul 2015, s. 5.

⁴⁰ *Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, s. 8.

⁴¹ *Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, s. 5; Cengiz Bektaş, *Halk Yapı Sanatı*, Literatür Yayınları, İstanbul 2001, s. 23.

⁴² *Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, s. 9.

⁴³ *Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, s. 9.

Kırsal mimarinin korunmasının gerekliliğine yönelik çaba ve söylemler 1964 tarihli Venedik Tüzüğü'yle birlikte ortaya çıkmıştır.⁴⁴ Venedik Tüzüğü'nün 1. maddesinde “tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar” ifadesi yer almaktadır.⁴⁵ Venedik Tüzüğü'nden bugüne kırsal mimarinin önemi ve korunmasının gerekliliğine işaret eden pek çok ulusal, uluslararası sempozyum ve kolokyum yapılmıştır.⁴⁶ Tunus ICOMOS'unun 1982 yılındaki önerisinin ardından, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu'nun (UNESCO) 1983 yılı Genel Kurulunda alınan kararla, üye devletler tarafından her yıl 18 Nisan'da kutlanan “Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü” kapsamında, 2001 yılında Uluslararası ICOMOS tarafından “tarihi köylerimizi koruyalım” temalı etkinlik gerçekleştirilmiştir.⁴⁷

Kırsal mimarlık içerisinde özel bir konuma sahip olan evler haricinde köy yerleşmelerinde; cami, köy mescidi, okul, fırın, seren (ambar), samanlık, ahır, kuyu, değirmen, çeşme, havuz, kuruluk, fındık harmanı, atölye, avlu, bahçe, çardak, depo, kümes, tuvalet ve köprü gibi yerel malzemeler ile inşa edilmiş kırsal mimarlığın alanı içerisine giren yapılar yer almaktadır.⁴⁸ İşlevselliğin ön planda tutulduğu kırsal yapıların şekillenmesinde; coğrafi ve iklim şartları, toplumsal ve kültürel etkenler, yakın çevrede yer alan malzemeler etkili olmuştur. Köylerde yetişen okuması ve yazması olmayan yapı ustaları, basit araçlar kullanarak, genellikle konut sahiplerinin de yardımıyla estetik kaygının ikincil önemde olduğu yalın ve çevreyle uyumlu bir de işlevsel kır yapıları inşa etmektedir.

⁴⁴ Zeynep Ahunbay, *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, Yem Yayınları, İstanbul 2004, s. 150.

⁴⁵ http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf (Erişim: 06.11.2023).

⁴⁶ Eti Akyüz Levi ve Burcu Taşçı, “Ege’de Kırsal Mimari Araştırmaları: Bayındır Köyleri”, *Megaron*, 12/3, 2017, s. 366.

⁴⁷ A. Ceren Güler, “Tarihi Kırsal Peyzaj Kavramının Getirdiği Yeni Açılımlar”, *Mimar.ist*, 3, 2019, s. 30.

⁴⁸ *Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, s. 9.

4. SAMSUN SALIPAZARI İLÇESİ ALAN, KARACAÖREN VE KARAMAN KÖYLERİNDE KIRSAL YAPILAR

Bu bölümde Salıpaazarı ilçesine bağlı Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde 14 ayrı türde toplamda 70 kırsal yapı ele alınmıştır. Bu yapılar; başta cami (3), mescit (1), okul (1), ev (24) ve ev eklentileri olan seren (19), fırın (10), samanlık (2), ahır (1), garaj (2), kuruluk (2), kuyu (2), findık harmanı (1) ile atölye (1) ve su değirmeni (2) şeklinde zamandizinsel olarak kendi içerisinde de Alan, Karacaören ve Karaman Köyü sıralamasıyla Sanat Tarihi bağlamında tanıtılmıştır.

4.1. Camiler

Alan, Karacaören ve Karaman Köyü'nde birer olmak üzere toplam 3 adet ahşap cami tespit edilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Camiler; Alan, Karacaören ve Karaman Köyü sırasıyla kendi içerisinde zamandizinsel de takip edilerek; plan tipleri, cephe özellikleri, yapı malzemesi, yapım sistemleri, mimari elemanlar ve süslemeleri bakımından tanıtılmıştır.

4.1.1. Alan Köyü Camii

Alan Köyü'nün merkezindeki mezarlık içinde yer alan yapı, düz bir alanda inşa edilmiştir (Görsel 4.1, Görsel 4.2). Yapının dış kapısının sağ tarafında bulunan metal levha, harime giriş kapısının üzerinde yer alan kitâbe ve yörede yaşayan insanların da ifadelerinden caminin 1957 yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır (Görsel 4.16, Görsel 4.10, Görsel 4.20). Yörede yaşayan insanların ifadelerine göre cami, köyde yaşayan insanların da yardımlarıyla marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir. Yapı, Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 720-05/05/2006 nolu kararı ve II. Koruma derecesiyle tescil edilmiştir.⁴⁹ Yaklaşık olarak 30 yıldır kullanılmayan yapı, 2025 yaz döneminde Alan Köyü sakinleri tarafından onarılmıştır. Cami günümüzde ibadete kapalıdır. Yapının güney yönünde, yaklaşık 180-190 m mesafede yeni bir cami yer almaktadır.

Cami, 11,97 x 9,93 m ölçülerinde kuzey-güney yönünde dikine

⁴⁹ T.C. Samsun İl Özel İdaresi Başkanlığı, *Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, Samsun 2012, s. 656.

dikdörtgen planlıdır (Görsel 4.3, Görsel 4.4).⁵⁰ Düz tavanlı harimin orta kesiminde, küçük birer ahşap kubbe yer almaktadır. Ahşap yığma (çandı/çanti) tekniğindeki yapı, son cemaat mahalli, harim ve mahfil katından oluşmaktadır (Görsel 4.3, Görsel 4.4). Yapı, iri moloz taşlar üzerine, köşelerden kurt boğazı geçme tekniğiyle bağlanmış kalasların üzerine oturtulmuş ve yerden 50-70 cm kadar yüksek tutularak toprakla bağlantısı kesilerek nemden korunmuştur. Eğimden dolayı yapının cephelerinde kot farkı görülmektedir (Görsel 4.11, Görsel 4.12, Görsel 4.13). Yapının kuzeybatı köşesinde, dairevi planlı ahşap bir minare yer almaktadır. Minarenin şerefesi ve külâhı sac ile kaplanmış (Görsel 4.14, Görsel 4.15).

Cami, iki katlı cephe görünümüne sahiptir. Yapının her bir katında on bir ahşap perde ve her iki katın arasında da kat kirişleri yer alır (Görsel 4.5, Görsel 4.6, Görsel 4.7). Kuzey cephede yer alan kapının üzerinde, eli böğründe ile taşınmakta olan bir saçak yer almaktadır. Yapıya, kuzey cephenin ortasındaki betonarme iki basamaklı merdiven ile ulaşılan, takriben 1,50 m genişliğindeki tablalı iki kanatlı bir ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.16). Bu kapıdan girildikten sonra son cemaat mahalli olarak düzenlenmiş kısmın, doğu ve batı yönünde korkuluklarla çevrili ve bir basamak yüksekliğinde birer seki yer almaktadır (Görsel 4.17, Görsel 4.18). Son cemaat mahallinin kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerinde bulunan iki yalın korkuluklu ahşap merdivenle mahfil katına çıkılmaktadır (Görsel 4.34, Görsel 4.35). Yapının her iki katının güney cephesinde dört, doğu ve batı cephelerinde üç, kuzey cephenin alt katında dört, üst katında ise beş giyotin (düşey sürgülü) kanatlı pencere yer almaktadır. Harim ile son cemaat mahalli arasında yer alan cephede ise her iki katta da dört adet giyotin kanatlı pencere yer almaktadır. Batı cephesi birinci kat hizasına kadar dıştan sac malzemeyle kaplanmış (Görsel 4.6, Görsel 4.7, Görsel 4.8, Görsel 4.9). Harim doğu, batı ve güney cephelerinde yer alan dikdörtgen açıklı giyotin kanatlı pencereler ile aydınlatılmaktadır (Görsel 4.21).⁵¹

Harime, her biri döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu

⁵⁰ Eyüp Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, Etüt Yayınları, Samsun 2009, s. 79; Eyüp Nefes, *Samsun Salıpzarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, ed. Hayrunnisa Nefes, E-Kitap Projesi, İstanbul 2022, s. 17.

⁵¹ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 79; Nefes, *Samsun Salıpzarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 18.

çubuklardan oluşan korkuluklarla çevrili bir sahanlıkla ulaşılan tablalı iki kanatlı bir ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.10).⁵² Harim kapısı üzerinde, dikdörtgen bir kitâbe yer alır. Bu kitâbede;

Tablo 4.1. Alan Köyü Camii harim kapısı üzerindeki kitâbe

عثمان	ساحب اخيرات حلال	عمر الفا
زى التونين	بسم الله الرحمن الرحيم	روق
رضى الله	1957	رضى الله
عنه		عنه

Tablo 4.2. Alan Köyü Camii harim kapısı üzerindeki kitâbenin okunuşu

Osman	Sâhibü'l- Hayrat'ül Celal	Ömer'ül-Fa
Zinnüreyin	Bismillâhirrahmânirrahîm	ruk
Radiyallahu	1957	Radiyallahu
anh		anh ⁵³

yazmaktadır (Görsel 4.20). Kitâbedeki ifadelerden caminin 1957 yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Kible duvarının ortasında bulunan ve harime doğru takriben 60-70 cm kadar taşan mihrap, üç yönden ince bir tahta bordürle çevrilerek yalın tutulmuştur. Yarım yuvarlak mihrap nişi, düşey olarak çakılan tahtalardan oluşmaktadır. Mihrabın kavsarası, yarım dairevi dizilerinden oluşmaktadır. Mihrabın üst kısmında, mahfil katının korkuluk bölümündeki iki direk arasında yer alan bölümde, üç satırlık bir kitâbe yer almaktadır. Beyaz zemin üzerine siyah yağlı boya ile yazılı kitabenin, kenar çerçevesi yeşil renktedir. Bu kitâbenin tepesinde yeşil zemin üzerinde, siyah renkli yazı ve bu yazının da üzerinde yağlı boya beyaza boyanmış ahşap bir hilâl görülmektedir (Görsel 4.21). Üst kısımdaki üç satırdan

⁵² Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 79; Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 18.

⁵³ Allah ondan razı olsun anlamında daha çok sahâbe için kullanılan dua cümlesidir. Erdinç Ahatlı, "Radiyallahu anh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, ss. 386-387.

oluşan kitâbede; “Bismillâhirrahmânirrahîm İbrahim Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah Kullemâ dehalé aleyhâ Zekerıyya’l mihrab” yazmaktadır (Görsel 4.23).

Mihrabın sağında bulunan minber yalıdır. Batı ve doğu yüzü aynı olan minberin, yan aynalık bölümleri, düşey ahşapların yan yana dizilmesinden oluşmaktadır. Beyaz ve yeşil renkli yağlı boya ile boyanan bu ahşapların aralarında mavi renk görülmektedir. Merdiven korkuluğu, ahşabın yatay olarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Köşebentlerde, yeşil üzerine beyaz yağlı boya ile boyanmış hilâl süslemeleri görülmektedir. Mavi yağlı boya ile boyanan taç bölümünün, ortasında çiçek motifi ve iki yanında yazılar, üzerinde ise hilâl yer alır. Yalın tutulan köşkün, ön cephesinde bitkisel süsleme yer almaktadır. Köşkün külâhı, hilâl ile son bulmaktadır. Kapı alınlığındaki kırmızı yağlı boya ile yazılan besmele, siyah boya ile tekrar yazılmıştır (Görsel 4.21, Görsel 4.24).

Güney cephede, kibleye paralel takriben 60-70 cm genişliğinde 25-30 cm kadar yüksekliğinde korkuluklarla çevrili bir rahle sekisi yer alır (Görsel 4.21).⁵⁴ Mihrabın solunda bu rahle sekisi üzerinde, bir basamak ile çıkılan takriben 80-90 x 70-80 ölçülerinde yağlı boya ile maviye boyanmış vaaz kürsüsü yer almaktadır (Görsel 4.25). Harimin kuzeybatı köşesinde, 1,18 x 1,79 m ölçülerinde muhdes mahfil yer almaktadır (Görsel 4.26). Harimin batı ve doğu duvarlarında siyah renkli yağlı boya ile güneş motifleri içerisinde “Ebû Bekir Radyallahu anh”, “Osman Radyallahu anh”, “Hasan Radyallahu anh”, “Ömer Radyallahu anh”, “Ali Radyallahu anh”, “Hüseyin Radyallahu anh” şeklinde sahâbe isimleri yazılıdır (Görsel 4.27, Görsel 4.28, Görsel 4.29, Görsel 4.30, Görsel 4.31, Görsel 4.32).

Harimin doğu duvarında, gemi tasvirli bir camaltı hat levhası yer almaktadır. Sol alt köşesinde yapraklı çelenk içerisinde “Ashâb-ı Kehf” ve bu çelengin alt kısmında “30-6-950” yazılı olan levha, 1950 tarihlidir (Görsel 4.33).

Son cemaat mahallinin iki köşesinden L şekilli merdivenlerle çıkılan mahfil katı, son cemaat mahallinin üstünde yer alan bölüm ile harimin üst katında, iki yan cephe boyunca U şeklinde mihrap duvarına kadar uzanan

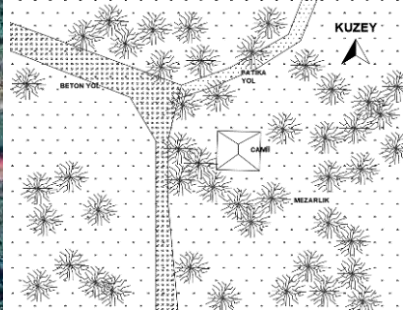
⁵⁴ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 80; Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi’nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, ss. 17-18.

iki bölümden oluşmaktadır (Görsel 4.34, Görsel 4.35, Görsel 4.36, Görsel 4.37). Kapı açıklığıyla girilen mahfilin ikinci bölümün ortası, mihrap duvarına doğru yarım daire formu bir şerefe ile uzatılmıştır. Ahşap direklerle taşınan mahfilin bu bölümünün etrafı, her biri döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubuklarla çevrilmiştir (Görsel 4.22, Görsel 4.37). Yapı içindeki direkler, taban ve tavana birleşen noktalarda kare kesitli, gövde kısmında ise daire kesitlidir. Direklerin arasında kemer formu geçişler yer alır (Görsel 4.38, Görsel 4.39, Görsel 4.40).

Alaturka kiremitle kaplı kırma çatı ile örtülü yapının, bir kısmı Marsilya kiremitle yenilenmiştir. Çatının saçakları, duvardan takriben 80 cm kadar dışa taşkındır (Görsel 4.6). Yapı içten, düz ahşap tavanlıdır. Tavanın ortasında, dışarıdan belli olmayacak şekilde yapılmış 4,40 m çapındaki kubbe, merkezden aşağıya doğru kavisli tahtaların çakılmasıyla oluşmuştur.⁵⁵ Etek kısmının ucunda yarım daire dizileri görülmektedir. Kubbe içi ve etek uçları yağlı boya ile mavi ve beyaz renklere boyanmıştır (Görsel 4.40).

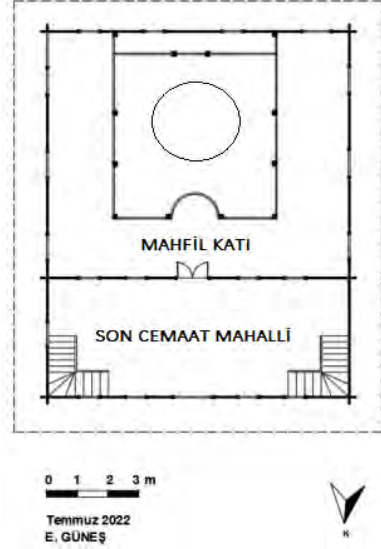
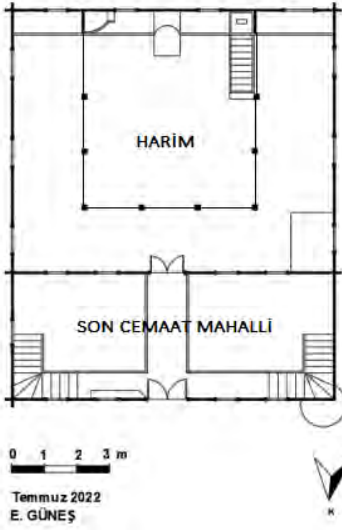

Görsel 4.1. Alan Köyü Camii'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

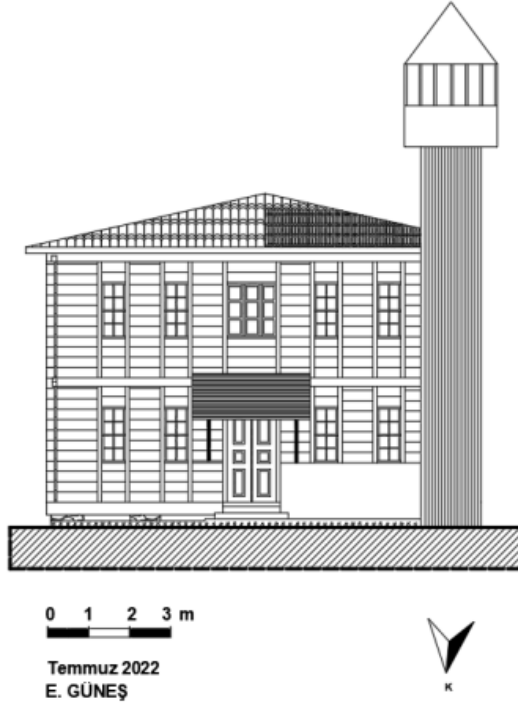

Görsel 4.2. Alan Köyü Camii vaziyet plan krokisi

⁵⁵ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camileri*, s. 80; Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 19.

Görsel 4.3. Alan Köyü Camii zemin katı planı
Görsel 4.4. Alan Köyü Camii mahfil katı planı

Görsel 4.5. Alan Köyü Camii ön cephe görünüşü

Görsel 4.6. Alan Köyü Camii kuzey ve doğu cepheler

Görsel 4.7. Alan Köyü Camii giriş cephesi

Görsel 4.8. Alan Köyü Camii güney ve doğu cepheleri

Görsel 4.9. Alan Köyü Camii batı cephesi

Görsel 4.10. Alan Köyü Camii harim giriş kapısı

Görsel 4.11. Alan Köyü Camii taş temel

Görsel 4.12. Alan Köyü Camii taban kirişi ve temel ayrıntısı

Görsel 4.13. Alan Köyü Camii kurt boğazı geçme ayrıntısı

Görsel 4.14. Alan Köyü Camii minareye giriş kapısı

Görsel 4.15. Alan Köyü Camii minaresi

Görsel 4.16. Alan Köyü Camii giriş kapısı

Görsel 4.17. Alan Köyü Camii son cemaat mahalli batı yönü

Görsel 4.18. Alan Köyü Camii son cemaat mahalli doğu yönü

Görsel 4.19. Alan Köyü Camii son cemaat mahalli korkuluk ayrıntı

Görsel 4.20. Alan Köyü Camii harime giriş kapısı üzerindeki kitâbe

Görsel 4.21. Alan Köyü Camii harimi

Görsel 4.22. Alan Köyü Camii harimi

Görsel 4.23. Alan Köyü Camii mihrap kitâbesi

Görsel 4.24. Alan Köyü Camii minber kitâbesi

Görsel 4.25. Alan Köyü Camii
vaaz kürsüsü

Görsel 4.26. Alan Köyü Camii
müezzin mahfili

Görsel 4.27. Alan
Köyü Camii batı
duvarı Ebu Bekir
Radıyallahu anh

Görsel 4.28. Alan Köyü
Camii batı duvarı
Osman Radıyallahu
anh

Görsel 4.29. Alan
Köyü Camii batı
duvarı Hasan
Radıyallahu anh

Görsel 4.30. Alan
Köyü Camii doğu
duvarı Ömer
Radıyallahu anh

Görsel 4.31. Alan
Köyü Camii doğu
duvarı Ali
Radıyallahu anh

Görsel 4.32. Alan
Köyü Camii doğu
duvarı Hüseyin
Radıyallahu anh

Görsel 4.33. Alan Köyü Camii doğu duvarında yer alan 1950 tarihli Camaltı hat levha

Görsel 4.34. Alan Köyü Camii batı yönündeki merdiven

Görsel 4.35. Alan Köyü Camii doğu yönündeki merdiven

Görsel 4.36. Alan Köyü Camii mahfil katı

Görsel 4.37. Alan Köyü Camii mahfil katı

Görsel 4.38. Alan Köyü Camii mahfil katı ağşap direk altlık ayrıntısı

Görsel 4.39. Alan Köyü Camii mahfil katı ağşap direk başlık ayrıntısı

Görsel 4.40. Alan Köyü Camii tavanı ve kubbesi

4.1.2. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii

Cami, Karacaören Köyü'nün takriben 3 km güneyinde yer alan Soyuk Mahallesi'nde eski bir mezarlık içerisinde eğimli bir alanda inşa edilmiştir (Görsel 4.41, Görsel 4.42). Yapının güney duvarı üzerinde, "1952'de Ahmet Dursun cami yaptı" yazmaktadır (Görsel 4.50).⁵⁶ Kuzey cephede yer alan Salıpazarı Müftülüğüne ait levha üzerinde ise yapının

⁵⁶ Mihrabın solundaki, pencere ile vaaz kürsüsü arasında yazılıdır.

1962 yılında inşa edildiği belirtilmiştir (Görsel 4.46).⁵⁷ İşlevini aktif olarak sürdürmeyen yapının, doğu yönüne yeni bir cami temeli atılmıştır.

Caminin harim bölümü, kareye yakın planlıdır. Düz tavanlı yapının orta kesiminde küçük birer ahşap kubbe yer almaktadır. Ahşap yığma tekniğindeki cami, harim, mahfil katı ve sonradan eklenildiğini düşündüğümüz son cemaat mahallinden oluşmaktadır (Görsel 4.43, Görsel 4.44).⁵⁸ Boyutları farklı iri moloz taşlar üzerine oturtulan yapı, 20 cm ile 1,00 m arası değişen ölçülerde yerden yüksek tutulmuştur. Eğimli bir alanda yer alan yapının kot farkı fazladır (Görsel 4.51, Görsel 4.52). Caminin, tabanında yer alan takriben 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, köşelerden kurt boğazı geçme tekniğiyle birbirine bağlanmıştır. Kestane ağacından yapılan yapının duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle, takriben 6-7 cm kalınlığında 20-30 cm genişliğinde ahşap perdelerden oluşmaktadır (Görsel 4.52, Görsel 4.53). Yapının ezan taşı veya minaresi bulunmamaktadır.

İki katlı cephe görünümüne sahip yapının, her bir katında sekizer ahşap perde ve iki katın arasında kalınlığı 15-20 cm arası değişen kat kirişleri yer almaktadır. Üst üste yerleştirilen perdeler, kavila⁵⁹ aracılığıyla birbirine geçirilerek sağlamlaştırılmıştır (Görsel 4.45, Görsel 4.46, Görsel 4.53). Camiye, kuzey cephedeki son cemaat mahallinin, doğu yönünde yer alan tek kanatlı bir ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.47). Tek katlı ve batı yönünde küçük bir odası olan son cemaat mahalli, 6,63 x 1,64 m ölçülerindedir. Bu bölümden iki kanatlı ve tablalı bir ahşap kapı ile harim bölümüne geçilmektedir (Görsel 4.54, Görsel 4.55). Harimin kuzeybatı köşesinde bulunan L şekilli ahşap merdiven ile mahfil katına çıkılmaktadır. Genişliği 72-85 cm ölçülerinde değişmekte olan harimin pencereleri, güney ve doğu cephelerinde iki, batı cephesinde bir tanedir. Mahfil katının kuzey cephesinde bir, doğu, güney ve batı cephelerinde ise ikişer pencere yer alır. Pencereler iki yandan duvar yüksekliğinde 10 cm genişliğinde ahşap direklere yaslanmaktadır. Dikdörtgen açıklıklı pencereler, giyotin kanatlıdır (Görsel 4.46, Görsel 4.47, Görsel 4.48, Görsel 4.49).

⁵⁷ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 40.

⁵⁸ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 40.

⁵⁹ Ahşap parçaları birbirine bağlamak için kullanılan ahşap çivi.

Kible duvarının ortasında bulunan 1,31 m genişliğinde olan mihrap, harime doğru 47 cm kadar taşmaktadır. Mihrap, iki yandan 34 cm genişliğinde düşey tahta bordürlerle yalın tutulmuştur. Yarım yuvarlak mihrap nişi, çakılmış olan ince düşey tahtalardan oluşmaktadır. Yarım daire dizilerinden oluşan mihrap kavsarası, basit kemer biçimindedir (Görsel 4.57).

Mihrabın, sağında yalın bir minber yer alır. Doğu yönüne bakan yan aynalık ve süpürgelik bölümünde yatay ve dikey ince ahşap unsurların çakıldığı görülmektedir. Batı yönüne bakan aynalık ise yan yana dizili düşey tahtalardan oluşmaktadır. Merdiven korkulukları, her biri döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubuklardan oluşmaktadır. Basit kemer formulu olan minber kapısının, sövesinin üst bölümün iki yanında, korkuluk bölümünde görülen çubuklara benzer iki çubuk yer alır. Bu iki boğumlu çubukların arasında ahşaplardan oluşan süsleme görülür. Kapıda görülen kemer, geçit bölümünde de görülmektedir. Son derece yalın olan köşk, yalın bir külâh ve alem ile son bulmaktadır (Görsel 4.58).

Mihrabın sağında minbere, solunda ise doğu cephesine kadar olan 47 cm genişliğinde ve korkulukla çevrili rahle sekisi yer almaktadır (Görsel 4.57). Mihrabın solunda bu rahle sekisi üzerinde, bir köşesi ahşap direğe yaslanan vaaz kürsüsü yer almaktadır. Vaaz kürsüsü, düşey ahşap tahtaların çakılmasıyla oluşmuştur (Görsel 4.59).

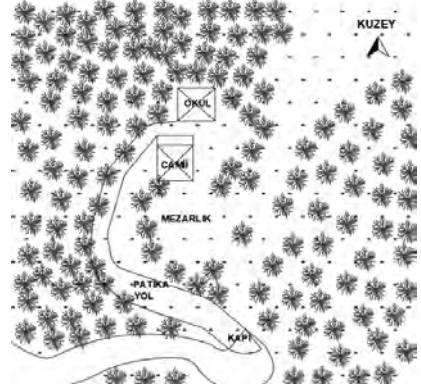
Harimin kuzeybatı köşesinde yer alan ahşap merdiven ile çıkılan mahfil katı, U şeklinde mihrap duvarına doğru uzanmaktadır. Mahfil bir taraftan duvarlara bir taraftan da ahşap direklere dayanmaktadır. Mahfil, kuzey yönünün ortasında, mihrap duvarına doğru yarım daire formulu 1,29 x 41 cm ölçülerinde bir şerefe ile uzatılmıştır. Ahşap direkler ile taşınan mahfilin etrafı, minber ve vaaz kürsüsünde görülen her biri geçirildikleri küpeştede döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubuklarla donatılmış korkulukla çevrilidir. Harim katındaki direklerin alt ve üst kısımları kare, gövde kısmı ise pahlanarak oluşturulmuş sekizgen formudur. Sekizgen formların üzeri oyularak tespihlerin asılması için alanlar oluşturulmuştur.⁶⁰ Mahfil katı direkleri ise karedir (Görsel 4.56, Görsel 4.60, Görsel 4.61, Görsel 4.62, Görsel 4.63).

⁶⁰ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 42.

Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü yapının saçakları, duvardan takriben 60-70 cm kadar dışa taşkındır (Görsel 4.46, Görsel 4.65). Yapı, içten düz ahşap tavanlıdır. Düz tavanın ortasında, dışarıdan belli olmayacak şekilde yapılan takriben 2,00 m çapındaki kubbe, merkezden aşağıya doğru kavisli tahtaların çakılmasıyla oluşmuştur.⁶¹ Kubbe içi pembe, yeşil ve mavi renkli yağlı boya ile boyanmıştır (Görsel 4.61, Görsel 4.64).

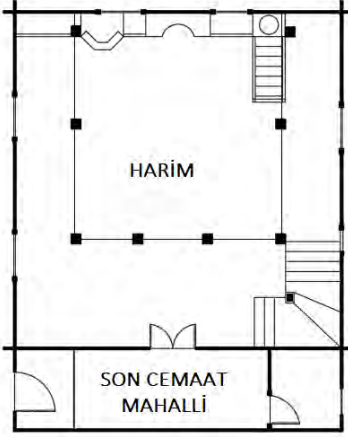

Görsel 4.41. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

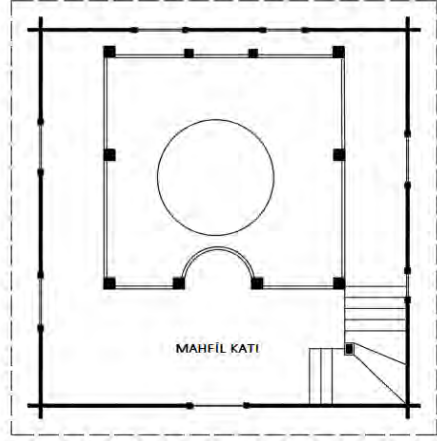
Görsel 4.42. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii vaziyet plan krokisi

⁶¹ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 42.

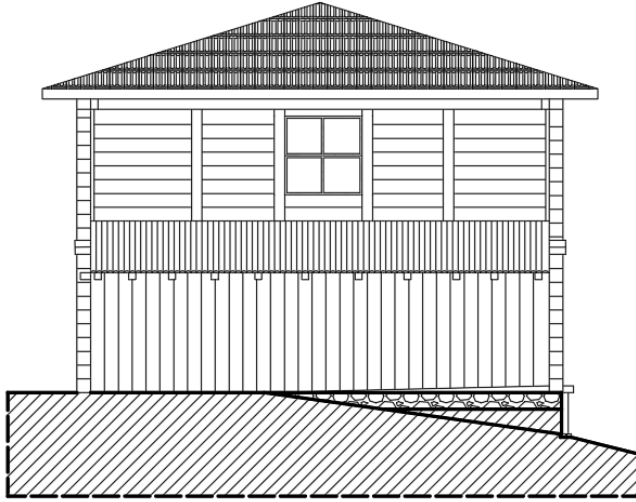
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.43. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii zemin kat planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.44. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mahfil katı planı

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.45. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ön cephe görünüşü

Görsel 4.46. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ön cephesi

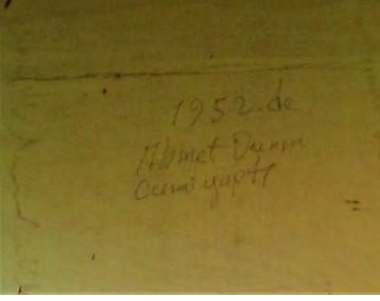
Görsel 4.47. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii doğu cephesi

Görse 4.48. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii güney cephesi

Görse 4.49. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii batı cephesi

Görsel 4.50. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii harim güney duvarı

Görsel 4.51. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii güney cephesi temel taşları

Görsel 4.52. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii kuzeybatı temel taşları

Görsel 4.53. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii kurt boğazı geçmeler ve kat girişleri

Görsel 4.54. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii son cemaat mahalli köşesinde yer alan odanın kapısı

Görsel 4.55. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii harim kapısı

Görsel 4.56. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mahfil katına çıkan merdiven

Görsel 4.57. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii harim

Görsel 4.58. Karacaören Köyü
Soyuk Mahallesi Camii
minberi

Görsel 4.59. Karacaören Köyü Soyuk
Mahallesi Camii vaaz kürsüsü

Görsel 4.60. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mahfil şerefesi

Görsel 4.61. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mahfil katı

Görsel 4.62. Karacaören Köyü
Soyuk Mahallesi Camii
harimindeki ahşap direk

Görsel 4.63. Karacaören Köyü
Soyuk Mahallesi Camii
harimindeki ahşap direk

Görsel 4.64. Karacaören Köyü
Soyuk Mahallesi Camii kubbesi

Görsel 4.65. Karacaören Köyü
Soyuk Mahallesi Camii saçağı

4.1.3. Karaman Köyü Ahşap Camii

Karaman Köyü'nün merkezinde yer alan eski mezarlık içinde, batıya doğru eğimli bir alanda inşa edilen yapının, inşa kitâbesi bulunmamaktadır (Görsel 4.66, Görsel 4.67). Yapının tarihine ilişkin farklı kaynaklarda çeşitli değerlendirmeler mevcuttur. Cami, Samsun Kültür Varlıklarını Koruma

Bölge Kurulu (SKVKBK) arşiv kayıtlarında 17 yüzyıla tarihlendirilmiştir.⁶² Samsun Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri'nde ise yapının 18. yüzyılda inşa edildiği ve Osmanlı Dönemi eseri olduğu bilgisi yer almaktadır.⁶³ E. Emine Naza Dönmez⁶⁴ araştırmasında yapıyı, 20. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirmiştir. Eyüp Nefes⁶⁵ ise araştırmalarında, yöredeki insanlardan aldığı bilgiler doğrusunda ve yörede yer alan benzer camilerden hareketle yapının, 1940-50 yılları arasında inşa edilmiş olabileceğini belirtmiştir. Mimari özellikleri ve benzer yapı karşılaştırmalarıyla birlikte değerlendirildiğinde caminin, 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın başları arasında inşa edildiği söylenebilir. Kesin bir tarihlendirme yapılabilmesi için yapı üzerinde dendrokronolojik analizler yapılması gerekmektedir.

Cami, Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 445-01/06/2002 nolu kararıyla tescil edilmiştir.⁶⁶ İşlevini aktif olarak sürdürmeyen yapının, 350-400 m kadar kuzeyinde yeni betonarme bir cami yer almaktadır.

Cami, 7,85 x 7,85 m ölçülerinde kare planlı⁶⁷ ve içten düz tavan ile örtülüdür. Ahşap yığma tekniğindeki cami, harim ve mahfil katından oluşmaktadır (Görsel 4.68, Görsel 4.69). Boyutları farklı iri moloz taşlar ve ahşap dikmeler üzerine oturan yapı, yerden 50-70 cm kadar yüksek tutulmuştur (Görsel 4.71, Görsel 4.74). Eğimden dolayı cephelerde kot farkı görülmektedir. Caminin, tabanında yer alan takriben 15-20 cm kalınlığındaki kalaslar, köşelerden kurt boğazı geçme tekniğiyle birbirine bağlanmıştır (Görsel 4.74). Kestane ağacından yapılan yapının duvarları,

⁶² Zeynep Aktaş, *Samsun'daki Ahşap Yığma Camilerin Ulusal Seri Miras Önerisi Kapsamında Değerlendirilmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2024, s. 485.

⁶³ T.C. Samsun İl Özel İdaresi Başkanlığı, *Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, s. 653.

⁶⁴ E. Emine Naza Dönmez, *Wooden Mosques of the Samsun Region, Turkey from the Past to the Present*, England 2008, s. 135.

⁶⁵ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s.73; Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 44.

⁶⁶ T.C. Samsun İl Özel İdaresi Başkanlığı, *Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, s. 653.

⁶⁷ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 73; Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 44.

köşelerden kurt boğazı geçmelerle, takriben 6-7 cm kalınlığında ve 25-30 cm genişliğinde ahşap perdelerden oluşmaktadır (Görsel 4.73, Görsel 4.75). Yapının ezan taşı veya minaresi bulunmamaktadır. Yapının kuzey cephesinin önünde musalla taşı yer almaktadır (Görsel 4.71).

Cami, iki katlı cephe görünümüne sahiptir. Yapının her bir katında, sayıları sekiz-on arası değişmekte olan ahşap perdeler yer almaktadır. İki katın arasında kalınlığı 15-20 cm arası değişen kat kirişleri bulunmaktadır (Görsel 4.71, Görsel 4.72, Görsel 4.73). Üst üste yerleştirilen perdeler, kavila ile birbirine geçirilerek sağlamlaştırılmıştır. Ahşap perdelerin yeterli olmadığı mahfil katının kuzey cephesinde, duvarın ortasında iki kanallı çalma boğaz uygulaması yer almaktadır. Camiye, kuzey cephenin ortasında yer alan iki basamak ile çıkılan, iki kanatlı ve tablalı bir ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.71). Kapıdan içeriye girdikten sonra 1,02 m genişliğindeki kısım, 10 cm kalınlığındaki bir kalas ile harimden ayrılmıştır (Görsel 4.79). Harimin kuzeybatı köşesinde bulunan yalın bir korkuluğa sahip ahşap merdiven ile mahfil katına çıkılmaktadır (Görsel 4.71). Ölçüleri 94-97 cm genişliğinde, 1,50 x 1,54 m yüksekliğinde değişmekte olan harimin pencereleri, kuzey ve batı cephesinde iki, doğu cephesinde üç, güney cephesinde ise bir tanedir. Harim katının pencerelerinde metal parmaklıklar görülmektedir. Kuzey cephesinde iki, doğu ve batı cephelerinde üçer pencere yer alan mahfil katının, güney cephesinde pencere bulunmamaktadır. Pencereler iki yandan duvar yüksekliğinde ve 10 cm genişliğinde ahşap direklere yaslanmaktadır. Dikdörtgen açıklıklı pencereler, giyotin kanatlıdır (Görsel 4.71, Görsel 4.72, Görsel 4.73).

Kible duvarının ortasında bulunan, harime doğru 48 cm taşmakta olan 1,09 m genişliğindeki mihrap, iki yandan 19 cm genişliğinde düşey tahta bordürle yalın tutulmuştur. Yarım yuvarlak mihrap nişi, düşey olarak çakılmış olan ince tahtalardan oluşmaktadır. Yarım daire dizilerinden oluşan mihrap kavsarası, basit kemer biçimindedir. Kenarları dalgalı başlayıp, kavsara bölümünde görülen süslemeyle devam eden taç bölümü, tepesinde yer alan bir hilâl ile son bulmaktadır (Görsel 4.76).

Mihrabın sağında bulunan minber, yalındır. Doğu yönüne bakan yan aynalık bölümü, yatay ve düşey ince ahşapların çakılmasıyla dikdörtgen alanlar oluşturmaktadır. Batı yönüne bakan aynalık ise yan yana dizili kalaslardan oluşmaktadır. Merdiven korkulukları, döner vaziyette bulunmakta olan silindirik boğumlu çubukların yan yana

dizilmesiyle oluşmaktadır. Minber kapısının kavsara ve taç bölümlerinde de görülen yarım dairevi diziler, minber kapısına bir hareketlilik katmaktadır. Minber, tacın tepesinde yer alan dairesel form içerisindeki bitkisel süsleme ile son bulmaktadır. Yalın olan köşk bölümü, külâh ve alem ile son bulmaktadır (Görsel 4.76).

Mihrabın sağında minbere kadar, solunda doğu cephesine kadar olan 48 cm genişliğinde ve korkulukla çevrili rahle sekisi yer almaktadır (Görsel 4.76). Mihrabın solunda bu rahle sekisi üzerinde 99 x 88 cm ölçülerinde, yerden biraz yüksekte olan vaaz kürsüsü yer almaktadır. Vaaz kürsüsünün kuzey yönünde yer alan korkuluk, minberin korkuluğu ile aynıdır (Görsel 4.78).

Harimin kuzeybatı köşesinde yer alan on basamaklı merdiven ile çıkılan mahfil katı, U şeklinde mihrap duvarına doğru uzanmaktadır. Mahfil katı, bir taraftan duvarlara bir taraftan da ahşap direklere dayanmaktadır. Mahfilin kuzey yönünün ortasında, mihrap duvarına doğru yarım daire formulu 1,52 x 48 cm ölçülerinde bir şerefe yer almaktadır. Ahşap direkler ile taşınan mahfilin etrafı, minber ve vaaz kürsüsünde görülen her biri geçirildikleri küpeştede döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubukla donatılmış korkuluklarla çevrilidir (Görsel 4.79, Görsel 4.80).

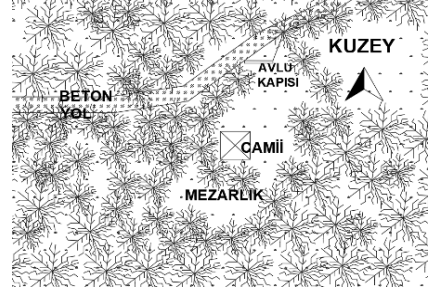
Yapı içerisindeki direkler, taban ve tavana birleşen noktalarda kare, gövde kısımlarında sekizgen kesitlidir. Mahfil katı direklerinin üzerinde yer alan kirişlerin alt kısımlarında dalgalı formulu ahşap süslemeler görülmektedir (Görsel 4.77, Görsel 4.81).

Yapı içerisinde yeşil renkli yağlı boya; harim ve mahfil duvarlarında, harimin alt kat tavanı ile mihrap, minber ve vaaz kürsüsünün bazı bölümlerinde görülmektedir. Mavi renkli yağlı boya; direkler, kapının iç kısmı, korkuluklar ile mihrap, minber ve vaaz kürsüsünün bazı bölümlerinde kullanılmıştır. Korkulukların bazı yerleri ise kırmızı renkli yağlı boya ile boyanmıştır (Görsel 4.76, Görsel 4.77).

Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü yapının saçakları, duvardan takriben 80 cm kadar dışa taşkındır (Görsel 4.83). Yapı, içten düz bir tavan ile örtülüdür. Bu tavanın ortasında kubbeyi sembolize eden kare bir göbek yer almaktadır (Görsel 4.82).

KARAMAN KÖYÜ CAMİİ

Görsel 4.66. Karaman Ahşap Camii'nin uydu görünümü

Görsel 4.67. Karaman Ahşap Camii vaziyet plan krokisi

<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

0 0.50 1 2 3 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.68. Karaman Ahşap Camii zemin kat planı

0 0.50 1 2 3 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.69. Karaman Ahşap Camii mahfil katı planı

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.70. Karaman Ahşap Camii ön cephe görünüşü

Görsel 4.71. Karaman Ahşap Camii ön cephe

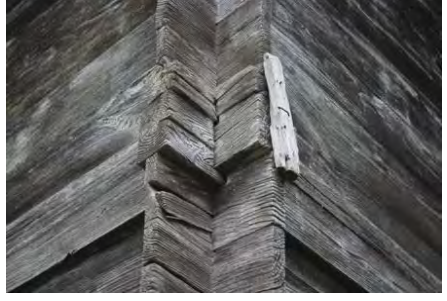
Görsel 4.72. Karaman Ahşap Camii batı ve güney cepheler

Görsel 4.73. Karaman Ahşap Camii güney ve doğu cepheler

Görsel 4.74. Karaman Ahşap Camii güneydoğu köşe taş temel

Görsel 4.75. Karaman Ahşap Camii kuzeybatı köşe kurt boğazı geçmeler ve kat kirişi

Görsel 4.76. Karaman Ahşap Camii harim

Görsel 4.77. Karaman Ahşap Camii harim

Görsel 4.78. Karaman Ahşap Camii vaaz kürsüsü

Görsel 4.79. Karaman Ahşap Camii harim girişi ve mahfile çıkan merdiven

Görsel 4.80. Karaman Ahşap Camii mahfil katı

Görsel 4.81. Karaman Ahşap Camii mahfil katı direkleri

Görsel 4.82. Karaman Ahşap Camii tavanı

Görsel 4.83. Karaman Ahşap Camii saçağı

4.2. Mescit

Karaman Köyü Düz Kırık mevkiinde geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş bir mescit tespit edilmiştir.

4.2.1. Karaman Köyü Düz Kırık Mevkii Mescidi

Karaman Ahşap Caminin 3,2 km güneyinde Düz Kırık mevkiinde yer alan yapı, düz bir alanda yer almaktadır (Görsel 4.84, Görsel 4.85). Yapının inşa kitâbesi bulunmamaktadır. Yapı, Cemal Keleş ailesinin ifadesine göre, 1987 yılında Bekir Aydın tarafından vakit namazlarını kılmak amacıyla mescit olarak inşa edilmiştir. 20 yıl mescit olarak kullanılan yapının mihrap, minber, ezan taşı ve minare gibi öğeleri bulunmamaktadır. Taşra uygulaması olan mescit, erkek ve kadınlar için ayrılmış iki mekânlı bir yapıdır. Yapı her ne kadar mescit olarak inşa edilmiş olsa da iki oda ve giriş bölümüyle eve benzemektedir (Görsel 4.86). Yapı daha sonrasında da 10 yıl kadar mektep olarak kullanılmış ve sonrasında da bu işlevini de yitirmiştir. Yapıda mescit ya da mektep özelliği gösteren bir öğeye rastlanılmamıştır. Yapı, günümüzde kullanılmamaktadır. Yapının, kuzeybatı köşesinde ahşap bir çardak yer almaktadır (Görsel 4.89).

Mescit, kareye yakın dikdörtgen planlı olup içten düz tavanla örtülüdür. Ahşap yığma tekniğindeki yapı, boyutları farklı iri moloz taşlar ve ahşap dikmeler üzerine oturtularak yerden yüksek tutulmuştur (Görsel 4.90, Görsel 4.87). Yapının, tabanında yer alan takriben 15-20 cm kalınlığındaki kalaslar, köşelerden kurt boğazı geçme tekniğiyle birbirine bağlanmıştır (Görsel 4.91). Kestane ağacından yapılan yapının duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle, takriben 6-7 cm kalınlığında ve 25-30 cm genişliğinde ahşap perdelerden oluşmaktadır. Üst üste yerleştirilen

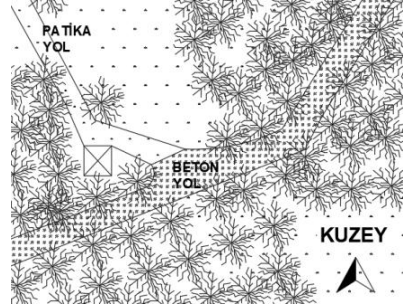
ağşap perdelerin yeterli olmadığı yerde, iki kanallı çalma boğazlı ağşap dikmeler görülmektedir (Görsel 4.88).

Tek katlı cephe görünümüne sahip yapının ön cephesinde, sundurma yer alır. Yapıya, doğu cephesinde yer alan tek kanatlı tablalı bir ağşap kapı ile girilmektedir. Yapının; doğu cephesinde birer tek kanatlı, kuzey, güney ve batı cephelerinde ise ikişer tek kanatlı pencereler yer almaktadır. Pencereler iki yandan duvar yüksekliğinde ve 10 cm genişliğinde ağşap direklere yaslanmaktadır (Görsel 4.87).

Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü yapının saçakları, duvardan takriben 80 cm kadar dışa taşkındır. Saçak altlarında kaplama görülmemektedir (Görsel 4.96).

Görsel 4.84. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.85. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.86. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi planı

Görsel 4.87. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi ön cephesi

Görsel 4.88. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi kuzey cephesi

Görsel 4.89. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi yanında yer alan çardak

Görsel 4.90. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi kuzeydoğu köşe taban kirişi ve taş temel

Görsel 4.91. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi kuzeydoğu köşe kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.92. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi giriş kapısı kilidi

Görsel 4.93. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi kapı kilidi

Görsel 4.94. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi güney yöndeki oda

Görsel 4.95. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi kuzey yöndeki oda

Görsel 4.96. Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi kuzeybatı köşesi saçak ayrıntısı

4.3. Okul

Karacaören Köyü'nde günümüze ulaşan bir okul bulunmaktadır.

4.3.1. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu⁶⁸

Okul, Karacaören Köyü'nün takriben 3 km güneyinde yer alan Soyuk Mahallesi'nde kuzey ve batıya doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Okulun güneyinde, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ve mezarlık yer alır (Görsel 4.97, Görsel 4.98). Kitâbesi bulunmayan yapının, güney cephesindeki pencerenin sol tarafında yer alan eski tabelada 1987 tarihi yazılıdır (Görsel 4.103). İşlevini aktif olarak sürdürmeyen okul, bakımsız yıkılmaya yüz tutmuş durumdadır. Yapı günümüzde, depo olarak kullanılmaktadır.

⁶⁸ Tabanında çökmelerin olduğu yapı, içten ayrıntılı incelenememiştir.

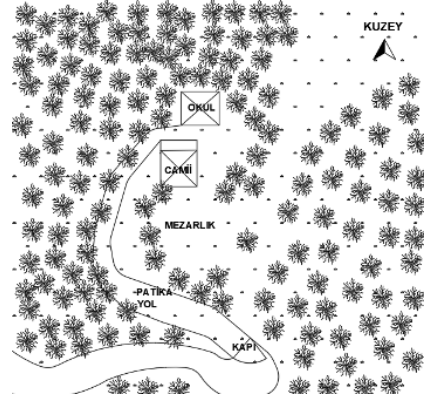
Yapı, dıştan kareye yakın planlı ve içten düz tavan ile örtülüdür. Ahşap yığma tekniğindeki yapı, bir sınıf ve iki idare odasından oluşmaktadır (Görsel 4.99). Boyutları farklı iri moloz taşlar üzerine oturan yapı, yerden yüksek tutulmuştur. Böylelikle yapı nemden korunmuştur. Yapının tabanında yer alan kalaslar, köşelerden kurt boğazı geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Kestane ağacından yapılan yapının duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle, takriben 20-30 cm genişliğinde ahşap perdelerden oluşmaktadır. Kurt boğazı geçmelerin bir kısmı kopmuş durumdadır (Görsel 4.104).

Tek katlı olan yapıya, güney cephede yer alan tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Kapıdan girildikten sonra sınıf ve idare odalarına açılan bir bölüm yer alır. Güney ve batı cephelerinde birer, doğu cephesinde ise ikişer pencere yer alır. Doğu cephesinde yer alan pencerelerden bir tanesinin sonradan açıldığını düşünmekteyiz. Güney cephedeki pencere giyotin, doğu ve batı cephelerindeki pencereler ise tek kanatlıdır (Görsel 4.100, Görsel 4.101, Görsel 4.102, Görsel 4.103).

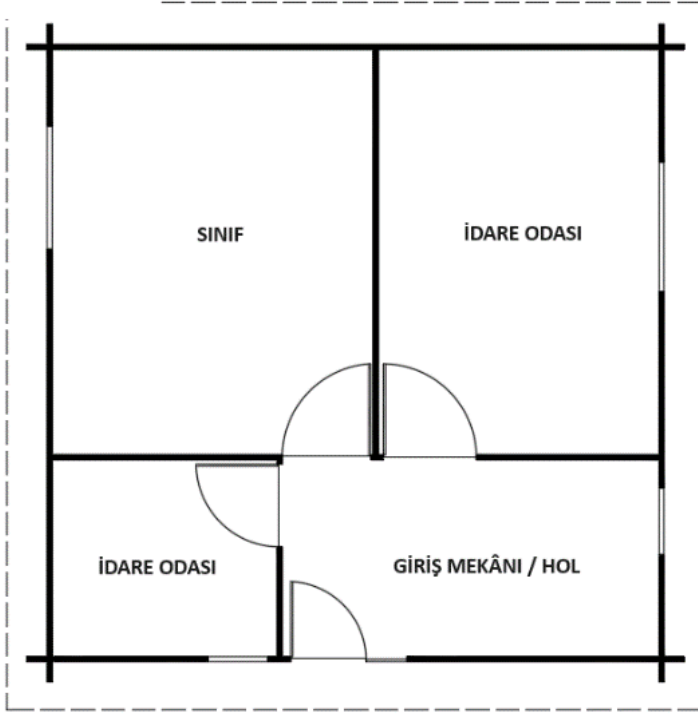
Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü yapının saçakları, duvardan takriben 70-80 cm kadar dışa taşkındır (Görsel 4.105).

Görsel 4.97. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu'nun uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.98. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.99. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu plan krokisi

Görsel 4.100. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu ön cephe

Görsel 4.101. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu güney ve doğu cepheler

Görsel 4.102. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu batı ve güney cepheler

Görsel 4.103. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu giriş kapısı

Görsel 4.104. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu güneybatı köşe taş temel

Görsel 4.105. Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu çatı saçağı

4.4. Evler

Alan Köyü'nde 12, Karacaören Köyü'nde 8 ve Karaman Köyü'nde 3 olmak üzere toplamda 23 adet geleneksel ev çalışmaya dahil edilmiştir. Hane sahiplerinden bir kısmının başka illerde ikamet etmeleri, bir kısmının da müsait olamaması sebebiyle bazı evlerin içerisine girilememiştir. Evler; Alan, Karacaören ve Karaman Köyü sırasıyla kendi içerisinde zamandizinsel sıra takip edilerek tanıtılmıştır.

4.4.1. Alan Köyü Dursun Susoy Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 190 m kadar kuzeyinde patika yol kenarında yer alan Dursun Susoy Evi, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi batı yönüne bakan evin, güney yönünde yeni yapılmış betonarme bir ev yer almaktadır (Görsel 4.106, Görsel 4.107). Ahşap kapı ile girilen avlu, batı ve kuzey yönden taraba ile çevrilmiştir (Görsel 4.111). Kitâbesi

bulunmayan yapı, hane sahibi Dursun Susoy'un ifadesine göre 1937 yılında inşa edilmiş, 2001 yılında ise bulunduğu yerden sökülerek günümüzdeki yerine yapı ustası Cemil Gür tarafından taşınarak kurulmuştur. Sağlam bir durumda olan ev, kullanılmamaktadır.

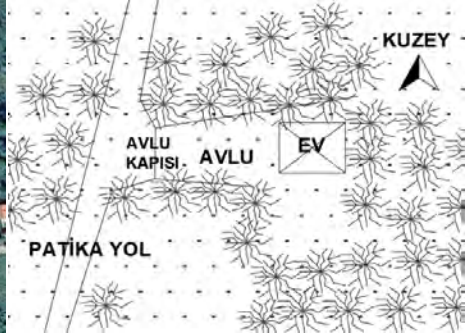
Ev, köşelerden iki kanallı çalma boğaz tekniğiyle birleştirilerek, ahşap yığma (çandı) tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 arası kestane ağacından olan, üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.112, Görsel 4.114). Yapı, kuzeybatı köşeden iri bir taş, diğer köşelerden ise muhdes beton ayaklar üzerine yerleştirilen 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Yapı, 20-70 cm kadar yerden yükseltilerek nemden korunmuştur (Görsel 4.113).

Dıştan kareye yakın planlı yapı, tipolojik olarak iç sofalıdır. Tek katlı olan yapıya, bir basamağı beton bir basamağı ahşap olan iki basamaklı merdiven ile ulaşılmaktadır. Eve, tek kanatlı bir kapı ile girilmektedir. Kapıdan, sofaya ulaşılmakta ve bu sofadan da diğer iki oda, tuvalet ve banyoya geçilmektedir (Görsel 4.108, Görsel 4.110).

Yapı, yalın cephe düzenine sahiptir. Küçük ölçekli yapının, ön cephesinde boydan boya etrafı yatay tahtalar ile kaplı bir balkon yer almaktadır (Görsel 4.110). Evin; batı cephesinde biri tek, diğeri iki kanatlı pencere ve bir tek kanatlı kapı, güney cephesinde tek kanatlı ikişer pencere, doğu cephesinde birer ve kuzey cephesinde ise ikişer küçük pencere yer almaktadır (Görsel 4.114). Kareye yakın planlı odalarda, bir veya iki kanatlı pencereler yer almaktadır (Görsel 4.108, Görsel 4.110, Görsel 4.114). İçten düz tavan ile örtülü yapının zemini, tahta kaplamadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır. Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının saçakları, duvardan takriben 70-80 cm kadar taşırılmıştır. Saçak altları düz ahşap tahtalar ile kaplanmıştır (Görsel 4.115).

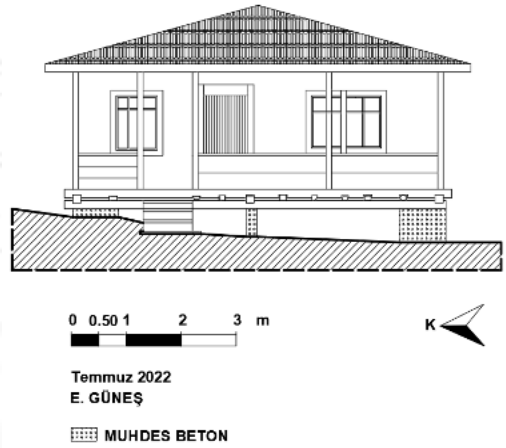
Görsel 4.106. Alan Köyü Dursun Susoy Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.107. Alan Köyü Dursun Susoy Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.108. Alan Köyü Dursun Susoy Evi planı

Görsel 4.109. Alan Köyü Dursun Susoy Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.110. Alan Köyü Dursun Susoy Evi ön cephesi

Görsel 4.111. Alan Köyü Dursun Susoy Evi avlu giriş kapısı

Görsel 4.112. Alan Köyü Dursun Susoy Evi güneydoğu köşe

Görsel 4.113. Alan Köyü Dursun Susoy Evi taban kirişi ve temelde yer alan beton

Görsel 4.114. Alan Köyü Dursun Susoy Evi güney cephe

Görsel 4.115. Alan Köyü Dursun Susoy Evi çatı saçağı

4.4.2. Alan Köyü Mahmut Bal Evi⁶⁹

Köy merkezindeki ahşap caminin 250 m kadar kuzeyinde yer alan Mahmut Bal Evi, kuzeyden güneye hafif eğimli bir alanda inşa edilmiştir.

⁶⁹ Hane sahibinin şehir dışında olmasından dolayı evin içerisi incelenememiştir.

Ön cephesi doğuya bakan evin, kuzey ve doğu yönünde patika yol, güneyinde ise seren yer almaktadır (Görsel 4.116,Görsel 4.117). Etrafi taraba ile çevrili avluya, kuzeyde yer alan ahşap kapı ile girilmektedir. İnşası konusunda kitâbesi veya herhangi bir belgesi bulunmayan yapı, 64 yaşındaki komşunun ifadesine göre 1950’lerde Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir.⁷⁰ Marangoz ustası olan Ahmet Uzun’un inşa etmiş olduğu diğer yapıların tarihlerine baktığımızda, Mahmut Bal Evi’nin 1950’lerde inşa edilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Muhdes eklemelerin görüldüğü ve mevsimlik olarak kullanılan yapı, sağlam bir durumdadır.

Ahşap yığma tekniğindeki evin duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yapı, moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.121,Görsel 4.122,Görsel 4.123).

Özgün halde dıştan kareye yakın planlı olan yapı, batı yönüne bakan arka cephesine eklenen muhdes betonarme odalar ile dikdörtgen planlı hale gelmiştir. Tek katlı cephe düzenine sahip yapının, alt katında 1-2 m yüksekliğinde bir zemin katı yer almaktadır. Bölgede yer alan evlere baktığımızda, alt kat ahır, üst kat yaşam alanı olan sıklıkla karşılaştığımız plan tiplerinden, yola çıkılarak burada yer alan zemin katın ahır olduğunu söyleyebiliriz. Bu kat, günümüzde odunluk olarak kullanılmaktadır. Üç yönden sağır duvarlara sahip olan zemin kata, güney cephede yer alan iki ayrı kapı ile girilmektedir. Özgün halde ahşap duvardan oluşan zemin katın, doğu cephesi tuğla ile güney cephesi ise beton malzeme ile değiştirilmiştir (Görsel 4.124,Görsel 4.125).

Yaşam alanına girilemeyen evin, kuzey ve güney cephelerinde iki pencerenin ortasında görülen kurt boğazı geçmelerden oda sayısı anlaşılmaktadır. Muhtemelen balkondan eve girildiğinde ortada sofa işlevi gören bir aralık yer almakta ve aralığın iki yanında ikişer oda, arka cepheye bakan kısımda da tuvalet ve banyonun yer aldığı bir plan düzeni görülmektedir. Evin arka cephesine muhdes odalar eklenmiştir (Görsel 4.118).

⁷⁰ Komşu kendisinin 64 yaşında olduğunu ve doğduğundan beri evin olduğunu belirtmiştir.

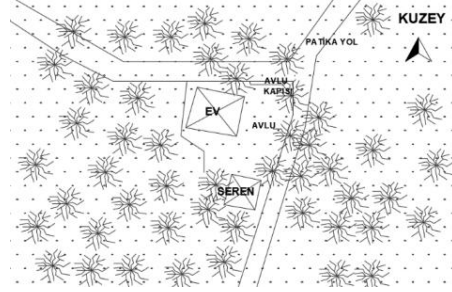
Yaşam katına, doğu cephede yer alan, iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. Kapının iki yanında tek kanatlı birer pencere ve önünde sağ tarafta yer alan ahşap merdiven ile ulaşılan bir balkon görülmektedir. Ahşap direklerle taşınan balkonun çevresi, muhdes düşey tahtalar ile kaplanmıştır (Görsel 4.120). Süslemenin görülmediği yapının kuzey ve güney cephelerinde, ikişer tek kanatlı ahşap pencereler yer almaktadır (Görsel 4.121, Görsel 4.122). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

Yapı, Marsilya kiremitle kaplı ve topuz çatılıdır. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.126).

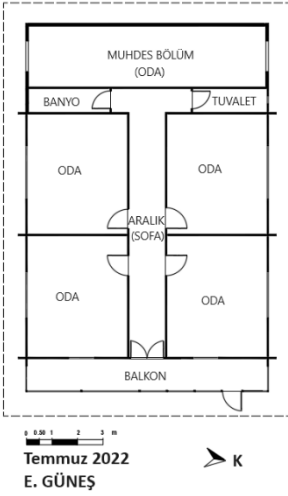

Görsel 4.116. Alan Köyü Mahmut

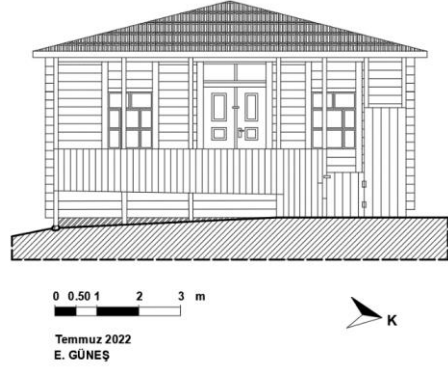
Bal Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim:
01.02.2023)

Görsel 4.117. Alan Köyü Mahmut Bal Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.118. Alan Köyü Mahmut Bal Evi 1. kat planı

Görsel 4.119. Alan Köyü Mahmut Bal Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.123. Alan Köyü Mahmut Bal Evi temel taşı ve kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.124. Alan Köyü Mahmut Bal Evi zemin kat girişi

Görsel 4.125. Alan Köyü Mahmut Bal Evi zemin kat

Görsel 4.126. Alan Köyü Mahmut Bal Evi çatı saçağı

4.4.3. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 400 m kadar kuzeybatısında, yer alan Muhittin Şensoy Evi, kuzeyden güneye ve batıya doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan evin, kuzeyinden Alan Merkez Sokağı geçmektedir (Görsel 4.123, Görsel 4.124). Kitâbesi bulunmayan yapı, Muhittin ve Melek Şensoy'un oğlu Celalettin Şensoy'un ifadesine göre, 1958 yılında marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir.

Eğimli arazinin düz sayılabilecek alanında inşa edilen evin, güneyinde ahır, kuzeyinde garaj, seren ve fırın yer almaktadır. Evin avlusu dört taraftan taraba ile çevrilidir. Avluya kuzey yönünde yer alan ahşap bir

kapı ile girilmektedir. Avlunun seren ve fırının yer aldığı kuzey kısmı, takriben 1-2 metre kadar yüksekte, ev, garaj ve ahırın yer aldığı güney tarafı ise alçakta kalmaktadır. Evin batı yönüne bakan arka cephesinde tarla yer almaktadır (Görsel 4.124, Görsel 4.132).

Ev, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.133, Görsel 4.134). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. İri moloz taşların araları, farklı boyutlarda küçük moloz taşlar ile doldurulmuştur (Görsel 4.135).

Dıştan dikdörtgen planlı ve içten iç sofalı plan tipinin görüldüğü yapı, iki kattan oluşmaktadır. Eve, doğu cephenin ortasında yer alan iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.133). Kapıdan girildiğinde köşede dikdörtgen planlı bir sofa yer alır. Kapının solunda ve karşısında birer oda, sağ tarafında ise üst kata çıkılan merdiven ile mutfak yer almaktadır. Evin arka tarafında yer alan tuvalet ve banyoya, mutfak ve odadan giriş sağlanmaktadır. Kare veya dikdörtgen planlı olan küçük ölçekli odalara tek kanatlı yalın ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.129). Kapının sağ tarafında yer alan yalın korkuluklu merdivenle, üst kattaki çıkmalı sofaya ulaşılmaktadır. Merdivende, duvara sabitlenmiş tek raflı ahşap bir ayakkabılık yer alır (Görsel 4.136). Ön kısımda yer alan sofadan iki odaya geçilmekte ve arka tarafa doğru bir aralık uzanmaktadır. Bu aralığın sol tarafında yer alan tek kanatlı kapı ile diğer odaya ulaşılmaktadır. Aralığın sonunda sol tarafta tuvalet, sağ tarafta banyo ve bu iki bölümün ortasındaki holde lavabo yer almaktadır. Bu bölüm ile aralık arası açık bırakılmıştır (Görsel 4.130, Görsel 4.137, Görsel 4.140, Görsel 4.145, Görsel 4.147). Evin, tabanı ve tavanı düz tahta kaplıdır (Görsel 4.143, Görsel 4.144).

Simetrik düzendeki yapının cepheleri, yalındır. Evin kuzey cephesine bitişik olarak, ahşap bir garaj yer almaktadır. Bu yapıdan, garajlar başlığı altında bahsedilmiştir. Yapının ön cephesi olan doğu cephede, boydan boya balkon yer alır. Etrafı düşey tahtalar ile çevrili balkona, bir basamaklı beton merdiven ile çıkılmaktadır. Bu merdivenin iki yanında balkonun dış cephesinde birer ahşap çiçeklik yer alır (Görsel 4.131, Görsel 4.133, Görsel 4.148, Görsel 4.149, Görsel 4.150). Balkonun

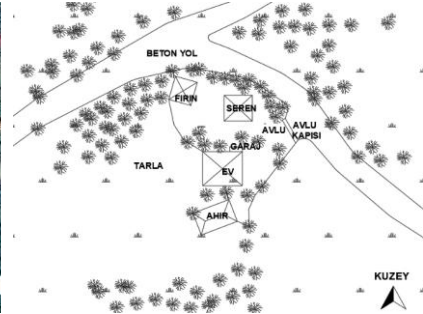
güney yönüne, 1990'lerde cepheden 60-70 cm kadar taşırılan abdestlik⁷¹ yapılmış ve bu bölüm dıştan ahşap ile kapatılmıştır (Görsel 4.151). Zemin katın; doğu cephesinde ikişer giyotin kanatlı pencere, güney cephesinde ikişer iki kanatlı ve birer küçük pencere, kuzey cephesinde birer tek kanatlı PVC pencere, batı cephesinde ise birer küçük pencere ve tarlaya açılan tek kanatlı bir kapı yer almaktadır. Güney cephede yer alan pencerelerden birisi PVC pencere ile değiştirilmiştir. Üst katın; doğu cephesinin ortasında üç yönden pencereli bir çıkma ve çıkmanın iki yanında tek kanatlı ikişer pencere, kuzey ve güney cephelerinde ikişer tek kanatlı pencere ile birer küçük pencere ve batı cephesinde ise birer küçük pencere yer almaktadır (Görsel 4.133, Görsel 4.134, Görsel 4.138, Görsel 4.139, Görsel 4.152).

Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, ön cephede görülen çıkma, cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

Yapı, alaturka kiremitle kaplı ve kırma çatılıdır. Çatının üst kısmında bir kedilik ve üçer baca yer almaktadır. Balkonun Marsilya kiremitle kaplı çatısı, tek eğimlidir. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.153).

Görsel 4.127. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

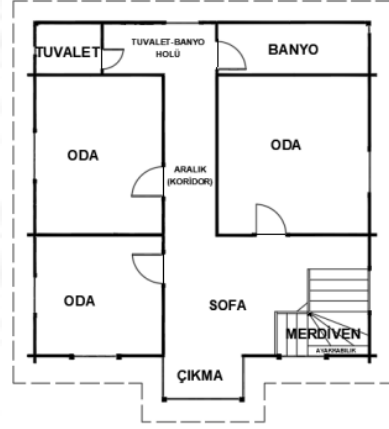

Görsel 4.128. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi vaziyet plan krokisi

⁷¹ Yöre sakinleri tarafından bu bölüme musluk da denilmektedir. Abdestlik tabirinin daha uygun olmasından dolayı bu tabiri kullanmayı uygun bulduk.

Görsel 4.129. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi zemin kat planı

Görsel 4.130. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi 1. kat planı

Görsel 4.131. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.132. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi ve avlu giriş kapısı

Görsel 4.133. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi ön cephe

Görsele 4.134. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi güney cephesi ve temel taşları

Görsele 4.135. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi güney cephe taş temel ayrıntısı

Görsele 4.136. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi merdiveni

Görsele 4.137. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi çıkmalı sofa

Görsele 4.138. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi çıkma (cumba) penceresinden ayrıntı

Görsele 4.139. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi çıkma (cumba) penceresinden ayrıntı

Görsel 4.140. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi üst kat oda kapısı

Görsel 4.141. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi üst kat oda kapısı kilit ayrıntısı

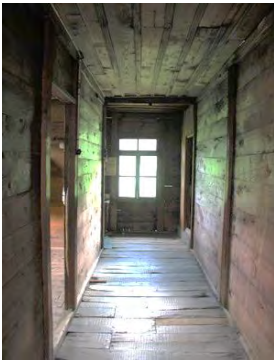
Görsel 4.142. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi üst kat oda kapısı kilit ayrıntısı

Görsel 4.143. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi 1. kat oda duvarı ve tavanı

Görsel 4.144. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi 1. kat oda döşemesi

Görsel 4.145. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi 1. kat aralık/koridor

Görsel 4.146. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi ışık düğmeleri

Görsel 4.147. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi 1. kat lavabo

Görsel 4.148. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi balkon sol taraf

Görsel 4.149. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi balkon sağ taraf

Görsel 4.150. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi ahşap çiçeklik

Görsel 4.151. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi ahşap abdestlik

Görsel 4.152. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi çatısı

Görsel 4.153. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi çatı saçağı

4.4.4. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi⁷²

Köy merkezindeki ahşap caminin 150 m kadar batısında, Alan Merkez Sokağı'nda yer alan Yusuf Zengin Evi, kuzeyden güneye doğru eğimli arazinin düz bir alanında inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan evin, güneyinde kuruluk, batısında su kuyusu yer almaktadır. Kuzey, doğu ve batı yönlerinden tel ile çevrili avlunun, güneyinde tarla yer alır (Görsel 4.152, Görsel 4.153, Görsel 4.157). Kitâbesi bulunmayan yapı, komşuların ifadesine göre 1960'larda inşa edilmiştir.

Evin duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle inşa edilmiştir. Ahşap perde boylarının yeterli olmadığı yerlerde, iki kanallı çalma boğaz tekniği kullanılmıştır. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.157, Görsel 4.158, Görsel 4.159, Görsel 4.160). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.161).

Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katının; kuzey cephesinde birer tek kanatlı ahşap kapı, batı cephesinde ikişer, güney cephesinde ise birer küçük pencere açıklığı görülürken, doğu cephesi sağır bırakılmıştır (Görsel 4.157, Görsel 4.158, Görsel 4.159, Görsel 4.160, Görsel 4.163).

Yaşam katına, doğu cephede yer alan kenarları düşey tahtalar ile kaplı ahşap bir merdiven ile çıkılmaktadır. Merdivenle çıkılan bu bölümde

⁷²Yapı, mevsimlik olarak kullanılmaktadır.

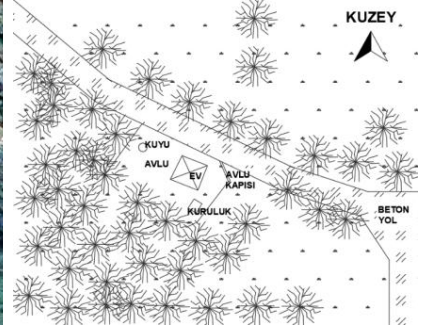
cepheden taşıntılı ve ahşap direklerle taşınmakta olan bir balkon yer almaktadır. Balkona tek kanatlı yalın bir ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.157, Görsel 4.163). Yalın cephe düzenine sahip olan yapının, doğu cephesinde ikişer dikdörtgen şekilli giyotin pencere, güney cephesinde birer giyotin ve birer tek kanatlı pencere, kuzey cephesinde ikişer pencere, batı cephesinde ise küçük birer dikdörtgen açıklık yer almaktadır. Kuzey cephede yer alan pencereler, takriben 10 cm genişliğindeki düşey tahtalar ile çevrelenmiştir. Batı cephede yer alan tuvalet ve banyo cepheden 90-100 cm kadar taşırılarak, ahşap direklerle desteklenmektedir (Görsel 4.157, Görsel 4.158, Görsel 4.159, Görsel 4.160, Görsel 4.162). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar ve cepheden taşan balkon, cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

Hane sahiplerinin şehir dışında yaşamasından dolayı evin içerisine girilememiştir. Yapının kuzey ve güney cephelerindeki kurt boğazı geçmelerden, odaların arasında yer alan ahşap duvarlar seçilebilmektedir. Bu bilgilerden ve köyde içerisine girebildiğimiz evlerden de yola çıkılarak, yaşam alanında kapıdan içeriye girildikten sonra ortada sofa işlevi gören bir aralık ve bu aralığın iki yanında ikişer oda, bu odaların da arka tarafında yani batı cephede tuvalet ve banyonun yer aldığını düşünmekteyiz (Görsel 4.156).

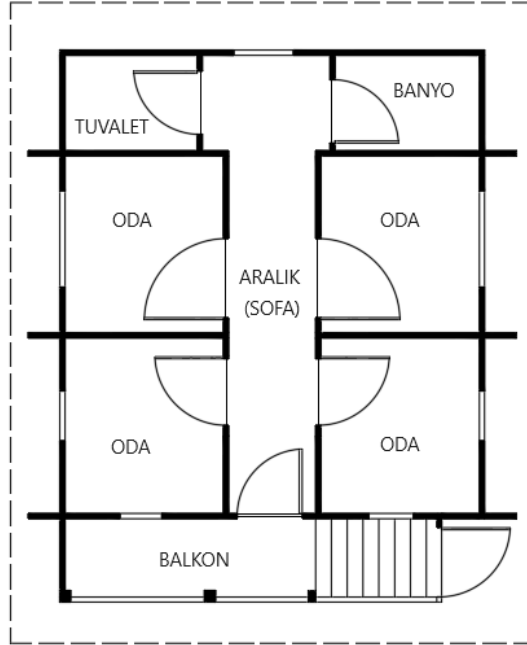
Alaturka kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, balkonun üzerine gelen kısmı iki sıra olarak Marsilya kiremitle değiştirilmiştir. Çatının üzerinde bir kedilik görülmektedir. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.164).

Görsel 4.154. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim:
01.02.2023)

Görsel 4.155. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.156. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi 1. kat plan krokisi

Görsel 4.157. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi avlu kapısı ve ön cephesi

Görsel 4.158. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi kuzey cephesi

Görsel 4.159. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi batı ve güney cepheler

Görsel 4.160. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi batı cephesi

Görsel 4.161. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi taş temel

Görsel 4.162. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi kat girişi

Görsel 4.163. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi solda balkon sağda ahır giriş kapısı

Görsel 4.164. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi çatı saçağı

4.4.5. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi⁷³

Köy merkezindeki ahşap caminin 180 m kadar güneyinde yer alan İsmet Şensoy Evi, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi batı yönüne bakan ev, Alan Merkez Sokağı'nın 6-7 m kadar doğusunda yer almaktadır (Görsel 4.165, Görsel 4.166). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İsmet Şensoy'un ifadesine göre, 1960'larda marangoz ustası Ahmet Uzun ve genel yapı ustası olan Cemil Gür tarafından inşa edilmiştir.

Düz bir alanda inşa edilen evin, güneyinde seren, batısında fırın, doğusunda ise muhdes ahır yer almaktadır. Dört taraftan taraba ile çevrili avluya, batıda yer alan takriben 1-1,5 m genişliğindeki ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.165, Görsel 4.166).

Yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde ve tuğla dolgulu ahşap karkas sistem olmak üzere karma sistemle inşa edilmiştir (Görsel 4.175). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası,

⁷³ Evin içerisine müsait olmadığı için girilememiştir.

kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ahşap perde boylarının yeterli olmadığı yerlerde, iki kanallı çalma boğaz tekniğiyle perdeler birleştirilmiştir. İki kat arasında 15-20 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.171). Yapının zemin katının doğu cephesindeki tuvalet ve banyonun yer aldığı ıslak mekân bölümü, harman (ateş, kör) tuğla dolgulu ahşap karkas sistemiyle inşa edilmiştir. Harman tuğla, bazı yerlerde fabrika çıkışlı delikli tuğla ile değiştirilmiştir (Görsel 4.170, Görsel 4.173). Yapı, 25-90 cm ölçülerindeki farklı boyutlardaki taşlar üzerine, 20-25 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. 25-90 cm kot farkı görülen yapının temel taşlarının aralarında kalan boşluklar; kuzey cephesinde boş bırakılırken, batı cephesinde bir kısmı toprağın altında kalmış, güney ve doğu cephesinde ise farklı boyutlarda moloz taşlarla doldurulmuştur. Bu taşlar bazı yerlerde beton ile örtülmüştür (Görsel 4.171, Görsel 4.172, Görsel 4.173, Görsel 4.174).

Dıştan kareye yakın planlı yapı, iki katlıdır. Yapıya zemin katta yer alan ahşap iki kanatlı tablalı bir kapı ile girilmektedir. Bu kapının önünde, çevresi 10 cm kalınlığında, 70-80 cm yüksekliğinde düşey tahtalar ile çevrili balkon yer almaktadır. İki basamaklı beton merdiven ile çıkılan balkona, iki kanatlı ahşap kapı ile giriş sağlanmaktadır (Görsel 4.168, Görsel 4.169).

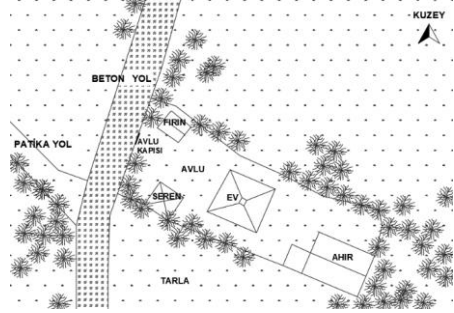
Yalın cephe düzenine sahip yapının ön cephesinde, bir çıkma görülmektedir. Ön cephenin sağ tarafında yer alan oda tuğla malzemeyle uzatılmış ve üst katına, girişi çıkmadan (cumba) sağlanan balkon eklenmiştir. Yapının sol cephesine ise üzerine sac ile örtülü, ahşap direklerle taşınan muhdes bir garaj eklenmiştir (Görsel 4.169). Yapının zemin katında; batı cephede ikişer tek kanatlı, güney cephede birer giyotin, birer tek kanatlı pencere, doğu cephede ise ikişer küçük pencere açıklığı görülmektedir. Yapının üst katında; batı cephede ikişer iki kanatlı ve çıkmanın ön kısmında iki kanatlı yan kısmında tek kanatlı pencere, güney cephede birer giyotin birer tek kanatlı, kuzey cephede ikişer iki kanatlı pencere, doğu cephede ise birer giyotin pencere ile birer küçük kare havalandırma açıklığı görülmektedir (Görsel 4.169, Görsel 4.170, Görsel 4.171). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, ön cephede görülen çıkma, balkon ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır. Herhangi bir süslemesi olmayan yapının ön cephesi, yeşil ve beyaz renklere boyanmıştır.

İçerisine girilemeyen yapının zemin katında, arka cepheye uzanan bir aralık, aralığın iki yanından ikişer oda ve odaların bitiminde de tuvalet ve banyo yer almaktadır. Kapıdan girildikten sonra hemen sağ tarafta ön cephesi tuğla malzemeyle uzatılmış mutfak yer almaktadır. Çıkmanın yer aldığı 1. katta muhtemelen çıkmalı bir sofa ve bu sofadan evin arka cephesinde yer alan tuvalet ve banyoya uzanan bir aralık ve aralığın iki yanında da ikişer oda yer almaktadır (Görsel 4.167).

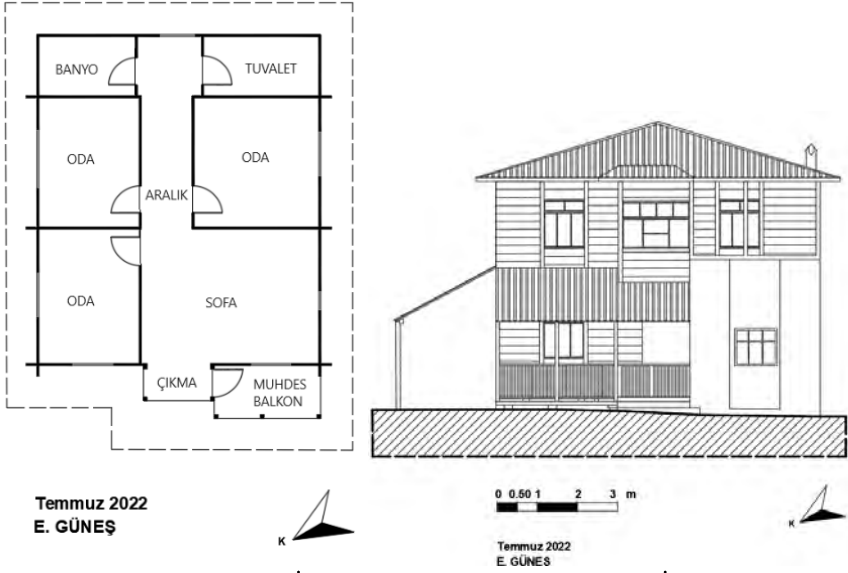
Orijinalinde kiremitle kaplı olan ahşap topuz çatılı yapı, günümüzde sac ile değiştirilmiştir. Çatının sağ tarafında, beton malzemeden baca görülmektedir. Alttan düz tahta kaplamalı ve uçlarında ahşap damlalık görülen çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.168, Görsel 4.176).

Görsel 4.165. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim:
31.01.2023)

Görsel 4.166. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.167. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi 1. kat plan krokisi

Görsel 4.168. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi ön cephe görünüşü

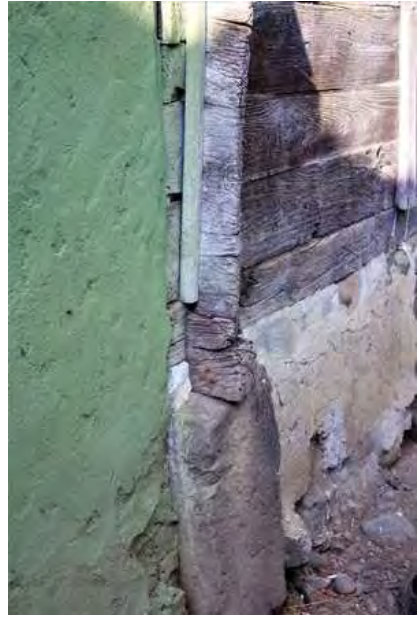
Görsel 4.169. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi kuzey ve batı cepheler

Görsel 4.170. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi doğu cephesi

Görsel 4.171. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi güney cephesi

Görsel 4.172. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi güney cephe taş temel

Görsel 4.173. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi doğu cephesi temel taşları

Görsel 4.174. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi kuzeybatı köşesi temel taşları

Görsel 4.175. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.176. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi çatı saçağı

4.4.6. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 350 m kadar kuzeyinde yer alan Sabahattin Somuncu Evi, hafif eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan evin, kuzey yönünden patika yol geçmektedir (Görsel 4.177, Görsel 4.178). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Sabahattin Somuncu'nun ifadesine göre, 1960'larda yapı ustası Mehmet Zengin⁷⁴ tarafından inşa edilmiştir.

Kuzeyden güneye doğru hafif eğimli alanda yer alan evin; doğusunda seren, kuzeyinde fırın ve batısında yeni yapılmış ahır yer almaktadır. Evin avlusu dört taraftan taraba ile çevrilidir. Avluya kuzeyde yer alan takriben 3-4 metre genişliğindeki biri tek kanatlı metal, diğeri ise iki kanatlı ahşap olan kapı ile girilmektedir (Görsel 4.177, Görsel 4.178).

⁷⁴ Mehmet ustanın acemilik döneminde inşa ettiği evin yapımı, bir yıl kadar sürmüştür.

Yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.186). Yapı, farklı boyutlardaki moloz taşlar üzerine, 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.185).

Dıştan kareye yakın planlı yapı, iki katlıdır. Eve, doğu cephede yer alan çıkmanın altındaki iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. Evin giriş bölümü ve solunda yer alan bölüm, balkon haline getirilerek etrafı düşey tahtalarla çevrilmiştir. Balkona, tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.181).

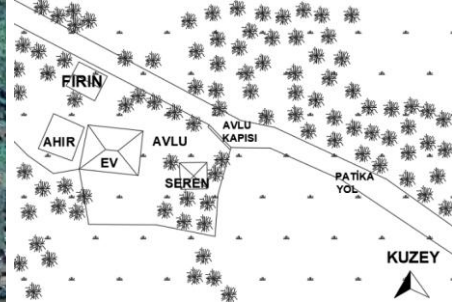
Yapı, yalın cephe düzenine sahiptir. Yapının arka cephesi muhdes tuğla malzeme ile uzatılarak her iki kata da odalar eklenmiştir (Görsel 4.182, Görsel 4.184). Yapının özgün bölümünde zemin katının; doğu, kuzey ve güney cephelerinde ikişer tek kanatlı PVC pencereler görülmektedir. Üst katta orijinalliğini koruyan pencereler, doğu, kuzey ve güney cephelerinde ahşap malzemedeki tek kanatlıdır. Doğü cephede yer alan çıkma, üç yönden tek kanatlı ahşap pencerelidir (Görsel 4.181, Görsel 4.182, Görsel 4.183, Görsel 4.184). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, ön cephede görülen çıkma ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

Her iki katında da iç sofalı plan tipinin görüldüğü yapıda, sofalar köşede yer almaktadır. Zemin kata, iki kanatlı kapıdan girildiğinde, sol tarafta mutfak sağ tarafta sofanın köşesinde yer alan merdiven ile arka cepheye uzana aralığın sağ tarafında ikişer, sol tarafında ise birer oda ve tuvalet yer almaktadır. Ahşap bir merdiven ile ulaşılan 1. katta çıkmalı bir sofa ve bu sofadan geçilen bir aralık ile odalar, tuvalet ve banyoya ulaşılmaktadır (Görsel 4.179).

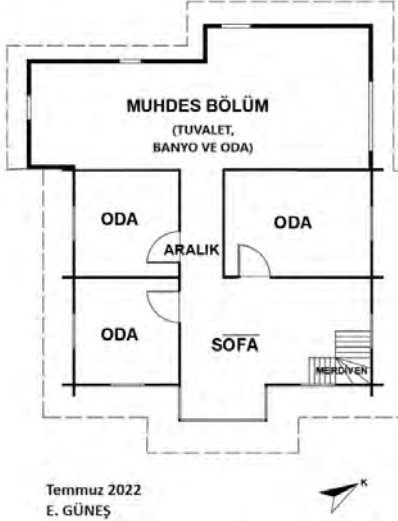
Kiremitle kaplı olan yapı, ahşap topuz çatılıdır. Ahşap direklerle taşınan tek eğimli balkonun çatısı, sac ile örtülüdür. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.187).

Görsel 4.177. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 31.01.2023)

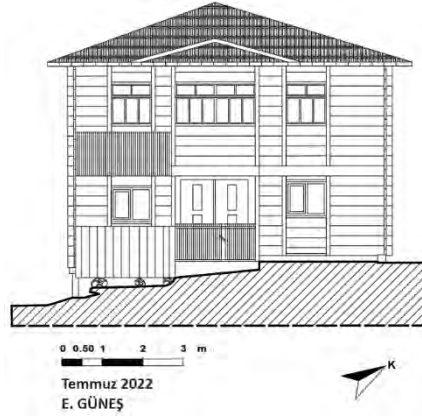

Görsel 4.178. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.179. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi 1. kat plan krokisi

0 0.50 1 2 3 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.180. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.181. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi ön cephesi

Görsel 4.182. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi güney cephesi

Görsel 4.183. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi kuzey cephesi

Görsel 4.184. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi kuzey ve batı cepheler

Görsel 4.185. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi taban kirişleri

Görsel 4.186. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi kat kirişi

Görsel 4.187. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi çatı saçağı

4.4.7. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 40-50 m kadar güneyinde, yer alan Yusuf Arslan Evi, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan ev, Alan Merkez Sokağı'nın 2-3 m kadar batısında yer almaktadır. Evin, kuzeyinde seren, kuzeybatısında yeni yapılmış garaj, güneyinde ise fırın yer almaktadır. Evin avlusu dört taraftan taraba ile çevrilidir. Avluya doğuda yer alan ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.188, Görsel 4.189, Görsel 4.191). Kitâbesi bulunmayan yapı, Yusuf Arslan'ın oğlunun ifadesine göre, takriben 1960 yılında, emin olmamakla birlikte yapı ustası Dursun Somuncu tarafından inşa edilmiştir.

Ahşap yığma ve zemin katın bir kısmında görülen tuğla dolgulu ahşap karkas yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.194, Görsel 4.195, Görsel 4.196). İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.195). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Taşlar, bazı yerlerde beton ile yenilenmiş bazı yerlerde de taşların üzeri beton ile örtülmüştür (Görsel 4.193).

Kareye yakın planlı yapı, iki katlıdır. Yapıya doğu cephesinde yer alan iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. Giriş bölümünde, etrafı düşey tahtalarla çevrili balkon yer almaktadır. Zemin katın; doğu cephesinde ikişer giyotin, kuzey ve güney cephelerinde birer giyotin, birer tek kanatlı pencere yer almaktadır (Görsel 4.191, Görsel 4.192, Görsel 4.193). Tuvalet ve banyonun yer aldığı batı cephesinde ise küçük ikişer pencere görülmektedir. Zemin katın yarısının arka kısmında kalan

bölümün duvarları, sıva ile kapatılmış ve tuvaletin yer aldığı duvar, tuğla ile değiştirilmiştir (Görsel 4.193, Görsel 4.194).

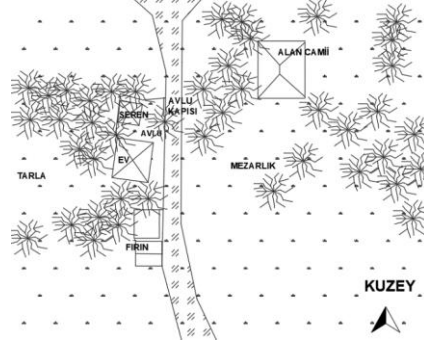
Yalın cephe düzenine sahip olan yapının, giriş kapısı hizasının üst katında bir çıkma görülmektedir. Çıkmanın iki yanında etrafı düşey tahtalarla çevrili ahşap direklerle taşınmakta olan muhdes balkon görülmektedir. Yapının üst katının doğu cephesinde ikişer giyotin pencere ve balkona açılan muhdes kapı ile cephenin ortasında yer alan çıkmanın üç yönünde yer alan giyotin pencereler görülmektedir (Görsel 4.191). Kuzey ve güney cephelerinde üçer giyotin pencere, batı cephesinde ise küçük tuvalet pencereleri yer almaktadır (Görsel 4.192, Görsel 4.193). Cepheden taşıntılı olan batı cephenin ortasında lavabo çıkıntısı görülmektedir (Görsel 4.194). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, çıkma, balkon ve balkonlar cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

İçerisi ayrıntılı bir şekilde incelenemeyen yapının; odalarının arasında yer alan kurt boğazı geçmeli ahşap duvarlarının seçilebilmesinden, köyde içerisine girebildiğimiz ve sık rastladığımız plan tiplerinden yola çıkılarak plan okuması yapılmıştır. Yapının zemin katında, girişte köşede bir sofa, sofanın köşesinden ulaşılan aralık ve sofa ile aralıktan girişleri sağlanan odalar, arka cephede tuvalet ve banyo, 1. katta ise köşede yer alan çıkmalı sofa ile sofadan ulaşılan odalar ile sofadan geçilerek tuvalet ve banyoya geçişi sağlayan aralığın yer aldığı plan düzeninin olduğunu düşünmekteyiz (Görsel 4.190).

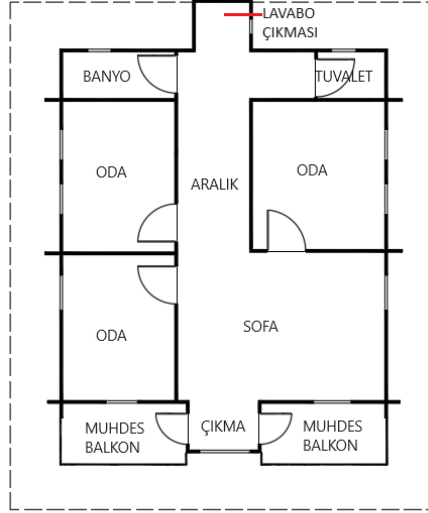
Orijinalinde kiremitle kaplı olan ahşap topuz çatılı yapı, günümüzde sac ile değiştirilmiştir. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağının, uç kısmında damlalık görülmektedir. Saçaklar, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.196).

Görsel 4.188. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.189. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi vaziyet plan krokisi

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022

E. GÜNEŞ

Görsel 4.190. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi 1. kat planı

Görsel 4.191. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi ön cephesi

Görsel 4.192. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi kuzey cephesi

Görsel 4.193. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi güney cephesi

Görsel 4.194. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi batı cephesi

Görsel 4.195. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi kat kirişi

Görsel 4.196. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi kurt boğazı geçmeler ve çatı saçağı

4.4.8. Alan Köyü Kemal Gür Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 170 m kadar kuzeyinde, yer alan Kemal Gür Evi, hafif eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi batı yönüne bakan evin, batı yönünde patika yol, kuzeyinde ise yeni yapılan betonarme bir ev yer almaktadır. Batı yönündeki ahşap bir kapı ile girilen avlunun, bir kısmı taraba ile çevrilmiştir (Görsel 4.197, Görsel 4.198,

Görsel 4.201). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Kemal Gür'ün ifadesine göre, 1966 yılında yapı ustaları olan Dursun Somuncu ve Dursun Bircan tarafından inşa edilmiştir.

Yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.205, Görsel 4.207). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.206).

Dikdörtgen planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katının kuzey ve güney cephelerinde ikişer tek kanatlı ahşap kapı, doğu cephesinde küçük birer pencere açıklığı yer alırken batı cephesi sağır bırakılmıştır. Sağır bırakılan batı cephenin sol tarafı moloz taş ile örülmüştür. Girişleri ayrı olan odaların ikisi kuzey, diğer ikisi ise güney yönünde yer almaktadır (Görsel 4.202, Görsel 4.203, Görsel 4.204).

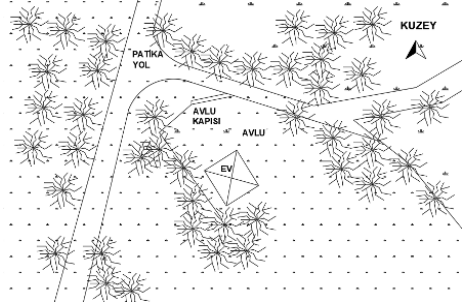
Yaşam katına, batı cephede yer alan, iki kanatlı tablalı ahşap bir kapı ile girilmektedir. Bu kapıya üç basamaklı ahşap bir merdiven ile ulaşılmaktadır (Görsel 4.208). Kapıdan içeriye girildiğinde 122 cm genişliğinde 9,39 m uzunluğunda sofa işlevi gören bir aralık yer alır. Aralığın iki yanında da ikişer dikdörtgen planlı odalar yer almaktadır. Yalın ahşap kapılar ile girilen odalarda birer pencere yer almaktadır. Aralığın bitiminde sol tarafta tuvalet, sağ tarafta ise cepheden taşıntılı olan tuvalet ve banyo yer almaktadır (Görsel 4.199).

Yalın cephe düzenine sahip süslemesiz olan yapının, ön cephesinin ortasında birer kapı yer alır. Kapının iki yanında yer alan pencerelerden birisi düşey tahta, diğeri ise tuğla ile kapatılmıştır. Cephenin sol köşesine 2020 yılında ahşap kümes eklenmiştir (Görsel 4.203). Kuzey ve güney cephelerinden ikişer tek kanatlı, doğu cephesinde ise üçer küçük pencere açıklıkları görülmektedir (Görsel 4.202, Görsel 4.203).

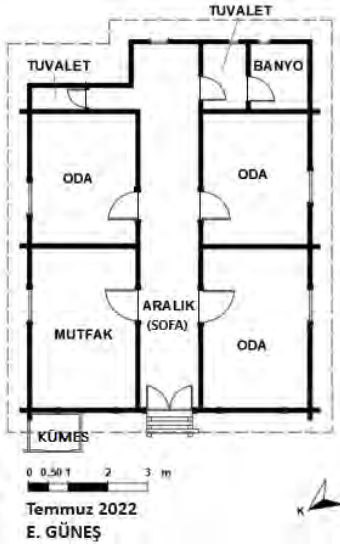
Kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır. Saçak altları düz kaplamalı olan yapının, bazı yerlerinde bu kaplamalar kopmuş durumdadır (Görsel 4.203, Görsel 4.204).

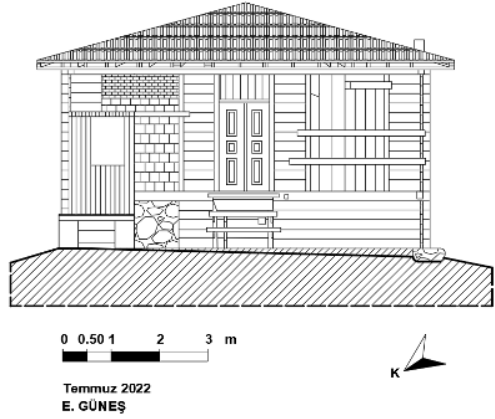
Görsel 4.197. Alan Köyü Kemal Gür Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.198. Alan Köyü Kemal Gür Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.199. Alan Köyü Kemal Gür Evi 1. kat planı

Görsel 4.200. Alan Köyü Kemal Gür Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.201. Alan Köyü Kemal Gür Evi avlu giriş kapısı ve ön cephesi

Görsel 4.202. Alan Köyü Kemal Gür Evi kuzey cephesi

Görsel 4.203. Alan Köyü Kemal Gür Evi güney cephesi

Görsel 4.204. Alan Köyü Kemal Gür Evi doğu cephesi

Görsel 4.205. Alan Köyü Kemal Gür Evi kuzeydoğu köşe kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.206. Alan Köyü Kemal Gür Evi kuzeydoğu köşe taş temel

Görsel 4.207. Alan Köyü Kemal Gür Evi güneybatı köşe kat kirişi

Görsel 4.208. Alan Köyü Kemal Gür Evi giriş kapısı

4.4.9. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi⁷⁵

Köy merkezindeki ahşap caminin 160 m kadar güneyinde yer alan Mehmet Şensoy Evi, hafif eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan ev, Alan Merkez Sokağı'nın 4-5 m kadar batısında yer almaktadır. Evin kuzeyinde serin yer almaktadır. Evin avlusu dört taraftan taraba ile çevrilidir. Avluya kuzeyde yer alan takriben 2 metre genişliğinde ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.209, Görsel 4.210). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Mehmet Şensoy'un ifadesine göre, 1967 yılında marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir.

İri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulan yapı, köşelerde kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Taşların aralarında kalan boşluklar, küçük moloz taşlar ve beton ile kapatılmıştır (Görsel 4.216).

Kareye yakın planlı yapı, iki katlıdır. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında, 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır. Eve, ön cephesinde yer alan iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. Giriş bölümünde etrafı düşey tahta kaplamalı ve iki kanatlı ahşap kapı ile ulaşılan balkon yer almaktadır.

⁷⁵ Mehmet Şensoy evin inşasında, toplamda 10 lira harcandığını belirtmiştir.

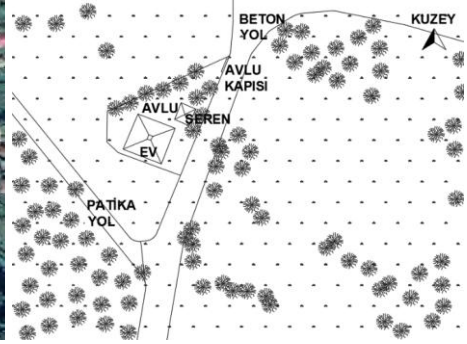
Balkonun iki yanında biri dikdörtgen şekilli giyotin diğeri ise tek kanatlı pencere görülmektedir (Görsel 4.213). Zemin katın güney cephesinde, birer dikdörtgen şekilli giyotin pencere, tek kanatlı ahşap kapı ve küçük tuvalet penceresi görülmektedir. Kuzey cephesinde, ikişer tek kanatlı, batı cephesinde ise küçük ikişer pencere açıklığı görülmektedir. Üst katın ön cephesinin ortasında üç yönden giyotin pencereli çıkma ve çıkmanın iki yanından birer giyotin kanatlı pencere yer almaktadır. Kuzey ve güney cephelerinde, ikişer giyotin kanatlı pencere, batı cephesinde ise biri tek kanatlı diğeri ise küçük ölçekli tek kanatlı pencere yer almaktadır (Görsel 4.213, Görsel 4.214). Özgün halde tahta kaplı ahşap karkas sistemli ve süslemesiz olan yapının batı cephesinin dolgu malzemesi, tuğla ile değiştirilmiştir (Görsel 4.215). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, ön cephede yer alan çıkma ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır.

Hane sahibinin müsait olmaması sebebiyle evin içerisi ayrıntılı olarak incelenememiştir. Yapının kuzey ve güney cephelerinde, duvar yüzeyinden taşırılan kurt boğazı geçmeli perde başlarından, üç yönlü çalma boğaz geçmeli dikmelerden odaların aralarında yer alan ahşap duvarlar görülebilmekte ve oda sayısını seçebilmekteyiz. Bu bilgilerden hareketle evin zemin katında, kapıdan girildiğinde köşede bir sofa, sofadan geçilen ikişer oda ile banyo ve tuvalet geçiş sağlayan birer aralığın yer aldığı düşünmekteyiz. Tuvalet ve bir banyonun yer aldığı bölümden, avluya çıkılan bir kapı görülmektedir. 1. katta ise muhtemelen merdivenle ulaşılan ve köşede yer alan çıkmalı bir sofa, sofadan ulaşılan aralık, sofa ve aralıktan ulaşılan üç oda ile tuvalet ve banyo yer almalıdır (Görsel 4.211).

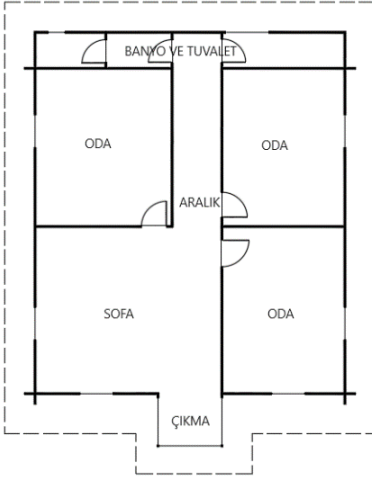
Özgün halde kiremitle kaplı ahşap topuz çatılı yapı, günümüzde sac ile yenilenmiş durumdadır. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır. Saçak uçlarında damlalık görülmektedir (Görsel 4.217).

Görsel 4.209. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 31.01.202)

Görsel 4.210. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.211. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi 1. kat plan krokisi

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

TAŞ
TOPRAK

Görsel 4.212. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.213. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi güney ve doğu cephesi

Görsel 4.214. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi kuzey cephesi

Görsel 4.215. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi güney cephesi

Görsel 4.216. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi güney cephe taş temel

Görsel 4.217. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi kurt boğazı geçmeler ve çatı saçağı

4.4.10. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 300 m kadar güneybatısında yer alan Celalettin Somuncu Evi, doğudan batıya doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi güney yönüne bakan evin, güney yönündeki eğimli alanın bitiminden patika yol geçmektedir. Eğimli bir avlu içerisinde yer alan evin, güney yönünde serin, doğu yönünde yeni yapılmış betonarme

ev yer almaktadır. Evin kuzey ve batı yönünde tarla yer almaktadır. Avlunun etrafı taraba ile çevrilir (Görsel 4.218, Görsel 4.219). İnşa tarihine ışık tutacak bir bilgiye ulaşamadığımız kitâbesiz evin, mimari, malzeme ve teknik özellikleri göz önüne alınarak 1960-70'ler arasında inşa edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz.

Evin duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında, 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.221, Görsel 4.222). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.222, Görsel 4.223).

Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Yarıları tek kanatlı ahşap kapı ile girilen ahır olup, diğer yarıları ise boş bırakılan zemin katının batı cephesinde, cepheden taşıntılı kaba yonu taş ve ahşap malzemeden inşa edilmiş olan iki kanatlı ahşap kapı ile girilen bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümün önünde biri yapıya bitişik ve kaba yonu taş diğeri ise yapıdan birkaç metre mesafede ahşap malzemeli küçük ölçekli iki kümes yer almaktadır (Görsel 4.224, Görsel 4.225, Görsel 4.226).

Yaşam katına, güney cephede yer alan iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. İki yanında tek kanatlı birer pencere yer alan kapının önünde, balkon yer almaktadır. Özgün halde dikdörtgen planlı olan balkon, sol tarafından öne doğru genişletilmiş ve balkona giriş bu bölümün doğu cephesine bakan, dört basamaklı beton merdiven ile ulaşılan iki kanatlı ahşap kapı ile sağlanmaktadır (Görsel 4.221, Görsel 4.227). Doğu ve batı cephelerinde yatay tahtalar ile kapatılan balkonun, ön cephesi düşey çıtalar ile çevrelenmiştir (Görsel 4.228, Görsel 4.229). Yapının doğu cephesinde, ikişer tek kanatlı pencere görülmektedir. Evin kuzey cephesine eklenen, betonarme odalarda da tek kanatlı pencere düzeni devam etmektedir (Görsel 4.230). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ön cephede görülen balkon ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

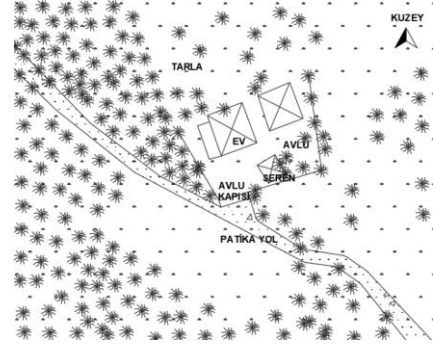
Hane sahibinin evde olmamasından dolayı evin içerisi incelenememiştir. Alan Köyü'nde incelenen evlerden hareketle; zemin

katında yer alan ahırın, muhtemelen bir veya iki odalı olduğu, yaşam alanının da ortada bir aralık, aralığın iki yanında ikişer oda ve arka cepheye bakan bölümde muhdes oda ile banyo ve tuvaletin yer aldığı düşünülmektedir.

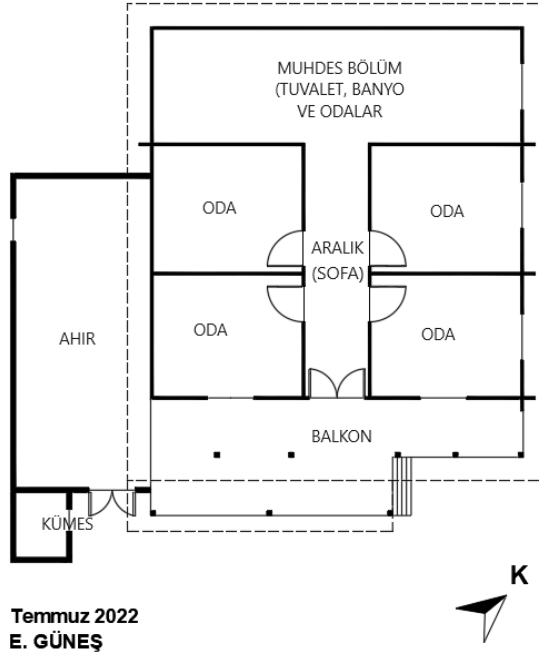
Marsilya kiremitle kaplı olan yapı, topuz çatılıdır. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.231).

Görsel 4.218. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 18.01.2023)

Görsel 4.219. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.220. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi plan krokisi

Görsel 4.221. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi güney ve doğu cephesi

Görsel 4.222. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi doğu cephesi

Görsel 4.223. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi taş temel

Görsel 4.224. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi güney cephesi ahır girişi

Görsel 4.225. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi ahır batı cephesi

Görsel 4.226. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi ahır doğu duvarı

Görsel 4.227. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi girişi

Görsel 4.228. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi balkon

Görsel 4.229. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi güney cephe

Görsel 4.230. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi kuzey cepheye eklenen muhdes bölüm

Görsel 4.231. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi çatısı

4.4.11. Alan Köyü Resul Zengin Evi

Köy merkezindeki ahşap caminin 450 m kadar kuzeyinde patika yol kenarında yer alan Resul Zengin Evi, batıdan doğuya doğru eğimli arazinin düz kesiminde inşa edilmiştir. Ön cephesi güneye bakan evin, doğu yönünde eve ait bir seren, güney yönünde ise yine eve ait bir fırın yer almaktadır (Görsel 4.232, Görsel 4.233). Avlu, batı ve güney yönlerinden taraba ile çevrilidir. Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Resul Zengin'in ifadesine göre 1970'lerde yapı ustası olan Efrahim Çakır ve Selahattin usta tarafından inşa edilmiştir.

Alt katı ahşap karkas, üst katı ise köşelerden kurt boğazı geçmelerle birleştirilen ahşap yığma tekniğindeki yapı, karma sistemle inşa edilmiştir. Özgün halde tuğla dolgulu olan alt katın duvarları, günümüzde sıva ile kapatılmıştır (Görsel 4.235, Görsel 4.239). Üst katın duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.238). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Aralarda kalan boşluklar bazı yerlerde farklı boyutlardaki moloz taşlarla ile doldurulurken, bazı yerlerde boş bırakılmıştır (Görsel 4.236).

Dikdörtgen planlı yapı, iki katlıdır. Yapıya sundurmalı girişe sahip iki kanatlı tablalı ahşap bir kapı ile girilmektedir. Bu giriş alanının iki yanında balkon yer almaktadır. İki kanatlı ahşap kapı ile girilen balkonun, iki kenarı tamamen kapatılırken, ön cephesi 50-70 cm yüksekliğindeki beton duvar ile kapatılmıştır (Görsel 4.235). Zemin katının güney, batı ve doğu cephelerinde tek kanatlı ikişer pencere yer almaktadır. Bu pencereler PVC olarak değiştirilmiştir. Evin, kuzeye bakan arka cephesinde, tuvalet ve

banyo pencereleri yer alır (Görsel 4.235, Görsel 4.238, Görsel 4.240).

Yapının üst katında, güneye bakan ön cephesinde özgün halde bir çıkma olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde bu çıkmanın, ön duvarı bırakılarak, iki kenarındaki ahşap perdeler kaldırılmış ve muhdes olan balkona açılmıştır. Balkonun; doğu ve batıya bakan yönleri yatay tahtalarla kapatılırken, güneye bakan ön kısmı takriben 90-100 cm yüksekliğindeki dikey tahtalar ile çevrilmiştir (Görsel 4.237). Yapının güney cephesinde, iki kanatlı ikişer ahşap pencere ve iki kanatlı ahşap kapı, doğu cephesinde ikişer iki kanatlı ahşap pencere, batı cephesinde ise üçer iki kanatlı ahşap pencere görülmektedir (Görsel 4.235, Görsel 4.238, Görsel 4.239, Görsel 4.240).

İçten ayrıntılı olarak incelenemeyen yapının; muhtemelen zemin katın köşesinde bir sofa, bu sofadan geçilen üç oda ile arka cephede banyo ve tuvalet yer alır. 1. katta ise köşede çıkmalı sofa, sofadan geçilen bir aralık, girişleri sofa ve aralıktan olan odalar ile arka cephede tuvalet ve banyo yer almalıdır (Görsel 4.234).

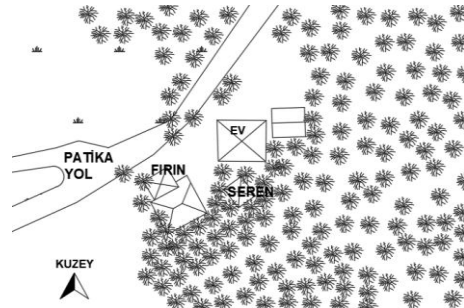
Evin, ahşap malzemeli iki kanatlı giriş kapısının üzerindeki basit oymalarla yapılmış süslemeler, dairesel şekiller içerisinde bitkisel motifler ve geliş güzel çizgilerden oluşmaktadır (Görsel 4.241).

Orijinalinde kiremitle kaplı olan kırma çatılı yapı, günümüzde sac ile değiştirilmiştir. Çatı üzerinde birer kedilik yer alır. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.238).

Görsel 4.232. Alan Köyü Resul Zengin Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim:

01.02.2023)

Görsel 4.233. Alan Köyü Resul Zengin Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.234. Alan Köyü Resul Zengin Evi zemin katı plan krokisi

Görsel 4.235. Alan Köyü Resul Zengin Evi

Görsel 4.236. Alan Köyü Resul
Zengin Evi taban kirişi

Görsel 4.237. Alan Köyü Resul
Zengin Evi güney cephe

Görsel 4.238. Alan Köyü Resul Zengin Evi batı cephesi

Görsel 4.239. Alan Köyü Resul Zengin Evi batı cephesi

Görsel 4.240. Alan Köyü Resul Zengin Evi doğu cephesi

Görsel 4.241. Alan Köyü Resul Zengin Evi giriş kapısı

4.4.12. Alan Köyü Veysel Bircan Evi⁷⁶

Köy merkezindeki ahşap caminin 270 m kadar güney batısında yer alan Veysel Bircan Evi, hafif eğimli arazinin düz bir alanında inşa edilmiştir. Ön cephesi güneye bakan evin, güney yönünden yol geçmektedir. Hafif eğimli bir avlu içerisinde yer alan evin, güneydoğusunda seren, kuzeyinde yeni yapılmış ahır yer almaktadır (Görsel 4.242, Görsel 4.243). Etrafı taraba ile çevrili avluya, güneyde yer alan ahşap kapı ile girilmektedir. Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Veysel Bircan'ın ifadesine göre 1976 yılında marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir.

⁷⁶ Evin içerisine müsait olmadığı için girilememiştir.

Yapı, tuğla ve ahşap yığma olmak üzere iki farklı inşa sisteminin bir arada görüldüğü karma sistemle inşa edilmiştir. Yapı, moloz taşlardan oluşan kâgir temel üzerinde, tuğla yığmadan oluşan zemin katı ve ahşap yığma tekniğinde inşa edilen 1. kat olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. 1. katın duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.247, Görsel 4.251, Görsel 4.252, Görsel 4.253).

Dikdörtgen planlı yapı, iki katlı yaşam alanından oluşmaktadır. Üç cephesinde çıkma görülen eve, bu çıkmaların altında yer alan tablalı ahşap kapılardan girilmektedir. Güney ve doğu cephede yer alan kapı, iki kanatlı, kuzey cephedeki kapı ise tek kanatlıdır. Güney ve doğu cephesinde görülen kapıların tablalarında, ahşap üzerine çizgisel oymalarla yapılmış süslemeler görülmektedir. Bu kapılara, kuzey cephede iki basamaklı, güney ve doğu cephelerinde ise beş basamaklı bir merdiven ile ulaşılmaktadır (Görsel 4.247, Görsel 4.249).

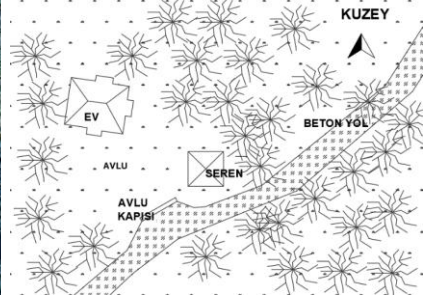
Yapının güney, kuzey ve doğu cephelerinde her iki katta da aynı düzen görülmektedir. Zemin katta ortada merdiven ile ulaşılan kapı ve iki yanında da tek kanatlı birer pencere görülmektedir. Bu pencerelerde, dairesel şekillerden oluşan hareketli bir demir parmaklık görülmektedir (Görsel 4.247, Görsel 4.249). Güney, kuzey ve doğu cephelerinin üst katında ise ortada üç yönden pencereli birer çıkma ve çıkmanın iki yanında tek kanatlı birer pencere yer almaktadır (Görsel 4.246, Görsel 4.247, Görsel 4.248). Batı cephesinin alt katında, biri giyotin biri pivot (kelebek) olmak üzere özgün ikişer pencere, üst katta ise ortada tek kanatlı ve iki yanında dikdörtgen giyotin pencere yer almaktadır (Görsel 4.249, Görsel 4.250). Yapının güney ve doğu cephesinin kâgir temelinde, dairesel formlu ikişer havalandırma delikleri yer alır (Görsel 4.252). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, üç cephede görülen çıkmalar ile merdivenler ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, yapının cephesine hareket katan unsurlardır.

İçten ayrıntılı bir şekilde incelenemeyen yapının, üç cepheden girişi olan zemin katında ve üç cephesinde çıkması olan 1. katında muhtemelen 4 kollu iç sofa yer almaktadır. Her iki katta da görülen sofanın dört yanında oda, arka cepheye bakan yönünde de tuvalet ve banyonun yer aldığını düşünmekteyiz (Görsel 4.252).

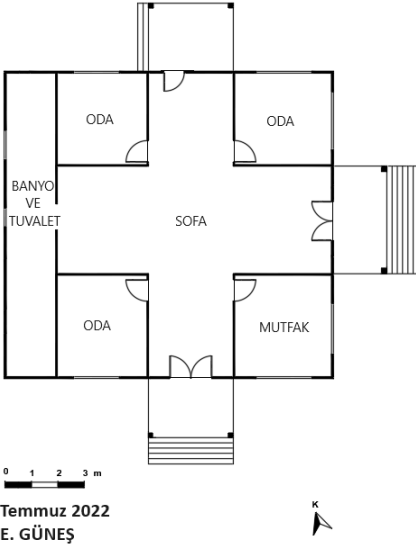
Marsilya kiremitle kaplı olan kırma çatılı yapının, orta kısmında bir kedilik yer almaktadır. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.246, Görsel 4.248, Görsel 4.255).

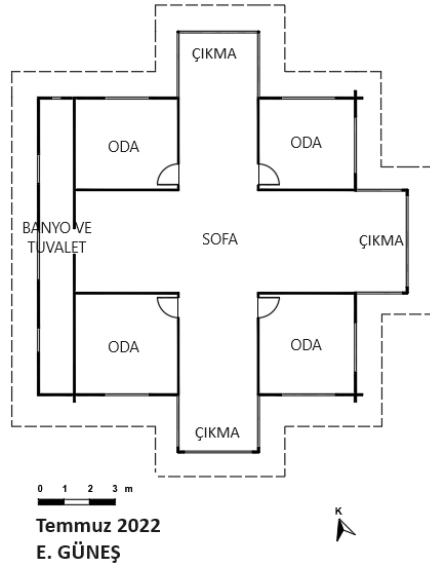
Görsel 4.242. Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

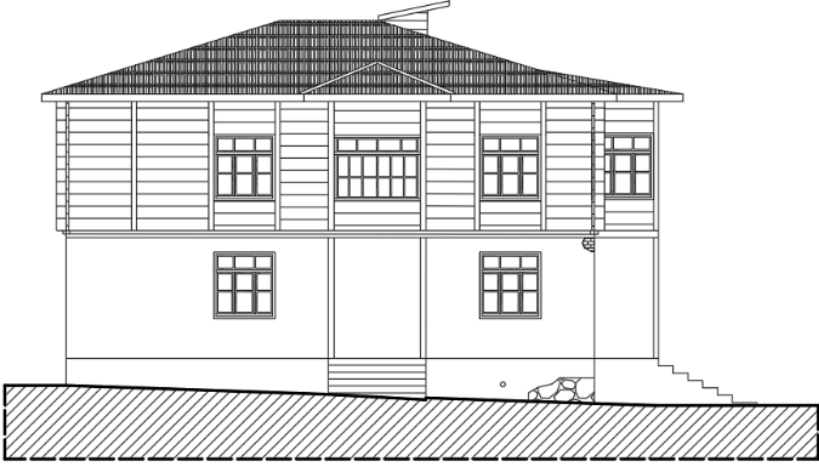
Görsel 4.243. Alan Köyü Veysel Bircan Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.244. Alan Köyü Veysel Bircan Evi zemin kat planı

Görsel 4.245. Alan Köyü Veysel Bircan Evi 1. kat planı

0 1 2 3 m

Temmuz 2022

E. GÜNEŞ

Görsel 4.246. Alan Köyü Veysel Bircan Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.247. Alan Köyü Veysel Bircan Evi güney cephesi

Görse 4.248. Alan Köyü Veysel Bircan Evi doğu cephesi

Görse 4.249. Alan Köyü Veysel Bircan Evi kuzey ve batı cephesi

Görsel 4.250. Alan Köyü Veysel
Bircan Evi batı cephesi

Görsel 4.251. Alan Köyü Veysel
Bircan Evi kat kirişi ve kurt boğazı
geçmeler

Görsel 4.252. Alan Köyü Veysel
Bircan Evi doğu cephesi taş temel ve
havalandırma deliği

Görsel 4.253. Alan Köyü Veysel
Bircan Evi batı cephesi zemin kat
duvarı

Görsel 4.254. Alan Köyü Veysel
Bircan Evi

Görsel 4.255. Alan Köyü Veysel
Bircan Evi çatı saçağı

4.4.13. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi

Karacaören Köyü Tokatlıoğlu mevkiinde yer alan Hüseyin Tokatlıoğlu Evi, güneydoğudan batıya doğru eğimli avlunun düz kesiminde inşa edilmiştir. Avlunun etrafı 10-15 cm kalınlığındaki tahtaların arasına çekilmiş teller ile çevrilmiştir. Ön cephesi kuzey yönüne

bakan evin; kuzeyinde serin, batısında tarla, doğu yönünde ise patika yol yer almaktadır (Görsel 4.256, Görsel 4.257). Kitâbesi bulunmayan yapı, komşunun ifadesine göre 1949 yılında yapı ustası Ali Uysal tarafından inşa edilmiştir.

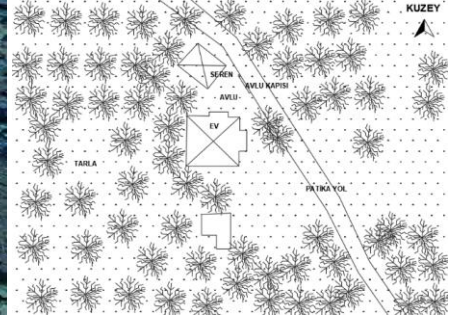
Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır (Görsel 4.259). Ahırın bir kısmı ve yaşam katının tamamı köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma tekniğinde, ahırın diğer kısmı ise kaba yontulmuş ahşap yığma ile köşelerde kara boğaz geçmelidir (Görsel 4.261, Görsel 4.263). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer almaktadır (Görsel 4.261, Görsel 4.264). Yapı, moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.264).

Tamamı ahırdan oluşan zemin katının; kuzey cephesinde tek kanatlı ahşap kapı, doğu cephesinde birer tek kanatlı ahşap kapı ile küçük ölçekli ve ahşap kanatlı olan birer pencere yer alırken güney ve batı cepheleri ise sağır bırakılmıştır. Bu kat günümüzde depo olarak kullanılmaktadır (Görsel 4.259, Görsel 4.260, Görsel 4.261, Görsel 4.262). Yaşam katına kuzey cephede yer alan, tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir. Giriş bölümünün önünde ahşap merdiven ile ulaşılan dikdörtgen bir balkon yer almaktadır. Balkon, genişletilerek değiştirilmiş ve üzerine saçak eklenmiştir (Görsel 4.265). Yapının kuzey ve güney cephesinde üçer dikdörtgen giyotin pencere, doğu cephesinde ise ortada bir çıkma ve çıkmanın ön cephesiyle iki yanında toplamda dörder dikdörtgen şekilli giyotin pencere görülmektedir. Güney ve batı cephesinde küçük birer tuvalet ve banyo pencereleri görülmektedir. Kurt boğazı ve kara boğaz geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, ahşap direklerle taşınan çıkma ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır. Yalın cephe düzenine sahip yapıda, süsleme görülmemektedir.

Hane sahibinin evde olmamasından dolayı evin içerisine girilememiştir. Zemin katı ahır olan evin, bu katında muhtemelen üç ya da dört oda yer almaktadır. Tipolojik olarak iç sofalı plan tipinin yer aldığını yaşam katında, içeriye girildiğinde muhtemelen köşede çıkmalı bir sofa, sofanın iki yanında odalar ile geçişi sofadan sağlanan aralık yer almalıdır.

Bu aralıktan da tuvalet ve banyoya geçilen bir plan düzeni olmalıdır (Görsel 4.258).

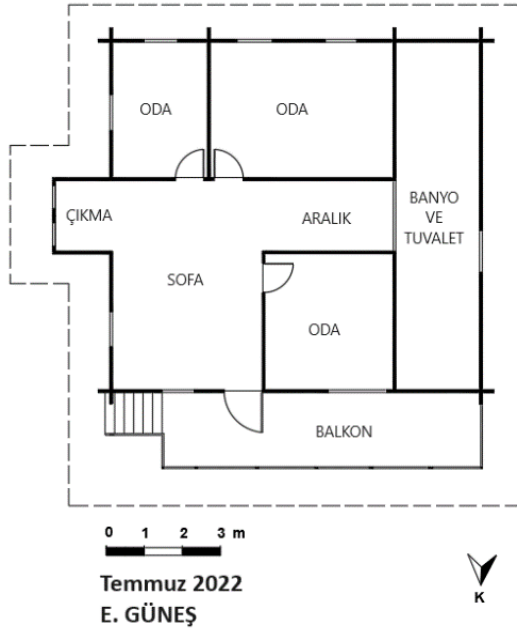
Marsilya kiremitle kaplı olan yapı, topuz çatılıdır. Alttan düz tahta kaplamalı ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan çatı saçağının uç kısımlarında damlalık görülmektedir (Görsel 4.261, Görsel 4.266).

Görsel 4.256. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi'nin uydu görünümü

Görsel 4.257. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi vaziyet plan krokisi

<https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.258. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi planı

Görsel 4.259. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi ön cephesi

Görsel 4.260. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi doğu cephesi

Görsel 4.261. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi güney ve doğu cephesi

Görsel 4.262. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi batı cephesi

Görsel 4.263. Karacaören Köyü
Hüseyin Tokatlıoğlu Evi kurt boğazı
geçmeler

Görsel 4.264. Karacaören Köyü
Hüseyin Tokatlıoğlu Evi

Görsel 4.265. Karacaören Köyü
Hüseyin Tokatlıoğlu Evi girişi

Görsel 4.266. Karacaören Köyü
Hüseyin Tokatlıoğlu Evi çatı saçağı

4.4.14. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi

Karacaören Köyü Tokatlıoğlu mevkiinde yer alan İlyas Keskin Evi, eğimli avlunun düz bir alanında inşa edilmiştir. Ön cephesi güneye bakan evin, güney yönünde ahır, batı yönünde patika yol ve yolun diğer tarafında ise seren ve yıkılmış ahşap fındık harmanlığı yer almaktadır (Görsel 4.267, Görsel 4.268). Patika yol ile bölünen avlunun düzenli bir tarabası yoktur. Evin güneybatı köşesinde yer alan ahşap kapı ile samanlığın yer aldığı avluya geçilmektedir. Bu kapı ile geçilen avlunun batı ve güney yönü, 10-15 cm kalınlığındaki tahtalar arasında yer alan dikenli tellerle çevrilmiştir (Görsel 4.271). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İlyas Keskin'in ifadesine göre 1950'lerin başında yapı ustası Hasan Şahin tarafından inşa edilmiştir.

Ahşap yığma tekniğinde inşa edilen yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelidir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle

oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.271, Görsel 4.274). Yapı, moloz taşlar üzerine 20-25 cm kalınlığında köşelerden kara boğaz geçmeli ahşap kirişlere oturtulmuştur.

Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katının kuzey ve güney cephesinde, birer tek kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Bazı yerlerde kabaca yontulmuş ahşap perde duvarların yer aldığı zemin katın kuzey cephesinde, küçük birer havalandırma penceresi görülmektedir (Görsel 4.270, Görsel 4.272).

Yaşam katına, güney cephede yer alan balkonlu bir girişe sahip tek kanatlı yalın ahşap kapı ile girilmektedir. Girişte yer alan bu balkon, beton malzemeyle değiştirilerek genişletilmiştir. Yapının doğu cephesine tuğladan muhdes oda eklenmiş, tuvalet ve banyonun duvarları tuğla ile değiştirilmiştir (Görsel 4.265, Görsel 4.273).

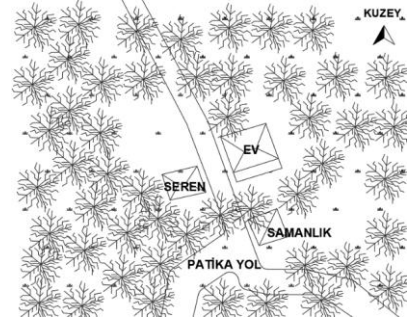
Simetrik bir düzenin görülmediği yapının yaşam katının güney cephesinde, birer tek kanatlı kapı ve pencere, batı cephesinde üçer tek kanatlı pencere ve kuzey cephesinde ikişer tek kanatlı ahşap pencere ile küçük ölçekli PVC tuvalet penceresi görülmektedir. Odalarda yer alan pencereler, kırmızıya boyanmıştır (Görsel 4.270, Görsel 4.271, Görsel 4.272, Görsel 4.273). Yaşam katı, batı ve güney cepheden takriben 1-2 m kadar taşmaktadır. Batı cephesi ahşap direklerle taşınırken balkonun yer aldığı güney cephesi beton ayaklar ile taşınmaktadır (Görsel 4.270, Görsel 4.271, Görsel 4.272, Görsel 4.273). Herhangi bir süslemenin yer almadığı yapıda kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır.

Ayrıntılı olarak incelenemeyen evin; zemin katında muhtemelen üç veya dört oda yer almaktadır. Yaşam katında ise girişte balkon, balkondan içeriye girildiğinde muhtemelen sofa görevi gören bir aralık ve aralığın etrafında da üç veya dört oda ile banyo ve tuvalet yer almalıdır (Görsel 4.269).

Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, güney cephesinde yer alan balkonun üzeri ve hasar gören bazı yerler sac malzemeyle örtülmüştür. Çatının doğu yönünde, birer baca görülmektedir. Duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan çatı saçağının alt kısımları, kaplamasızdır (Görsel 4.275).

Görsel 4.267. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com/web>
(Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.268. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.269. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi plan krokisi

Görsel 4.270. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi ön cephesi

Görsel 4.271. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi batı cephesi

Görsel 4.272. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Evi kuzey cephesi sol
taraf

Görsel 4.273. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Evi kuzey cephesi sağ
taraf

Görsel 4.274. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Evi kuzey cephe

Görsel 4.275. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Evi çatı saçağı

4.4.15. Karacaören Köyü Duran Tekin Evi⁷⁷

Karacaören Köyü'nde yer alan Duran Tekin Evi, etrafı 15-20 cm kalınlığındaki tahtaların arasında yer alan tellerle çevrilmiş ve ahşap bir kapı ile girilen düz bir avlu içerisinde, inşa edilmiştir (Görsel 4.281, Görsel 4.282, Görsel 4.283). Evin kuzeyinde, samanlık yer almaktadır (Görsel 4.276, Görsel 4.277). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Duran

⁷⁷ Hane sahiplerinin rahatsızlığından dolayı evin içerisine girilememiştir.

Tekin'in⁷⁸ ifadesine göre 1952 yılında yapı ustaları Ali ve Mehmet Uysal tarafından inşa edilmiştir.

Orijinalinde kara boğaz geçmeli kabaca yontulmuş ahşap yığmalı olan zemin katının bazı bölümleri, tahta kaplamalı ahşap karkas sistemiyle değiştirilmiştir. Üst katı, kurt boğazı geçmeli ahşap yığma duvarlardan oluşan yapıda karma sistem görülmektedir. (Görsel 4.279, Görsel 4.280). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır. Yapı, iri moloz taşlar üzerine 20-25 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.279, Görsel 4.280).

Kareye planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katının, kuzey ve doğu cephesinde birer tek kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Günümüzde bu kat, depo olarak kullanılmaktadır (Görsel 4.279, Görsel 4.280).

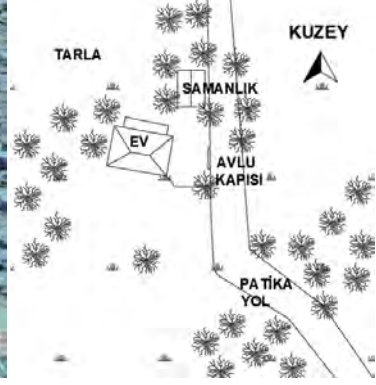
Yaşam katına kuzey cephede yer alan, tek kanatlı yalın ahşap kapı ile girilmektedir. Giriş kapısının önünde, ahşap merdiven ile ulaşılan bir balkon yer almaktadır. Balkon, kuzey yönünden ahşap malzemeyle genişletilerek etrafı düşey tahtalar ile çevrilmiştir. Yapının kuzey ve doğu cephesinde ikişer tek kanatlı ahşap pencere yer almaktadır (Görsel 4.279, Görsel 4.280). Batı yönünde yer alan tuvalet ve banyo, cepheden 1-1,5 m kadar taşmakta ve basit bir şekilde yapılan eli böğründe ile taşınmaktadır (Görsel 4.284, Görsel 4.285). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, balkon ve duvardan taşan batı cephesi, yapının cephesine hareket katmaktadır. Yapıda, süsleme görülmemektedir.

Orijinalinde kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapı, günümüzde sac ile değiştirilmiştir. Çatının batı cephesinde, birer baca görülmektedir. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşınılıdır (Görsel 4.279).

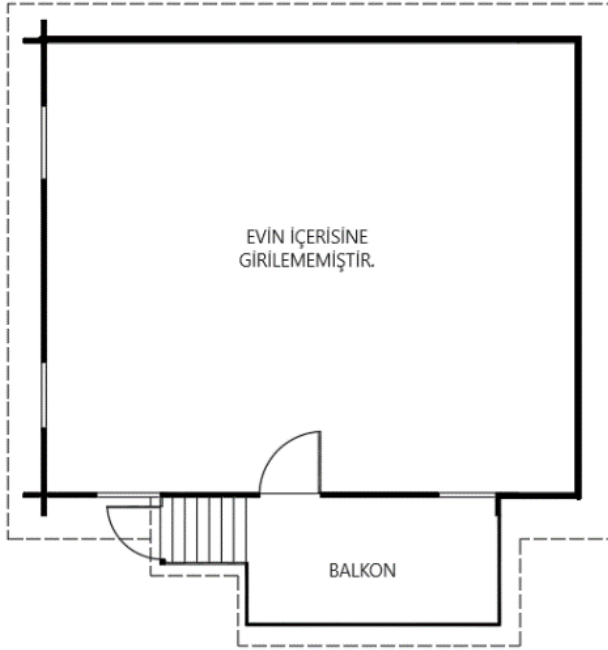
⁷⁸ Duran dede evin yapıldığı zamanlarda 5-6 yaşlarında olduğunu ve evin yapımı için üç buçuk lira harcadığını belirtmiştir.

Görsel 4.276. Karacaören Köyü Duran Tekin Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.277. Karacaören Köyü Duran Tekin Evi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.278. Karacaören Köyü Duran Tekin Evi plan krokisi

Görsel 4.279. Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi ön cephe

Görsel 4.280. Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi doğu ve kuzey
cephe

Görsel 4.281.
Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi avlu
kapısı

Görsel 4.282.
Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi avlu
kapısı ayrıntısı

Görsel 4.283.
Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi avlu
kapısı kilidi

Görsel 4.284. Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi batı cephe kurt
boğazı geçmeler

Görsel 4.285. Karacaören Köyü
Duran Tekin Evi tuvalet çıkması

4.4.16. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi

Karacaören Köyü'nde yer alan Muhammer Çakır Evi, güneyden kuzey ve batı yönlerine doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğuya bakan eve, Karacaören Köyü yolundan, güney yönüne doğru giderken, solunda yer alan patika bir yol ile ulaşılmaktadır. Evin doğusunda seren, harman yeri ve çeşme, güney yönünde ise fırın yer almaktadır (Görsel 4.286, Görsel 4.287). Evin avlusu, batı yönünden 10-15 cm kalınlığındaki tahtaların arasında yer alan teller ile çevrilidir. Avlu girişinde, kapı yer almamaktadır (Görsel 4.291). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Muhammer Çakır'ın kızı Hanife hanımın ifadesine göre 1965 yılında yapı ustası Ali Uysal tarafından inşa edilmiştir.

Köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma tekniğindeki evin duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.293). Yapı, moloz taşlar üzerine 20-25 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.294, Görsel 4.295).

Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan yarısı ahır, diğer yarısı ise yaşam alanı olan zemin kat ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır (Görsel 4.290). Zemin katın batı yönünde yer alan ahırın duvarları, kabaca yontulmuş ahşap perdelerden oluşmaktadır. Ahır bölümünün kuzey ve güney cephesinde, birer tek kanatlı ahşap kapı yer almaktadır (Görsel 4.291).

Doğu cephede yer alan, iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile girilen yaşam alanı, zemin katının yarısı ve üst katın tamamından oluşmaktadır. Alt katta solda bir mutfak, sağda banyoya çevrilmiş bir oda ve bu iki odanın ortasında üst kata çıkılan ahşap bir merdiven, üst katta ise dört oda, bir sofa, tuvalet ve balkon yer almaktadır (Görsel 4.297, Görsel 4.298, Görsel 4.299). Orijinalinde çıkmalı olan sofanın, çıkma bölümü günümüzde yıkılmış durumdadır (Görsel 4.288, Görsel 4.289, Görsel 4.290). Kareye yakın planlı odalara, yalın tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Alt katta; mutfağın doğu ve güney cephesinde birer yenilenmiş dikdörtgen şekilli giyotin pencere, diğer odada da doğu ve kuzey cephesinde orijinalliğini koruyan dikdörtgen şekilli giyotin pencere görülmektedir (Görsel 4.288, Görsel 4.291). Üst katta; her odada ikişer tek kanatlı ahşap pencere, sofada tek kanatlı ahşap pencere ve balkona çıkılan tek kanatlı tablalı ahşap kapı

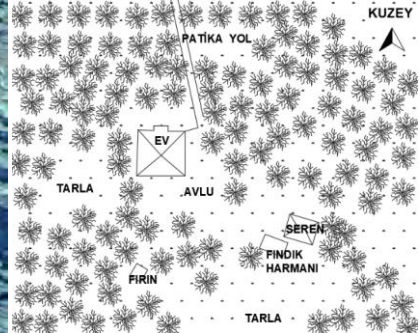
yer almaktadır. İki yandan yatay tahta kaplamalı olan balkonun, ön cephesinde ahşap direkler ve belirli aralıklarla dizili 10-15 cm kalınlığındaki düşey tahtalar görülmektedir (Görsel 4.291).

Yalın cephe düzenine sahip olan yapının, ön cephesinde yer alan balkon cepheden 1 m kadar taşırılmıştır (Görsel 4.291). Zemin katın doğu cephesinde, ortada bir kapı, iki yanında birer pencere, kuzey ve güney cephesinde birer kapı ve pencere yer almaktadır (Görsel 4.291). Üst katın doğu cephesinde bir balkon, ortada balkona açılan kapı ve iki yanında birer pencere, kuzey cephede ortada yıkılan bir çıkma ve penceresi ile iki yanında birer oda pencereleri, güney cephede ikişer pencere, batı cephede ortada küçük birer tuvalet penceresi ve iki yanında birer oda pencereleri görülmektedir. Kuzey ve güney cephelerinde, duvardan 20-25 cm kadar taşmakta olan tuğla malzemeden birer baca yer alır (Görsel 4.300, Görsel 4.301). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, balkon ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır. Yapıda herhangi bir süsleme görülmemiştir.

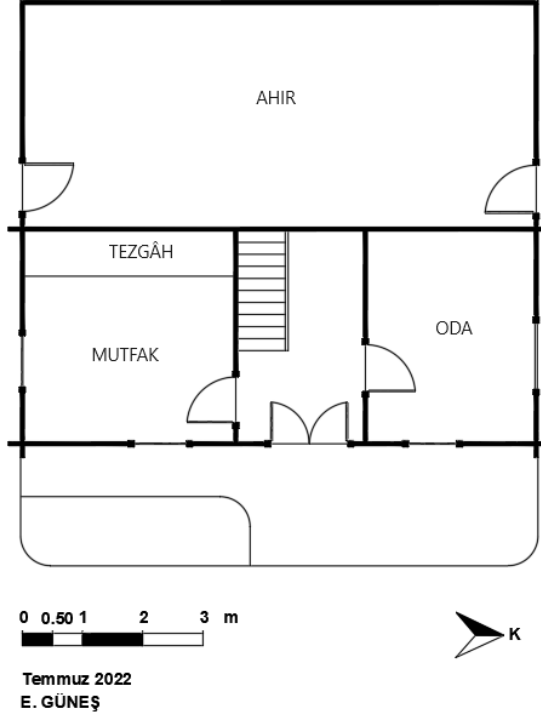
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır. Çatının kuzey ve güney yönünde, baca delikleri yer almaktadır. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağının uçlarında, damlalık görülmektedir (Görsel 4.301).

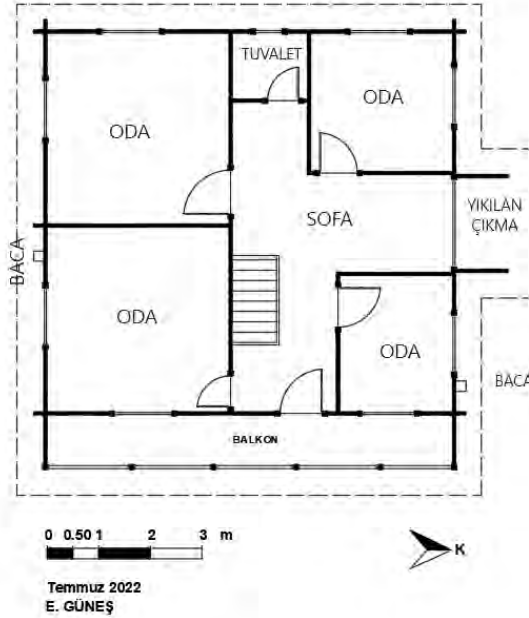
Görsel 4.286. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

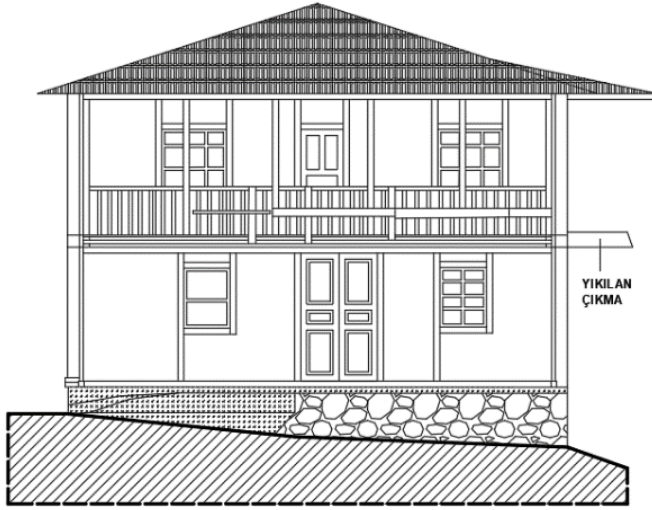
Görsel 4.287. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.288. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi zemin kat planı

Görsel 4.289. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi 1. kat planı

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

MÜHÜR MÜHÜR BETON

Görsel 4.290. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi ön cephe görünüşü

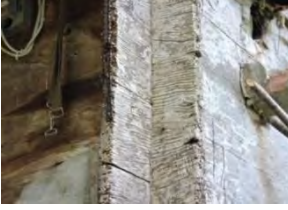
4.300. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi güney ve doğu cephesi

Görsel 4.291. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi doğu ve kuzey cephesi

Görsel 4.292. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi güney cephesi

Görsel 4.293.

Karacaören Köyü
Muammer Çakır Evi
kuzeydoğu köşe kurt
boğazı geçmeler

Görsel 4.294.

Karacaören Köyü
Muammer Çakır Evi
güneydoğu köşe taban
kirişi

Görsel 4.295.

Karacaören Köyü
Muammer Çakır Evi
güney cephe taban
kirişi ve taş temel

Görsel 4.296. Karacaören Köyü Muammer
Çakır Evi ön cephesi

Görsel 4.297.
Karacaören Köyü
Muammer Çakır Evi
merdiveni

Görsel 4.298. Karacaören Köyü
Muammer Çakır Evi sofası

Görsel 4.299. Karacaören Köyü
Muammer Çakır Evi çatıya çıkış
merdiveni

Görsel 4.300.
Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Evi
kuzey cephesindeki baca

Görsel 4.301. Karacaören Köyü Muhammer
Çakır Evi çatı saçağı

4.4.17. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi⁷⁹

Karacaören Köyü'nde yer alan İbrahim Tekin Evi, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi güney yönüne bakan evin, doğu yönünde Karacaören Köyü yolu geçmektedir (Görsel 4.302, Görsel 4.303). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İbrahim Tekin'in ifadesine göre, 1969 yılında yapı ustası Yaşar Tekin tarafından inşa edilmiştir.

Doğudan batıya doğru eğimli arazinin düz kesiminde inşa edilen evin, doğusunda fırın ve garaj, güneyinde serin, kuzeyinde ise yeni yapılmış ahır ve ev yer almaktadır. Düz bir alandan oluşan avluya, kuzeydoğu köşede yer alan hafif eğimli patika bir yol ile inilmektedir. Ahşap tek kanatlı kapıyla, avluya girilmektedir. Avlu, doğu yönünden 10-15 cm kalınlığında betonlara oturan tahtaların arasına çekilmiş teller ile çevrilidir (Görsel 4.302, Görsel 4.303).

Köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğindeki evin duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.308, Görsel 4.309). Yapı, moloz taşlar üzerine ahşap kirişlere oturtulmuştur.

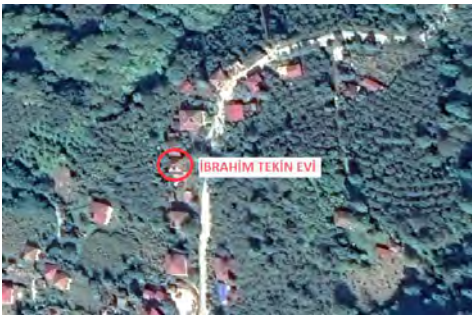
Kareye yakın planlı yapı, iki katlı yaşam alanından oluşmaktadır.

⁷⁹ Hane sahipleri müsait olmadığı için ev içeriden incelenememiştir.

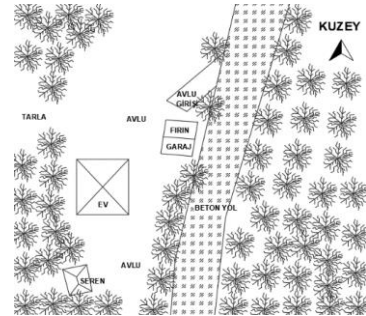
Yapıya, alt katın güney yönünde yer alan, iki kanatlı yalın ahşap kapı ile girilmektedir. Giriş kapısının iki yanında, birer tek kanatlı pencere yer almaktadır. Giriş bölümünde, bir basamak yüksekliğinde dikdörtgen planlı ve etrafı belirli aralıklarla dizili ince düşey tahtalarla çevrili balkon yer almaktadır (Görsel 4.306). Yapının kuzey cephesinde de aynı korkuluklara sahip muhdes bir balkon görülmektedir. Mutfak olarak kullanılan bu balkondan da eve tek kanatlı bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Doğu cephede, ikişer tek kanatlı ahşap pencere görülmektedir (Görsel 4.307).

Evin üst katının; güney cephesinde ahşap direklerle taşınan ve etrafı belirli aralıklarla dizili ince düşey tahtalarla çevrili balkon ile ortada iki kanatlı ahşap bir kapı ve iki yanında birer pencere yer almaktadır (Görsel 4.306). Yapının doğu cephesinde, üçer tek kanatlı pencere, kuzey cephesinde ise ikişer tek kanatlı pencere ve ortada birer küçük banyo ve tuvalet penceresi ile yanında havalandırma açıklığı görülmektedir (Görsel 4.307, Görsel 4.310). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar ile iki cephede yer alan balkonlar cepheye hareket katmaktadır. Yalın cephe düzenine sahip yapıda, herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

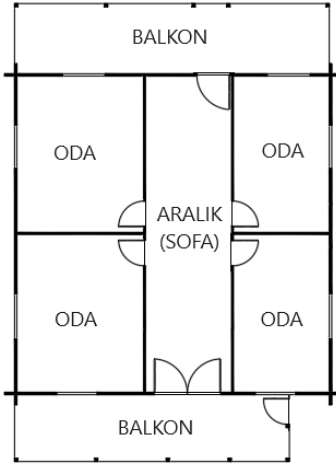
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının saçakları, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır. Çatının doğu yönünde birer baca görülür. Alttan düz tahta kaplamalı olan saçakların, uç kısımlarında damlalık görülmektedir (Görsel 4.311).

Görsel 4.302. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

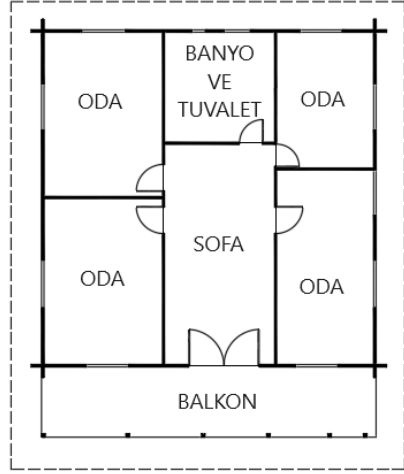
Görsel 4.303. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.304. Karacaören Köyü
İbrahim Tekin Evi zemin kat plan
krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.305. Karacaören Köyü
İbrahim Tekin Evi 1. kat plan
krokisi

Görsel 4.306. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi ön cephesi

Görsel 4.307. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi doğu ve kuzey cephesi

Görsel 4.308. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi güneydoğu köşe kurt boğazı geçmeleri

Görsel 4.309. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi kuzeydoğu köşe kat kirişi

Görsel 4.310. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi kuzey cephe

Görsel 4.311. Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi çatı saçakları

4.4.18. Karacaören Köyü Ali Tokathoğlu Evi

Karacaören Köyü Tokathoğlu mevkiinde yer alan Ali Tokathoğlu Evi, eğimli avlunun düz sayılabilecek alanında inşa edilmiştir. Ön cephesi güney yönüne bakan ev, patika yolun bitimine yakın bir alandadır. Evin doğusunda, zeminden 1-2 m kadar yüksekte tarla girişi yer alır. Evin avlusu, 10-15 cm kalınlığında toprağa çakılı tahtaların arasına çekilmiş dikenli teller ile çevrilidir. Avluya güneyde ve batıda yer alan, ahşap kapılar ile girilmektedir (Görsel 4.312, Görsel 4.313). Kitâbesi bulunmayan yapı, komşunun ifadesine göre 1970 yılında yapı ustaları olan Refaattin Uyanık ve Halit Sağlam tarafından inşa edilmiştir.

İki katlı cephe düzenine sahip yapının alt katı, tuğla dolgulu ahşap karkas sistemle, üst katı ise köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde karma sistemle inşa edilmiştir (Görsel 4.314, Görsel 4.320). Üst katın duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin, kavilalar ile birleştirilerek oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.322). Yapı, moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki kurt boğazı geçmeli ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.321).

Kareye yakın planlı yapıya, ön cephede yer alan çıkmanın altındaki sundurmali bölümden ulaşılan iki kanatlı ve tablalı ahşap kapı ile girilmektedir (Görsel 4.316, Görsel 4.323). Zemin katın güney, doğu ve batı cephelerinden ikişer tek kanatlı PVC ile yenilenmiş pencereler görülmektedir. Yapının kuzey cephesi, muhdes tuğla malzeme ile yenilenirken üst katın sol tarafına 1 m kadar cepheden taşınılı olan balkon eklenmiştir (Görsel 4.319). Üst katın güney cephesinin ortasında üç yönden PVC ile değiştirilmiş pencere çıkma ve çıkmanın iki yanında orijinalliğini koruyan birer iki kanatlı ahşap pencere yer almaktadır. Doğu ve batı cephesinde ikişer iki kanatlı ahşap pencereler görülmektedir. Batı cephesinin sol tarafından biri orijinal, ikisi muhdes küçük ölçekli tuvalet ve banyo pencereleri yer almaktadır (Görsel 4.317, Görsel 4.318, Görsel 4.319). Yalın cephe düzenine sahip olan yapıda, süsleme görülmemektedir.

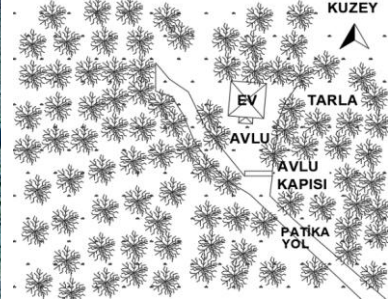
Hane sahiplerinin şehir dışında olmasından dolayı evin içerisine girilememiştir. İki katlı yaşam alanından oluşan evin; zemin katın köşesinde muhtemelen bir sofa ve bu sofadan ulaşılan odalar, aralık, tuvalet ve banyo, 1. katta ise aynı de köşede yer alan çıkmalı sofa ve bu sofadan ulaşılan odalar, aralık, banyo ve tuvaletten oluşan unsurların yer aldığını

düşünmekteyiz (Görsel 4.317).

Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.325).

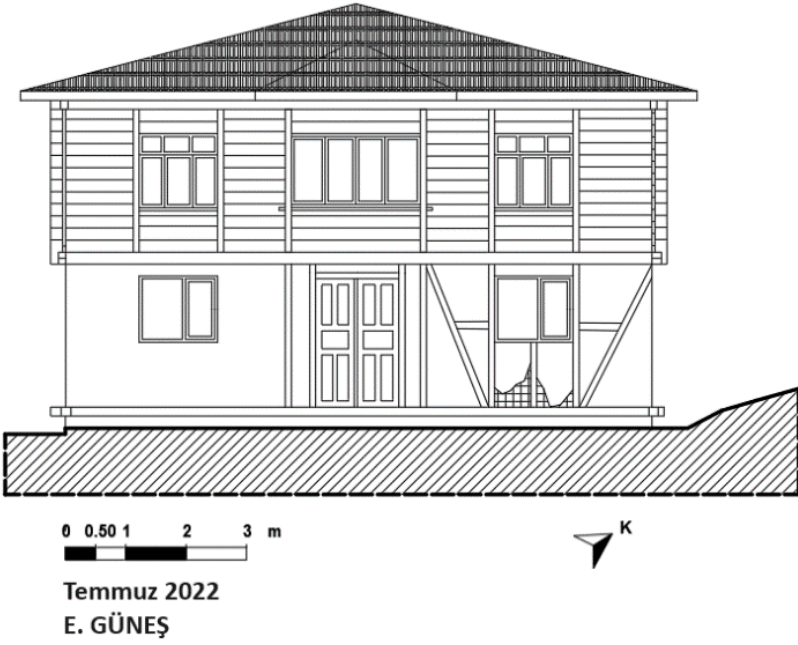
Görsel 4.312. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.313. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.314. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi zemin kat plan krokisi

Görsel 4.315. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.316. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi ön cephesi

Görsel 4.317. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi batı ve güney cephesi

Görsel 4.318. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi doğu cephesi

Görsel 4.319. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi doğu cephesi

Görsel 4.320. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi ahşap karkas duvar

Görsel 4.321. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi güneybatı taban kirişini

Görsel 4.322. Karacaören Köyü Ali Tokathoğlu Evi güneybatı kat kirişi

Görsel 4.323. Karacaören Köyü Ali Tokathoğlu Evi giriş kapısı

Görsel 4.324. Karacaören Köyü Ali Tokathoğlu Evi çıkma tabanı

Görsel 4.325. Karacaören Köyü Ali Tokathoğlu Evi çatı saçağı

4.4.19. Karacaören Köyü Selahattin Cebeli Evi

Karacaören Köyü'nde yer alan Selahattin Cebeli Evi, eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi kuzeydoğu yönüne bakan ev, Karacaören Köyü yolu ile patika yolun arasında yer almaktadır (Görsel 4.326, Görsel 4.327). Kitâbesi bulunmayan yapı, komşunun ifadesine göre takriben 1970'lerin başında inşa edilmiştir.

İki yol arasında doğudan batıya doğru eğimli bir alanda inşa edilen ev, hafif yamaçta üçgen şekilli bir avlu içerisinde yer almaktadır. Avlu, doğu yönünden 10-15 cm kalınlığında toprağa çakılmış tahtaların arasına çekilmiş teller ile çevrilidir (Görsel 4.326, Görsel 4.327, Görsel 4.328).

Ahşap yığma tekniğindeki evin duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.328). Yapı, moloz taşlar üzerine ahşap kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.329, Görsel 4.330).

Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer

alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Doğu cephesi toprak kotunun altında kalan ahır katının, kuzey ve güney cephesinin bir kısmı görülürken, batıya bakan cephesi açık olarak toprak zeminin üzerindedir (Görsel 4.328).

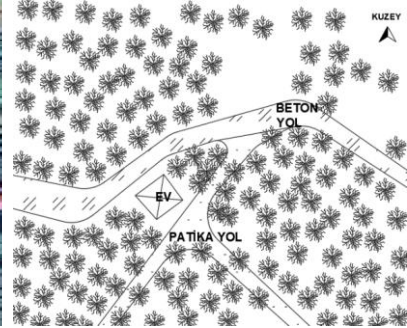
Doğu cepheden sağlanan rampa ile balkona ulaşılmakta ve girişi balkondan sağlanan tek kanatlı muhdes ahşap kapı ile eve girilmektedir. Kuzey yönüne doğru genişletilen etrafı ince düşey tahtalarla çevrili balkon, ahşap direkler ile taşınmaktadır (Görsel 4.328). Yapının kuzey cephesinde, ikişer tek, güney cephesinde birer tek kanatlı muhdes ahşap pencere görülmektedir. Güney cephede yer alan, küçük bir penceresi olan tuvalet ve banyo cepheden 1 m kadar taşınılıdır. Sağır bırakılan doğu cephesinin sol tarafında muhdes düşey ahşap kaplama görülmektedir. Muhtemelen burada özgün halde bir pencere açıklığı bulunuyor olmalıydı. Yapıda herhangi bir süsleme unsuru görülmemiştir.

Hane sahibinin şehir dışında olmasından ve evin çevresindeki yoğun bitkilerden dolayı ev ayrıntılı bir biçimde incelenememiştir. Balkondan ulaşılan yaşam katına girildiğinde muhtemelen bir sofa ve sofadan ulaşılan bir veya iki oda, tuvalet ve banyo yer almalıdır (Görsel 4.328)

Orijinalinde kiremitle kaplı olan ahşap topuz çatılı yapı, günümüzde sac ile değiştirilmiştir. Alttan muhdes düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.331).

Görsel 4.326. Karacaören Köyü Selahattin Cebebi Evi'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.327. Karacaören Köyü Selahattin Cebebi Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.328. Karacaören Köyü
Selahattin Cebebi Evi ön cephesi

Görsel 4.329. Karacaören Köyü
Selahattin Cebebi Evi taş temel

Görsel 4.330. Karacaören Köyü
Selahattin Cebebi Evi taş temel ve
taban kirişi

Görsel 4.331. Karacaören Köyü
Selahattin Cebebi Evi çatı saçağı

4.4.20. Karacaören Köyü Mustafa Tokathoğlu Evi

Karacaören Köyü'nde yer alan Mustafa Tokathoğlu Evi, düz alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan evin, doğu yönünde bahçe ve avlu, batı yönünde ise tarla yer almaktadır. Etrafı tellerle çevrili olan avlunun, tarlayla arasında kalan bölümünde taraba görülmektedir (Görsel 4.332, Görsel 4.333, Görsel 4.340, Görsel 4.341). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Mustafa Tokathoğlu'nun ifadesine göre, inşa tarihi daha eski olan evi, 1974 yılında yapı ustaları olan Yaşar Tekin ve Mustafa Gül tarafından yenilenmiştir. Köyde yer alan diğer evlerin mimari özellikleri ve tarihlerine bakılarak evin 1950-60 yılları arası inşa edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz.

Yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle yapının duvarları oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır

(Görsel 4.342). Yapı, moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Aralarda kalan bazı bölümler kütük ve beton ayak ile desteklenmiştir (Görsel 4.343).

Kareye yakın planlı yapı, iki katlı yaşam alanından oluşmaktadır (Görsel 4.334, Görsel 4.336). Eve, doğu yönünde yer alan üç basamaklı ahşap merdiven ile ulaşılan, iki kanatlı tablalı ahşap bir kapıyla girilmektedir (Görsel 4.337). Giriş bölümünde boydan boya bir balkon yer alır. Bu balkonun, sol tarafında yer alan ahşap merdiven ile üst kattaki balkona ulaşmakta ve buradan da iki kanatlı tablalı ahşap bir kapı ile eve girilebilmektedir. Buradaki merdivenin olduğu alanda girişi dışarıdan olan ve kiler gibi kullanılan odanın kapısı yer almaktadır. Doğu cephe de görülen ve ahşap dikmeler ile taşınan balkonların etrafı, belirli aralıklarla dizili düşey tahtalar ile çevrilmiştir (Görsel 4.337, Görsel 4.344, Görsel 4.345).

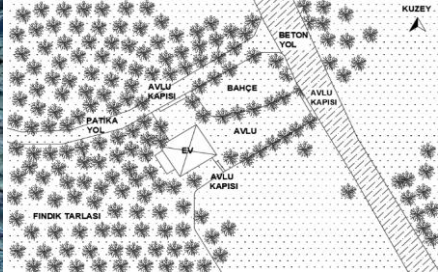
Zemin katın doğu cephesinde, ortada bir kapı ve kapının iki yanında birer pencere yer alır. Pencerelerden soldakinin büyük bir kısmı tahtalar ile kapatılmıştır. Güney cephede üçer iki kanatlı, kuzey cephede birisi tahtalar ile kapatılmış tek kanatlı pencere ile ortada iki kanatlı kapı yer almaktadır (Görsel 4.337, Görsel 4.338, Görsel 4.339). Üst katın; doğu cephesinde ortada bir kapı ve kapının solunda iki kanatlı, sağında tek kanatlı, güney cephede ikişer iki kanatlı, kuzey cephede ise üçer tek kanatlı pencere yer almaktadır. Tuvalet ve banyonun yer aldığı batı cephesi, her iki katta da muhdes tuğla ile batıya doğru genişletilmiştir (Görsel 4.337, Görsel 4.338, Görsel 4.339). Kurt boğazı geçmeler, perde başlarının duvar yüzeyinden 15-30 cm taşırılması, ön cephede yer alan balkon ve duvardan 70-80 cm kadar taşmakta olan saçaklar, cepheye hareket katmaktadır.

Hane sahibinin müsait olmaması sebebiyle içerisine girilemeyen evin; zemin katında kapıdan girildiğinde sağ tarafta mutfak, sol tarafta girişi dışarıdan olan kiler gibi kullanılan bir oda, aralık ve aralığın iki yanında oda ve bahçeye açılan kapılar ile banyo ve tuvalet, 1. katta ise; merdivenle ulaşılan ve sofa işlevi gören bir aralık, odalar, banyo ve tuvaletin yer aldığı bir plan düzeni görülür (Görsel 4.334).

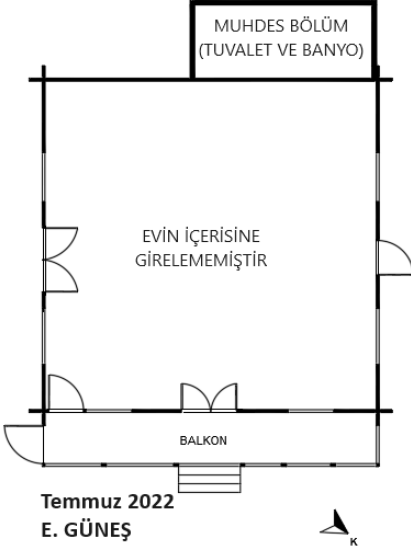
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz kaplamalı olan saçakları, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır. Çatının kuzey tarafında, bir baca yer almaktadır (Görsel 4.345).

Görsel 4.332. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

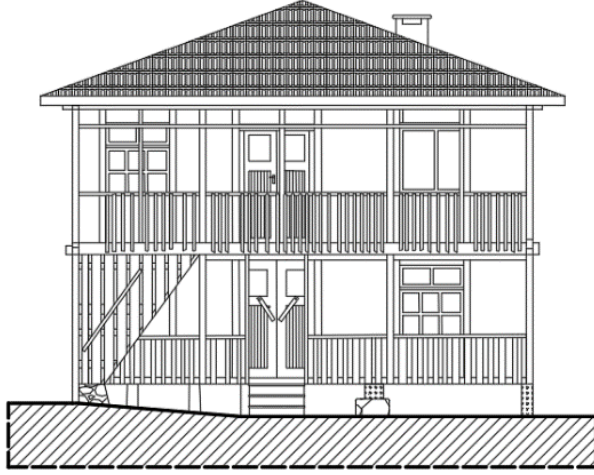
Görsel 4.333. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.334. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi zemin kat plan krokisi

Görsel 4.335. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi 1. kat plan krokisi

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

MUHDES BETON

Görsel 4.336. Karacaören Köyü Mustafa Tokathoğlu Evi ön cephe görünüşü

Görsel 4.337. Karacaören Köyü Mustafa Tokathoğlu Evi ön cephesi

Görsel 4.338. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi kuzey cephesi

Görsel 4.339. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi kuzey cephesi

Görsel 4.340. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi iki avlu arasındaki kapı ve taraba

Görsel 4.341. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi avludaki çeşme

Görsel 4.342. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi kuzeydoğu köşe kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.343. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi kuzey cephe taş temel

Görsel 4.344.

Karacaören Köyü
Mustafa Tokathlıoğlu
Evi güney cephe üst
balkona çıkış

Görsel 4.345. Karacaören Köyü Mustafa
Tokathlıoğlu Evi kuzeydoğu köşe

4.4.21. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi

Karaman Köyü'nün, takriben 3,5 km güneybatısında Düz Kırık mevkiinde (Gürcüler Mahallesi) yer alan Rabie Yıldız Evi, batıdan doğuya doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi güney yönüne bakan ev, patika yolun bitiminde yer almaktadır (Görsel 4.346, Görsel 4.347). Evin sahipleri olan 93 yaşındaki Mehmet ve 96 yaşındaki Rabie Yıldız, evin 100 yıldan fazla olduğunu belirtmişlerdir. Mehmet Yıldız'ın babasından kalma ev, özgün halde şimdiki yerine çok yakın iken 1940-50'ler arasında bulunduğu yerden sökülerek, günümüzde olduğu yere getirilmiştir. 1920'li yıllarda inşa edilmiş olabileceğini düşündüğümüz ev, bazı müdahaleler ve muhdes eklerle orijinalliğini kısmen yitirmiştir.

Eğimli bir avlu içerisinde yer alan evin; kuzey yönünde yeni yapılmış serin, batı ve doğu yönlerinde çocuklarına ait yeni betonarme evler, kuzey yönünde de tarla yer alır. Avluya, evin 15-20 m kadar güneybatısında yer alan ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.346, Görsel 4.347).

Köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma tekniğindeki evin duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.353). Yapı, köşelerde yer alan iri taşlar ile bu taşların arasında kalan boşluklara farklı boyutlardaki taşların yerleştirildiği kâgir temel üzerindeki 15-20 cm

kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Arazinin eğiminden dolayı kot farkı görülen yapının, ahır katının güney ve batı cephesi topraktan aşağıda kalmaktadır (Görsel 4.354).

Kareye yakın planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katına, doğu yönünde yer alan tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Ahırın batı yönünde de bir kapı yer almaktadır. Kuzey ve güney duvarları sağır olan ahırın, doğu ve batı cephesinde küçük ölçekli birer pencere açıklığı yer almaktadır (Görsel 4.355, Görsel 4.356, Görsel 4.357).

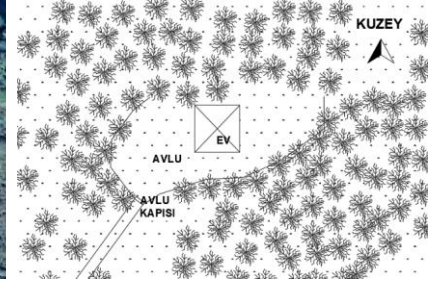
Yaşam alanına, doğu cephede yer alan dört basamaklı ahşap bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Eve, tek kanatlı muhdes ahşap bir kapı ile girilmektedir. Kapıdan sofaya ulaşılmaktadır. Bu katta, tipolojik olarak iç sofalı plan tipi görülmektedir. Evin iç mekânında, üç kollu sofanın etrafında sıralanan üç oda ile tuvalet ve banyo yer almaktadır. Birbirlerinin içlerinden girişleri olmayan oda ve tuvaletlerin girişleri sofa ile sağlanmaktadır (Görsel 4.351, Görsel 4.358).

İki katlı cephe düzenine sahip yapının, yalın cephelerinde simetri görülmemektedir. Orijinalinde iki oda, mutfak ve tuvaletten oluşan evde, muhdes bölümler görülmektedir. Yapının doğu cephesine bitişik olarak, girişi dışarıdan ve evin içerisinden olan muhdes ev ve batı cephesine muhdes oda yapılmıştır (Görsel 4.351). Yapının güney cephesinde, ikişer pencere ve iki pencerenin ortasında cepheden 15-20 cm kadar taşırılan baca yer almaktadır. Sol tarafta yer alan pencere PVC olarak değiştirilmiştir (Görsel 4.349). Batı cephesinde yer alan cepheden taşırılan muhdes odanın, batı cephesinde birer pencere güney cephesinde birer tek kanatlı kapı ve pencere yer almaktadır (Görsel 4.350). Cepheden taşıntılı olan kuzey cephede, düzensiz pencere açıklıkları ve duvarlara düzensiz yerleştirilmiş sac ve tahta parçaları görülmektedir (Görsel 4.352). Kareye yakın planlı odalarda birer tek veya iki kanatlı pencereler yer almaktadır. İçten düz tavan ile örtülü yapının zemini, tahta kaplamadır (Görsel 4.360, Görsel 4.361, Görsel 4.362). Yapıda, süsleme görülmemektedir.

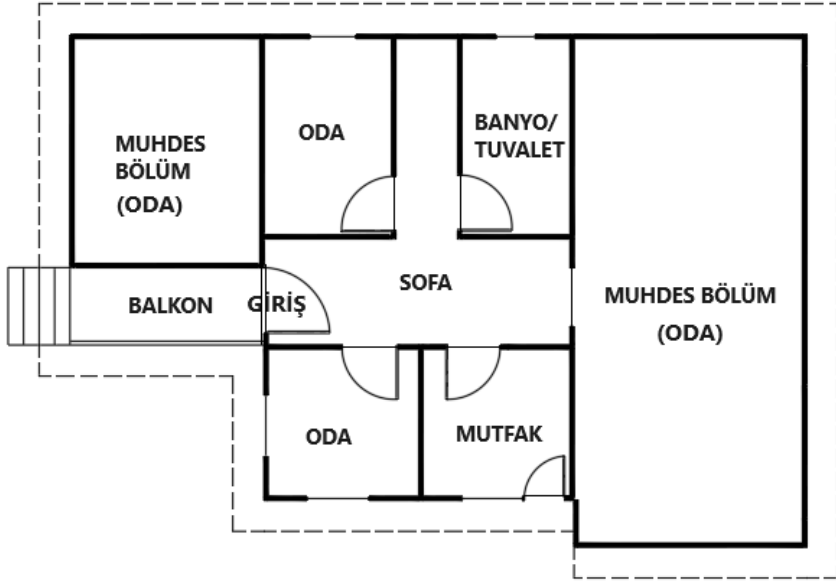
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının saçakları, duvardan takriben 70-80 cm kadar taşırılmıştır. Saçak altları kaplamasızdır (Görsel 4.349, Görsel 4.351).

Görsel 4.346. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.347. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi vaziyet plan krokisi

0 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.348. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi planı

Görsel 4.349. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi güney cephesi

Görsel 4.350. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi güney ve batı cephesi

Görsel 4.351. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi doğu cephesi

Görsel 4.352. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi kuzey cephesi

Görsel 4.353. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi güneydoğu köşe kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.354. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi doğu cephe taş temel

Görsel 4.355. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi doğu cephedeki ahır girişi

Görsel 4.356. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi batı cephedeki ahır girişi

Görsel 4.357. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi batı cephesi

Görsel 4.358. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi girişi

Görsel 4.359. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi mutfak tezgâhı

Görsel 4.360. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi mutfak kapısı

Görsel 4.361. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi döşemesi

Görsel 4.362. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi tavanı

4.4.22. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi

Karaman Köyü'nün, takriben 3,5 km güneybatısında Düz Kırık mevkiinde yer alan Cemal Keleş Evi, doğudan batıya doğru alçalan eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan ev, patika yola yakın konumlanmıştır (Görsel 4.363, Görsel 4.364). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Cemal Keleş'in ifadesine göre, 1971-72 yılları arasında yapı ustası Necati Şahin tarafından inşa edilmiştir. Ev, bazı müdahalelerle orijinalliğini kısmen yitirmiştir.

Eğimli bir alanda yer alan evin; batıya bakan arka cephesinde, doğudan batıya doğru eğimli bir alanda tarla, doğu ve kuzey yönünde avlu, güneyinde ise seren ve kuruluk yer almaktadır. Evin ön kısmındaki alanına beton dökülen avlu; batı yönünde evin iki yanından taraba ile doğu yönünde ise takriben 10-15 cm kalınlığında toprağa çakılan tahtaların arasına çekilmiş teller ile çevrilidir. Avluya, evin kuzeybatı yönünde yer alan takriben 2,00 m genişliğinde tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.364, Görsel 4.366).

Köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma tekniğindeki yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.370). Yapı, köşelerde yer alan iri taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Arazinin eğiminden dolayı kot farkı görülen yapının, bazı yerlerinde temel taşları toprağın altında kaldığından görülmemektedir (Görsel 4.371).

Dikdörtgen planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katın; kuzey cephesinde, tek kanatlı ahşap iki kapı, kare pencere açıklığı ve ikişer küçük kare şekilli havalandırma açıklıkları, güney cephede ise birer tek kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Kuzey cephenin sağ tarafında yer alan, ahşap kapının önünde sundurma alanı görülmektedir (Görsel 4.367, Görsel 4.368).

Yaşam katına, doğu cephede yer alan, dört basamak ile çıkılan betondan bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Ön cephede yer alan balkonun, sağ tarafı etrafı yatay tahtalar ile kapatılarak ön cephesine ikişer, kuzey yönüne bakan yan cephesine ise birer pencere eklenmiştir. Merdiven

bitiminde yer alan, iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile yaşam alanına girilmektedir. Giriş alanında evin ön cephesinden arka cephesine uzanan sofa işlevinde bir aralık yer alır. Bu aralığın iki yanında odalar bulunmaktadır. Batı yönüne bakan arka cephede, tuvalet ve banyo yer alır (Görsel 4.367, Görsel 4.372).

Yalın bir cephe düzenine sahip olan yapının, ön cephesi 90-100 cm kadar cepheden ileri taşırılmıştır. İki katlı cephe düzenine sahip yapıda, simetri görülmemektedir. Yapının güney ve kuzey cephelerinde, iki kanatlı ikişer pencere yer almaktadır. Doğu cephesindeki cepheden taşırılarak ahşap direklerle taşınan balkon, muhdes yatay tahtalar kaplanmıştır. Balkonun sol tarafı, odaya eklenmiş ve pencere PVC olarak değiştirilmiştir. Bu pencerenin sağ tarafında cepheden 25-30 cm kadar taşırılan birer baca yer almaktadır. Batı cephesinin bir kısmı yatay tahtalardan bir kısmı ise muhdes tuğlalardan oluşmaktadır (Görsel 4.367, Görsel 4.368, Görsel 4.369).

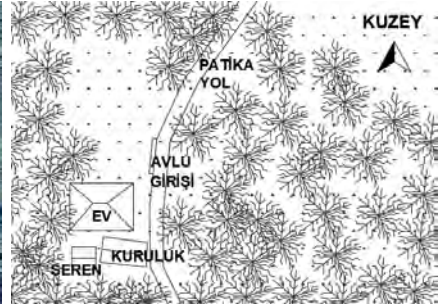
Kareye yakın planlı odalarda birer iki kanatlı pencereler yer almaktadır. İçten düz tavan ile örtülü yapının zemini, tahta kaplamadır. Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

Özgün halde kiremitle kaplı kırma çatılı olan yapının çatı kaplaması, sonradan galvanize sac ile değiştirilmiştir. Alttan bazı yerlerde düz tahta kaplamalıyken, bazı alanlarda kaplamasız olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşıntı yapmaktadır (Görsel 4.373, Görsel 4.374).

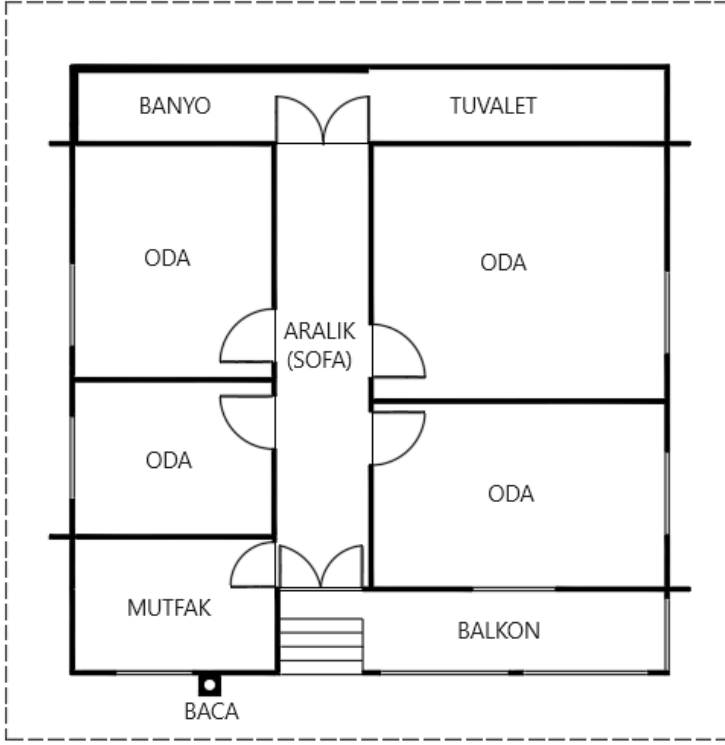

Görsel 4.363. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi'nin uydur görünümü

<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.364. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.365. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi plan krokisi

Görsel 4.366. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi doğu ve kuzey cephesi

Görsel 4.367. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi ön cephesi

Görsel 4.368. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi kuzey cephesi

Görsel 4.369. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi güney ve doğu cephesi

Görsel 4.370. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi kurt boğazı geçmeler ve kat kirişi

Görsel 4.371. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi taş temel ve taban kirişi

Görsel 4.372. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi girişi

Görsel 4.373. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi çatı saçağı (kaplamasız)

Görsel 4.374. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi çatı saçağı (kaplamalı)

4.4.23. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi

Karaman Köyü'nün, takriben 3,5 km güneybatısında Düz Kırık Mevkiinde yer alan Yusuf Keleş Evi, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi güney yönüne bakan evin, batı yönünden patika yol geçmektedir (Görsel 4.375, Görsel 4.376). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Yusuf Keleş'in ifadesine göre, 1977-1980 yılları arasında yapı ustası Ahmet Yalçın

tarafından inşa edilmiştir. Ev, bazı müdahaleler ve muhdes kesimlerle orijinalliğini kısmen yitirmiştir.

Düz bir avlunun ortasına konumlanan evin, kuzey yönünde seren yer almaktadır. Avlu; kuzey ve batı yönünden muhdes beton, doğu ve güney yönlerinden ise ahşap dikmeler arasında yer alan tellerle çevrilidir. Evin batı yönünde yer alan, muhdes demir kapı ile avluya girilmektedir.

Ev, köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İki kat arasında 25-30 cm kalınlığında kat kirişleri yer alır (Görsel 4.382, Görsel 4.383). Yapı, iri moloz taşlar üzerine 15-20 cm kalınlığındaki ahşap kirişlere oturtulmuştur. Taşların aralarında kalan boşluklar, yatay tahtalar, toprak ve küçük moloz taşlar ile kapatılmıştır (Görsel 4.382).

Kareye planlı yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerinde yer alan yaşam katı olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Tamamı ahırdan oluşan zemin katının batı, güney ve kuzey cephelerinde birer tek kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Batı cephesinde ikişer, kuzey ve doğu cephesinde birer pencere ile kuzey ve doğu cephelerinde birer havalandırma açıklıkları yer almaktadır (Görsel 4.378, Görsel 4.379, Görsel 4.382).

Yaşam katına, batı cephede yer alan sundurmanın bitimindeki merdiven ile ulaşılmaktadır. Bu merdivenle önce balkona ulaşılmakta ve bu balkondan da tek kanatlı bir kapı ile evin içerisine girilmektedir. Balkonun sağ tarafına, cepheden taşırılan dikdörtgen planlı bir alan eklenmiş ve etrafı kapatılarak pencereler eklenmiştir (Görsel 4.378, Görsel 4.381).

Yalın cephe düzenine sahip olan yapıda, simetrik düzen ve süsleme unsuru görülmemektedir. İki katlı cephe düzenine sahip yapının, ön cephesinde yer alan balkon cepheden taşırılmıştır. Balkonun sağ tarafına eklenen muhdes bölümün güney cephesinde üçer, batı cephesinde birer iki kanatlı pencere yer almaktadır. Bu bölümün doğu cephesinin bir kısmı sac, diğer kısmı ise beton ile kapatılmıştır. Balkonun sol tarafındaki güneye bakan cephesi, orijinalliğini korurken, batı cephesi PVC pencere ile kapatılmıştır (Görsel 4.378, Görsel 4.381). Yapının batı ve kuzey cephesinde ikişer, doğu cephesinde üçer pencere yer almaktadır. Orijinali iki kanatlı olan pencerelerin kuzey cephesinde yer alan pencereler, tek

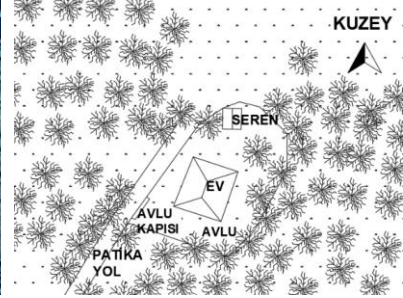
kanatlı PVC pencere ile değiştirilmiştir. Kuzey ve doğu cephelerinde tuvalet ve banyoya ait birer küçük pencereler yer alır (Görsel 4.378, Görsel 4.382).

İçeriden ayrıntılı bir şekilde incelenemeyen evin; ahırın yer aldığı zemin katta dört oda, balkondan ulaşılan yaşam katında ise üç veya dört oda, aralık, tuvalet ve banyonun yer aldığı bir plan yer almalıdır.

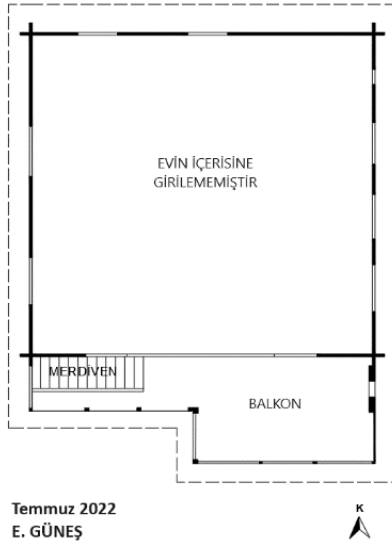
Orijinalinde kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapı, günümüzde sac ile değiştirilmiştir. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçağı, duvardan 70-80 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.384).

Görsel 4.375. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.376. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi vaziyet plan krokisi

Görsel 4.377. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi plan krokisi

Görsel 4.378. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi batı ve güney cephesi

Görsel 4.379. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi ön cephesi alt kat

Görsel 4.380. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi ön cephesi alt kat

Görsel 4.381. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi ön cephesi üst kat

Görsel 4.382. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi kuzey cephesi

Görsel 4.383. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi

Görsel 4.384. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi çatı saçağı

4.5. Serenler (Ambarlar)

Evlerin yakınında konumlanan serenler; mısır, buğday, fındık gibi ürünlerin kurutulduğu ve muhafaza edildiği dört veya altı direk üzerinde yükselen yapılardır. Farklı yörelerde “seren”, “serende”, “serendi”, “serender”, “serenti”, “serentir”, “serenter”, “serentire”, “tekir”, “nayla”, “paska”, “bagen”, “ayvan”, “merek”, “çöten”, “çit” gibi isimlerle anılan yapı, Salıpazarı yöresinde “seren” adıyla anılmaktadır.⁸⁰

Alan Köyü’nde 13, Karacaören Köyü’nde 4, Karaman Köyü’nde ise 2 olmak üzere toplamda 19 seren çalışmaya dahil edilmiştir.

4.5.1. Alan Köyü Resul Zengin Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 450 m kadar kuzeyinde yer alan Resul Zengin Evi’nin avlusunda bulunan seren, eğimli bir alanda yer almaktadır. Serenin batı yönünde ev, güneybatı yönünde fırın, doğu yönünde ise eğimli bir tarla yer almaktadır (Görsel 4.385, Görsel 4.386). Yakın bir yerden günümüzde bulunduğu yere taşınan ve kitâbesi bulunmayan seren, hane sahibi Resul Zengin’in ifadesine göre, 1950-1960 yılları arasında genel yapı ustası olan Selahattin usta tarafından inşa edilmiştir.

Yatay ve düşey tahta kaplamalı ahşap karkas sistemle inşa edilen

⁸⁰ Necati Demir, “Trabzon Yöresinde Serenderler”, *Erdem Dergisi*, 14/41, 2004, s. 102-103; Ercan Kandemir, *Şalpazarında Bulunan Serenderler (Tekirler)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2019, s 11; Seval Özgel Felek, “Doğu Karadeniz Yerel Mimariye Ait Serender ve Dünya’dan Benzer Yapılar”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 28, 2020, s. 526.

yapı, moloz taşlardan oluşan temel üzerine oturtulmuştur. Sereni taşıyan altı direk, salbağı adı verilen ahşap kirişlere oturtularak, payandalarla desteklenmiştir. Ahşap olan direklerin dairesel şekilli tekerleklerinde, ahşabın dışı metal malzeme ile kaplanmıştır. Her ahşap direkte, birer teker bulunmakta ve bu tekerlerin üzerinde de gövdenin yükünü taşıyan 20-25 cm kalınlığında altı adet kiriş yer almaktadır (Görsel 4.388, Görsel 4.389).

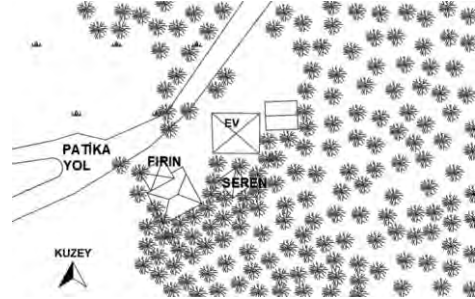
Kareye yakın planlı ve küçük ölçekli olan yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.387). Takriben 2 m yüksekliğinde ahşap direkler üzerindeki yapıya, seyyar ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır. Ön cephesinde bir balkon bulunan yapıya, tek kanatlı kapı ile girilmektedir. Balkon (sofa), iki yandan tamamen yatay tahtalarla kapatılırken, ön cephede yarıya kadar yatay tahta ile kaplanmış ve ortada giriş alanı için açıklık bırakılmıştır (Görsel 4.387).

Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan kaplamasız olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.388).

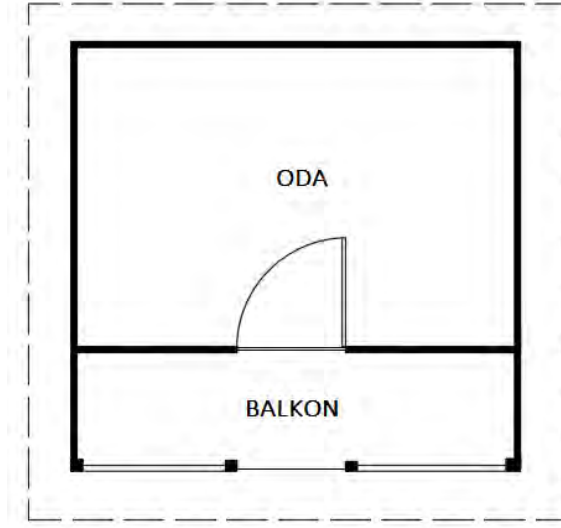

Görsel 4.385. Alan Köyü Resul Zengin Sereni'nin uydu görünümü

<https://earth.google.com>
(Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.386. Alan Köyü Resul Zengin Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.387. Alan Köyü Resul Zengin Sereni plan krokisi

Görsel 4.388. Alan Köyü Resul Zengin Sereni ön cephesi

Görsel 4.389. Alan Köyü Resul Zengin Sereni

4.5.2. Alan Köyü İsa Zengin Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 290 m kadar kuzeybatısında yer alan İsa Zengin Evi'nin avlusunda bulunan sereni, kuzeyden güneye doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Serenin kuzey yönünde, betonarme ev yer almaktadır (Görsel 4.390, Görsel 4.391). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İsa Zengin'in ifadesine göre, 1960'larda inşa edilmiştir.

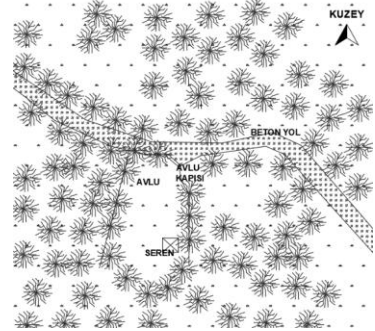
Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen altı ahşap direk üzerinde yükselen yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir (Görsel 4.393, Görsel 4.397, Görsel 4.398, Görsel 4.395). Yukarıya doğru daralan ve üst kısımları her bir köşeden pahlı, genişliği 10-18 cm arası olan ahşap direklerin, her bir cephesinde 10 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır. 160-170 cm yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, yukarıdan hafif aşağı doğru eğimli 58 cm çapında ince bir metal malzemedен teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.399).

5,20 x 6,25 m ölçülerindeki yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.392). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ön cephesi doğuya bakan yapının ön cephesinde bir balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun kuzey cephesinde yer alan, 65 cm genişliğindeki kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki düşey tahtalarla çevrilidir. Balkondan 81 cm genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne girilmektedir. 1,83 m yüksekliğindeki oda, 3,87 x 6,25 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Odanın, güney ve doğu cephesinde 1,30 m genişliğinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.394, Görsel 4.395, Görsel 4.396, Görsel 4.401).

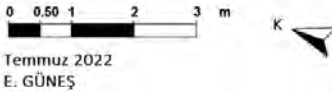
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.402).

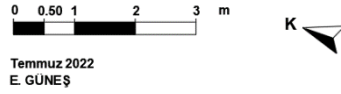
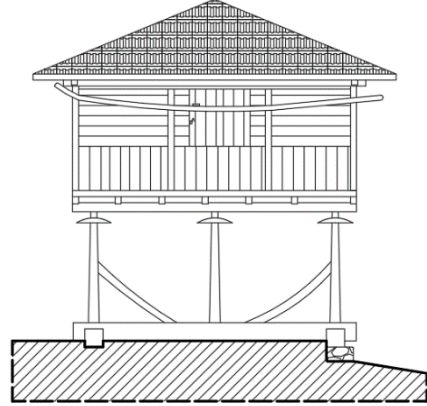
Görsel 4.390. Alan Köyü İsa Zengin Sereni uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.391. Alan Köyü İsa Zengin Sereni vaziyet plan krokisi

Görsel 4.392. Alan Köyü İsa Zengin Sereni planı

Görsel 4.393. Alan Köyü İsa Zengin Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.394. Alan Köyü İsa Zengin Sereni ön cephesi

Görsel 4.395. Alan Köyü İsa Zengin Sereni doğu ve güney cephesi

Görsel 4.396. Alan Köyü İsa Zengin Sereni kuzey cephesi

Görsel 4.397. Alan Köyü İsa Zengin Sereni kurt boğazı geçmeli giriş (salbağı)

Görsel 4.398. Alan Köyü İsa Zengin Sereni taban kirişi

Görsel 4.399. Alan Köyü İsa Zengin Sereni ahşap direkler

Görsel 4.400. Alan Köyü İsa Zengin Sereni gövde yükünü taşıyan kirişler

Görsel 4.401. Alan Köyü İsa Zengin Sereni balkonu

Görsel 4.402. Alan Köyü İsa Zengin Sereni çatı saçağı

4.5.3. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 160 m kadar güneyinde yer alan Mehmet Şensoy Evi'nin avlusunda bulunan sereni, düz bir alanda inşa edilmiştir. Serenin güneyinde ev yer almaktadır (Görsel 4.403, Görsel 4.404). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Mehmet Şensoy'un ifadesine göre, 1960'ların başında marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir. Orijinalliğini büyük ölçüde koruyan yapı, sağlam ancak bakımsız bir durumdadır.

Yapı, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, 25-30 cm kalınlığındaki kirişlerin üzerine oturtulmuştur. Kirişlere sabitlenen dört direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir (Görsel 4.408, Görsel 4.410). Taban ve tekerlerin alt kısımlarında kare şekilli olan direklerin gövde kısımları ovaldir. Aşağıdan yukarıya doğru daralan ahşap direklerin, her bir cephesinde 10-15 cm kalınlığından ikişer payanda yer alır. Direklerin üst kısmında, takriben 50-60 cm çapında ve 10 cm kalınlığında ahşap dairesel tekerler görülmektedir. Tekerlerin üzerinde 15-20 cm kalınlığında, gövde yükünü taşıyan ikişer kiriş yer almaktadır (Görsel 4.410, Görsel 4.411).

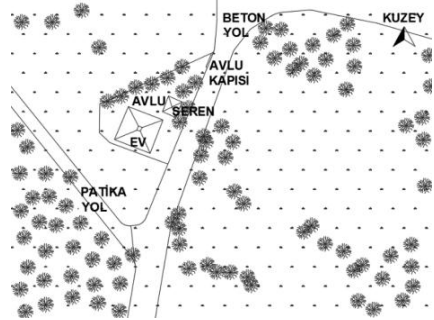
Kareye yakın planlı yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.405). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan, köşelerden kurt boğazı geçmeli, üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.412). Ön cephesi güneye bakan serenin, önünde bir balkon yer alır. Yatay ve dikey tahtalarla tamamen kapalı olan balkonun, ön cephesinde 100 cm genişliğinde kapı açıklığı yer alır. Bu kapı açıklığıyla aynı hizada ve tahminen aynı ölçülerde oda kapısı yer almaktadır (Görsel 4.406, Görsel 4.407). Odanın kuzey cephesinde, dikdörtgen şekilli havalandırma penceresi yer alır (Görsel

4.409, Görsel 4.414). Harap durumda olan yapının bazı bölümleri çökmeye başlamıştır. Öne doğru eğilmeye başlayan balkon, muhdes ahşap direklerle desteklenmiştir (Görsel 4.408, Görsel 4.413).

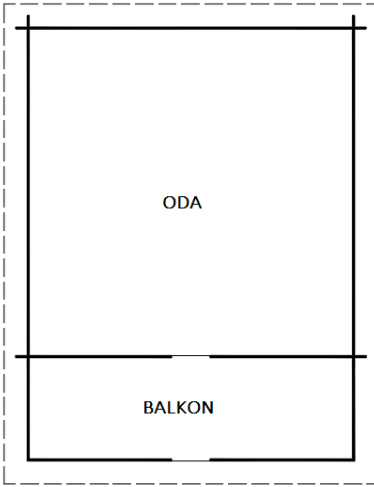
Alaturka kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan kaplamasız olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşınılıdır (Görsel 4.415).

Görsel 4.403. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 31.01.2023)

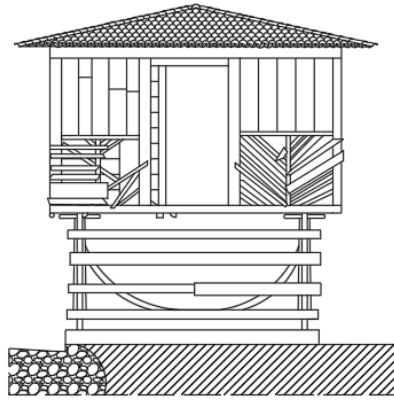
Görsel 4.404. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.405. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni plan krokisi

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

TAŞ
TOPRAK

Görsel 4.406. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.407. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni ön cephesi

Görsel 4.408. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni batı cephesi

Görsel 4.409. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni kuzey cephesi

Görsel 4.410. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni ahşap direk

Görsel 4.411. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni ahşap teker

Görsel 4.412. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni kuzeybatı küşe

Görsel 4.413. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni

Görsel 4.414. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni havalandırma penceresi

Görsel 4.415. Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni çatı saçağı

4.5.4. Alan Köyü Cemal Bal Sereni⁸¹

Köy merkezindeki ahşap caminin 280 m kadar kuzeybatısında, Cemal Bal Evi'nin eğimli avlusu içerisinde bulunan yapının, batı yönünde kuyu ve fırın yer almaktadır (Görsel 4.416, Görsel 4.417). İnşa tarihine ışıktutacak bir bilgiye ulaşamadığımız kitâbesiz serenin, mimari, malzeme ve teknik özellikleri göz önüne alınarak 1960-70'ler arasında inşa edilmiş olabileceği düşünülebilir. Orijinalliğini büyük ölçüde koruyan yapı, sağlam ancak bakımsız bir durumdadır.

Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen altı ahşap direk üzerinde yükselen yapı, köşelerden kanallı çalma boğaz geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir (Görsel 4.424, Görsel 4.419). Yukarıya doğru daralan ve orta kısımları her bir köşeden pahlı ahşap direklerin, her bir cephesinde ikişer payanda yer alır (Görsel 4.421). Direklerin aralarındaki alanlarda bazı yerler düşey tahtalar ile kapatılmıştır (Görsel 4.423). Ahşap direklerin her birinde, takriben 50-60 cm çapında ince bir metal malzemedeki teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır.

Yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.418). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ön cephesi güneye bakan yapının ön cephesinde bir balkon yer almaktadır. Seyyar

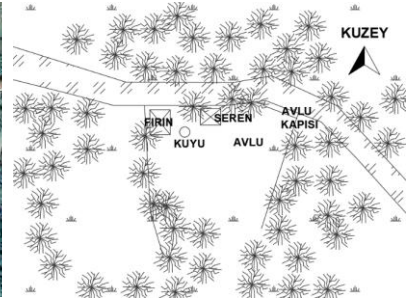
⁸¹ Arazinin eğiminden dolayı yapının ölçüleri alınamamıştır.

merdiven ile balkonun batı cephesinde yer alan, kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun kenarlarında bazı alanlara, 15-25 cm genişliğindeki düşey tahtalar, ahşap direklere çakılmıştır. Balkondan tek kanatlı ahşap kapı ile odaya girilmektedir (Görsel 4.419). Odanın, her cephesinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.420, Görsel 4.421, Görsel 4.422).

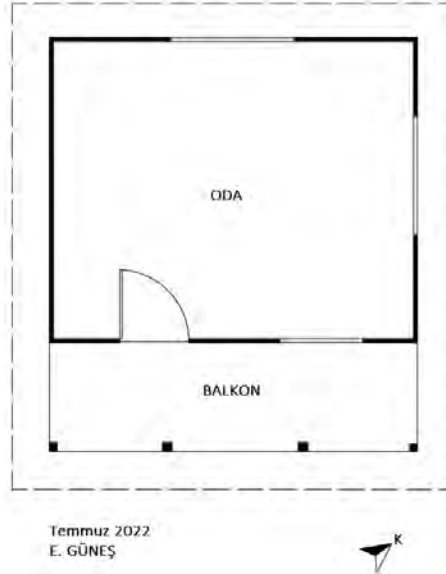
Alaturka kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, bazı yerleri Marsilya kiremitle değiştirilmiştir. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.422).

Görsel 4.416. Alan Köyü Cemal Bal Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.417. Alan Köyü Cemal Bal Sereni vaziyet plan krokisi

Görsel 4.418. Alan Köyü Cemal Bal Sereni plan krokisi

Görsel 4.419. Alan Köyü Cemal Bal Sereni ön cephesi

Görsel 4.420. Alan Köyü Cemal Bal Sereni doğu cephesi

Görse 4.421. Alan Köyü Cemal Bal Sereni batı cephesi

Görse 4.422. Alan Köyü Cemal Bal Sereni kuzey cephesi

Görsel 4.423. Alan Köyü Cemal Bal Sereni

Görsel 4.424. Alan Köyü Cemal Bal Sereni

4.5.5. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 300 m kadar güneybatısında yer alan Celalettin Somuncu Evi'nin avlusunda bulunan sereni, kuzeyden güneye doğru eğimli arazinin düz kesiminde yer almaktadır (Görsel 4.425, Görsel 4.426). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Celalettin Somuncu'nun oğlunun ifadesine göre 1970'lerde inşa edilmiştir.

Sereni, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen altı ahşap direk üzerinde yükselen yapı, tahta kaplamalı ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir (Görsel 4.430). Aşağıya doğru genişleyen ve genişliği 14-18 cm arası olan ahşap direklerin, her bir cephesinde 12 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır. Ayakların yer aldığı bölüm güney, doğu ve batı yönlerinden, takriben 60-70 cm yüksekliğinde yatay tahtalarla çevrilmiştir. 1,60 m yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, hafif aşağı doğru eğimli takriben 50-60 cm çapında ince bir metal malzemedan teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.432, Görsel 4.433).

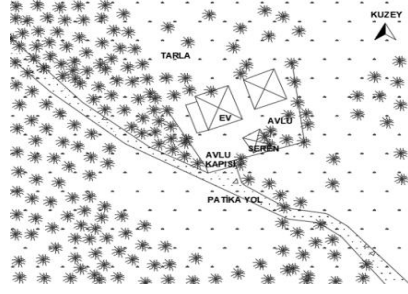
Kareye yakın planlı yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.427, Görsel 4.428). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerden oluşmaktadır. Ön cephesi kuzeye bakan yapının ön cephesinde, bir balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun doğu cephesinde yer alan, 90-100 cm kadar genişliğindeki kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Batı cephesi tamamen kapalı olan balkonun ön cephesinde, 15-25 cm genişliğindeki dikey tahtaların dizilmesiyle 90-100 cm yüksekliğinde duvar oluşmuştur (Görsel 4.429). Balkondan tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne

girilmektedir. Odanın, batı ve doğu cephesinde takriben 120-130 cm genişliğinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.430, Görsel 4.431). Yapının güney, doğu ve batı cepheleri yatay tahtalardan oluşurken, kuzey cephesinde ince düşey tahtalar görülmektedir (Görsel 4.429).

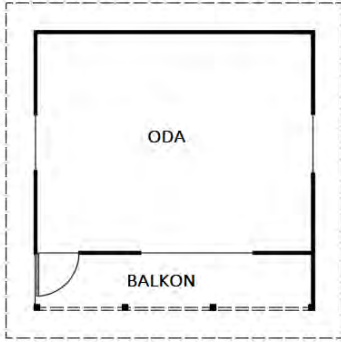
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.430).

Görsel 4.425. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 18.01.2023)

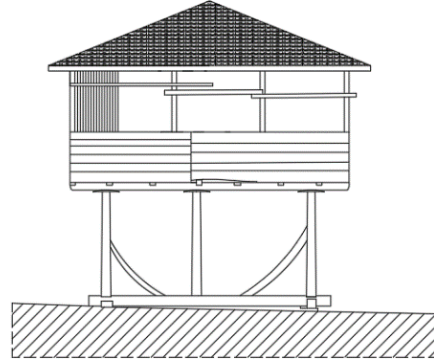

Görsel 4.426. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni vaziyet plan krokisi

0 0,50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

0 0,50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.427. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni planı

Görsel 4.428. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.429. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni ön cephesi

Görsel 4.430. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni doğu ve kuzey cephesi

Görsel 4.431. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni kuzey ve batı cephesi

Görsel 4.432. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni kurt boğazı geçmeli giriş

Görsel 4.433. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni metal teker

4.5.6. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni

Yapı, köyün merkezinde yer alan ahşap caminin 450 m kadar doğusunda Hikmet Sağlam Evi'nin avlusunda bulunmaktadır. Eğimli avlunun düz kesiminde inşa edilen serenin, doğu yönünde atölye, kuzeydoğu yönünde fırın yer almaktadır (Görsel 4.434, Görsel 4.435). 1945 yılında Hikmet Sağlam'ın babası tarafından yapılan sereni, hane sahibi ve yapı ustası olan Hikmet Sağlam tarafından 1970'lerde tekrar inşa

edilmiştir.

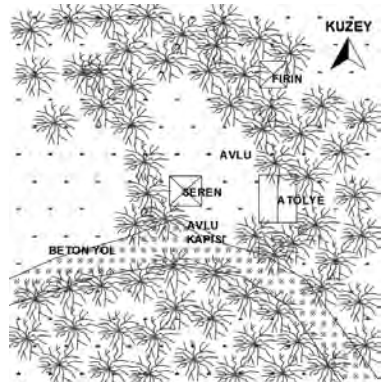
Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen altı adet ahşap direk üzerinde yükselen yapı, tahta kaplamalı ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir. Aşağıya doğru genişleyen ve gövde kısımları her bir köşeden pahlı, genişliği 10-15 cm arası olan ahşap direklerin, her bir cephesinde 10 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır. Direklerin araları kuzey, güney ve batı yönünden yatay tahtalar ile çevrilmiştir. 160-170 cm yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, 50-60 cm çapında dairesel şekilli ahşap teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.438, Görsel 4.439, Görsel 4.440).

Kareye yakın planlı yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.436). Ön cephesi kuzeye bakan yapı balkonsuzdur. Seyyar merdiven ile ulaşılan odaya, kuzey cephede yer alan tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Odanın güney, kuzey ve batı cepheleri yarısına kadar yatay tahtalarla kaplanmış, diğer yarısı ise ince tahtaların iki yönden çapraz dizilmesiyle oluşmuştur. Doğu cephede ise bu düzen kapının sol tarafında görülmekte, sağ tarafı ise yatay tahtaların dizilmesiyle oluşmuştur (Görsel 4.437).

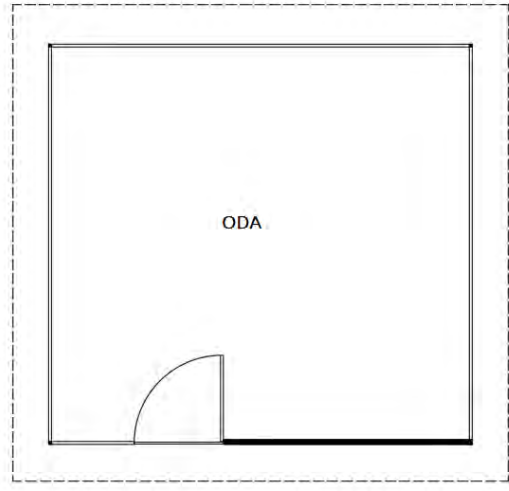
Alaturka ve Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşınılıdır (Görsel 4.439).

Görsel 4.434. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.435. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.436. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni plan krokisi

Görsel 4.437. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni ön cephesi

Görsel 4.438. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni doğu cephesi

Görsel 4.439. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni güney cephesi

Görsel 4.440. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni ahşap teker

4.5.7. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 180 m kadar güneyinde yer alan İsmet Şensoy Evi'nin avlusunda bulunan yapı, eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Serenin kuzeyinde fırın, kuzeydoğusunda ev yer almaktadır (Görsel 4.441, Görsel 4.442). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İsmet Şensoy'un ifadesine göre, 1970'lerde marangoz ustası Ahmet Uzun ve genel yapı ustası olan Cemil Gür tarafından inşa edilmiştir. Günümüzde işlevini sürdüren sereni, sağlam ve bakımlı bir durumdadır.

Seren, iri moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bazı

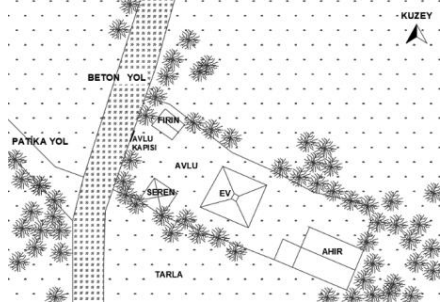
alanlar beton ile desteklenmiş ve taşların araları yatay tahtalar ile örtülmüştür. Taşların üzerine konumlanmış kirişlere sabitlenen altı ahşap direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir (Görsel 4.449, Görsel 4.450). Aşağıdan yukarıya doğru daralan ve gövdenin orta kısımlarının her bir köşesinden pahlı, genişliği 13-19 cm arası olan ahşap direklerin, her bir cephesinde 9 cm kalınlığında birer ya da ikişer payanda yer alır. 1,72 m yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, alt çapı 56 cm üst çapı 13-14 cm olan ahşap teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.451, Görsel 4.452, Görsel 4.453).

5,15 x 3,83 m ölçülerindeki yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.443, Görsel 4.444). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ön cephesi kuzeye bakan yapının ön cephesinde kapalı bir balkon yer almaktadır (Görsel 4.447). Seyyar merdiven ile balkonun kuzey cephesinde yer alan, 98 cm genişliğindeki tek kanatlı kapı ile yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki düşey tahtalarla çevrilidir. Ön cephede kapının iki yanının üst kısmında havalandırma pencereleri yer almaktadır (Görsel 4.445). Balkondan 79 cm genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne girilmektedir. Takriben 160-170 cm yüksekliğindeki oda, 3,70 x 3,83 m ölçülerinde kareye yakın planlıdır. Odanın, güney ve doğu cephesinde 120-130 cm genişliğinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.443, Görsel 4.446, Görsel 4.448, Görsel 4.454).

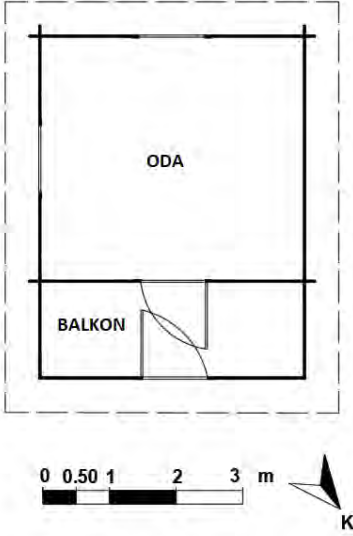
Alaturka kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, ön kısmı Marsilya kiremitle yenilenmiştir. Alttan kaplamasız olan çatı saçakları, duvardan takriben 40-50 cm kadar taşmaktadır. Yapının iç mekânında tavan bulunmaz (Görsel 4.455).

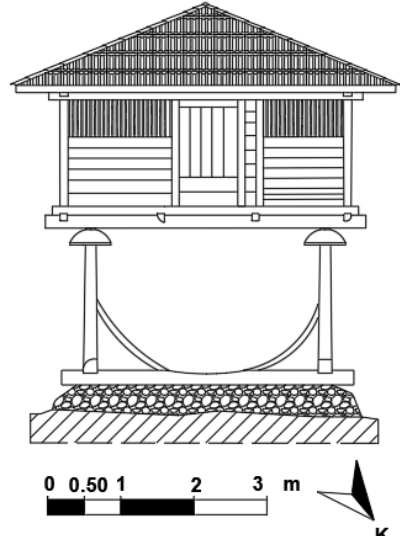
Görsel 4.441. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 31.01.2023)

Görsel 4.442. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ
Görsel 4.443. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ
Görsel 4.444. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.445. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni ön cephesi

Görsel 4.446. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni doğu ve kuzey cephesi

Görsel 4.447. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni kuzey ve batı cephesi

Görsel 4.448. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni güney cephesi

Görsel 4.449. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni

Görsel 4.450. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni taş temel

Görsel 4.451. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni ahşap teker

Görsel 4.452. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni ahşap teker

Görsel 4.453. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni ahşap direk detay

Görsel 4.454. Alan Köyü İsmet
Şensoy Sereni odası

Görsel 4.455. Alan Köyü İsmet
Şensoy Sereni çatı saçağı

4.5.8. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni

Yapı, köyün merkezinde yer alan ahşap caminin 350 m kadar güneybatısında, Mehmet Bircan Evi'nin avlusunda bulunur. Kuzeyden güneye doğru eğimli bir alanda inşa edilen yapının, kuzeyinde fırın, batısında ev yer almaktadır (Görsel 4.456, Görsel 4.457). Kitâbesi bulunmayan seren, hane sahibi Mehmet Bircan'ın ifadesine göre, 1973 yılında marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir.

Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen sekiz ahşap direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir (Görsel 4.461). Aşağıdan yukarıya doğru daralan ve gövdenin orta bölümü pahlı olan direklerin genişliği, 10-16 cm'dir. Ahşap direklerin, her bir cephesinde 10 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır. Bu alanın etrafı, dört cepheden 101 cm yüksekliğindeki düşey tahtalarla çevrilmiş ve ön cepheden tek kanatlı ahşap kapı ile giriş sağlanmıştır. 160-170 cm yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, 54 cm çapında ahşap olup üzeri metal ile kapatılan teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.460, Görsel 4.464, Görsel 4.465).

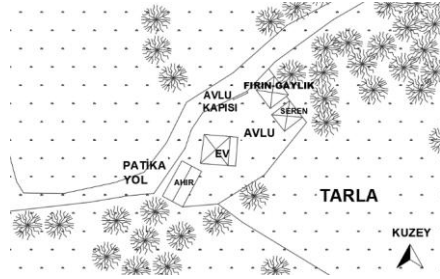
6,68 x 5,92 m ölçülerindeki yapı, tek katlı ve iki odalıdır (Görsel 4.458, Görsel 4.459). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan köşelerden kurt boğazı geçmeli üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.466). Ön cephesi batıya bakan yapının ön cephesinde bir balkon yer almaktadır. Seyyar ahşap merdiven ile balkonun batı cephesinde yer alan, 1,31 m

genişliğindeki kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. İki yandan düşey tahtalarla kapatılan balkonun ön cephesi, 15-25 cm genişliğinde, 106 cm yükseklikteki düşey tahtalarla çevrilidir. Balkondan solda 100 cm genişliğinde, sağ tarafta ise 74 cm genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı ile odalara girilmektedir. Kapıların eşiklerinde 25-30 cm yüksekliğinde havalandırma pencereleri yer alır (Görsel 4.460, Görsel 4.468, Görsel 4.469). 2,02 m yüksekliğindeki odalar, solda 5,19 x 2,75 m, sağda 5,19 x 2,94 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. İki odanın arasında 2,44 m genişliğinde pencere yer almaktadır (Görsel 4.470). Solda yer alan odanın kuzey cephesinde takriben 2,50 m, doğu cephesinde 120 cm, sağ taraftaki odada ise doğu cephesinde 120 cm, güney cephesinde 2,50 m genişliğinde birer pencere yer alır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.462, Görsel 4.463). Yapının, kuzey cephesinde ahşaptan yapılmış bir kuş evi görülmektedir (Görsel 4.467).

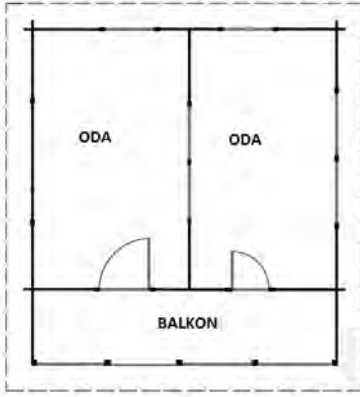
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır. Odaların tavanları kaplamasızdır (Görsel 4.461, Görsel 4.471).

Görsel 4.456. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 18.01.2023)

Görsel 4.457. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni vaziyet plan krokisi

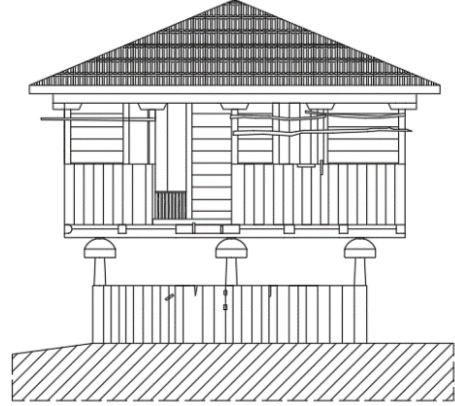

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.458. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni planı

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.459. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.460. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni ön cephesi

Görsel 4.461. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni batı ve güney cephesi

Görsel 4.462. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni kuzey ve batı cephesi

Görsel 4.463. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni doğu cephesi

Görsel 4.464. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni metal kaplı teker

Görsel 4.465. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni metal kaplı teker

Görsel 4.466. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni kurt boğazı geçmeler

Görsel 4.467. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni kuzey cephe ahşap kuş evi

Görsel 4.468. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni sağıdaki odanın kapısı

Görsel 4.469. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni balkon direk başlığı

Görsel 4.470. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni iki oda arasındaki pencere

Görsel 4.471. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni tavanı

4.5.9. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 350 m kadar kuzeyinde, yer alan Sabahattin Somuncu Evi'nin avlusunda bulunan sereni, kuzeyden güneye doğru eğimli bir alanda yer almaktadır. Avludan 40-50 cm kadar aşağıda yer alan yapının, batısında ev ve fırın yer almaktadır (Görsel 4.472, Görsel 4.473). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Sabahattin Somuncu'nun ifadesine göre, 1977 yılında yapı ustası Dursun Somuncu tarafından inşa edilmiştir. Günümüzde de işlevini sürdüren sereni, sağlam ve bakımlı bir durumdadır. Yapının içerisinde, el değirmeni, hasır sepetler gibi eşyalar, kurutulmuş mısır, ıhlamur yaprağı, bidon gibi eşyalar yer almaktadır.

Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine ve bazı yerlerde beton ile değiştirilmiş, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen altı ahşap direk üzerinde yükselen yapı, tahta kaplamalı ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir (Görsel 4.475, Görsel 4.476, Görsel 4.480). Yukarıdan aşağıya doğru genişleyen ve üst kısımları her bir köşeden pahlı, genişliği 12-17 cm arası olan ahşap direklerin, her bir cephesinde 10 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır (Görsel 4.481, Görsel 4.483). Dört cephesinden düşey tahtalar ile çevrilen bu bölüme, ön cephede yer alan tek kanatlı bir ahşap kapı giriş sağlanmıştır (Görsel 4.482). 1,74 m yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, yukarıdan hafif aşağıya doğru eğimli olan 54 cm çapında ince bir metal malzemeden teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.483).

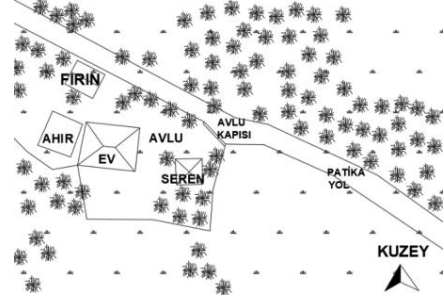
4,79 x 4,58 m ölçülerindeki yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.474, Görsel 4.475). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerden oluşur (Görsel 4.476). Ön cephesi kuzeye bakan yapının ön cephesinde kapalı bir balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun kuzey cephesinde yer alan, 78 cm genişliğindeki kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki düşey tahtalarla kapalıdır. Balkondan 78 cm genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne girilmektedir (Görsel 4.484). 1,97 m yüksekliğindeki oda, 3,58 x 4,79 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Tavanı kaplamasız olan odanın, doğusunda 98 cm, batısında 100 cm, güneye ise 1,84 m genişliğinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.477, Görsel 4.478, Görsel 4.479, Görsel 4.485).

Marsilya kiremitle⁸² kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.477).

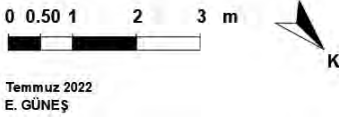
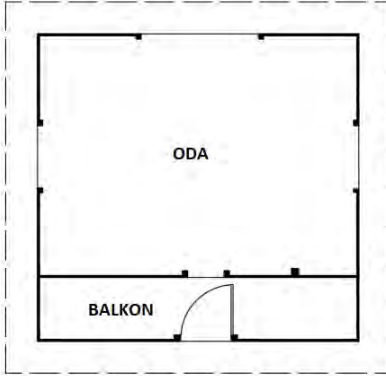
⁸² Ömür Kiremit FB Çorum.

Görsel 4.472. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 31.01.2023)

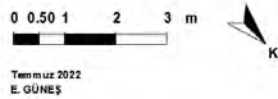

Görsel 4.473. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.474. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.475. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.476. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni ön cephesi

Görsel 4.477. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni kuzey ve doğu cephesi

Görsel 4.478. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni batı cephesi

Görsel 4.479. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni güney cephesi

Görsel 4.480. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni taş temel ayrıntısı (beton ile değiştirilmiş)

Görsel 4.481. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni ahşap direk ve payandalar

Görsel 4.482. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni

Görsel 4.483. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni metal teker

Görsel 4.484. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni balkondan odaya geçiş

Görsel 4.485. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Sereni tavanı

4.5.10. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 250 m kadar kuzeyinde yer alan Mahmut Bal Evi'nin avlusunda bulunan sereni, kuzeyden güneye doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Avludan 50-60 cm kadar aşağıda yer alan serenin, kuzey yönünde ev yer almaktadır. Komşunun ifadesine göre sereni, başka bir yerden getirilerek günümüzdeki yerine taşınmıştır. İnşa tarihine ışık tutacak bir kitâbe veya belgenin bulunmadığı yapının, mimari ve teknik özelliklerine bakılarak 1970-80'ler arasında inşa edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Orijinallliğini büyük ölçüde koruyan yapı, sağlam bir durumdadır (Görsel 4.486, Görsel 4.487)

Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.492, Görsel 4.493). Bu kirişlere sabitlenen adet ahşap direk üzerinde yükselen yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir (Görsel 4.490). Yukarıya doğru daralan ve üst kısımları her bir

köşeden pahlı ahşap direklerin, aralarında ikişer payanda yer alır. Direklerin aralarındaki alanlar ön cephe hariç düşey tahtalar ile kapatılmıştır. Ahşap direklerin her birinde, takriben 50-60 cm çapında ince bir metal malzemeden teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.485, Görsel 4.492).

Yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.488, Görsel 4.489). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.491). Ön cephesi kuzeye bakan yapının ön cephesinde, kapalı balkon yer almaktadır. Seyyar ahşap merdiven ile balkonun kuzey cephesinde yer alan kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki yatay tahtalarla çevrilmiştir. Balkondan tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne girilmektedir. 1,95 m yüksekliğindeki odanın, güney batı ve doğu cephesinde dikdörtgen şekilli havalandırma pencereleri yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.485).

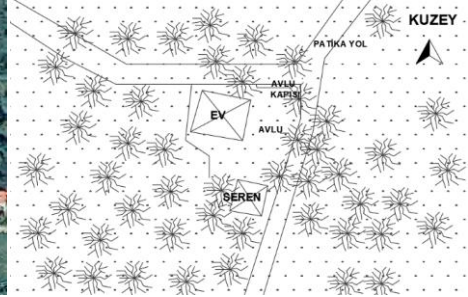
Marsilya kiremitle kaplı olan kırma çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.491).

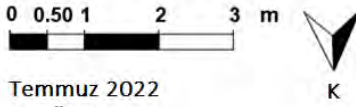
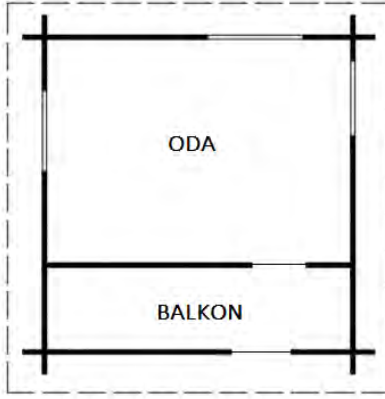
Görsel 4.486. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni'nin uydu görünümü

<https://earth.google.com> (Erişim:

01.02.2023)

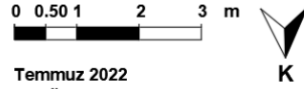
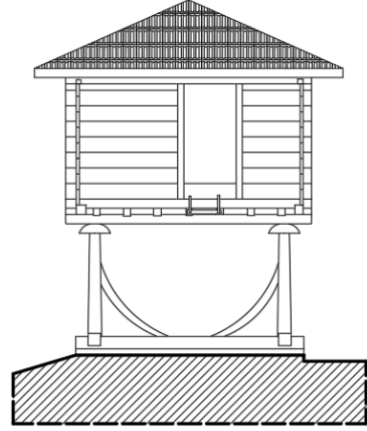

Görsel 4.487. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.488. Alan Köyü Mahmut
Bal Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.489. Alan Köyü Mahmut
Bal Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.490. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni ön cephesi

Görsel 4.491. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni kuzey ve batı cephesi

Görsel 4.492. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni ahşap direk ve payandalar

Görsel 4.493. Alan Köyü Mahmut Bal Sereni kiriş ve temel

4.5.11. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 40-50 m kadar güneyinde, yer alan Yusuf Arslan Evi'nin avlusunda bulunan sereni, düz bir alanda inşa edilmiştir. Serenin, güney yönünde ev ve fırın yer almaktadır (Görsel 4.494, Görsel 4.495). Kitâbesi bulunmayan yapı, Yusuf Arslan'ın oğlunun ifadesine göre, 1980 yılında yapı ustası Cemil Gür tarafından inşa edilmiştir.

Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Taşların araları ve zemin beton ile örtülmüştür. Bu kirişlere sabitlenen altı ahşap direk üzerinde

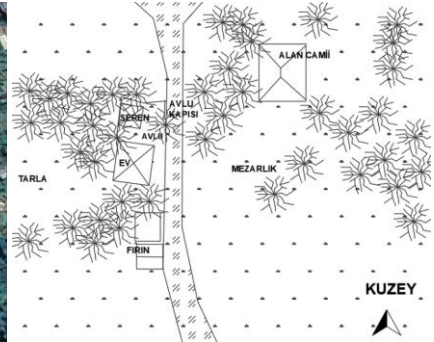
yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir (Görsel 4.500). Genişliği 10-18 cm arası olan kare ve köşelerden pahlanmış ahşap direklerin, her bir cephesinde 10 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır. 1,88 cm yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, yukarıdan hafif aşağı doğru eğimli 55 cm çapında ince bir metal malzemeden teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.501).

Yapı, tek katlı ve tek odalıdır. Yapının duvarları, genişliği 25-30 arası, kestane ağacından olan, köşelerden kurt boğazı geçmeli, üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.496, Görsel 4.497, Görsel 4.502). Ön cephesi doğuya bakan yapının ön cephesinde kapalı bir balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun doğu cephesinde yer alan, 76 cm genişliğindeki tek kanatlı kapı ile yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun ön cephesi, 15-25 cm genişliğindeki düşey tahtalarla takriben 50-60 cm kadar bir duvar oluşmuş ve bu duvarın üzerine ince düşey tahtalarla havalandırma pencereleri yapılmıştır. Balkondan tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne girilmektedir. Oda, dikdörtgen planlıdır. Odanın, batı ve güney cephelerinde takriben 100 cm genişliğinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.498, Görsel 4.499).

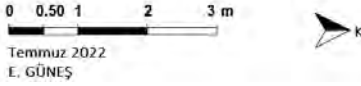
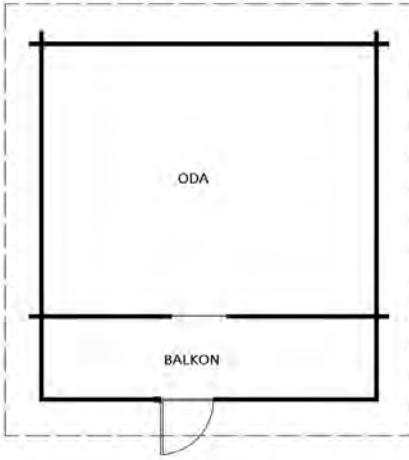
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır. Yapının tavanı, içten kaplamasızdır (Görsel 4.503).

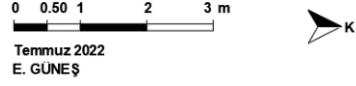
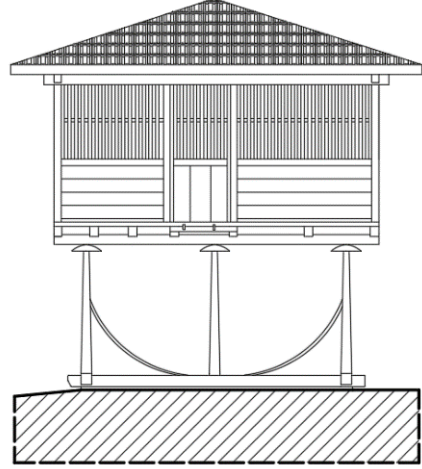
Görsel 4.494. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim:
01.02.2023)

Görsel 4.495. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni vaziyet plan krokisi

Görsel 4.496. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni planı

Görsel 4.497. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.498. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni ön cephesi

Görsel 4.499. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni güney cephesi

Görsel 4.500. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni güneydoğu köşesi taş temel

Görsel 4.501. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni güneybatı köşe

Görsel 4.502. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni güneydoğu köşe

Görsel 4.503. Alan Köyü Yusuf Arslan Sereni çatı saçağı

4.5.12. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni

Köy merkezindeki ahşap caminin 400 m kadar kuzeybatısında, Muhittin Şensoy Evi'nin avlusunda bulunan sereni, eğimli alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi doğu yönüne bakan serenin, batısında fırın, güneyinde ev, garaj ve ahır yer almaktadır (Görsel 4.504, Görsel 4.505). Kitâbesi bulunmayan yapı, Muhittin ve Melek Şensoy'un oğlu Celalettin Şensoy'un ifadesine göre, 1980'lerde marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir. Yapı, sağlam ve bakımlı bir durumdadır.

Sereni, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. Bu kirişlere sabitlenen altı adet ahşap direk üzerinde yükselen yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir (Görsel 4.512, Görsel 4.513). Köşelerden pahlı ve genişliği 14-20 cm arası olan ahşap direklerin, her bir cephesinde 10 cm kalınlığında ikişer payanda yer alır (Görsel 4.516, Görsel 4.517, Görsel 4.518). Bu bölümün çevresi 95 cm yüksekliğinde ve 19 cm genişliğinde düşey tahtalar ile çevrilmiş, doğu ve batı cephesinde takriben 80-90 cm genişliğinde kapı açıklıkları bırakılmıştır (Görsel 4.508, Görsel 4.510). 1,93 m yüksekliğindeki ahşap direklerin her birinde, 60 cm çapında dıştan bir kısmı metal ile kaplanmış ahşap teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.514, Görsel 4.515).

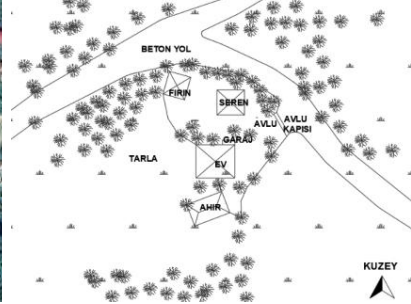
5,18 x 6,05 m ölçülerindeki yapı, tek katlı ve iki odalıdır. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.506, Görsel 4.507). Ön cephesi doğuya bakan yapının ön cephesinde, yanlardan kapalı önden de bir kısmı kapalı olan balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun doğu cephesinde yer alan, 1,32 m genişliğindeki kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki yatay tahtalarla yandan tamamen, ön cepheden ise kısmen çevrilidir. Balkondan 75 cm genişliğindeki kapı ile soldaki odaya, 76 cm genişliğindeki tek kanatlı kapıyla ise sağdaki odaya ulaşılmaktadır (Görsel 4.508). 1,78 m yüksekliğindeki odalardan soldaki 3,93 x 2,88 m ölçülerinde, sağdaki oda ise 3,98 x 2,86 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Soldaki odanın güney ve batı cephelerinde 110-120 cm genişliğinde, sağdaki odanın ise kuzey cephesi sağır bırakılırken, batı cephesinde 110-

120 genişliğinde birer pencere yer alır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.509, Görsel 4.510, Görsel 4.511).

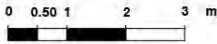
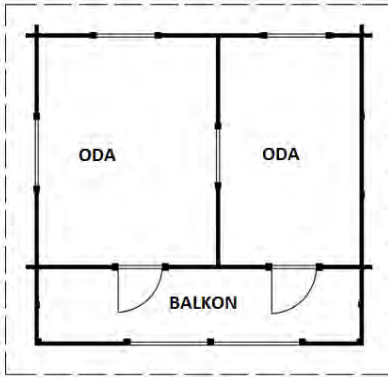
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır. Tavanları kaplamasız olan odaların, tavanı ile çatı arasında 1,26 cm yükseklik görülür (Görsel 4.519).

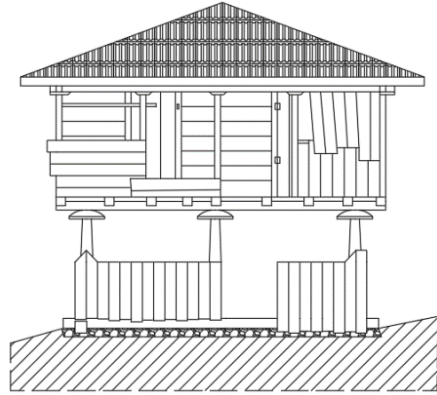
Görsel 4.504. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.505. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

TAŞ
TOPRAK

Görsel 4.506. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni planı

Görsel 4.507. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.508. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni ön cephesi

Görsel 4.509. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni güney ve doğu cephesi

Görsel 4.510. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni batı cephesi

Görsel 4.511. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni doğu ve kuzey cephesi

Görsel 4.512. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni taş temel

Görsel 4.513. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni taban kirişi (salbağı)

Görsel 4.514. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni metal kaplı ahşap teker

Görsel 4.515. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni metal kaplı ahşap teker

Görsel 4.516. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni ahşap direk detay

Görsel 4.517. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni

Görsel 4.518. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni ahşap direkler ve payandalar

Görsel 4.519. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni çatı saçağı

4.5.13. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni

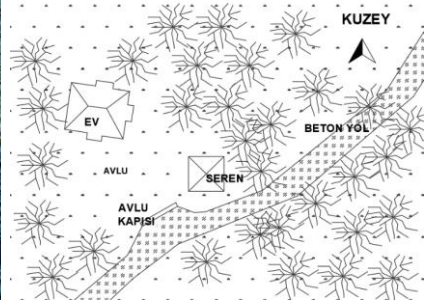
Köy merkezindeki ahşap caminin 270 m kadar güneybatısında yer alan Veysel Bircan Evi'nin avlusunda bulunan sereni, eğimli arazinin düz kesiminde inşa edilmiştir. Serenin, batı yönünde ev yer almaktadır (Görsel 4.520, Görsel 4.521). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Veysel Bircan'ın ifadesine göre, 1990'larda yapı ustası Dursun Somuncu tarafından inşa edilmiştir.

Geleneği devam ettiren yapı, betonarme temel ve ayaklar üzerine inşa edilmiştir. Sekiz betonarme ayak üzerinde yükselen yapı, köşelerden kurt boğazı geçmelerle ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yukarıya doğru daralan ayakların gövde kısmı köşelerden pahlıdır. Ayakların arasında kalan kısımlarda, takriben 50-60 cm yüksekliğinde duvarla çevrilerek ön cephenin yarısı açık bırakılmıştır. Bu bölüm garaj olarak kullanılmaktadır. Ayakların her birinde, takriben 50-60 cm çapında ince bir metal malzemenin teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.523).

Yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.522). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Görsel 4.523). Ön cephesi batıya bakan yapının bu cephesinde bir balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun batı cephesinde yer alan, kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki yatay tahtalarla çevrilidir. Balkondan tek kanatlı ahşap kapı ile oda bölümüne girilmektedir. Odanın, güney ve kuzey cephelerinde birer, batı cephesinde

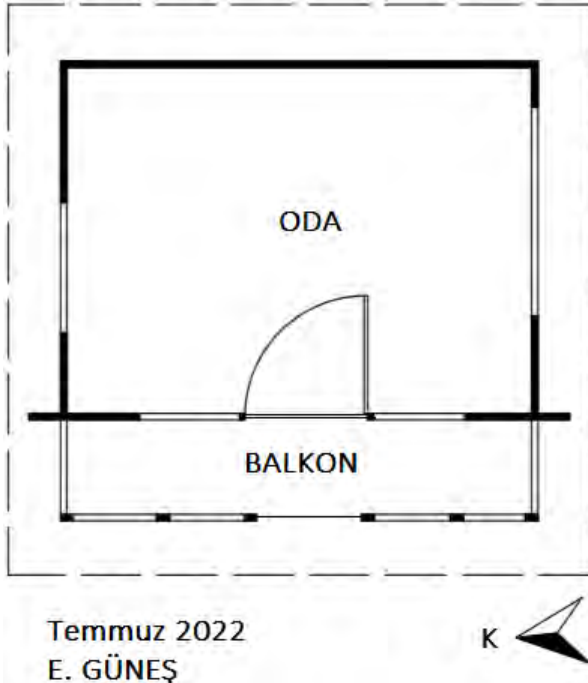
ise ikişer pencere yer almaktadır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.523).

Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.523).

Görsel 4.520. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.521. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni vaziyet plan krokisi

Görsel 4.522. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni plan krokisi

Görsel 4.523. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni ön cephesi

4.5.14. Karacaören Köyü Hasan Şahin⁸³ Sereni

Karacaören Köyü'nde patika yol kenarında yer alan yapı, düz bir alanda yer almaktadır (Görsel 4.524, Görsel 4.525). Kitâbesi bulunmayan yapı, İdris Tekin'in ifadesine göre 1942 yılında inşa edilmiştir. Yapı, sağlam bir durumdadır.

Seren, moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur (Görsel 4.531). Bu kirişlere sabitlenen dört adet ahşap direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Köşelerden pahlı olan ahşap direklerin, her bir cephesinde ikişer payanda yer alır. Ahşap direklerin her birinde, dıştan metal ile kaplanmış ahşap teker yer almaktadır. Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.527, Görsel 4.530, Görsel 4.532).

Yapı, tek katlı balkonsuz ve tek odalıdır (Görsel 4.526). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Seyyar

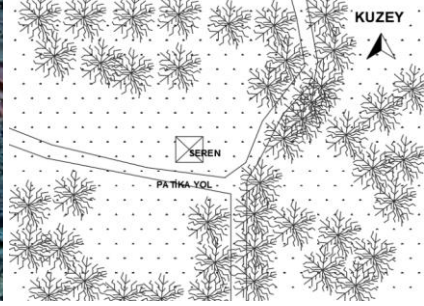
⁸³ Salıpazarı, Fidancık Köyü'nde yaşayan Hasan Şahin yörede faaliyet gösteren bir geleneksel yapı ustasıdır.

ahşap merdiven ile batı cephesinin ortasında yer alan, takriben 70-80 cm genişliğindeki kapı açıklığından yapıya ulaşılmaktadır. Dikdörtgen planlı odanın, güney cephe duvarının alt kısmında dikdörtgen şekilli iki havalandırma penceresi yer alır. Bu pencereler, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.528, Görsel 4.529).

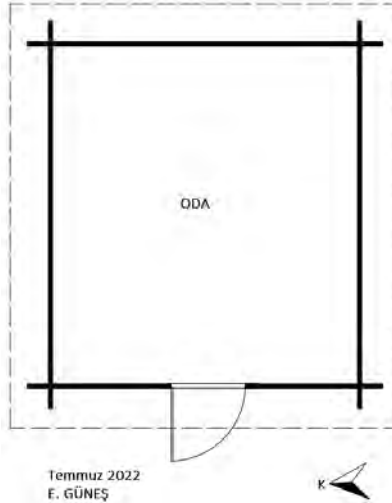
Marsilya kiremitle kaplı olan topuz çatılı yapının, alttan kaplamasız olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.533).

Görsel 4.524. Karacaören Köyü
Hasan Şahin Sereni'nin uydu
görünümü <https://earth.google.com>
(Erişim: 30.01.2023)

Görsel 4.525. Karacaören Köyü
Hasan Şahin Sereni vaziyet plan
krokisi

Görsel 4.526. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni plan krokisi

Görsel 4.527. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni batı ve güney cephesi

Görsel 4.528. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni güney cephesi

Görsel 4.529. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni güney ve doğu cephesi

Görsel 4.530. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni ahşap direkler ve payandalar

Görsel 4.531. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni giriş ve taş temel

Görsel 4.532. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni metal teker

Görsel 4.533. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni çatı saçağı

4.5.15. Karacaören Köyü İlyas Keskin Sereni

Karacaören Köyü Tokatlıoğlu mevkiindeki İlyas Keskin Evi'ne ait yapı, düz bir alanda patika yolunun kenarında yer almaktadır. Ön cephesi güneye bakan serenin, doğusunda patika yolun diğer tarafında kalan samanlık ve ev yer almaktadır (Görsel 4.534, Görsel 4.535). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İlyas Keskin'in ifadesine göre, 1967 yılında yapı ustası Osman Genç tarafından inşa edilmiştir. Orijinalliğini kısmen yitiren yapı, sağlam bakımlı durumdadır.

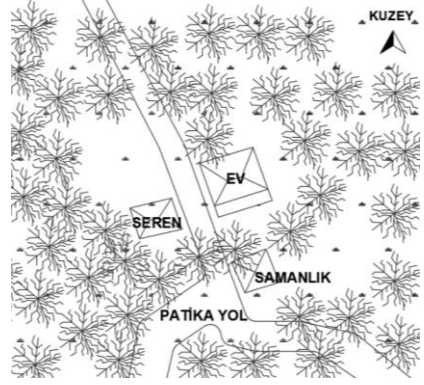
Özgün halde ahşap direklerle taşınan yapı, betonarme olarak değiştirilmiştir. Altı betonarme direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir (Görsel 4.537). Betonarme direkler, aşağıdan yukarıya doğru daralarak gelenekseli devam ettirmektedir (Görsel 4.538). Direklerin her birinde takriben 50-60 cm çapında dairesel şekilli ahşap tekerler yer almaktadır (Görsel 4.542). Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır.

Balkonsuz yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.536). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ön cephesi güneye bakan yapıya, seyyar merdiven ile ulaşılmaktadır (Görsel 4.537). Tek kanatlı ahşap kapıyla girilen odanın doğu cephesi sağır bırakılırken, batı cephesinin ortasının alt kısmında dikdörtgen şekilli havalandırma penceresi, kuzey cephesinde ise muhdes kare şekilli pencere yer almaktadır. Havalandırma pencereleri, yan yana dizili, aralarında birkaç cm açıklık bulunan düşey ince tahtalar ile örtülüdür (Görsel 4.538, Görsel 4.539, Görsel 4.540).

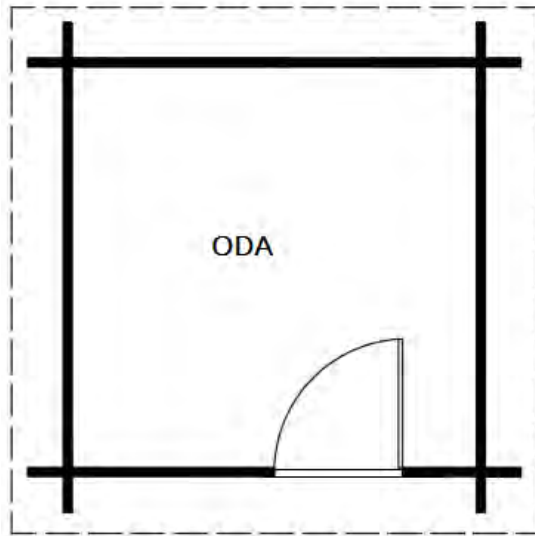
Marsilya kiremitle kaplı olan kırma çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.538).

Görsel 4.534. Karacaören Köyü İlyas Keskin Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.535. Karacaören Köyü İlyas Keskin Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.536. Karacaören Köyü İlyas Keskin Sereni plan krokisi

Görsel 4.537. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Sereni ön cephesi

Görsel 4.538. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Sereni doğu cephesi

Görsel 4.539. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Sereni kuzey cephesi

Görsel 4.540. Karacaören Köyü İlyas
Keskin Sereni batı cephesi

Görsel 4.541. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Sereni kiriş detay

Görsel 4.542. Karacaören Köyü İlyas
Keskin Sereni ahşap teker

4.5.16. Karacaören Köyü Necmi Tekin Sereni

Karacaören Köyü'nde yer alan İbrahim Tekin Evi'nin avlusunda bulunan sereni, eğimli bir alanda yer almaktadır. Ön cephesi doğu yönüne bakan yapının, kuzeyinde ev, fırın ve garaj yer almaktadır (Görsel 4.543, Görsel 4.544). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Necmi Tekin'in ifadesine göre, 1970'lerde yapı ustası Yaşar Tekin tarafından inşa edilmiştir. Yapı, sağlam bakımlı bir durumdadır.

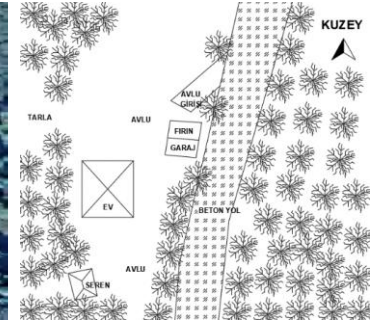
Seren, iri moloz taşlardan oluşan temel üzerine, köşelerden kurt boğazı geçmeli 25-30 cm kalınlığındaki kirişlere oturtulmuştur. 1-2 m kot farklı görülen yapının batı cephesinde kalan temelinde beton malzeme kullanılmıştır. Bu kirişlere sabitlenen altı adet ahşap direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir (Görsel 4.547, Görsel 4.548, Görsel 4.549). Tabanı ve kirişlere oturan üst kısmı kare olan ayakların, orta kısımları köşelerden pahlıdır. Ahşap direklerin, her bir cephesinde ikişer payanda yer alır. Ahşap direklerin her birinde, takriben 50-60 cm çapında dıştan bir kısmı metal ile kaplanmış ahşap teker yer almaktadır (Görsel 4.550). Bu direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır.

Dikdörtgen planlı yapı, tek katlı ve tek odalıdır (Görsel 4.545). Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ön cephesi doğuya bakan yapının, batı yönünde etrafı açık bir balkon yer almaktadır. Seyyar ahşap merdiven ile doğu cephesinde yer alan, tek kanatlı kapıyla odaya ulaşılmaktadır. Batı cephesinde yer alan kapı ile balkona geçiş sağlanmaktadır (Görsel 4.546, Görsel 4.547).

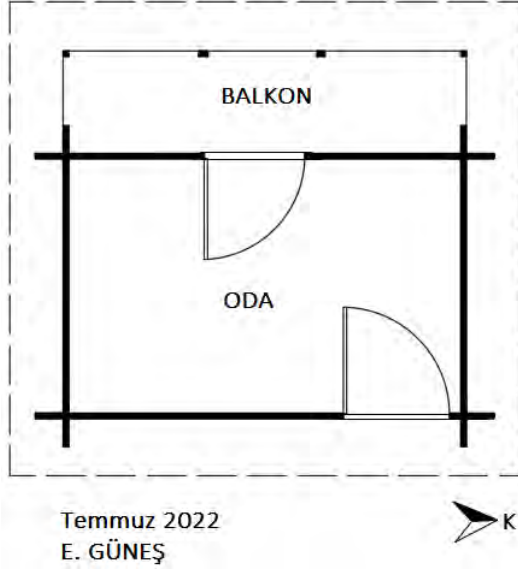
Marsilya kiremitle kaplı olan kırma çatılı yapının, alttan kaplamasız olan çatı saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.551).

Görsel 4.543. Karacaören Köyü Necmi Tekin Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.544. Karacaören Köyü Necmi Tekin Sereni vaziyet plan krokisi

Görsel 4.545. Karacaören Köyü Necmi Tekin Sereni plan krokisi

Görsel 4.546. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni ön cephesi

Görsel 4.547. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni ahşap direkler
ve payandalar

Görsel 4.548. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni taş temel

Görsel 4.549. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni güneybatı köşe

Görsel 4.550. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni metal kaplı
ahşap teker

Görsel 4.551. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni çatı saçağı

4.5.17. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni

Karacaören Köyü'nde yer alan Muhammer Çakır Evi'nin avlusunda bulunan sereni, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi batıya bakan yapının, batı yönünde ev, çeşme, güneybatı yönünde ise fırın ve fındık harmanı yer almaktadır (Görsel 4.552, Görsel 4.553). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Muhammer Çakır'ın kızı Hanife hanımın ifadesine, 1990'larda yapı ustası Yaşar Tekin tarafından inşa edilmiştir. Orijinalliğini kısmen kaybeden yapı, sağlam ve bakımlı bir durumdadır.

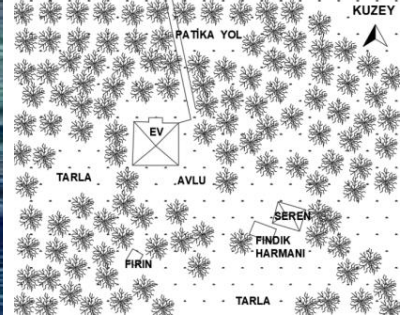
Betonarme bir temel üzerinde, altı beton direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Gelenekselin devam edildiği köşelerden pahlı olan beton direklerin, aralarda kalan boşlukları betonarme duvar ile örülerek ön cephesi açık bırakılmıştır. 2,01 cm yüksekliğindeki direklerin her birinde, 60 cm çapında metal teker yer almaktadır. Direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.555, Görsel 4.556, Görsel 4.557).

Dikdörtgen planlı yapı, tek katlı ve tek odalıdır. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerin kavilalar ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ön cephesi batıya bakan yapının ön cephesinde yanlardan kapalı, önden bir kısmı kapalı olan balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun ortasında yer alan, kapı açıklığından yapıya ulaşmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki yatay tahtalarla yandan tamamen, ön cepheden ise düşey ve yatay tahtalarla kısmen çevrilidir. Balkondan tek kanatlı ahşap kapı ile odaya ulaşmaktadır (Görsel 4.554, Görsel 4.556, Görsel 4.557).

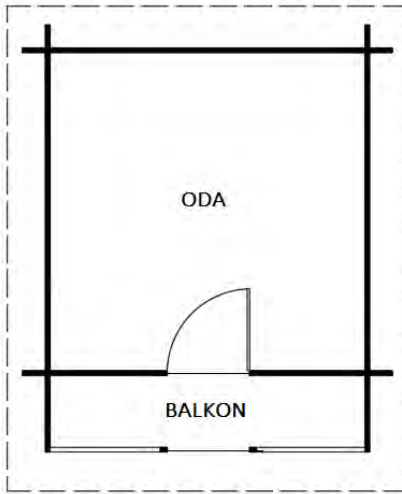
Marsilya kiremitle kaplı olan kırma çatılı yapının, alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 30-40 cm kadar taşınılıdır (Görsel 4.557).

Görsel 4.552. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 26.04.2023)

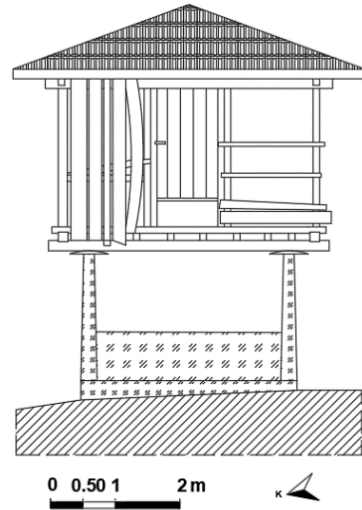
Görsel 4.553. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.554. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

BETON
TOPRAK

Görsel 4.555. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni ön cephe görünüşü

Görsel 4.556. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni ön cephesi

Görsel 4.557. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Sereni kuzey ve batı cephesi

4.5.18. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni

Karaman Köyü'nün, takriben 3,5 km güneybatısında Düz Kırık Mevkiinde yer alan Yusuf Keleş Evi'nin avlusunda bulunan sereni, düz bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi güney yönüne bakan yapının, güney

yönünde ev yer almaktadır (Görsel 4.558, Görsel 4.559). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Yusuf Keleş'in ifadesine göre, 1960-70'lerde yapı ustası Mehmet Yıldız tarafından inşa edilmiştir. Orijinalliğini kısmen kaybeden yapı, sağlam ve bakımlı bir durumdadır.

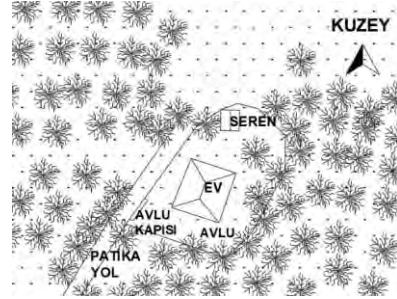
Betonarme bir temel üzerinde, altı beton direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Gelenekselin devam edildiği köşelerden pahlı olan beton direklerin, her birinde, takriben 50-60 cm çapında ahşap teker yer almaktadır (Görsel 4.563, Görsel 4.564). Direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır.

Dikdörtgen yapı, tek katlı ve odalıdır. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerden oluşmaktadır. Ön cephesi güneye bakan yapının ön cephesinde, kapalı balkon yer almaktadır. Seyyar merdiven ile balkonun güney cephesinde yer alan, tek kanatlı kapı ile yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki yatay tahtalarla kapalıdır. Balkondan da tek kanatlı kapı ile kare yakın planlı odaya ulaşılmaktadır. Yapının cepheleri sağır bırakılmıştır. Pencere veya havalandırma pencereleri görülmemektedir (Görsel 4.560, Görsel 4.561, Görsel 4.562, Görsel 4.563).

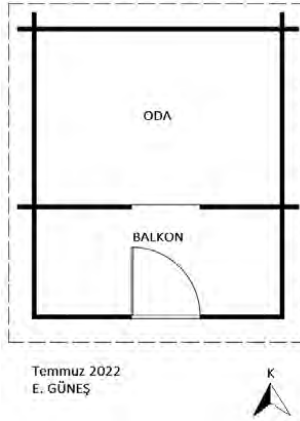
Orijinalinde kiremitle kaplı olan beşik çatılı yapı, günümüzde sac ile örtülmüştür. Alttan düz tahta kaplamalı olan çatı saçakları, duvardan takriben 30-40 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.562).

Görsel 4.558. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni'nin uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.559. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni vaziyet plan krokisi

Görsel 4.560. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni plan krokisi

Görsel 4.561. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni ön cephesi

Görsel 4.562. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni batı cephesi

Görsel 4.563. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni kuzey cephesi

Görsel 4.564. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni ahşap teker

4.5.19. Karaman Köyü Cemal Keleş Sereni⁸⁴

Karaman Köyü'nün, takriben 3,5 km güneybatısında Düz Kırık Mevkiinde yer alan Cemal Keleş Evi'nin avlusunda bulunan sereni, eğimli olan tarlanın içerisinde yer almaktadır. Ön cephesi doğuya bakan yapının, doğu yönünde ev ve kuruluk yer almaktadır (Görsel 4.565, Görsel 4.566). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Cemal Keleş ifadesine göre, 1983 yılında yapılmıştır.

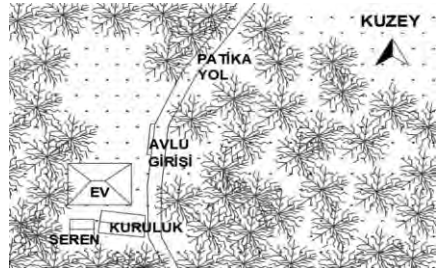
Betonarme bir temel üzerinde, altı direk üzerinde yükselen yapı, ahşap yığma tekniğinde köşelerden kurt boğazı geçmelerle inşa edilmiştir. Gelenekselin devam edildiği köşelerden pahlı olan beton direklerin, her birinde, takriben 50-60 cm çapında ahşap teker yer almaktadır. Direklerin üzerinde yer alan 15-20 cm kalınlığındaki kirişler, gövde yükünü taşımaktadır (Görsel 4.567).

Dikdörtgen planlı yapı, tek katlı ve tek odalıdır. Yapının duvarları, genişliği 25-30 cm arası, kestane ağacından olan üst üste dizili ahşap perdelerden oluşmaktadır. Ön cephesi doğuya bakan yapı, balkonsuzdur. Seyyar merdiven ile balkonun doğu cephesinde yer alan, tek kanatlı bir kapıyla yapıya ulaşılmaktadır. Balkonun etrafı, 15-25 cm genişliğindeki yatay tahtalarla kapalıdır (Görsel 4.567).

Orijinalinde kiremitle kaplı olan beşik çatılı yapı, sac ile örtülüdür. Alttan kaplamasız olan çatı saçakları, duvardan takriben 30-40 cm kadar taşmaktadır (Görsel 4.567).

Görsel 4.565. Karaman Köyü Cemal Keleş Sereni'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.566. Karaman Köyü Cemal Keleş Sereni vaziyet plan krokisi

⁸⁴ Eğimli tarla içerisinde yer alan yapı, konumundan dolayı ayrıntılı incelenememiştir.

Görsel 4.567. Karaman Köyü Cemal Keleş Sereni

4.6. Fırınlar

Alan Köyü'nde 8, Karacaören Köyü'nde 2 olmak üzere toplamda 10 adet köy fırını tespit edilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Karaman Köyü'nde ise fırına rastlanılmamıştır.

4.6.1. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını

Fırın, köyün merkezinde yer alan ahşap caminin⁸⁵ 180 m kadar güneyinde, İsmet Şensoy Evi'nin avlusunda bulunmaktadır. Yapı, kuzeybatıya doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Ön cephesi güneydoğu yönüne bakan fırının, güneydoğu yönünde ev, güney yönünde sereni yer almaktadır (Görsel 4.569). Kitabesi bulunmayan yapı, İsmet Şensoy'un ifadesine göre, 1960'lı yıllarda yapı ustası Cemil Gür ve marangoz ustası Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir. Sağlam olmakla birlikte bazı müdahaleler nedeniyle özgün özelliklerini kısmen kaybeden fırın, işlevini sürdürmektedir.

Dıştan dikdörtgen, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülü fırın, moloz taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ile bunun üzerini örten ve ön cephesinde sundurma oluşturan dolgusuz ahşap karkas kurulum

⁸⁵ Alan Köyü Camii.

bölümlerinden oluşur (Görsel 4.570, Görsel 4.572). Ana yapı ve kuruluş, araziden takriben 40 cm yükselen taş bir kaide üzerinde yükselir. Fırın ağız ve pişirme odası tabanına kadar zeminden 65 cm yükselen ahşap hatıllı moloz taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan 42 cm kadar ileri taşan 11 cm kalınlığında kesme taştan bir çıkma (tezgâh) bulunmaktadır (Görsel 4.571, Görsel 4.574, Görsel 4.577). Ana yapının kuzey ve güney cephelerinde muhdes beton, batıya bakan arka cephesinde ise muhdes tuğla işçilik görülmektedir (Görsel 4.575, Görsel 4.576). Muhdes kesimlerin yerinde özgün halde moloz taş bulunuyor olmalıydı. 51 x 47 cm ölçülerinde yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağız, kullanılmadığı zamanlarda hayvanların girmesini engelleyip temiz kalmasını sağlamak için metal bir plaka (kapak) ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.574). Özgün halde kuzey cephenin ortasının üst kısmında yer alan özgün baca, günümüzde içten harman tuğla, dıştan muhdes beton ile kapalı haldedir (Görsel 4.578).⁸⁶

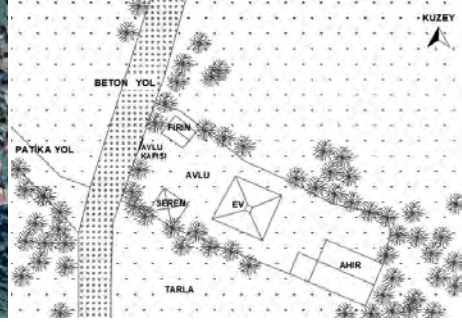
Fırını tamamlayan bir bölüm olan ahşap kuruluş (gaylık), kestane ağacından yapılmıştır. Marsilya kiremitle kaplı beşik çatı ile örtülü kuruluş, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerini örtmektedir. 4,08 x 3,05 m ölçülerinde dikdörtgen planlı ve 3,55 m yüksekliğindeki kuruluş, fırının ön cephesinde bir tür sundurma alanı oluşturmaktadır. 1,15 m yüksekliğinde tahta kaplamalı ahşap karkas duvar ile çevrelenen sundurmaya giriş, tek kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır. 2,50 m yüksekliğinde 6 ahşap direk üzerinde yükselen kuruluş, köşelerden kertme boğaz geçmelidir (Görsel 4.573).

Kesme taş döşeli pişirme hücresinin duvar dolgusu moloz taştır. Hücrenin iç yüzü alttan yukarıya doğru bir sıra kesme taş, üç ya da dört sıra kaba yonu taş üzerine örülen harman tuğlasıyla sarılmıştır (Görsel 4.578).

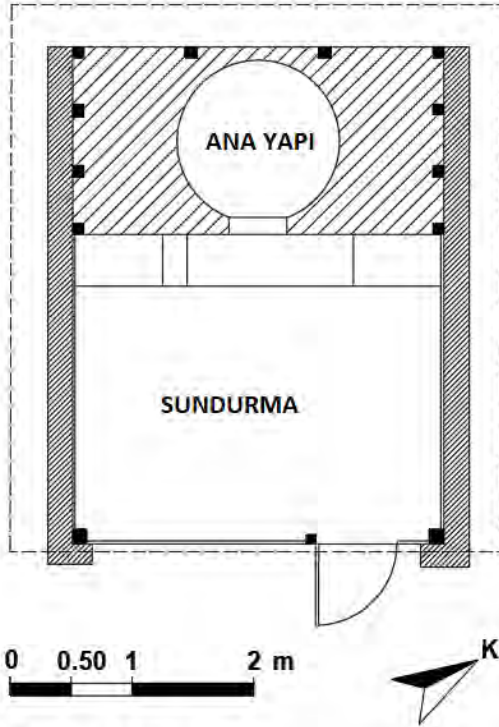
⁸⁶ Eda Güneş ve M. Sami Bayraktar, “Samsun Salıpzararı Alan Köyü Geleneksel Fırınları”, *10. Uluslararası Atlas Sosyal ve Beşerî Bilimler Kongresi*, Konya, 9-10 Mart 2023, s. 513.

Görsel 4.568. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını'nın uydu görünümü
<https://yandex.com.tr> (Erişim: 23.12.2022)

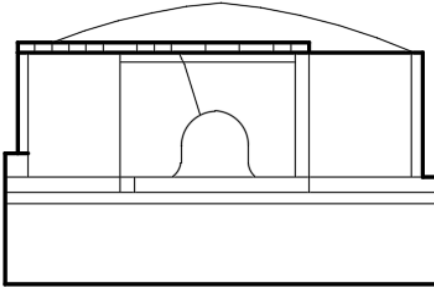

Görsel 4.569. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.570. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını planı

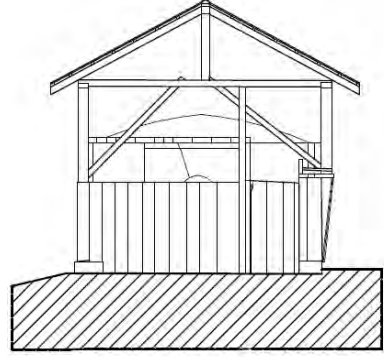

0 0.50 1 2 m

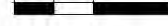

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.571. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını ana yapı (pişirme hücresi) ön cephe görünüşü

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.572. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını ön cephe görünüşü

Görsel 4.573. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını ön cephe

Görsel 4.574. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını ana yapının ön cephesi

Görsel 4.575. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını güney cephe

Görsel 4.576. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını batı ve güney cepheleri

Görsel 4.577. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını ahşap hatıllı moloz taş duvar ve tezgâh ayrıntısı

Görsel 4.578. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını pişirme hücresi içi

4.6.2. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını

Yapı, köyün merkezinde yer alan ahşap caminin 350 m kadar güneybatısında, Mehmet Bircan Evi'nin avlusunda bulunur. Kuzeydoğuya doğru eğimli bir alanda inşa edilen yapının, güneydoğu yönünde seren, güneybatı yönünde ev yer almaktadır (Görsel 4.579, Görsel 4.580). Yapının ön cephesinin sol tarafında kesme taş üzerine yazılı olan "1969" tarihi ve hane sahibi Mehmet Bircan'ın ifadesine göre fırın, 1969 yılında yapı ustası Nizamettin Torun tarafından inşa edilmiştir (Görsel 4.587). İşlevini sürdüren fırın sağlam ve bakımlı bir durumdadır.

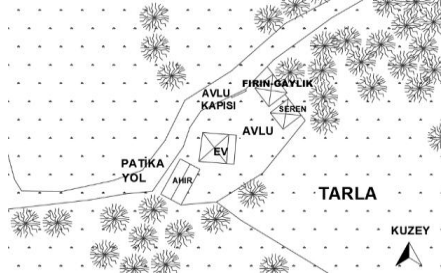
Fırın, dıştan kareye yakın, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülü olan moloz taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ve bunun üzerini örten, ön cephesinde sundurma ve güneydoğu yönünde yer alan kuruluk odası bölümlerinden oluşmaktadır. Moloz taş kaide üzerinde yükselen ana yapı ve kuruluşun oturduğu zemin kotu, kuzey cephesinde araziden takriben 30 cm kadar aşağıdadır (Görsel 4.581, Görsel 4.583). Fırın ağzı ve pişirme odası tabanına kadar zeminden takriben 35-40 cm olarak yükselen ahşap hatıllı moloz taş işçilikli ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan 62 cm kadar ileri taşan 15 cm kalınlığında kesme taştan bir tezgâh çıkması bulunmaktadır. Pişirme hücresi kubbesinin dış yüzeyi muhdes beton harçla kaplanmıştır. 60 x 53 cm ölçülerinde kemer biçimi verilmiş fırın ağzının, üst kısmında kesme taş üzerinde Latin harflerle "Maşşallah" yazılmıştır. Yazının iki yanında, ay ve yıldız motifleri, bunların da iki yanında; uçlarında birer yıldız bulunan biri dikey diğeri yatay konumda buğday başakları yer almaktadır (Görsel 4.582, Görsel 4.586, Görsel 4.587). Fırın ağzı, metal, kuzeybatı cephesinde yer alan fırın bacası ise taş bir blok ile kapalı tutulmaktadır (Görsel

4.588, Görsel 4.590, Görsel 4.591).⁸⁷

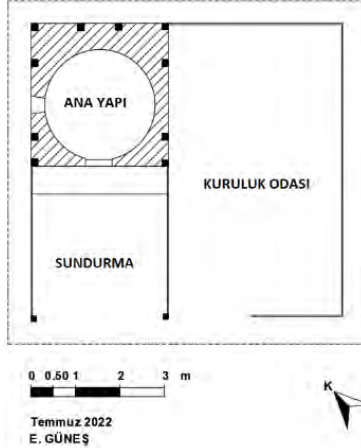
Kestane ağacından yapılan ahşap karkas kurulum, dıştan düşey tahta kaplamalıdır. Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü, 6,99 x 6,54 m ölçülerinde kareye yakın planlı ve 4,50 m yüksekliğindeki kurulum, pişirme odasının bulunduğu ana yapıyı, ana yapı önündeki sundurma alanını ve ana yapının güney doğu yönünde yer alan kurulum odasının üzerini örtmektedir (Görsel 4.584, Görsel 4.585). Moloz taş dolgulu olan pişirme hücresi, kesme taş döşelidir. Hücrenin iç yüzü bir sıra kesme taş, iki-üç sıra moloz taş üzerine örülen harman tuğlasıyla sarılmıştır (Görsel 4.589).

Görsel 4.579. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını'nın uydu görünümü
<https://yandex.com.tr> (Erişim: 23.12.2022)

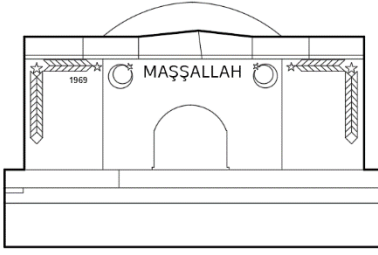

Görsel 4.580. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını vaziyet plan krokisi

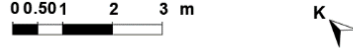
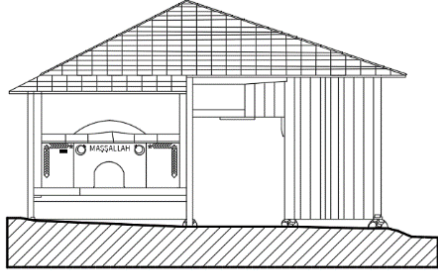
Görsel 4.581. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını planı

⁸⁷ Güneş ve Bayraktar, "Samsun Salıpaazarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları", ss. 515-516.

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.582. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ana yapı ön cephe görünüşü

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.583. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ön cephe görünüşü

Görsel 4.584. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ön cephe

Görsel 4.585. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını yan ve ön cepheleri

Görsel 4.586. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ana yapı ön cephe

Görsel 4.587. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ön cephedeki süslemeler

Görsel 4.588. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ana yapı ön cephe

Görsel 4.589. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını pişirme hücresi içi (solda baca ağzı)

Görsel 4.590. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ana yapı batı cephesi ve bacası

Görsel 4.591. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ana yapı baca çıkışı

Görsel 4.592. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını kuzeydoğu ve güneydoğu cepheleri (kuruluk)

Görsel 4.593. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını kuruluşunun taş temel ve ahşap kiriş ayrıntısı

4.6.3. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını

Köy merkezindeki ahşap caminin 50–60 m kadar güneyinde Yusuf Arslan Evi'nin avlusunun dışında yer alan fırın, Yusuf Arslan Evi'nin komşusu konumundaki bir evin avlusunda yer almakta ve komşuyla ortak

kullanılmaktadır (Görsel 4.594, Görsel 4.595).⁸⁸ Kitabesi bulunmayan yapı, Yusuf Arslan'ın oğlunun ifadesine göre 1970 yılı dolayında yapı ustası Dursun Somuncu tarafından inşa edilmiştir. İşlevini sürdüren fırın, sağlam bir durumdadır.

Fırın, dıştan kare, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülü olan moloz taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ve bunun üzerine örten ve ön cephesinde sundurma alanı oluşturan kuruluk bölümlerinden oluşur (Görsel 4.596). Özgün halde çamur sıvalı olan kubbenin dış yüzeyinde muhdes beton görülmektedir. Fırın ağız ve pişirme odası tabanına kadar zeminden 50 cm yükselen ahşap hatıllı moloz taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan 40–50 cm kadar ileri taşan 10 cm kalınlığında kesme taştan bir tezgâh çıkması bulunmaktadır. Kesme taş işçilikli ön cephesinde yer alan 47 x 50 cm ölçülerindeki yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağız ve kuzey cephesinde yer alan baca, metal bir plaka ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.597, Görsel 4.599, Görsel 4.600, Görsel 4.601).⁸⁹

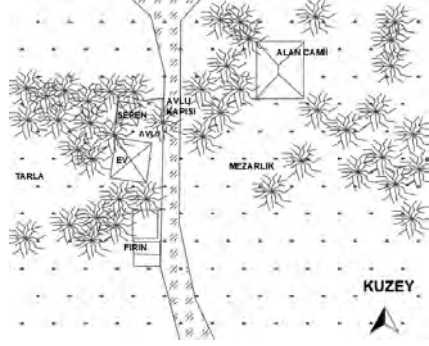
Kestane ağacından yapılan kuruluk, dolgusuz ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir. Marsilya kiremitle kaplı beşik çatı ile örtülü kuruluk, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerine örtmektedir. Takriben 3,00 x 4,00 m ölçülerinde dikdörtgen planlı kuruluk, fırının ön cephesinde bir tür sundurma alanı oluşturmaktadır. Köşelerden kertme boğaz geçmeli kuruluk, altı ahşap direk üzerinde yükselmektedir (Görsel 4.598, Görsel 4.602).

⁸⁸ Yusuf Arslan'a ait olan fırın, günümüzde komşu arsanın sınırları içerisinde yer almakta ve arsanın sahibi olan komşu ile ortak kullanılmaktadır.

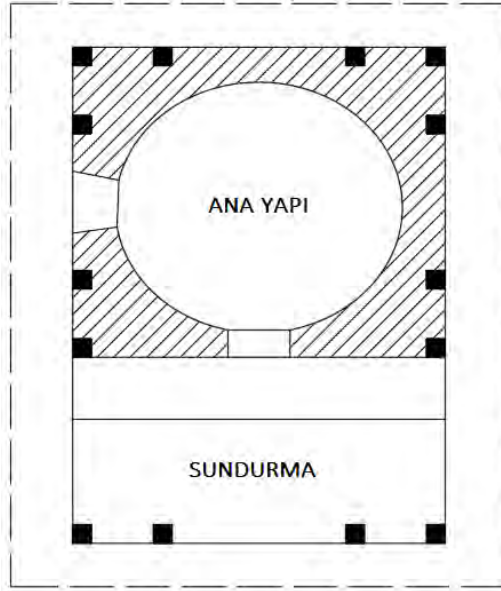
⁸⁹ Güneş ve Bayraktar, "Samsun Salıpzarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları", s. 518.

Görsel 4.594. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını'nın uydu görünümü
<https://yandex.com.tr> (Erişim: 23.12.2022)

Görsel 4.595. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını vaziyet plan krokisi

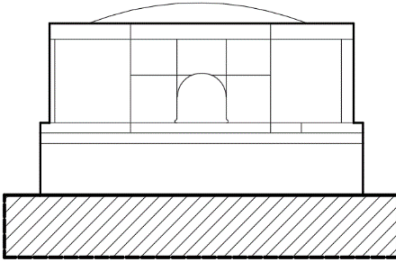

0 0.50 1 2 m

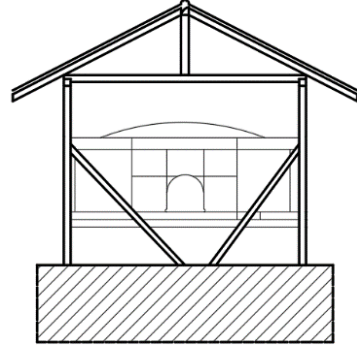
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.596. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.597. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını ana yapı ön cephe görünüşü

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.598. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını ön cephe görünüşü

Görsel 4.599. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını ana yapı ön cephe

Görsel 4.600. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını ana yapı kubbe ve bacası

Görsel 4.601. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını ana yapı ahşap hatıl ve tezgâh ayrıntısı

Görsel 4.602. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını doğu cephesi

4.6.4. Alan Köyü Cemal Bal Fırını

Köy merkezindeki ahşap caminin 280 m kadar kuzeybatısında, Cemal Bal Evi'nin eğimli avlusu içerisinde bulunan yapının, doğu yönünde birer seren ve kuyu yer almaktadır (Görsel 4.603, Görsel 4.604). İnşa tarihine ışık tutacak bir bilgiye ulaşamadığımız kitablesiz fırının, mimari, malzeme ve teknik özellikleri göz önüne alınarak 1960–1970 yılı dolaylarında inşa edilmiş olabileceği düşünülebilir. Orijinallliğini büyük ölçüde koruyan yapı, sağlam ancak bakımsız bir durumdadır.

Fırın, dıştan kareye yakın, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülü moloz taş dolgulu ve düşey tahta kaplamalı ahşap karkas ana yapı ve ön cephesinde düşey tahta kaplamalı ahşap karkas kurulum bölümlerinden oluşmaktadır (Görsel 4.605). Ana yapı ve kurulum temel çatmaları, araziden yükselen iri moloz taş temel üzerinde yer almaktadır (Görsel 4.611). Fırın ağız ve pişirme odası tabanına kadar zeminden takriben 50 cm kadar yükselen ahşap hatıllı moloz taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının, ön cephesinde duvardan ileri taşan kesme taştan bir tezgâh çıkması bulunmaktadır. Kesme taş işçilikli ön cephesinde yer alan yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağız, metal bir plaka ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.606, Görsel 4.607, Görsel 4.608, Görsel 4.609). Ölçüleri alınamayan yapı,⁹⁰ takriben 3,00 x 4,00-4,50 m ölçülerindedir.⁹¹

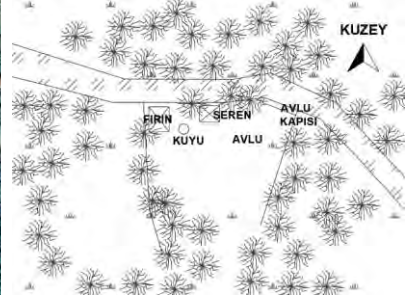
Alaturka kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü kurulum, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerini örtmektedir. Dikdörtgen planlı kurulum, fırının ön cephesinde bir sundurma alanı oluşturmaktadır. Düşey tahta kaplamalı ahşap karkas duvar ile çevrelenen sundurmaya giriş, tek kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır (Görsel 4.610, Görsel 4.612).

⁹⁰ Yapıyı saran bitki yoğunluğundan dolayı ölçüleri tam olarak alınamamıştır.

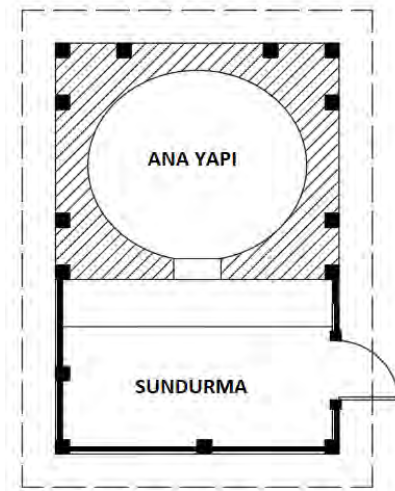
⁹¹ Güneş ve Bayraktar, “Samsun Salıpzarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları”, s. 520.

Görsel 4.603. Alan Köyü Cemal Bal Fırını'nın uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 24.12.2022)

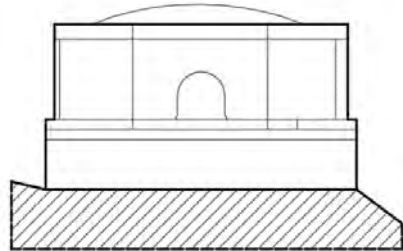

Görsel 4.604. Alan Köyü Cemal Bal Fırını vaziyet plan krokisi

0 0.50 1 2 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.605. Alan Köyü Cemal Bal Fırını planı

0 0.50 1 2 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.606. Alan Köyü Cemal Bal Fırını ana yapı cephe görünüşü

Görsel 4.607. Alan Köyü Cemal Bal Fırını doğu cephesi

Görsel 4.608. Alan Köyü Cemal Bal Fırını ana yapı ön cephesi

Görsel 4.609. Alan Köyü Cemal Bal Fırını ana yapı ön cephesi

Görsel 4.610. Alan Köyü Cemal Bal Fırını doğu ve kuzey cepheler

Görsel 4.611. Alan Köyü Cemal Bal Fırını taş temel ve giriş ayrıntıları

Görsel 4.612. Alan Köyü Cemal Bal Fırını çatısı içten görünüm

4.6.5. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını

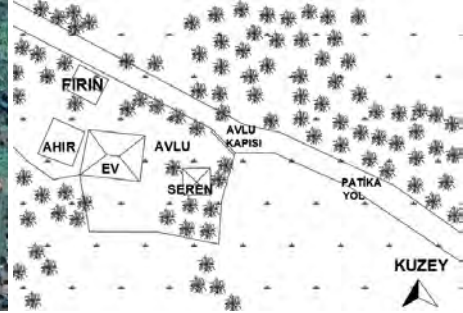
Köy merkezindeki ahşap caminin 400 m kadar kuzeybatısında, Sabahattin Somuncu Evi'nin avlusunda yer alan yapı, güneye doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Fırının güney yönünde ev, doğu yönünde ise serin bulunmaktadır (Görsel 4.613, Görsel 4.614). Kitabesi bulunmayan yapı, Sabahattin Somuncu'nun ifadesine göre, 1977 yılında taş ustası Ahmet Zengin tarafından inşa edilmiştir. Sağlam bir durumda olan yapı, işlevini sürdürmektedir.

Fırın, dıştan kare, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülü olan kaba yonu taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ile bunun üzerine örten ve ön cephesinde sundurma oluşturan düşey tahta kaplamalı ahşap karkas kurulum bölümlerinden oluşmaktadır (Görsel 4.615, Görsel 4.616). Fırın ağız ve pişirme odası tabanına kadar zeminden 50 cm olarak yükselen ahşap hatıllı kaba yonu taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan 50-60 cm kadar ileri taşan 10 cm kalınlığında kesme taştan bir tezgâh çıkması bulunmaktadır (Görsel 4.621). Kesme taş işçilikli ön cephesinde yer alan 42 x 57 cm ölçülerindeki yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağız, metal bir plaka ile kuzey cephesinde yer alan baca ise samanlı tezek ile kapalı tutulmaktadır. Kubbenin dış yüzeyi muhdes betonla kaplanmıştır (Görsel 4.620, Görsel 4.621).⁹²

Düşey tahta kaplamalı ahşap karkas kurulum, kestane ağacından yapılmıştır. Marsilya kiremitle kaplı beşik çatı ile örtülü kurulum, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerine örtmektedir. Takriben 3,00 x 5,00-5,50 m ölçülerinde dikdörtgen planlı kurulum, fırının ön cephesinde bir tür sundurma alanı oluşturmaktadır (Görsel 4.617, Görsel 4.618, Görsel 4.619, Görsel 4.622).

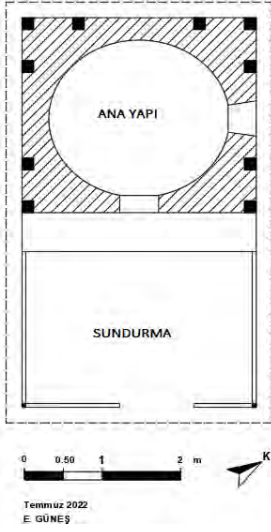

Görsel 4.613. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını uydu görünümü <https://yandex.com.tr> (Erişim: 24.12.2022)

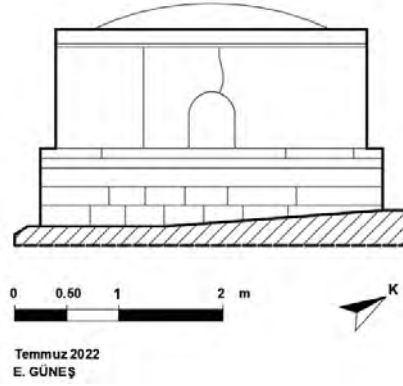

Görsel 4.614. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını vaziyet plan krokisi

⁹² Güneş ve Bayraktar, "Samsun Salıpazarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları", s. 522.

Görsel 4.615. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını planı

Görsel 4.616. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını ana yapı ön cephe görünüşü

Görsel 4.617. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını güney ve doğu cepheleri

Görsel 4.618. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını batı ve güney cepheleri

Görsel 4.619. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını güney cephe

Görsel 4.620. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını kuzey cephe

Görsel 4.621. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını ön cephe görünümü

Görsel 4.622. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını çatısı içten görünüm

4.6.6. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını

Alan Merkez Sokak üzerindeki Muhittin Şensoy Evi'nin avlusunda bulunan fırın, güneye doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Fırının güney yönünde ev ve ahır, doğu yönünde ise seren yer almaktadır (Görsel 4.623, Görsel 4.624). Muhittin Şensoy'un oğlu Celalettin Şensoy'un ifadesine göre yapı, 1982 yılında taş ustası Ahmet Zengin ve marangoz ustası Ahmet Uzun⁹³ tarafından inşa edilmiştir. Günümüzde kullanılmaya devam eden yapı, sağlam ve bakımlı bir durumdadır.

Fırın, dıştan 3,30 x 2,93 m ölçülerinde kareye yakın planlıdır. Fırın, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülü olan kaba yonu taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ile önündeki sundurma alanı ve güneyinde bulunan kuruluk odasından oluşmaktadır (Görsel 4.625, Görsel 4.627). Tüm birimler oturtma esaslı ahşap çatı (kuruluk) ile örtülüdür.

Ana yapı ve kuruluk temel çatmaları, araziden yükselen iri moloz taşlar üzerinde yer almaktadır. Güneydoğu köşesinde yer alan çatmanın alt kısmı muhdes beton ile güçlendirilmiştir (Görsel 4.641). Kaide üzerinde; fırın ağız ve pişirme odası tabanına kadar zeminden 50 cm olarak yükselen ahşap hatıllı kaba yonu taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan 52 cm kadar ileri taşan 10 cm kalınlığında kesme taş bir tezgâh çıkması bulunmaktadır. Kesme taş işçilikli ön cephesinde yer alan 61 x 52 cm ölçülerindeki yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağız, metal bir plaka, kuzey cephesinde yer alan baca

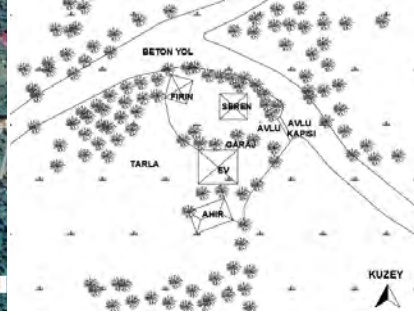
⁹³ Pişirme hücresinin yer aldığı ana yapı taş ustası olan Ahmet Zengin tarafından yapılmış, kuruluk odası ise Ahmet Uzun tarafından inşa edilmiştir.

ise taş bir blok ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.629, Görsel 4.630, Görsel 4.633). Ana yapının kuzey, güney ve doğu cephelerinin bazı yerlerinde harman tuğla görülmektedir (Görsel 4.632). Kubbenin dış yüzeyi çamurla sıvanmıştır (Görsel 4.631).⁹⁴

Dıştan düşey tahta kaplamalı ahşap karkas kuruluk, kestane ağacından yapılmıştır. Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü 6,25 x 6,27 m ölçülerindeki kuruluk, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerini, önünde yer alan sundurma alanını ve yapının güney yönünde yer alan kuruluk odasının üzerini örtmektedir (Görsel 4.628, Görsel 4.638, Görsel 4.639, Görsel 4.640). Sundurma alanından kuruluk odasına ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.636, Görsel 4.637). Kesme taş döşeli pişirme hücresinin duvar dolgusu kaba yonu taştır. Hücrenin iç yüzü bir sıra kesme taş üzerine örülen harman tuğlasıyla sarılmıştır (Görsel 4.634, Görsel 4.635).

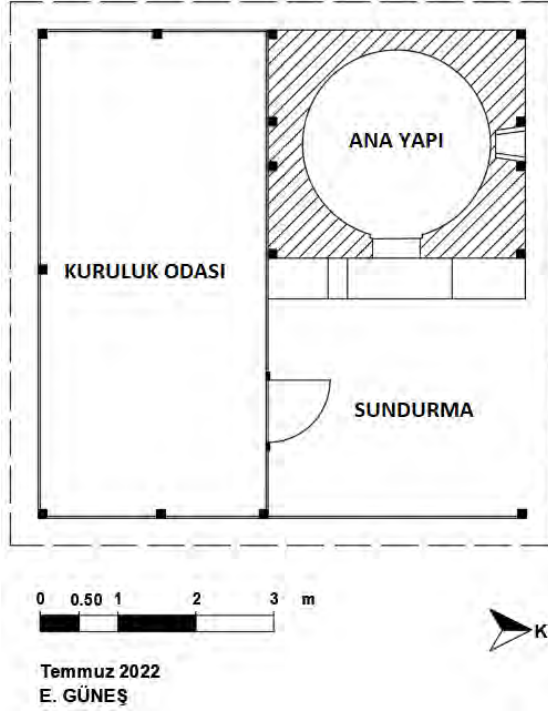

Görsel 4.623. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını uydu görünümü
<https://yandex.com.tr> (Erişim: 24.12.2022)

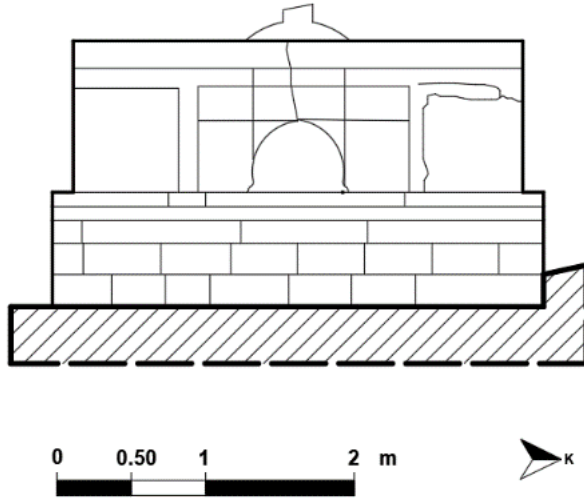

Görsel 4.624. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını vaziyet plan krokisi

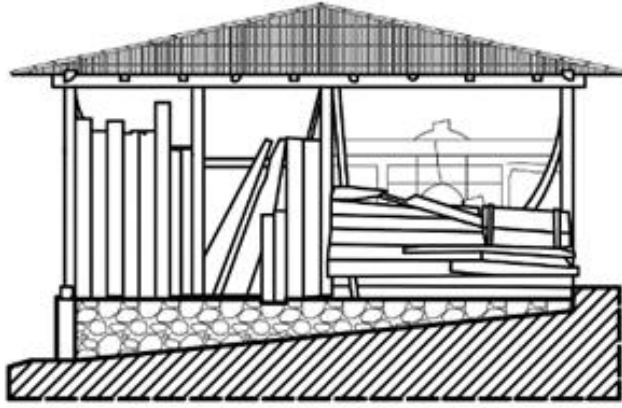
⁹⁴ Güneş ve Bayraktar, “Samsun Salıpazarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları”, ss. 523-524.

Görsel 4.625. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını planı

Görsel 4.626. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını ana yapı ön cephe görünüşü

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.627. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını ön cephe görünüşü

Görsel 4.628. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını ön cephe

Görsel 4.629. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını ön cephe

Görsel 4.630. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını pişirme hücresi ağzı

Görsel 4.631. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını ana yapı kubbesi

Görsel 4.632. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını güney cephe

Görsel 4.633. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını'nın kuzeyde yer alan bacası

Görsel 4.634. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırın pişirme hücresi kubbe içi

Görsel 4.635. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını pişirme hücresi bacası ağız ve kubbe ayrıntısı

Görsel 4.636. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını kuruluk odası kapısı

Görsel 4.637. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını kuruluk odası

Görsel 4.638. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını güney ve doğu cepheler

Görsel 4.639. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını güney cephe

Görsel 4.640. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını

Görsel 4.641. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını temel ayrıntısı

4.6.7. Alan Köyü Resul Zengin Fırını

Resul Zengin Evi'nin avlusunda bulunan yapı, köy merkezindeki ahşap caminin 450 m kadar kuzeyinde yer almaktadır. Kitâbesi bulunmayan yapı, Resul Zengin'in ifadesine göre, 1980 yılı dolayında taş ustası olan dedesi Ahmet Zengin tarafından inşa edilmiştir (Görsel 4.642, Görsel 4.643). Günümüzde işlevini sürdüren fırın, sağlam ve bakımlı durumdadır.

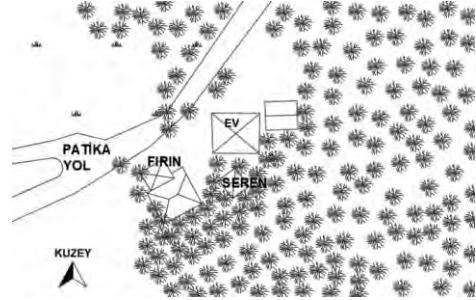
Fırın, kubbe ile örtülü moloz taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ile bunun üzerini örten ve ön cephesinde sundurma alanı oluşturan dolgunsuz ahşap karkaslı kuruluk bölümlerinden oluşur. Fırın ağzı ve pişirme odası tabanına kadar zeminden takriben 60 cm olarak yükselen ahşap hatıllı kaba yonu taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının, ön cephesinde duvardan takriben 50-60 cm kadar ileri taşan, 10-15 cm kalınlığında kesme taştan bir tezgâh çıkması bulunmaktadır. Kesme taş işçilikli ön cephesinde yer alan yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağzı, metal bir plaka, kuzeybatı

cephesinde yer alan baca ise taş bir blok ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.644, Görsel 4.645, Görsel 4.646, Görsel 4.647).⁹⁵

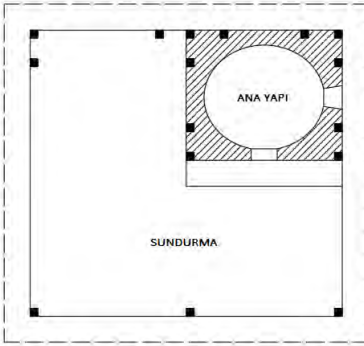
Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü takriben 6,00 x 5,50 m ölçülerindeki yaklaşık kare planlı kurulum, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerine örtmektedir. Dolgusuz ahşap karkas kurulum, fırının ön cephesinde sundurma alanı oluşturmaktadır.

Görsel 4.642. Alan Köyü Resul Zengin Fırını uydu görünümü
<https://yandex.com.tr> (Erişim: 24.12.2022)

Görsel 4.643. Alan Köyü Resul Zengin Fırını vaziyet plan krokisi

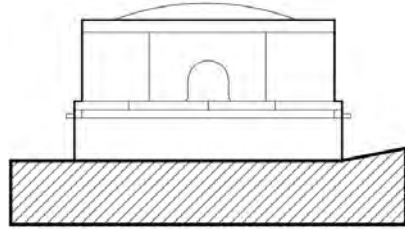

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.644. Alan Köyü Resul Zengin Fırını planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.645. Alan Köyü Resul Zengin Fırını ana yapı ön cephe görünüşü

⁹⁵ Güneş ve Bayraktar, "Samsun Salıpazarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları", s. 526.

Görsel 4.646. Alan Köyü Resul Zengin Fırını doğu ve kuzey cepheleri

Görsel 4.647. Alan Köyü Resul Zengin Fırını kuzey cephesi (kubbe ve baca)

4.6.8. Alan Köyü Hikmet Sağlam Fırını

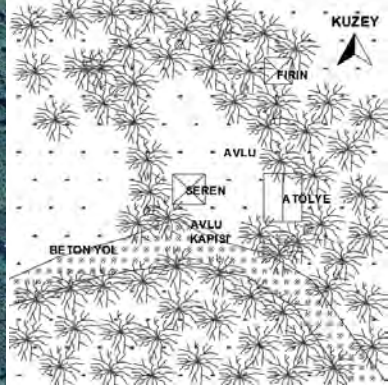
Yapı, köyün merkezinde yer alan ahşap caminin 450 m kadar doğusunda Hikmet Sağlam Evi'nin avlusunda bulunur. Hafif eğimli arazinin düz alanında inşa edilen fırının, güneyinde atölye, güneybatısında serin ve ev yer almaktadır. Sık bitki örtüsü içerisinde ulaşılamaz konumda olmasından dolayı ayrıntılı olarak inceleyemediğimiz yapı, uzaktan çekilen fotoğraf ile belgelenmiştir (Görsel 4.648, Görsel 4.649).

Fırın, kubbe ile örtülü moloz taş dolgulu ahşap karkas ana yapı ile bunun üzerini örten ve ön cephesinde sundurma alanı oluşturan dolgunsuz ahşap karkaslı kuruluk bölümlerinden oluşur (Görsel 4.650, Görsel 4.651).

Alaturka kiremitle kaplı kırma çatı ile örtülü kuruluk, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerini örtmektedir. Dolgunsuz tahta kaplamalı ahşap karkas kuruluk, fırının ön cephesinde sundurma alanı oluşturmaktadır (Görsel 4.650, Görsel 4.651).

Görsel 4.648. Alan Köyü Hikmet Sağlam Fırını'nın uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.649. Alan Köyü Hikmet Sağlam Fırını vaziyet plan krokisi

Görsel 4.650. Alan Köyü Hikmet Sağlam Fırını batı cephe

Görsel 4.651. Alan Köyü Hikmet Sağlam Fırını batı cephe

4.6.9. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını

Karacaören Köyü'nde Muhammer Çakır Evi'nin avlusunda yer alan fırın, eğimli avlunun düz alanında yer almaktadır (Görsel 4.652, Görsel 4.653). Kitabesi bulunmayan yapı, hane sahibi Muhammer Çakır'ın kızı Hanife hanımın ifadesine göre, 1930-40'lar arasında yapı ustası Mustafa Gür tarafından inşa edilmiştir. İşlevini sürdüren fırın, sağlam olmakla birlikte bazı müdahaleler nedeniyle özgün özelliklerini kısmen kaybetmiştir.

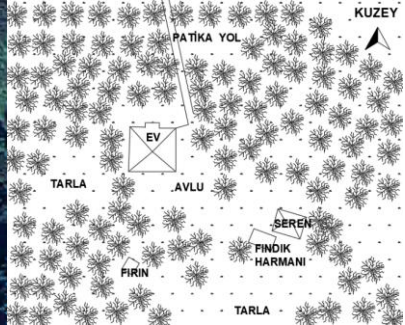
Fırın, dıştan kareye yakın, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülüdür. Kaba yonu taş işçilikli ana yapının üzerine, muhdes betondan kuruluk yapılmıştır (Görsel 4.654, Görsel 4.655). Fırın ağzı ve pişirme odası

tabanına kadar zeminden takriben 64 cm yükselen ahşap hatıllı kaba yonu taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan orijinalinde 55 cm, muhdes beton ile ise 61 cm ileri taşan 15 cm kalınlığında kesme taştan bir tezgâh bulunmaktadır (Görsel 4.656, Görsel 4.658, Görsel 4.659). Cephelerinde muhdes beton görülen yapının kuzey ve güney cephelerinde muhdes tuğlalar yer alır (Görsel 4.657). 52 x 44 cm ölçülerinde yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağzı, kullanılmadığı zamanlarda hayvanların girmesini engelleyip temiz kalmasını sağlamak için ahşap bir kapak ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.658). Kuzey cephesinin üstünde yer alan baca ise taş bir blok ile kapalı tutulmaktadır. Dıştan çamurla sıvanan kubbenin üzeri, samanlı tezek ile örtülmüştür (Görsel 4.660, Görsel 4.661).

Muhdes betondan inşa edilen kuruluk, pişirme hücresinin bulunduğu yapının üzerini örtmektedir. Kesme taş döşeli pişirme hücresinin duvar dolgusu kaba yonu taştır. Hücrenin iç yüzü alttan yukarıya doğru bir sıra kesme taş üzerine örülen farklı boyutlardaki kaba yonu taşlarla sarılmıştır (Görsel 4.662, Görsel 4.663).

Görsel 4.652. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını'nın uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 26.04.2023)

Görsel 4.653. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını vaziyet plan krokisi

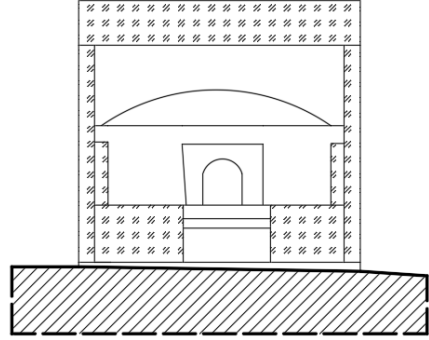

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

MUHDES BETON

Görsel 4.654. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Fırını planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

MUHDES BETON

Görsel 4.655. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Fırını ön cephe
görünüşü

Görsel 4.656. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Fırını ön cephe

Görsel 4.657. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Fırını güney
cephe

Görsel 4.658. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını pişirme hücresi ağzı

Görsel 4.659. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını ön cephe detay

Görsel 4.660. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını kubbesi

Görsel 4.661. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını kuzeyde yer alan bacası

Görsel 4.662. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını pişirme hücresi kubbe içi

Görsel 4.663. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını pişirme hücresi tabanı

4.6.10. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını

Karacaören Köyü'nde yer alan İbrahim Tekin Evi'nin avlusundaki fırın, doğudan batıya doğru eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Yapının, güney yönünde bitişik olarak garaj, batı yönünde ev, güneybatı yönünde

seren yer almaktadır (Görsel 4.664, Görsel 4.665). İbrahim Tekin'inin ifadesine göre, 1940'larda yapı ustası Ali Uysal tarafından inşa edilen fırın, 1983 yılında yapı ustası Yaşar Tekin tarafından günümüzdeki yerine taşınmıştır. İşlevini sürdüren fırın sağlam olmakla birlikte bazı müdahaleler nedeniyle özgün özelliklerini kısmen kaybetmiştir.

Fırın, dıştan 2,70 x 2,95 cm ölçülerinde kareye yakın, içten dairevi planlı ve kubbe ile örtülüdür. Moloz taş işçilikli kâgir yığma yapı, 1983 yılında eklenen oturtma esaslı ahşap çatı (kuruluk) ile örtülüdür. Ahşap çatının eklenmesi sırasında yapının dört köşesine muhdes beton ayaklar eklenmiş ve bu ayaklar üzerine çatı oturtulmuştur (Görsel 4.666, Görsel 4.667, Görsel 4.668).

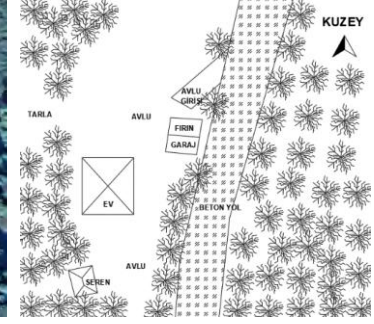
Kaide üzerinde; fırın ağız ve pişirme odası tabanına kadar zeminden 74 cm olarak yükselen moloz taş işçilikli duvarlara sahip ana yapının ön cephesinde, belirtilen hizada duvardan 50 cm kadar ileri taşan 16 cm kalınlığında kesme taştan bir tezgâh çıkması bulunmaktadır (Görsel 4.669). Moloz taş işçilikli ön cephesinde yer alan 50 x 46 cm ölçülerindeki yuvarlak kemer biçimi verilmiş fırın ağız, metal bir plaka, kuzey cephesinde yer alan baca ise taş bir blok ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 4.671, Görsel 4.672, Görsel 4.673). Kubbenin dış yüzeyi çamurla sıvanmış ve üzeri samanlı tezek ile örtülmüştür (Görsel 4.672).

Marsilya kiremitle kaplı beşik çatı ile örtülü kuruluk, pişirme odasının bulunduğu ana yapının üzerini ve önünde yer alan sundurma alanını örtmektedir (Görsel 4.670). Kesme taş döşeli pişirme hücrenin duvar dolgusu moloz taştır. Hücrenin iç yüzü bir sıra kesme taş üzerine örülen moloz taşla⁹⁶ sarılmıştır (Görsel 4.674, Görsel 4.675).

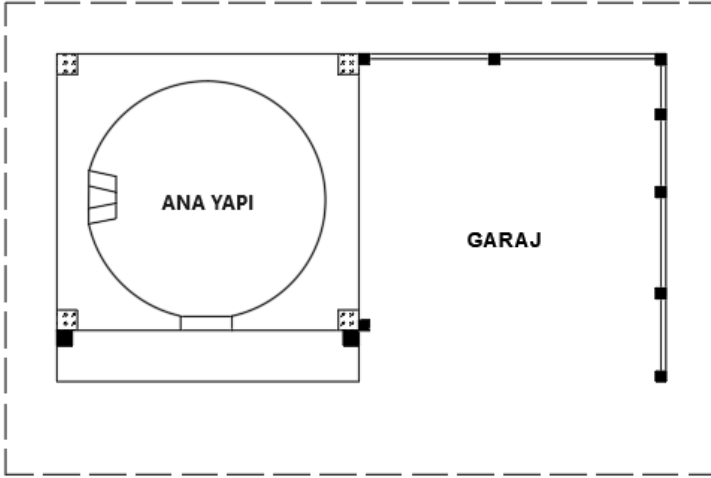
⁹⁶ Fırının inşasında kullanılan taşlar, köyün ırmak yatağından alınmış ve kesilerek getirilmiştir.

Görsel 4.664. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını'nın uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.665. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını vaziyet plan krokisi

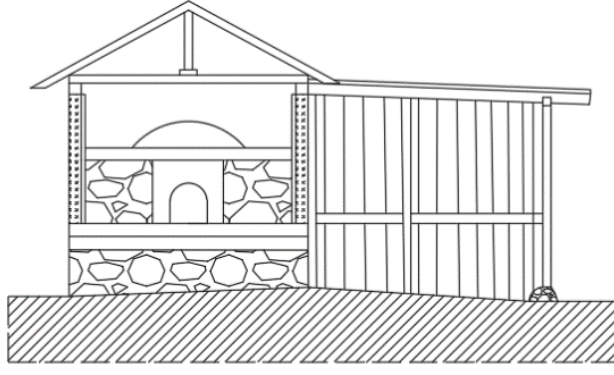
0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

 BETON

Görsel 4.666. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını planı

0 0.50 1 2m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

 BETON
TOPRAK

Görsel 4.667. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını ön cephe görünüşü

Görsel 4.668. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını ön cephe

Görsel 4.669. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını ön cephe

Görsel 4.670. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını kuzey cephe

Görsel 4.671. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını ön cephe

Görsel 4.672. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını kubbesi

Görsel 4.673. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını kuzey cephede yer alan baca

Görsel 4.674. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını pişirme hücresi tabanı (üstte baca ağızı)

Görsel 4.675. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını pişirme hücresi içi

4.7. Samanlıklar

Karacaören Köyü'nde iki samanlık bulunmaktadır.

4.7.1. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı

Karacaören Köyü Tokatlıoğlu mevkiinde yer alan İlyas Keskin Evi'nin avlusunda bulunan samanlık, eğimli bir alanda yer almaktadır. Batı yönünde yer alan patika yolun biraz aşağısında kalan yapı, batıdan doğuya doğru eğimli arazide inşa edilmiştir (Görsel 4.676, Görsel 4.677). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İlyas Keskin'in ifadesine göre, 1930-40'lar arasında inşa edilmiştir.

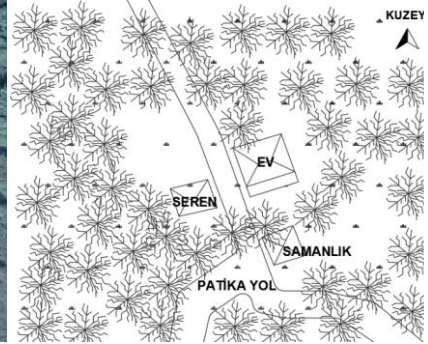
İki katlı cephe görünümüne sahip olan yapı, kareye yakın planlıdır (Görsel 4.678). Yapının alt katı ahşap yığma, üst kat ise düşey tahta

kaplamalı ahşap karkas sistem ile inşa edilmiştir. Yapı, farklı boyutlarda moloz taşlardan oluşan kâgir temel üzerine oturmaktadır. Eğimden dolayı cephelerde, kot farkı görülmektedir (Görsel 4.682, Görsel 4.683). Kestane ağacından yapılan yapının alt kat duvarları, köşelerden kurt boğazı geçmelerle, takriben 15-20 cm çapındaki kabaca yontulmuş ağaç gövdelerinden oluşmaktadır (Görsel 4.684). Yapının üst katı ise takriben 4-5 cm kalınlığında, 15-20 cm genişliğinde düşey tahtalarla kaplıdır. Giriş cephesi kuzey yönüne bakan üst kata, yalın ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır. Bu cephede giriş kapısının sağ tarafında küçük birer pencere yer alır (Görsel 4.679, Görsel 4.686). Doğu cephesinde küçük birer pencere, batı cephesinde kapı açıklığı ve küçük birer pencere yer alırken güney cephesi sağır bırakılmıştır (Görsel 4.680, Görsel 4.681). Kuzey, güney ve batı cepheleri sağır bırakılan alt kata, batı yönünde yer alan tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.680).

Marsilya kiremitle⁹⁷ kaplı topuz çatı ile örtülü yapının saçakları, güney, doğu ve batı cephelerinde duvardan takriben 50-60 kadar dışarı taşkınken, kuzey cephede daha geniştir. Yapının saçak altlarında ve tavanında kaplama görülmemektedir (Görsel 4.687).

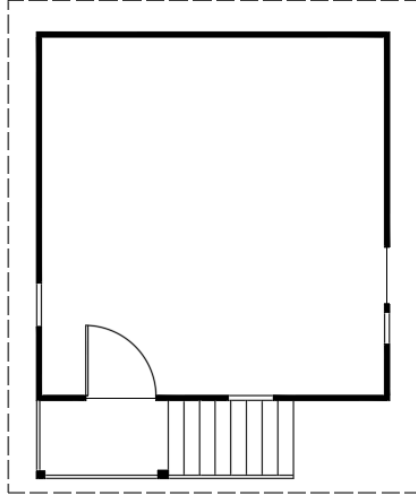

Görsel 4.676. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı'nın uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.677. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı vaziyet plan krokisi

⁹⁷ Çorum 1965, Ayvaz Kiremit Tuğla.

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.678. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı 1. kat plan
krokisi

Görsel 4.679. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı ön cephesi

Görsel 4.680. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı güney ve doğu cephesi

Görsel 4.681. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı batı cephesi

Görsel 4.682. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Samanlığı taş temel

Görsel 4.683. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Samanlığı taş temel

Görsel 4.684. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Samanlığı kara boğaz
geçmeler

Görsel 4.685. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Samanlığı

Görsel 4.686.
Karacaören Köyü
İlyas Keskin
Samanlığı üst kat
girişi

Görsel 4.687. Karacaören Köyü İlyas Keskin
Samanlığı çatı saçağı

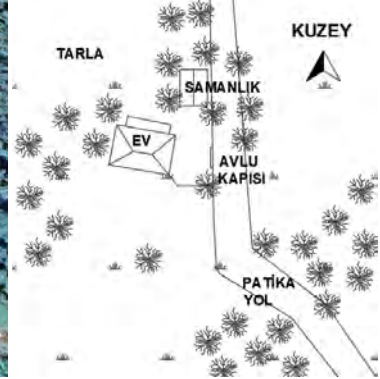
4.7.2. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı

Karacaören Köyü'nde yer alan Duran Tekin Evi'nin avlusunda bulunan samanlık, hafif eğimli alanda yer almaktadır (Görsel 4.688, Görsel 4.689). Yapının, güneybatısında ev yer alır. Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Duran Tekin'in ifadesine göre, 1980 yılında yapı ustası Yaşar Tekin ve Hasan Şahin tarafından inşa edilmiştir.

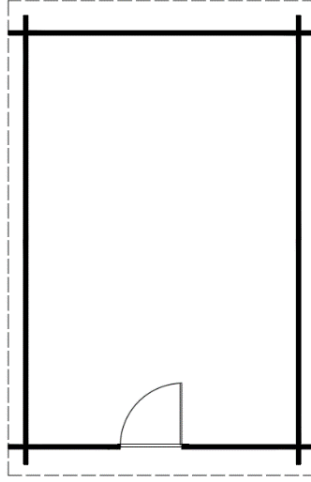
İki katlı cephe görünümüne sahip olan yapı, dikdörtgen planlıdır. Ahşap yığma tekniğindeki yapının, ön cephesi güney yönüne bakmaktadır (Görsel 4.690, Görsel 4.691). Yapı, farklı boyutlarda moloz taşlardan oluşan kâgir temel üzerine oturmaktadır. Eğimden dolayı cephelerde kot farkı görülmektedir. Kestane ağacından yapılan yapının duvarları, köşelerde kurt boğazı ve kara boğaz geçmelerle, takriben 7-15 cm kalınlığında 20-30 cm genişliğinde ahşap perdelerden oluşmaktadır. İç bakan yüzleri yontulmayan ahşapların, kuzey yönüne bakan arka cephe hariç, dışa bakan yüzleri kabaca yontulmuştur. Kuzey, doğu ve batı cepheleri sağır bırakılan yapının güney cephesinde alt ve üst katta tek kanatlı ahşap kapı görülmektedir (Görsel 4.691, Görsel 4.692, Görsel 4.693). Marsilya kiremitli beşik çatı ile örtülü yapının saçakları, duvardan takriben 50-60 kadar dışarı taşmaktadır. Yapının saçak altlarında kaplama görülmemektedir (Görsel 4.692).

Görsel 4.688. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı'nın uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.689. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.690. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı zemin kat planı

Görsel 4.691. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı ön cephesi

Görsel 4.692. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı doğu cephesi

Görsel 4.693. Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı doğu ve kuzey cephesi

4.7. Ahır

Ahırlar genellikle evlerin zemin katında görülmektedir. Alan Köyü'nde evden ayrı bir yapı olarak sadece bir ahır tespit edilmiştir.

4.7.1. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır

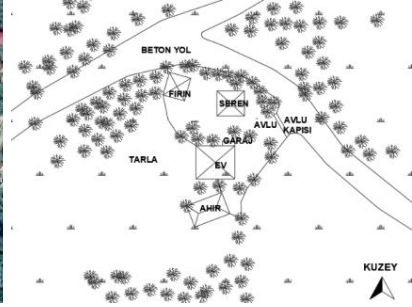
Köy merkezindeki ahşap caminin 400 m kadar kuzeybatısında, yer alan Muhittin Şensoy Evi'nin avlusunda bulunan ahır, kuzeydoğudan güneybatıya doğru meyilli bir alanda yer almaktadır. Ön cephesi kuzeydoğu yönüne bakan ahırın, kuzeyinde ev, garaj, seren ve fırın yer almaktadır (Görsel 4.694, Görsel 4.695). Kitâbesi bulunmayan yapı, Muhittin ve Melek Şensoy'un oğlu Celalettin Şensoy'un ifadesine göre, 1990'larda yapı ustası Dursun Somuncu tarafından inşa edilmiştir. İşlevini sürdürmeyen yapı, sağlam bir durumdadır.

Ahır, dikdörtgen planlı ve iki katlıdır (Görsel 4.696). Alt katı beton ile inşa edilen yapının üst katı, ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. İkinci katın duvarları, takriben 15-20 cm kadar kalınlığındaki yan yana dizili düşey tahtalardan oluşmaktadır (Görsel 4.697, Görsel 4.699). Yapıya kuzeydoğu cephesinde yer alan tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir (Görsel 4.698, Görsel 4.700). Kapıdan içeriye girildiğinde, ilk bölümün sağ tarafında bir köy ocağı, sol tarafında ise bir pencere ve taştan bir tezgâh yer almaktadır (Görsel 4.701). Girişte yer alan bu bölümden sonra, kareye yakın planlı iki oda yer almaktadır. Batı yönünde yer alan odanın güney ve batı cephelerinde küçük ahşap tek kanatlı pencereler görülmektedir (Görsel 4.702). Alt kat, düz tavan ile örtülüdür (Görsel 4.703). Yapının içerisinde üst kata çıkış yeri görülmemektedir. Üst katın kuzey cephesinde bir kapı açıklığı görülmektedir. Muhtemelen üst kata buradan bir merdiven ile çıkılmaktaydı (Görsel 4.699).

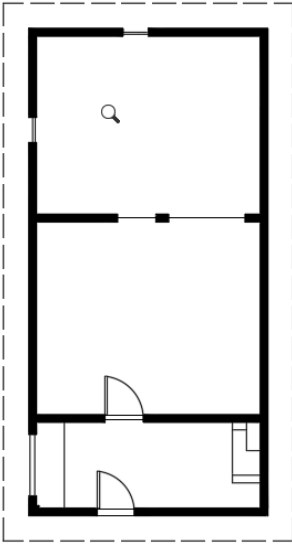
Kırma çatı ile örtülü yapıda, alaturka ve Marsilya kiremit birlikte kullanılmıştır. Çok geniş olmayan yapının saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar dışa taşkındır. Saçak atlarında kaplama görülmemektedir (Görsel 4.699).

Görsel 4.694. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır uydur görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

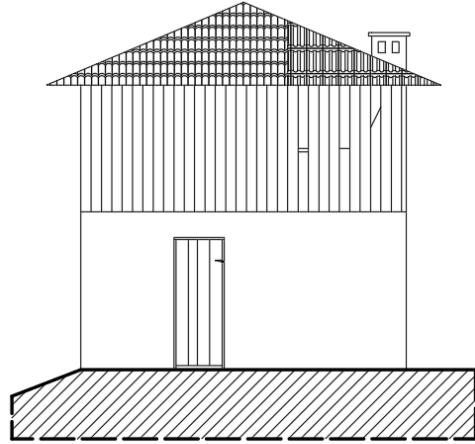

Görsel 4.695. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.696. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır zemin kat planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.697. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır ön cephe görünüşü

Görsel 4.698. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının ön cephesi

Görsel 4.699. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının kuzey ve doğu cephesi

Görsel 4.700. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının giriş kapısı

Görsel 4.701. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının girişte yer alan şömine

Görsel 4.702. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının odası

Görsel 4.703. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının giriş kat tavanı

4.8. Garajlar

Alan Köyü'nde 1, Karacaören Köyü'nde 1 olmak üzere toplamda 2 adet geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş garaj tespit edilmiştir.

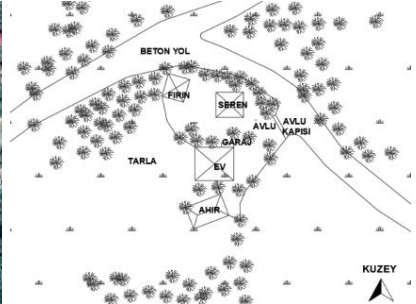
4.8.1. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı

Yapı, köy merkezindeki ahşap caminin 400 m kadar kuzeybatısında yer alan, Muhittin Şensoy Evi'nin kuzey cephesine bitişik olarak inşa edilmiştir. Garaj iki farklı yükseklikten oluşan avlunun kuzey tarafından 1-2 m kadar aşağıda kalan güney yönündeki avluda, yer almaktadır (Görsel 4.704, Görsel 4.705). Kitâbesi bulunmayan yapı, Muhittin ve Melek Şensoy'un oğlu Celalettin Şensoy'un ifadesine göre, 1983 yılında inşa edilmiştir.

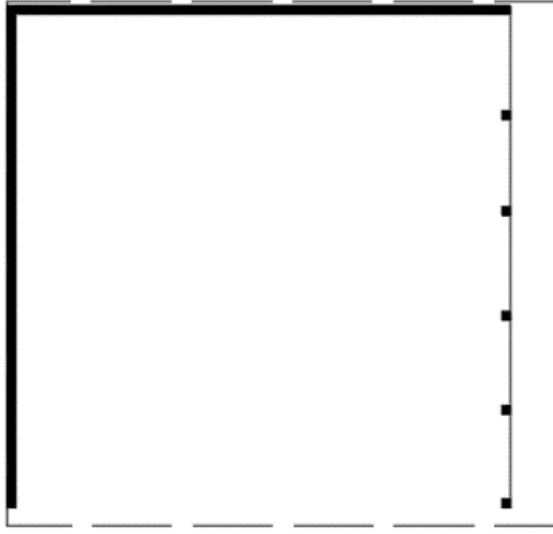
Garaj, takriben 2,50 x 3,00 m yüksekliğinde ve 3,38 m genişliğindedir. Güney cepheden eve bitişik olan garajın kuzey cephesi, 1,03 m yüksekliğinde moloz taşların üzerine inşa edilen ahşap karkas duvardan oluşur. Yapının doğu yönüne bakan arka cephesi, düşey ahşap tahtalar ile kaplanmıştır. Güneyden kuzeye doğru hafif eğimli olan sundurma (tek yöne eğimli) çatı, sac ile örtülüdür (Görsel 4.708, Görsel 4.709).

Görsel 4.704. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.705. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı vaziyet plan krokisi

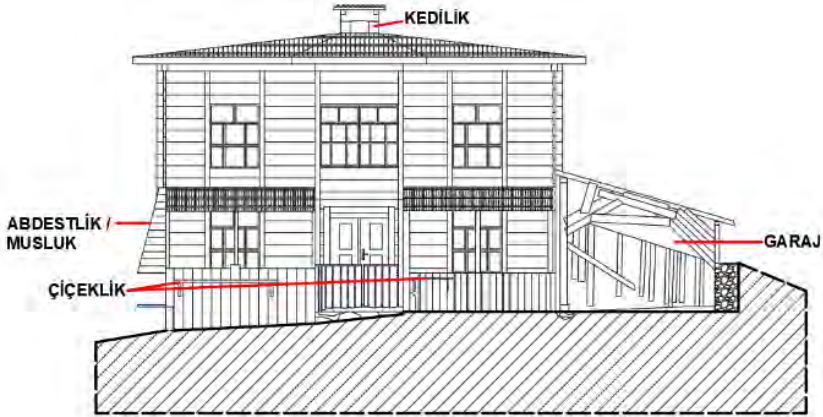

Temmuz 2022

E. GÜNEŞ

Görsel 4.706. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı planı

0 0.501 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.707. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı ön cephe görünüşü

Görsel 4.708. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı ön cephe

Görsel 4.709. Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı çatısı

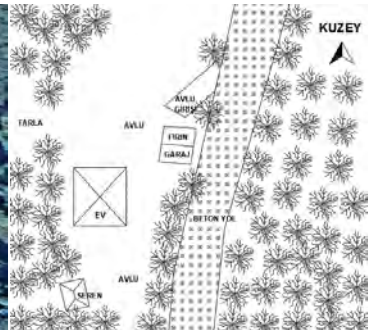
4.8.2. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı

Karacaören Köyü'nde yer alan İbrahim Tekin Evi'nin avlusunda bulunan garaj, fırının güney cephesine bitişik olarak yer almaktadır (Görsel 4.710, Görsel 4.711). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi İbrahim Tekin'in ifadesine göre 1983 yılında inşa edilmiştir. İşlevini aktif olarak sürdüren yapı, patpat ve motor gibi araçların park edilmesi için kullanılmaktadır.

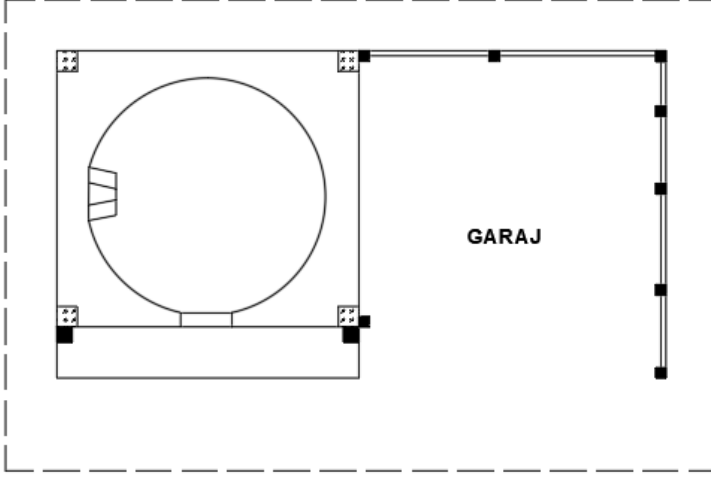
Takriben 3,00 x 3,50 m genişliğindeki garaj, kuzey cepheden fırına bitişik olarak inşa edilmiştir. Dolgusuz düşey tahta kaplamalı yapının temelinde, moloz taşlar kullanılmıştır. Doğu ve güney cepheleri düşey tahta kaplamalı olan yapının, batı yönüne bakan giriş cephesi açık bırakılmıştır. Kuzeyden güneye doğru hafif eğimli olan sundurma çatı, sac ile örtülüdür (Görsel 4.712, Görsel 4.713, Görsel 4.714).

Görsel 4.710. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı'nın uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

Görsel 4.711. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı vaziyet plan krokisi

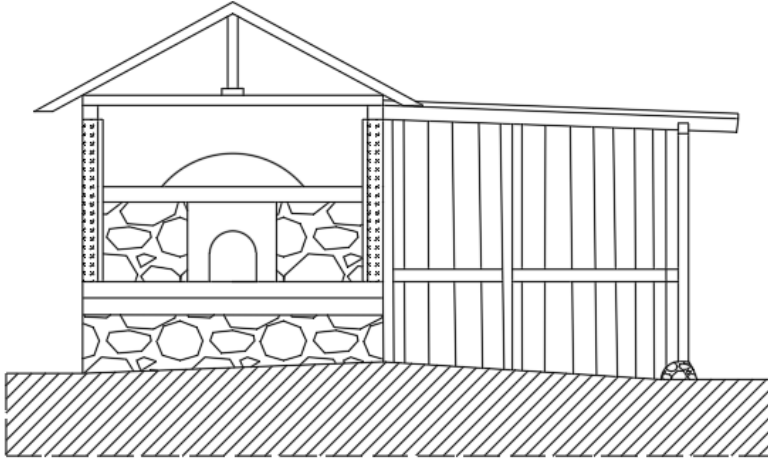
0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

 BETON

Görsel 4.712. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

 BETON
 TOPRAK

Görsel 4.713. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı ön cephe görünüşü

Görsel 4.714. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı

4.9. Kuruluklar

Alan Köyü'nde 1, Karaman Köyü'nde 1 olmak üzere toplamda 2 adet geleneksel kuruluk bulunmaktadır.

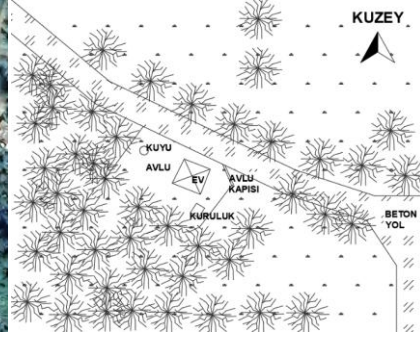
4.9.1. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu

Köy merkezindeki ahşap caminin 150 m kadar batısında yer alan, Yusuf Zengin Evi'nin avlusunda bulunan kuruluk, kuzeyden güneye doğru eğimli alanda yer almaktadır. Yapının kuzeybatısında ev ve kuyu yer almaktadır (Görsel 4.715, Görsel 4.716). Kitâbesi bulunmayan yapının, malzeme ve mimari özelliklerine bakılarak 1980-90'lar arasında inşa edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Günümüzde sağlam durumda olan yapının duvarları, sarmaşıkla örtülmüş durumdadır.

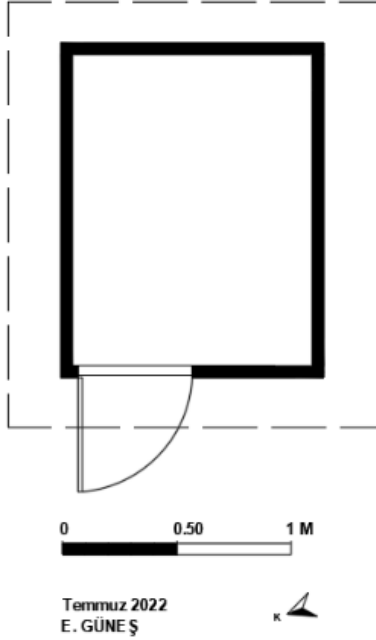
Küçük ölçekli olan kuruluk, doğu-batı yönünde dikine dikdörtgen planlıdır. Tek katlı ve tek odalı olan yapının ön cephesi, kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Moloz taşlardan oluşan kâgir temele oturtulan yapı, ahşap karkas sistem ile inşa edilmiştir. Yapının duvarları, 10-15 cm kalınlığındaki düşey tahtalar ile kaplanmıştır. Beşik çatılı yapı, sac ile örtülüdür. Yan cephelerde çok geniş olmayan saçak, ön cephede uzun tutulmuştur (Görsel 4.718, Görsel 4.719).

Görsel 4.715. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu'nun uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.716. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu vaziyet plan krokisi

Görsel 4.717. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu planı

Görsel 4.718. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu ön cephe

Görsel 4.719. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu güney cephe

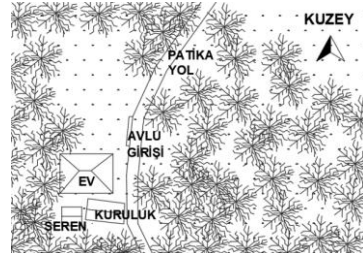
4.9.2. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu

Karaman Köyü'nün, takriben 3,5 km güneybatısında Düz Kırık Mevkiinde yer alan Cemal Keleş Evi'nin avlusunda bulunan kuruluk, eğimli arazinin düz alanında yer almaktadır. Doğudan batı yönüne doğru eğimli arazinin düz alanında yer alan kuruluşun, batı yönünde seren, kuzey yönünde ev yer almaktadır (Görsel 4.720, Görsel 4.721). Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Cemal Keleş'in ifadesine göre, 1990'larda inşa edilmiştir.

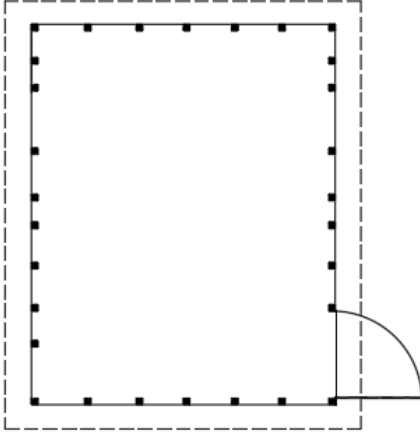
Kuruluk, doğu-batı yönünde dikine dikdörtgen planlıdır. Dolgusuz ahşap karkas ile inşa edilen yapı, iki katlı cephe görünümüne sahiptir. Yapının duvarları açık bırakılmıştır. Beşik çatılı yapı, sac ile örtülüdür (Görsel 4.724, Görsel 4.725).

Görsel 4.720. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu'nun uydu görünümü <https://earth.google.com> (Erişim: 02.02.2023)

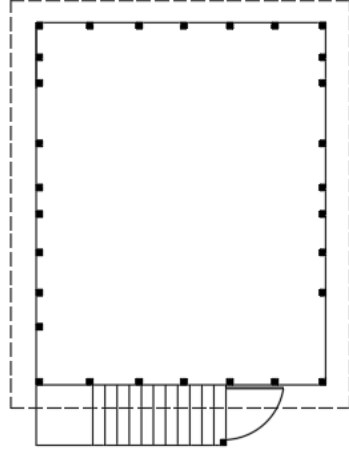
Görsel 4.721. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.722. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu zemin kat plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.723. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu 1. kat plan krokisi

Görsel 4.724. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu kuzey cephe

Görsel 4.725. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu doğu cephesi

4.10. Kuyular

Alan Köyü'nde iki su kuyusu tespit edilmiştir.

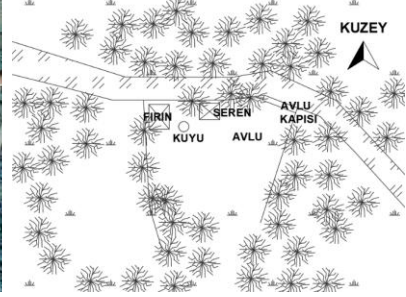
4.10.1. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu

Köy merkezindeki ahşap caminin 280 m kadar kuzeybatısında, Cemal Bal Evi'nin eğimli avlusu içerisinde bulunan yapının, doğusunda serin batısında ise fırın yer almaktadır (Görsel 4.726, Görsel 4.727). İnşa tarihine ışık tutacak bir bilgiye ulaşamadığımız kitabesiz kuyunun, 1950-60'lar arasında inşa edildiğini düşünmekteyiz.

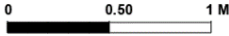
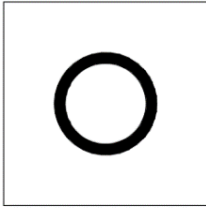
Dairesel planlı betonarme kuyu, 60 cm çapında ve 76 cm yüksekliğinde bir bilezik (kuyu ağzı) bölümündendir (Görsel 4.728, Görsel 4.729, Görsel 4.730, Görsel 4.731).

Görsel 4.726. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu'nun uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

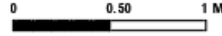
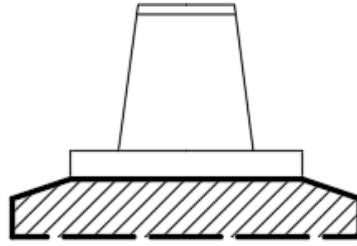
Görsel 4.727. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.728. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.729. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu cephe görünümü

Görsel 4.730. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu

Görsel 4.731. Alan Köyü Cemal Bal Kuyusu

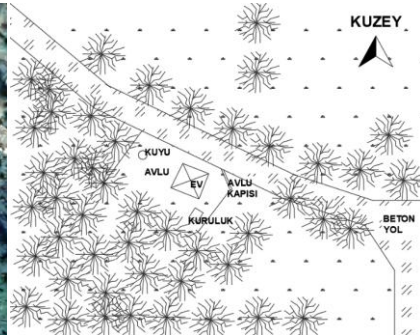
4.10.2. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu

Köy merkezindeki ahşap caminin 150 m kadar batısında yer alan Yusuf Zengin Evi'nin avlusunda bulunan kuyunun, doğu yönünde ev ve kuruluk yer almaktadır (Görsel 4.732, Görsel 4.733). İnşa tarihine ışık tutacak bir bilgiye ulaşamadığımız kitabsiz kuyunun, 1950-60'lar arasında inşa edildiğini düşünmekteyiz. İşlevini sürdüren yapı, sağlam ve akar durumdadır.

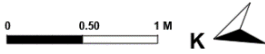
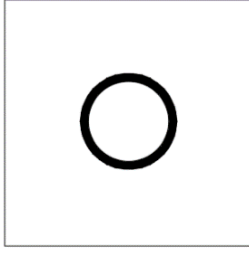
Dairesel planlı yapı, betonarmedir. Kuyu bileziği, 63 cm çapında ve 70 cm yüksekliğindedir. Üzeri sac ile kapatılan kuyunun üst kısmında, 28 cm yüksekliğinde tulumba yer almaktadır (Görsel 4.734, Görsel 4.735, Görsel 4.736, Görsel 4.737).

Görsel 4.732. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu'nun uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

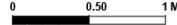
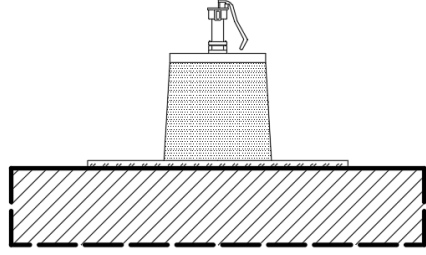

Görsel 4.733. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.734. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.735. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu ön cephe görünüşü

Görsel 4.736. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu genel görünüm

Görsel 4.737. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuyusu

4.11. Fındık Harmanı

Karacaören Köyü'nde bir fındık harmanı bulunmaktadır.

4.11.1. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı

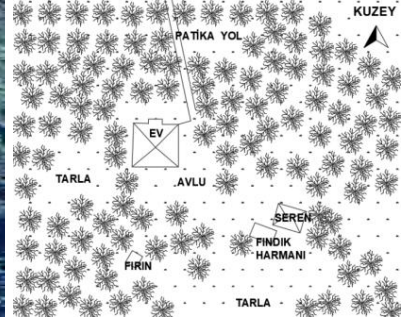
Karacaören Köyü'nde yer alan Muhammer Çakır Evi'nin avlusunda bulunan fındık harmanı, eğimli bir alanda yer alır. Yapının, kuzeydoğusunda serin, kuzeybatısında ev ve betonarme çeşme, güneybatısında ise fırın yer almaktadır (Görsel 4.738, Görsel 4.739).

Kitâbesi bulunmayan yapı, hane sahibi Muhammer Çakır'ın kızı Hanife hanımın ifadesine göre, 2020 yılında inşa edilmiştir. İşlevini sürdüren yapı, hasat edilen fındıkların kurutulması için kullanılmaktadır.

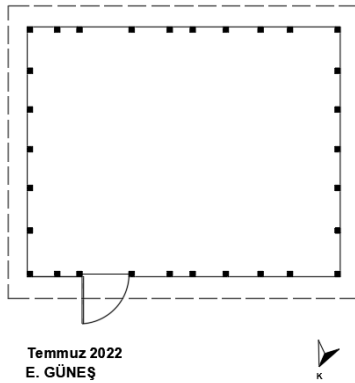
Yapı, doğu-batı yönünde dikine dikdörtgen planlıdır. Tek odadan oluşan yapı, araziden takriben 20-70 cm arası değişen ölçülerde yüksek tutulmuştur. Yapının temellerinde büyük kütükler kullanılmıştır. Ahşap iskeletli yapının duvarları, tel ile çevrilmiştir. Yapıya kuzey cephesinde yer alan tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Beşik çatılı yapı, sac ile örtülmüştür (Görsel 4.741, Görsel 4.742).

Görsel 4.738. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı'nın uydü görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 26.03.2023)

Görsel 4.739. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı vaziyet plan krokisi

Görsel 4.740. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı plan krokisi

Görsel 4.741. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Fındık
Harmanı batı cephesi

Görsel 4.742. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Fındık Harmanı
kuzey cephesi

4.12. Atölye

Alan Köyü'nde bir atölye tespit edilmiştir.

4.12.1. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi

Yapı, köyün merkezinde yer alan ahşap caminin 450 m kadar doğusunda Hikmet Sağlam Evi⁹⁸'nin avlusunda bulunmaktadır. Hafif meyilli arazinin düz alanında inşa edilen atölyenin, batısında seren, kuzeyinde fırın ve betonarme ev yer almaktadır (Görsel 4.743, Görsel 4.744). Kitâbesi bulunmayan yapı, 1970'lerde yapı ustası Hikmet Sağlam tarafından inşa edilmiştir. İşlevini sürdüren bıçkı atölyesinin içerisinde, Hikmet ustaya ait olan demir delme aleti, körük ve değirmen gibi aletler bulunmaktadır.

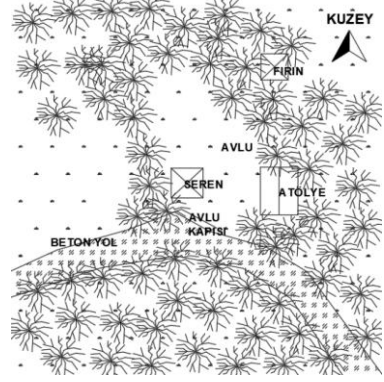
Atölye, dikdörtgen planlı ve tek katlıdır (Görsel 4.745). Kaba yonu taş malzeme ile inşa edilen yapının, kuzey cephesine bitişik olarak ahşaptan yapılmış bir oda yer almaktadır. Girişi batı yönüne bakan yapının, ön cephesinde üç kapı yer almaktadır. Bu kapılardan sol taraftaki iki kanatlı ve geniş, sağ taraftaki ise tek kanatlı iki kapıdan oluşmaktadır. Doğu yönüne bakan arka cephede de iki kapı görülmektedir. Bu kapılardan birisi geniş iki kanatlı, diğeri ise tek kanatlı bir kapıdır. Güney cephede, dikdörtgen şekilli iki pencere açıklıkları görülmektedir (Görsel 4.746, Görsel 4.747, Görsel 4.748).

⁹⁸ Önceden ahşap olan ev, geçirdiği yangın sonrasında betonarme olarak inşa edilmiştir.

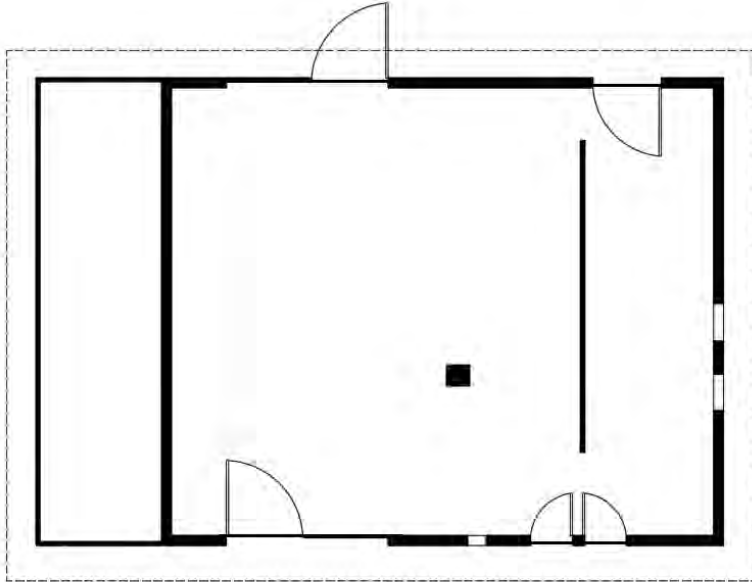
Marsilya kiremitle kaplı beşik çatı ile örtülü yapının saçakları, duvardan takriben 40-50 cm kadar dışa taşkındır. Saçak altlarında ve yapının tavanında kaplama görülmemektedir (Görsel 4.749).

Görsel 4.743. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi'nin uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 01.02.2023)

Görsel 4.744. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi vaziyet plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 4.745. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi plan krokisi

Görsel 4.746. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi ön cephe

Görsel 4.747. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi girişi

Görsel 4.748. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi içten görünüm

Görsel 4.749. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi tavanı

4.13. Su Değirmenleri

Karacaören Köyü'nde iki su değirmeni tespit edilmiştir.

4.13.1. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1

Karacaören Köyü'nde yer alan yapı, eğimli bir alanda yol kenarında yer almaktadır (Görsel 4.758). Kitâbesi bulunmayan yapı, İbrahim Tekin'in ifadesine göre, 1990'larda yapı ustası Cavit Tekin tarafından inşa edilmiştir. İşlevini sürdüren ve köyün ortak malı olan değirmen, sağlam durumdadır.

Değirmen, tek katlı ve dikdörtgen planlıdır (Görsel 4.750). Yapı, dolgunuz tahta kaplamalı ahşap karkas sistem ile inşa edilmiştir. Tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilen yapı, tek odalı ve bir ocaklıdır. Bu oda öğütme işinin gerçekleştiği alandır (Görsel 4.751). Değirmen düzeneğinde, ahşap kasnak ile çevrili, 20-25 cm kalınlığındaki değirmen taşlarının etrafında, muhafaza tahtaları yer almaktadır. Üst tekne bir direk/baba ile taşınarak ahşap hatıllarla iki yönden duvara sabitlenmiştir. Tahılların

koyulduğu tekne ya da denelik adı verilen haznenin alt kısmında, alt tekne adı verilen ahşap oluk bulunmaktadır. Tahıllar, bu oluktan taşın ortasında yer alan ve boğaz adı verilen deliğe dökülmektedir. Taşların dönmesiyle çakıldak adı verilen tahta çubuk taşı titreterek tanelerin un hazinesine dökülmesini sağlamaktadır. Değirmenin sağ tarafında, un öğütmeye gelenlerin dinlenmesi amacıyla yapılan ahşap seki yer almaktadır (Görsel 4.752, Görsel 4.753, Görsel 4.754).

Çarkhane adı verilen su çarkının yer aldığı alt kısım yoğun bitkilerden dolayı görülememiştir. Yazın yağmur suyu ile dönen değirmen, kışın yaz ayına göre daha hızlı dönmektedir. Değirmenin arka tarafında, çakıl taşı karışımı beton bir oluk ve gelen suyu biriktirmek amacıyla yapılan bir Kaptaj yer almaktadır (Görsel 4.755, Görsel 4.756, Görsel 4.757).

Marsilya kiremitle kaplı beşik çatının saçakları, duvardan takriben 40-50 cm kadar dışa taşkındır. Saçak altlarında kaplama görülmemektedir (Görsel 4.757).

Görsel 4.750. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 plan krokisi

Görsel 4.751. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 ön cephe görünümü

Görsel 4.752. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1

Görsel 4.753. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1

Görsel 4.754. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 değirmen düzeneği

Görsel 4.755. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 oluk

Görsel 4.756. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 oluk

Görsel 4.757. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 Kaptaj

Görsel 4.758. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 genel görünüm

4.13.2. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2

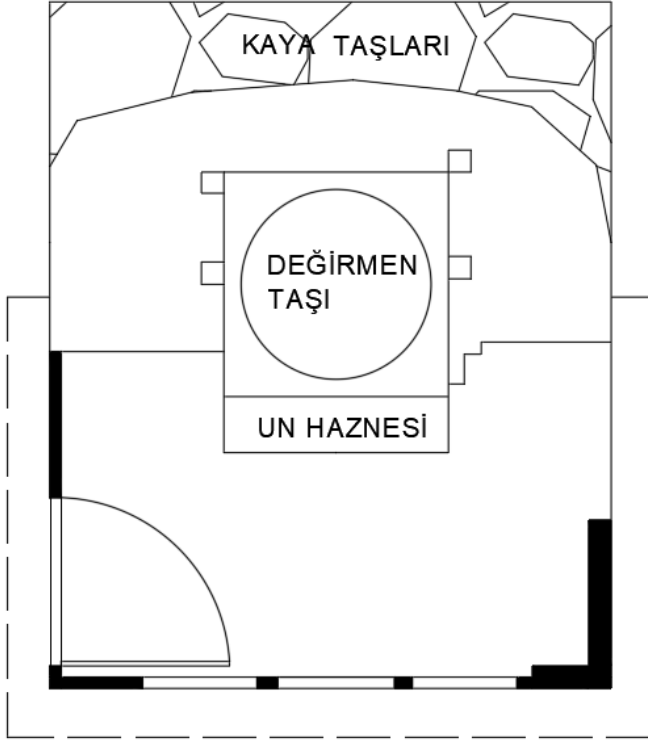
Karacaören Köyü'nde Karacaören Şelalesi yakınlarındaki yapı, Terme Çayı üzerinde kayaların arasında yer almaktadır (Görsel 4.759). Kitâbesi bulunmayan yapı, İbrahim Tekin'in ifadesine göre, 2000'lerin başında inşa edilmiştir. İşlevini sürdüren yapı, sağlam çalışır durumdadır. Yapı, köy halkı tarafından ortak kullanılmaktadır.

Değirmen, tek katlı ve dikdörtgen planlıdır (Görsel 4.760). Kayaların arasına inşa edilen yapının ön cephesinin bir kısmında tuğla kullanılırken, diğer alanlar düşey tahtalarla kaplanmıştır. Ön cephede üç pencere açıklığı görülmektedir. Tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilen yapı, tek odalıdır (Görsel 4.761, Görsel 4.762). Bu oda öğütme işinin gerçekleştiği alandır. 1,01 x 1,42 m ölçülerindeki değirmen düzeneği, 50-60 cm yüksekliğinde muhafaza tahtaları ile çevrilmiştir. 70 cm çapında ve 15-20 cm kalınlığındaki değirmen taşları, ahşap kasnak ile çevrilidir. Üst tekne dört direk/baba ve ahşap hatıllarla sabitlenmiştir. Tahılların koyulduğu tekne ya da denelik adı verilen haznenin alt kısmında, alt tekne adı verilen ahşap oluk bulunmaktadır. Tahıllar, bu oluktan taşın ortasında yer alan boğaz adı verilen deliğe dökülmektedir. Taşların dönmesiyle çakıldak adı verilen tahta çubuk, taşı titreterek tanelerin un hazinesine dökülmesini sağlamaktadır (Görsel 4.763).

Çarkhane adı verilen alt kısımda, demir malzemedeki düşey milli yatay su çarkı yer almaktadır (Görsel 4.764). Sac ile kaplı sundurma çatının saçakları, ön cephede duvardan 40-50 cm kadar dışa taşkındır.

Görsel 4.759. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 uydu görünümü
<https://earth.google.com> (Erişim: 30.01.2023)

Temmuz 2022

E. GÜNEŞ

Görsel 4.760. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 plan krokisi

Görsel 4.761. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 ön cephe görünümü

Görsel 4.762. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 ön cephe görünümü

Görsel 4.763. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 değirmen düzeneği

Görsel 4.764. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 düşey milli yatay su çarkı

5. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

5.1. Çalışma Sahasında Görülen Kırsal Yapı Türleri

Salıpazarı ilçesinin Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde; cami, mescit, okul, ev, seren, fırın, samanlık, ahır, garaj, kuruluk, kuyu, fındık harmanı, atölye ve su değirmeni olmak üzere 14 ayrı türde geleneksel kırsal yapı görülmektedir.

9 ayrı türde geleneksel yapı görülen Alan Köyü'nde; 1 cami, 12 ev, 13 seren, 8 fırın, 1 ahır, 1 garaj, 1 kuruluk, 2 kuyu ve 1 atölye çalışmaya dâhil edilmiştir. Alan Köyü'nde çalışmaya dâhil edilen evlerin, çoğunlukla zemin katında ahır yer almaktadır. Bu zemin katının da üzerinde yaşam katı (1. kat) yer alır.

Karacaören Köyü'nde 9 ayrı türde geleneksel yapı bulunmaktadır. Bu yapılar; 1 cami, 1 okul, 8 ev, 4 seren, 2 fırın, 2 samanlık, 1 garaj, 2 su değirmeni ve 1 fındık harmanıdır. Karacaören Köyü'nde çalışmaya dâhil edilen evlerin bazılarında, Alan Köyü'nde de görüldüğü gibi zemin katında ahır yer almaktadır. Bu katın üzerinde de yaşam katı (1. kat) yer almaktadır.

5 ayrı türde geleneksel yapının bulunduğu Karaman Köyü'nde ise; 1 cami, 1 mescit, 4 ev, 2 seren ve 1 kuruluk çalışmaya dâhil edilmiştir. Karaman Köyü'nde çalışmaya dâhil edilen evlerin, zemin katı ahır, 1. katı ise yaşam alanından oluşmaktadır. Karaman Köyü'nde evden ayrı bir yapı olarak ahır yapısı görülmemiştir.

Tablo 5.1. Çalışma Sahası İçinde Görülen Camiler (Zamandizinsel)				
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Karaman Ahşap Camii	18. yy. ikinci yarısı ile 20. - yy. başları		Karaman
2	Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii	1952? - 1962?	Ahmet Dursun	Karacaören
3	Alan Köyü Camii	1957	Ahmet Uzun	Alan

Tablo 5.2. Çalışma Sahası İçinde Görülen Mescit

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi	1987	Bekir Aydın	Karaman

Tablo 5.3. Çalışma Sahası İçinde Görülen Okul

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu	1987	-	Karacaören

Tablo 5.4. Çalışma Sahası İçinde Görülen Evler (Zamandizinsel)

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Taşınma Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Rabie Yıldız Evi	1920'ler	1940-1950'ler	-	Karaman
2	Dursun Susoy Evi	1937	2001	Cemil Gür	Alan
3	Hüseyin Tokathoğlu Evi	1949		Ali Uysal	Karacaören
4	Mahmut Bal Evi	1950'ler		Ahmet Uzun	Alan
5	İlyas Keskin Evi	1950'ler		Hasan Şahin	Karacaören
6	Duran Tekin Evi	1952		Ali ve Mehmet Uysal	Karacaören
7	Muhittin Şensoy Evi	1958		Ahmet Uzun	Alan
8	Yusuf Arslan Evi	1960		Dursun Somuncu	Alan
9	İsmet Şensoy Evi	1960'lar		Ahmet Uzun ve Cemil Gür	Alan

Samsun Salıpazarı İlçesi Alan Karacaören ve Karaman Köylerinde Kırsal Mimari

10	Sabahattin Somuncu Evi	1960'lar	Mehmet Zengin	Alan
11	Yusuf Zengin Evi	1960'lar	-	Alan
12	Muhammer Çakır Evi	1965	Ali Uysal	Karacaören
13	Kemal Gür Evi	1966	Dursun Somuncu ve Dursun Bircan	Alan
14	Mehmet Şensoy Evi	1967	Ahmet Uzun	Alan
15	İbrahim Tekin Evi	1969	Yaşar Tekin	Karacaören
16	Celalettin Somuncu Evi	1960-70'ler	-	Alan
17	Ali Tokathoğlu Evi	1970	Refaattin Uyanık ve Halit Sağlam	Karacaören
18	Selahattin Cebebi Evi	1970'lerin başı	-	Karacaören
19	Cemal Keleş Evi	1971-1972	Necati Şahin	Karaman
20	Resul Zengin Evi	1970'ler	Efrahim Çakır ve Selahattin Usta	Alan
21	Mustafa Tokathoğlu Evi	1974	Yaşar Tekin ve Mustafa Gül	Karacaören
22	Veysel Bircan Evi	1976	Ahmet Uzun	Alan
23	Yusuf Keleş Evi	1977-1980	Ahmet Yalçın	Karaman

Tablo 5.5. Çalışma Sahası İçinde Görülen Serenler (Zamandizinsel)				
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Hasan Şahin Sereni	1942	-	Karacaören
2	Resul Zengin Sereni	1950-1960'lar	Selahattin Usta	Alan
3	İsa Zengin Sereni	1960'lar	-	Alan
4	Mehmet Şensoy Sereni	1960'ların başı	Ahmet Uzun	Alan
5	İlyas Keskin Sereni	1967	Osman Genç	Karacaören
6	Cemal Bal Sereni	1960-1970'ler	-	Alan
7	Yusuf Keleş Sereni	1960-1970'ler	Mehmet Yıldız	Karaman
8	Celalettin Somuncu Sereni	1970'ler	-	Alan
9	Hikmet Sağlam Sereni	1970'ler	Hikmet Sağlam	Alan
10	İsmet Şensoy Sereni	1970'ler	Ahmet Uzun ve Cemil Gür	Alan
11	Necmi Tekin Sereni	1970'ler	Yaşar Tekin	Karacaören
12	Mehmet Bircan Sereni	1973	Ahmet Uzun	Alan
13	Mahmut Bal Sereni	1970-1980'ler	-	Alan
14	Sabahattin Somuncu Sereni	1977	Dursun somuncu	Alan
15	Yusuf Arslan Sereni	1980	Cemil Gür	Alan
16	Muhittin Şensoy Sereni	1980'ler	Ahmet Uzun	Alan
17	Cemal Keleş Sereni	1983	-	Karaman
18	Muhammer Çakır Sereni	1990'lar	Yaşar Tekin	Karacaören
19	Veysel Bircan Sereni	1990'lar	Dursun Somuncu	Alan

Tablo 5.6. Çalışma Sahası İçinde Görülen Fırınlara (Zamandizinsel)					
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Taşınma Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Muhammer Çakır Fırını	1930-1940'lar		Mustafa Gür	Karacaören
2	İbrahim ve Necmi Tekin Fırını	1940'lar	1983	Ali Uysal / Yaşar Tekin	Karacaören
3	İsmet Şensoy Fırını	1960'lar		Cemil Gür ve Ahmet Uzun	Alan
4	Mehmet Bircan Fırını	1969		Nizamettin Torun	Alan
5	Cemal Bal Fırını	1960-1970'ler			Alan
6	Yusuf Arslan Fırını	1970'ler		Dursun Somuncu	Alan
7	Sabahattin Somuncu Fırını	1977		Ahmet Zengin	Alan
8	Resul Zengin Fırını	1980'ler		Ahmet Zengin	Alan
9	Muhittin Şensoy Fırını	1982		Ahmet Zengin ve Ahmet Uzun	Alan
10	Hikmet Sağlam Fırını			-	Alan

Tablo 5.7. Çalışma Sahası İçinde Görülen Samanlıklar (Zamandizinsel)

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	İlyas Keskin Samanlığı	1930-1940'lar	-	Karacaören
2	Duran Tekin Samanlığı	1980	Yaşar Tekin ve Hasan Şahin	Karacaören

Tablo 5.8. Çalışma Sahası İçinde Görülen Ahır

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Muhittin Şensoy Ahır	1990'lar	Dursun Somuncu	Alan

Tablo 5.9. Çalışma Sahası İçinde Görülen Garajlar (Zamandizinsel)

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Muhittin Şensoy Garajı	1983	-	Alan
2	İbrahim ve Necmi Tekin Garajı	1983	-	Karacaören

Tablo 5.10. Çalışma Sahası İçinde Görülen Kuruluklar (Zamandizinsel)

Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Konumu
1	Yusuf Zengin Kuruluşu	1980-1990'lar	-	Alan
2	Cemal Keleş Kuruluşu	1990'lar	-	Karaman

Tablo 5.11. Çalışma Sahası İçinde Görülen Kuyular (Zamandizinsel)				
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Cemal Bal Kuyusu	1950-1960'lar	-	Alan
2	Yusuf Zengin Kuyusu	1950-1960'lar	-	Alan

Tablo 5.12. Çalışma Sahası İçinde Görülen Fındık Harmanı				
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Konumu
1	Muhammer Çakır Fındık Harmanı	2020	-	Karacaören Köyü

Tablo 5.13. Çalışma Sahası İçinde Görülen Atölye				
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Hikmet Sağlam Atölyesi	1970'ler	Hikmet Sağlam	Alan

Tablo 5.14. Çalışma Sahası İçinde Görülen Su Değirmenleri (Zamandizinsel)				
Sıra	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Usta İsmi	Bulunduğu Köy
1	Su Değirmeni 1	1990'lar	Cavit Tekin	Karacaören
2	Su Değirmeni 2	2000'lerin başı	-	Karacaören

5.2. Yapım Sistemleri

Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan yapılarda “ahşap yağma (çandı/çantı)”, “dolgulu tahta kaplamalı veya dolgusuz ve kaplamasız ahşap karkas”, “kâgir yağma” ve bazı fırın ile ev örneklerinde, ahşap karkas, kâgir ve ahşap yağma sistemlerinin bir arada kullanıldığı “karma sistem” şeklinde dört ayrı yapım sistemi görülmektedir.

5.2.1. Ahşap Yığma (Çandı/Çantı) Sistemi

Ahşap yığma (çantı/çandı) sistemi, uzun ağaç gövdeleri yontularak köşelerden kurt boğazı veya kara boğaz geçmeler aracılığıyla birbiri üstüne yerleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. Ormanlık alanın bol olduğu hemen her ülkede görülen bu yapıım tekniği ülkemizde daha çok Karadeniz bölgesindeki yapılarda görülür. Karadeniz Bölgesi'nin özellikle de yüksek kesimlerinde yaygın olarak kullanılan ahşap yığma sisteminin Anadolu'daki tarihi Geç Kalkolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Samsun İkiztepe kazılarında ortaya çıkarılan ahşap yığma/çantı/çandı sistemiyle inşa edilmiş duvar kalıntılarında bu sistemin, Geç Kalkolitik Çağ'da (MÖ. 4500-3500) başladığı görülmektedir.⁹⁹

İslami dönemde Anadolu'da çantı geleneğinin tespit edilebilen en eski örnekleri Samsun yöresinde Anadolu Selçuklu devri ile başlar. Tâceddinoğulları gibi bazı Beylikler ile Erken Osmanlı döneminde devam ederek geleneksel bir çizgi izleyen çantı yapı geleneği, bazı yenilik ve gelişmelerle tüm Osmanlı devrinde başta camiler olmak üzere çeşitli kırsal yapılarda izlendikten sonra Cumhuriyet devrine aksedip 1970'li yıllara kadar yaygın bir şekilde kullanılır.¹⁰⁰ Osmanlı Dönemine ait çantı camilerin en erken tarihli örnekleri Orhan Gazi Dönemine tarihlendirilmektedir. Çok sayıda cami ve bir türbe Düzce, Kocaeli ve Sakarya ili köylerinde tespit edilmiştir. Bu camiler genellikle birkaç köy için orta yerde kurulmuş cuma camileridir.¹⁰¹ Karadeniz Bölgesi'nde sık görülen ahşap çantı geleneği Karadeniz bölgesinin doğu ucunda bulunan Gürcistan'da da benzer şekilde varlık göstermiştir. Gürcistan coğrafyasında görülen camiler ağırlıklı olarak Geç Osmanlı dönemine tarihlenmektedir.¹⁰²

Salıpazarı'nın çantı yapıları, Anadolu'nun en eski ahşap yığma/çantı camilerine ev sahipliği yapan Samsun çantı yapı geleneği içinde yer almaktadır.

⁹⁹ Tuna, *İkiztepe Kazıları*, s. 121.

¹⁰⁰ Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 418-421, 485.

¹⁰¹ Ekrem Hakkı Ayverdi, *İstanbul Mi'mârî Çağının Menşesi: Osmanlı Mi'mârîsinin İlk Devri, Ertuğrul Osman Orhan Gaziler Hüdavendigâr ve Yıldırım Bâyezîd 630-805 (1230-1402)*, C. I, İstanbul Fetih Cem'iyeti İstanbul Enstitüsü, İstanbul 1966, ss. 120-133.

¹⁰² Mustafa Kaya, "Gürcistan'ın Guria Bölgesi'nde, Ahşap Çandı Cami Örneği: Zoti Camii", *Anasay*, 7/25, 2023, ss. 141-180.

Salıpazarı köylerinde yoğun olarak görülen ahşap yığma sistemi, nemin yoğun olması sebebiyle inşa edilirken, topraktan ve nemden korunmak amacıyla yerden yüksek tutularak arazi üzerinde yer alan moloz veya yontulmuş taş üzerine oturan kiriş üzerinde yer alır. Bu yapım sistemi, takriben 20-30 cm genişliğinde, 5-6 cm kalınlığındaki yontulmuş ahşap perdelerin üst üste dizilerek kavila (ahşap çivi) ile birbirine geçirilip sağlamlaştırılarak, köşelerden “kurt boğazı” veya “kara boğaz” geçmelerin birleştirilmesiyle inşa edilmektedir. Kurt boğazı ve kara boğaz geçmelerden sonra, ahşap perde boyları 20-30 cm kadar uzatılarak cephelerden bir miktar taşırılmıştır. Ahşap perde boylarının cephe boyunca uzatılacak kadar uzun olmadığı durumlarda genellikle “iki kanallı çalma boğaz” geçme ile ahşap dikmelere geçirilerek duvar yapımı devam etmektedir. Salıpazarı köylerinde bu yapım sistemi yoğun olarak ev, cami, okul, seren ve samanlık yapılarında görülmektedir.

Alan Köyü’nde; Alan Köyü Camii, Dursun Susoy, Mahmut Bal, Muhittin Şensoy, Yusuf Zengin, Sabahattin Somuncu, Kemal Gür ve Celalettin Somuncu evleri ahşap yığma sistemiyle inşa edilen örneklerdir. İsa Zengin, Mehmet Şensoy, Cemal Bal, İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Mahmut Bal, Yusuf Arslan, Muhittin Şensoy ve Veysel Bircan serenleri de ahşap yığma sistemiyle inşa edilen yapılarıdır.

Karacaören Köyü’nde; Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii, Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu, Hüseyin Tokatlıoğlu, İlyas Keskin, Muhammer Çakır, İbrahim Tekin, Selahattin Cebeci ve Mustafa Tokatlıoğlu evleri ahşap yığmadır. Hasan Şahin, İlyas Keskin, Necmi Tekin ve Muhammer Çakır serenleri ve Duran Tekin Samanlığı ahşap yığma sistemiyle inşa edilen yapılarıdır.

Karaman Köyü’nde; Karaman Ahşap Camii, Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi, Rabie Yıldız, Cemal Keleş, Yusuf Keleş evi ve Yusuf Keleş Sereni ahşap yığma sistemiyle inşa edilmiş örneklerdir.

Ormanlık kırsal bölgelerde kullanılan ahşap yığma (çandı/çantı)

Samsun Salıpazarı İlçesi Alan Karacaören ve Karaman Köylerinde Kırsal Mimari
sistemi, Samsun'un Alaçam,¹⁰³ Asarcık,¹⁰⁴ Ayvacık,¹⁰⁵ Bafra,¹⁰⁶ Çarşamba,¹⁰⁷

¹⁰³ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 17.

¹⁰⁴ Yılmaz Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, Etüt Yayınları, İstanbul 2004, s. 63; Mehmet Sami Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2016, s. 124, 128, 132, 134.

¹⁰⁵ Eyüp Nefes, "Samsun'da Ahşap Bir Osmanlı Eseri, Ayvacık/ Tiryakioğlu Camii", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28/28, 2010, ss. 151-174; Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 52, 87, 89, 93.

¹⁰⁶ Eyüp Nefes, vd., "Samsun/Bafra İlçesi'nde Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Grup Ahşap Camii", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 15/2, 2015, ss. 291-317.

¹⁰⁷ Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 15, 26; Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 32, 42, 52, 70, 160; Bayraktar, "Çarşamba Ordu Köyü Camii ve Kalesi", *Samsun Çarşamba'da Beylik Merkezi Ordu Köyü*, ed. Cevdet Yılmaz, Çarşamba Belediyesi, Samsun 2016, s. 41; Bayraktar, "Çarşamba'da Tarihi Yapı Mirasımız", *Tarih Boyunca Çarşamba*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun, s. 112, 121, 125, 130, 133, 137, 140, 143, 156, 157; Bayraktar, "Samsun'da Anadolu Selçuklu ve İlhanlı Döneminden Kalan Tarihi Yapılar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/7, 2009, s. 88, 94; Bayraktar, "Bafra ve Çarşamba'da Beylikler Döneminden Kalan Tarihi Yapılar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/25, 2013, s. 113; Nefes, "Çarşamba'da Yıkılmak Üzere Olan Ahşap Camilerden Biri: Paşayazı Köyü Camii", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/14, 2010, ss. 385-397; Nefes, "Samsun/Çarşamba'da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş İki Ahşap Camii; Ustacalı Köyü Camii ve Kocakavak Köyü Camii", *Vakıflar Dergisi*, S. 38, 2012, ss. 155-164; Nefes, "Çarşamba/Paşayazı Köyü Camii", *Çarşamba Araştırmaları*, ed. Cevdet Yılmaz, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2014, ss. 323-339; Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, Etüt Yayınları, Samsun 2009, s. 31, 67; Mustafa Kemal Şahin, "Samsun-Çarşamba/Yaycılar – Şeyh Habil Köyü Camii", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4/2, 2004, ss. 15-36.

Kavak,¹⁰⁸ Ondokuzmayıs,¹⁰⁹ Salıpazarı,¹¹⁰ Tekkeköy,¹¹¹ Terme,¹¹² Vezirköprü¹¹³ ve Yakakent¹¹⁴ ilçelerinde başta yoğun olarak cami olmak üzere cami, türbe, okul, ev, seren, ambar, su değirmeni, samanlık ve ahır gibi farklı yapı türlerinde görülmektedir. Bu yapılarda kestane, meşe (pelit bazı yörelerde), çam ve köknar gibi ağaçlar kullanılmıştır.

Ahşap, Karadeniz Bölgesi'nde yüzyıllardır yaygın bir biçimde kullanılan başlıca yapı malzemesi olmuştur. Daha çok Doğu ve Orta

¹⁰⁸ Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 34, 46, 49, 55; Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 81, 122, 146, 171; Eyüp Nefes ve Recep Gün "Samsun/Kavak'ta Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Alagömlek Köyü Rahmioğlu Mahallesi Camii", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 40, 2016, ss. 49-65.

¹⁰⁹ Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 60; Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 115.

¹¹⁰ Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 66; Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 204; Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*; Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 21, 28, 34, 37, 40, 43, 46, 58, 61, 64, 70, 72, 75, 78, 82, 84.

¹¹¹ Mehmet Sami Bayraktar, vd., "Tekkeköy'de Türk Devri Mimarisi", *Tekkeköy Tarihi Dünden Bugüne: Türk İslam*, ed. Mehmet Yavuz Erler, Mehmet Sami Bayraktar, C. II, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara 2018, s. 60, 68, 71; Bayraktar, vd., "Tekkeköy'de Tarihi Yapı Mirası", *Tarih Boyunca Tekkeköy*, ed. İbrahim Tellioglu, Serander Yayınları, Trabzon 2021, s. 150, 152, 155, 157, 159, 191, 194, 208-228, 231, 232; Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 49, 55; Nefes, "Tekkeköy Yöresi'nde Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Ahşap Camiler", *Tekkeköy Tarihi Dünden Bugüne: Osmanlı Devri*, ed. Mehmet Yavuz Erler, Nadire Tuğba Yiğitpaşa, Hakan Tan, C. III, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara 2018, ss. 109-154.

¹¹² Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 42, 52, 57; Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 73, 77, 111, 152, 207, 237, 244; Bayraktar, "Terme'de Tarihi Yapılar", *Terme Araştırmaları*, ed. Cevdet Yılmaz, Serander Yayınları, Trabzon 2017, s. 85, 93, 102, 111, 118, 121, 128; Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 25.

¹¹³ Eyüp Nefes, vd., "Samsun/Vezirköprü'de Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Grup Ahşap Camii" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 43, 2017, ss. 129-154.

¹¹⁴ Eyüp Nefes ve Recep Gün, "Samsun/Yakakent'te Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Geleneksel Köy Camileri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12/68, 2019, ss. 595-605.

Karadeniz Bölgesinde yaygın olarak görülen ahşap yığma yapılar, Samsun'un komşu illerinden Ordu,¹¹⁵ Tokat,¹¹⁶ Çorum¹¹⁷ ve Sinop¹¹⁸ ile

¹¹⁵ Ahmet Ali Bayhan, *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu 2019; Bayhan, "Ordu'da Yeni Tespit Edilen Ahşap Camiler", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 16, 2006, ss. 33-48; Bayhan, "Ordu'nun İkizce ve Çaybaşı İlçelerindeki Ahşap Camiler" *X. Ortaçağ- Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 3-6 Mayıs 2006, Ankara, 2009, ss. 59-90; Bayhan, "Ordu'dan Bazı Tarihi Ahşap (Çantı) Camiler", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/7, 2009, ss. 55-84; Bayhan, "Ordu Yöresinde 2017 'de Belirlenen Ahşap Çantı Cami Örnekleri", *Akdeniz Sanat*, Cilt 13, 2019, ss. 17-35; Bayhan, "Ordu / Perşembe'den İki Ahşap Çantı Cami Örneği", *TÜBA-KED*, S. 12, ss. 99-107; Bayhan, "Ordu'da Yeni Tespit Edilen Ahşap Çantı Cami Örnekleri", *Uluslararası XIX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-24 Ekim 2015, Manisa) Bildiriler*, C. 1, Ankara 2019, ss. 149-174; Bayhan, *Orta Karadeniz'de Bir Türk İslam Kenti Ordu*, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu 2023, ss. 51-77.

¹¹⁶ Şuayip Çelemoğlu ve Turgay Yazar, "Niksar Büyükyurt Köyü Mezarlığı ve Çantı Mezarlar Üzerine Bir Değerlendirme" *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9/19, 2023, ss. 267-286.

¹¹⁷ Eyüp Nefes ve Recep Gün, "Çorum/İskilip'te Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş İki Cami: Sanayi Marangozlar ve Tavukçuhoca Camileri", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/30, 2016, ss. 299-309.

¹¹⁸ Yılmaz Can, "Kastamonu ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/14-15, 2003, s. 118; Hayrunnisa Turan, "Sinop Geleneksel Konut Mimarisi", *Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop*, ed. Özgür Kıran, Berikan Yayınevi, Ankara 2018, ss. 179-248; Nefes, *Sinop'ta Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2019.

Bursa,¹¹⁹ Kocaeli,¹²⁰ Sakarya,¹²¹ Zonguldak,¹²² Bolu,¹²³ Karabük,¹²⁴ Kastamonu,¹²⁵ Sivas,¹²⁶ Giresun,¹²⁷ Trabzon,¹²⁸ Rize,¹²⁹ ve Artvin¹³⁰ illerinde de farklı yapı türlerinde görülmektedir. Çantı yapım sisteminde Karadeniz bazı bölgelerinde farklılıklar görülmektedir. Bazı bölgelerde moloz taşlara oturan giriş üzerindeki yapı, tamamen ahşap yığma iken taşın bolladığı

¹¹⁹ Hasan Aydın ve Z. Sevgen Perker, “İzmit Elmalı Ahşap Camii Yapısal Özellikleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/53, 2015, ss. 37-47.

¹²⁰ Gülçin Kahraman, “Ahşap Çandı Camilerin Mimarisi ve Koruma Önerileri: Kocaeli Orhan Gazi (Işık) Camisi Restorasyonu”, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 8/4, 2023, ss. 883-909.

¹²¹ Yusuf Çetin, “Kuruluş Dönemi Osmanlı Mimarisine Ait İki Çantı Camii: Sakarya Büyük Tersiyeye (Büyük Esence) Köyü Orhan Gazi Camii ve Büyük Kaynarca (Topçu) Köyü Şeyh Muslihuddin Camii”, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 18, 2007, ss. 1-15.

¹²² Arif Mısırlı, “Zonguldak/Çaycuma’da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Cami: Akçahatipler Köyü Camii”, *TÜBA-KED*, S. 26, 2022, ss. 55-70.

¹²³ Pınar Tunçkol, *Ahşap Yığma Sistem Kuruluşu ve Gelişmiş Üretim Yönteminin İncelenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 14.

¹²⁴ Emre Karataş, *Safranbolu Kırsalındaki Geleneksel Çantı Evlerin Tespiti, Korunmaları ve Restorasyonları İçin Öneriler: Akkışla, Cabbar, Cücahlı ve Gökpınar Köyleri Örneği*, Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karabük 2019.

¹²⁵ Yılmaz, “Kastamonu ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 119, 121.

¹²⁶ Şuayip Çelebioğlu, “Anadolu Kültürünün Kırsal Mimariye Yansıması: Sivas/Koyulhisar Aksu Köy Odası”, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/42, 2024, ss. 28-49.

¹²⁷ Eyüp Nefes, “Giresun’da Yeni Tespit Edilen Bir Ahşap Camii; Çaldağ Beldesi Melikli Mahallesi Tahtalı Camii”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9/3, 2009, ss. 187-210.

¹²⁸ Mehmet Yavuz, *Çaykara ve Dernekpazarı’nda Geleneksel Köy Camileri*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2009; Hasan Aydın ve Z. Sevgen Perker, “Trabzon Uzungöl Filak Ahşap Cami Yapısal Özellikleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16/63, 2017, ss. 1262-1269.

¹²⁹ Nebi Butasım, “Hemşin-Bilen (Tepan) Köyü’nde Bulunan Ahşap Camii”, *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 12, 2018, ss. 165-187.

¹³⁰ Rümeyza Çoşkun ve Banu Çelebioğlu, “Artvin Borçka’daki Yığma Ahşap Camiler”, *Bab Journal of FSMVU Faculty of Architecture and Design*, 1/2, 2020, ss. 142-160.

bölgelerde ise yığma taştan inşa edilen subasman veya bodrum katı üzerinde yer alan ahşap yığma duvarlardan oluşan yapılar görülmektedir.

5.2.2. Ahşap Karkas (Çatki) Sistemi

Ahşap karkas sistemi; Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde, dolgunsuz ahşap karkas olarak görülmektedir. Dolgunsuz olan ahşap karkas sistemindeki yapılar, dıştan ya düşey veya yatay tahtalar ile kaplı veya dolgunsuz ve kaplamasızdır.

Alan Köyü'nde Yusuf Zengin Kuruluşu, Celalettin Somuncu, Hikmet Sağlam, Sabahattin Somuncu, Resul Zengin serenleri, Muhittin Şensoy Garajı, dolgunsuz tahta kaplamalı ahşap karkas sistemle inşa edilmiş örneklerdir. Karacaören Köyü'nde İbrahim ve Necmi Tekin Garajı, Su değirmeni 1 ve 2'de ve Karaman Köyü Cemal Keleş Sereni'nde tahta kaplamalı dolgunsuz ahşap karkas sistem görülmektedir.

Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı ve Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu'nda kaplamasız ve dolgunsuz ahşap karkas sistem görülmektedir.

5.2.3. Kâgir Yığma Sistemi

Bu yapıım sistemi, araları çimento harçlı (çimento ve kum karışımı) moloz veya kaba yonu taşların üst üste dizilmesiyle oluşmaktadır.

Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin ve Muhammer Çakır fırınları moloz taş malzemeli kâgir yığma sistemiyle inşa edilen yapılardır. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi, kaba yonu taş yığma sistemle inşa edilmiş bir örnektir.

5.2.4. Karma Sistem

Karma sistem, yukarıda anlatılan sistemlerin birkaçının bir arada görüldüğü sistemlerdir. Karma sistem; “kâgir yığma ile ahşap karkas karma sistem”, “ahşap karkas ile ahşap yığma karma sistem”, “ahşap ile kâgir yığma karma sistem” ve “betonarme ile ahşap karkas karma sistem” olarak dört farklı de görülmektedir.

Kâgir Yığma ile Ahşap Karkas Karma Sistem: Bu sistem sadece Alan Köyü fırınlarında görülmektedir. Kâgir yığma ile taş dolgulu ahşap karkas karma sisteminin bir arada görüldüğü yapılar; İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Sabahattin Somuncu, Muhittin

Şensoy, Resul Zengin ve Hikmet Sağlam fırınlarıdır. Bu fırınlar moloz veya kaba yonu taş yığma ve moloz veya kaba yonu taş dolgulu ahşap karkas karma sistemle inşa edilmiş örneklerdir.

Ahşap Karkas ile Ahşap Yığma Karma Sistem: Bu sistem “tuğla dolgulu ahşap karkas ile ahşap yığma karma sistemi” ve “tahta kaplamalı ahşap karkas ile ahşap yığma karma sistemi” olarak iki de görülmektedir.

Tuğla dolgulu ahşap karkas ile ahşap yığma karma sistemi, bir arada Alan ve Karacaören evlerinde görülmektedir. Alan Köyü Resul Zengin ve Karacaören Köyü Ali Tokathoğlu Evi'nin zemin katlarında tuğla dolgulu ahşap karkas sistem görülürken 1. katlarında ise ahşap yığma sistemi görülmektedir. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi, ahşap yığma sistemiyle edilmiş, sadece batı cephesi (arka cephesi) fabrika çıkışlı delikli tuğla dolgulu ahşap karkas ile inşa edilmiştir. Muhtemel özgün halinde bu tuğlaların yerinde ahşap yığma bulunuyordu. Ahşap yığma olan Alan Köyü İsmet Şensoy Evi'nin doğu cephesinde yer alan tuvalet ve banyoların bulunduğu bölüm harman ve fabrika çıkışlı delikli tuğla dolgulu ahşap karkas ile inşa edilmiştir. Ahşap yığma sistemiyle inşa edilen Alan Köyü Yusuf Arslan Evi'nin zemin katının bir kısmı tuğla dolgulu ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir.

Tahta kaplamalı ahşap karkas ile ahşap yığma karma sistemi sadece Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı'nda görülmektedir. Samanlığının zemin katı ahşap yığma, 1. katı ise tahta kaplamalı ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir.

Ahşap Yığma ile Kâgir Yığma Karma Sistem: Bu sistem Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin zemin katında tuğla yığma, 1. katında ise ahşap yığma şeklinde görülmektedir.

Betonarme ile Ahşap Karkas Karma Sistem: Sadece Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırında görülen bu sistemde yapının zemin katı, betonarme, 1. katı ise tahta kaplamalı ahşap karkas olan karma sistemle inşa edilmiş örnektir.

Tablo 5.15. Çalışma Sahası İçinde Görülen Yapım Sistemleri

Sıra	Sistem Adı	Görüldüğü Yapı Türleri (tür içinde görüldüğü sayı / türün toplam sayısı)	Görüldüğü Köyler	
1	Ahşap Yığma (Çandı/Çantı) Sistemi	Ev (16/23) Seren (14/19) Cami (3/3) Samanlılık (1/2) Okul (1/1) Mescit (1/1)	Alan Karacaören Karaman	
2	Ahşap Karkas (Çatki) Sistemi	Tahta Kaplamalı Dolgusuz Ahşap Karkas Sistem	Seren (5/19) Kuruluk (1/2) Garaj (2/2) Değirmen (2/2)	Alan Karacaören Karaman
		Dolgusuz ve Kaplamasız Ahşap Karkas Sistem	Kuruluk (1/2) Fındık Harmanı (1/1)	Karacaören Karaman
3	Kâgir Yığma Sistemi	Moloz veya Kaba Yonu Taş İşçilikli Kâgir Yığma Sistem	Fırın (2/10) Atölye (1/1)	Alan Karacaören
4	Karma Sistem	Kâgir Yığma ile Ahşap Karkas Karma Sistem	Fırın (8/10)	Alan
		Ahşap Karkas ile Ahşap Yığma Karkas Karma Sistem	Ev (6/23) Samanlılık (1/2)	Alan Karacaören
		Ahşap Yığma ile Kâgir Yığma Karma Sistem	Ev (1/23) Samanlılık (1/2)	Alan
		Betonarme ile Ahşap Karkas Karma Sistem	Ahır (1/1)	Alan

5.3. Yapı Malzemesi ve Tekniği

Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan yapılarda başta ahşap ve taş olmak üzere ahşap, taş, tuğla, metal ve betonarme malzeme görülmektedir.

5.3.1. Ahşap

Ahşap malzemenin mimaride kullanımının Anadolu'da bilinen en eski örnekleri Samsun'un Bafra ilçesinde yer alan İkiztepe'de görülmektedir. Bafra İkiztepe'de yapılan arkeolojik kazı ve araştırmalarda, Geç Kalkolitik (MÖ. 4500-3500) ve İlk Tunç (MÖ.3500-2000) Çağı kültür katlarında ahşap yapı geleneğinin varlığı ortaya çıkarılmıştır.¹³¹ Orman bakımından zengin olan ve kestane ormanlarının da yer aldığı Salıpazarı köylerinde, yakın çevrede yer alması, neme dayanıklı ve uzun ömürlü olması sebebiyle kırsal yapıların inşasında kestane ağacı yoğun olarak kullanılmıştır. Kestane ağacından yalın bir halde inşa edilen yapılar, yörenin kırsal mimari tarzını yansıtmaktadır.

Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde; cami, mescit, okul, ev, seren, samanlık, garaj ve kuruluk gibi yapıların tamamı kestane ağacından inşa edilmiştir. Bu yapıların haricinde ise kestane ağacı, fırın ve değirmen odalarında ahşap karkas ve kaplama şeklinde kullanılmaktadır. Bu ağaç dış mekânlarda, çit ve tarabalarda görülmektedir.

Kayıngiller familyasından olan ve Türkiye'de doğal olarak yetişen kestane ağacı, 25-30 metreye kadar uzamakta ve çap olarak da 0,90-1,20 metreye kadar genişlemektedir.¹³² Kestane ağacı; yağmura, neme, yangına, böceklere karşı dayanıklı ve kolay işlenebilme özelliğiyle yaygın bir kullanıma sahiptir.¹³³ Geleneksel mimaride yaygın olarak kullanılan kestane ağacı, Karadeniz ahşap mimarisinde önemli bir yere sahiptir.¹³⁴

5.3.2. Taş

Taş, ahşaptan sonra en yaygın görülen malzemedir. Dere, çay, ırmak gibi akarsuların bol olduğu Salıpazarı'nda akarsu yataklarında yer alan taşlar, moloz haliyle veya kabaca yontularak kullanılmıştır. Cami, mescit, ev, seren,

¹³¹ Celal Tuna, *Orta Karadeniz Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008, s. 164.

¹³² Hüsrev Tayla, *Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları*, TAÇ Vakfı, İstanbul 2007, s. 117.

¹³³ Koray Güler, Ayşe Ceren Bilge, "Doğu Karadeniz Ahşap Karkas Yapı Geleneği ve Koruma Sorunları", *Ahşap Yapılarda Koruma ve Onarım Sempozyumu 2*, İstanbul, 24-25 Aralık 2013, s. 183.

¹³⁴ *KUDEB Ahşap Eğitim Atölyesi Geleneksel Ahşap Yapı Uygulamaları*, İBB KUDEB, İstanbul 2009, s. 37.

fırın, samanlık gibi yapıların temellerinde, moloz taşlar kullanılmıştır. Fırınların ana yapı inşasında moloz veya kaba yonu taş; kâgir yığma ve dolgu malzeme olarak kullanılmıştır. Karacaören Köyü'nde görülen değirmen ocaklarında yontulmuş taşlar kullanılmıştır. Karacaören Köyü'nde yer alan İbrahim ve Necmi Tekin ile Muhammer Çakır fırınlarının kubbe içlerinde Alan Köyü örneklerinden farklı olarak moloz taş görülmektedir. Karaman Ahşap Camii'nin ön kısmında musallâ taşı görülür.

5.3.3. Tuğla

Ahşap ve taş malzemeye göre daha nadir görülen harman tuğla, fırınların kubbe içleri ile ev duvarlarında yığma ve ahşap karkas sistemde dolgu malzemesi olarak görülmektedir.

Alan Köyü İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Sabahattin Somuncu, Muhittin Şensoy, Resul Zengin ve Hikmet Sağlam fırınlarının kubbe içleri, harman tuğla ile örülüdür. Tuğla; Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin zemin katında yığma olarak, İsmet Şensoy, Yusuf Arslan ve Mehmet Şensoy evlerinde ise ahşap karkas sistemle inşa edilen tuvalet ve banyoların yer aldığı bölümlerde dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi'nin ahşap karkas sistemle inşa edilen zemin katında da dolgu malzemesi olarak Dikbıyık¹³⁵ tuğlası kullanılmıştır.

5.3.4. Metal

Metal malzeme ev, seren ve fırın yapılarında görülmektedir. Bazı evlerin kiremit örtüleri kalın galvanize sac ile değiştirilmiştir. Serenlerin orijinalinde ahşap olan tekerlerinde, bazı tekerler ince sac veya galvanize sac ile değiştirilmiş ya da kaplanmıştır. Fırınların ağız kısımlarını kapatmak için de kalın sacdan yapılmış kapaklar kullanılmıştır.

Alan Köyü İsmet Şensoy, Yusuf Arslan, Mehmet Şensoy, Resul Zengin, Karacaören Köyü Duran Tekin, Karaman Köyü Cemal Keleş ve Yusuf Keleş evlerinin özgün halde kiremitle kaplı olan çatılarının kaplaması galvanize sac ile değiştirilmiştir.

Alan Köyü Resul Zengin Sereni'nin ahşap tekeri galvanize sac ile kaplanmıştır. Alan Köyü İsa Zengin, Cemal Bal, Celalettin Somuncu, Sabahattin Somuncu, Mahmut Bal, Yusuf Arslan, Veysel Bircan,

¹³⁵ Dikbıyık, Samsun'un Çarşamba ilçesinde bağlı bir mahalledir.

Karacaören Köyü Muhammer Çakır ve Karaman Köyü Cemal Keleş serenlerinin ahşap tekerleri ince sac ile değiştirilmiştir. Alan Köyü Mehmet Bircan, Muhittin Şensoy, Karacaören Köyü Hasan Şahin ve Necmi Tekin, serenlerinin tekerleri ince sac ile kaplanmıştır.

Alan Köyü Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Sabahattin Somuncu, Muhittin Şensoy, Resul Zengin, Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin fırınlarının fırın ağızları, kalın sacdan bir plaka ile kapatılmaktadır.

5.3.5. Betonarme

Günümüzde en geçerli yapı malzemesi olan endüstriyel beton; çimento, çakıl ve kumun uygun miktarda su ile karıştırılmasıyla elde edilmektedir. Betonun, ilk kez Romalılarca kullanıldığı bilinmektedir. Endüstriyel betondan farklı olan Roma betonu kireç, tuğla kırığı ve volkan tufünün karışımından oluşmaktaydı. Romalılardan sonra 18. yüzyıla kadar beton unutulmuştur. Betonun çelik donatıyla güçlendirilmesi yöntemiyle oluşturulan betonarme, 20. yüzyılın ilk yıllarında, özellikle Fransa ve Almanya'da kullanılarak geliştirilmiştir. Beton, günümüzde de en çok kullanılan yapı malzemelerinin başında gelmektedir.¹³⁶ Alan Köyü Cemal Bal, Yusuf Zengin Kuyusu, Muhittin Şensoy Ahırının zemin katı betonarme ile inşa edilmiştir.

¹³⁶ Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014, ss. 52-53; Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, YEM Yayın, İstanbul 2014, ss. 78-82.

Tablo 5.16. Çalışma Sahası İçinde Görülen Yapı Malzemeleri

Sıra	Yapı Malzemesi	Görüldüğü Yapı Türleri (tür içinde görüldüğü sayı / türün toplam sayısı)	Görüldüğü Köyler	Tür/Cins	Teknik
1	Ahşap	Ev (23/23), Seren (19/19), Cami (3/3), Samanlık (2/2), Garaj (2/2), Kuruluk (2/2), Su Değirmeni (2/2), Mescit (1/1), Okul (1/1), Ahır (1/1), Fındık Harmanı (1/1)	Alan Karacaören Karaman	Kestane	
2	Taş	Fırın (10/10), Atölye (1/1)	Alan Karacaören		Kaba Yonu Moloz
3	Tuğla	Fırın (8/10), Ev (5/23)	Alan Karacaören	Harman Tuğla Delikli A4 Tuğla	
4	Metal	Seren (14/19), Ev (7/23), Fırın (7/10)	Alan Karacaören Karaman	Galvanize Sac Kaplı Demir	
5	Betonarme	Kuyu (2/2), Ahır (1/1)	Alan		

5.4. Konum

Ev, ev bileşeni yapılar, avlu, bahçe ve tarla düzeninden oluşan Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evleri, hane sahibinin arsası içerisinde, genellikle taşıt yolları kenarlarında arazinin konuma göre yerleştirilmektedir. Evler geniş bir avlu içerisinde, komşunun ışığını ve

manzarasını kapatmayacak şekilde genellikle serbest bir düzende müstakil olarak inşa edilmiştir. Bazı yerlerde yeni inşa edilen betonarme evlerin birbirine yakın inşa edildiği görülmektedir. Yakın olan evler, genellikle akrabalara aittir. Evlerin girişi, doğu, batı ve güney cephelerine bakmaktadır.

Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinin önünde yer alan ve hafif eğimli olan avlu, taraba veya tel ile çevrilidir. Bu avlulara beton veya patika yoldan ulaşılmakta ve ahşap malzemeli tek veya iki kanatlı bir kapı ile girilmektedir. Avlunun genellikle ortasında düz sayılabilecek bir alanda yer alan evlerin, çoğunlukla zemin katlarında ahır yer almaktadır. Zemin katların ahır olarak kullanılmasında; yöre insanının hayvancılıkla geçinmesi, düz arazinin az olması ve evin ısınmasına da katkı sağlaması gibi unsurlar belirleyici olmuştur. Bu durum bölgenin geleneksel kırsal mimari tarzını yansıtan özelliklerinden biri olmuştur. Alan Köyü'nde Mahmut Bal, Yusuf Zengin, Celalettin Somuncu, Karacaören Köyü'nde Hüseyin Tokathoğlu, İlyas Keskin, Duran Tekin, Muhammer Çakır, Selahattin Cebeci, Karaman Köyü'nde Rabie Yıldız, Cemal Keleş ve Yusuf Keleş evlerinin zemin katında ahır yer almaktadır. Evden ayrı bir yapı olarak ahır örneğine sadece Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi'nde rastlanılmıştır. Burada da ahır, evin yakınında birkaç metre mesafededir.

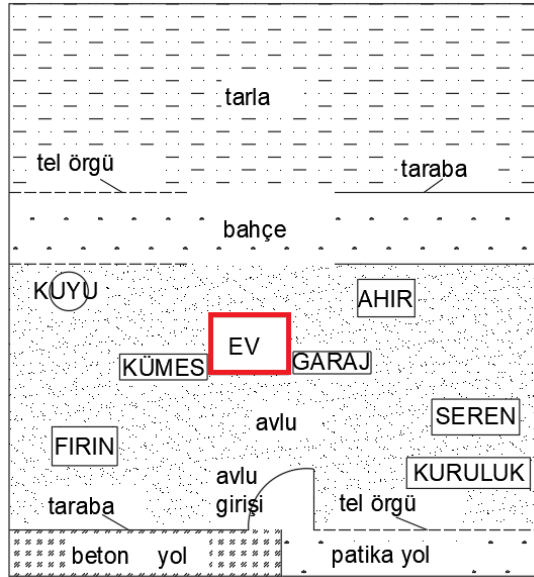
Evin avlusunda arsanın durumuna göre, bazen serbest bir düzende olmakla birlikte; evlerin ön kısmında, sağında veya solunda evden de görülebilecek bir konumda seren yapısı yer alır. Ev eklentisi yapılardan biri olan serenin, ahırdan sonra diğer yapılara göre eve daha yakın olduğu görülmektedir. Serenler, evden takriben 5-15 m arası bir mesafededir. Alan Köyü'nde; Resul Zengin, Mehmet Şensoy, Cemal Bal, Celalettin Somuncu, İsmet Şensoy, Yusuf Arslan, Muhittin Şensoy ile Veysel Bircan serenleri evin ön cephesinin sol çaprazında veya sol yanında yer almaktadır. Alan Köyü'nde Hikmet Sağlam, Mahmut Bal, Karacaören Köyü'nde İlyas Keskin ve Necmi Tekin serenleri evlerin sağ çaprazında veya sağ yanında yer almaktadır. Alan Köyü İsa Zengin, Karaman Köyü Yusuf Keleş ve Cemal Keleş serenleri ise diğerlerinden farklı olarak evlerin arka cephesinde sağ çaprazda yer almaktadır.

Her evde görülmeyen fırın yapıları, ahır ve serene göre biraz daha uzak fakat evden de görülebilecek konumda yer almaktadır. Fırınlar, genellikle evden takriben 10-20 m arası uzaklıktadır. Alan Köyü'nde İsmet

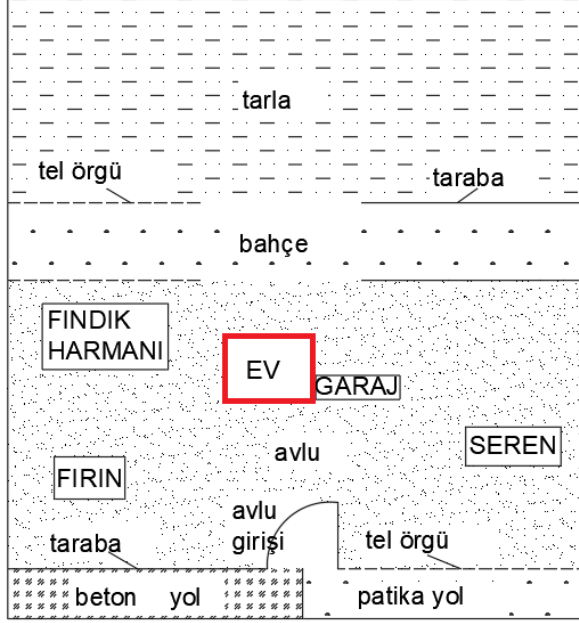
Şensoy, Mehmet Bircan, Resul Zengin fırınları evlerin ön avlusunda Yusuf Arslan Fırını evin sağ çaprazında, Sabahattin Somuncu, Muhittin Şensoy ile Hikmet Sağlam fırınları ise evlerin arka tarafında sol çaprazda yer almaktadır. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fırını evin sağ tarafında avludan biraz uzakta, İbrahim ve Necmi Tekin Fırını ise evin sol tarafında avlunun girişinde yer almaktadır.

Bu yapıların haricinde avluda; samanlık, kuyu, kuruluk, fındık harmanı gibi çeşitli kırsal yapılar yer almaktadır. Bu yapıların sayı ve türleri, eve göre değişmektedir. Her evde görülmeyen bu yapı türlerinin sayıları birkaç tanedir. Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinde görülen bu ev eklentisi yapılarına, Samsun'un diğer ilçe köylerinde de rastlanılmaktadır.

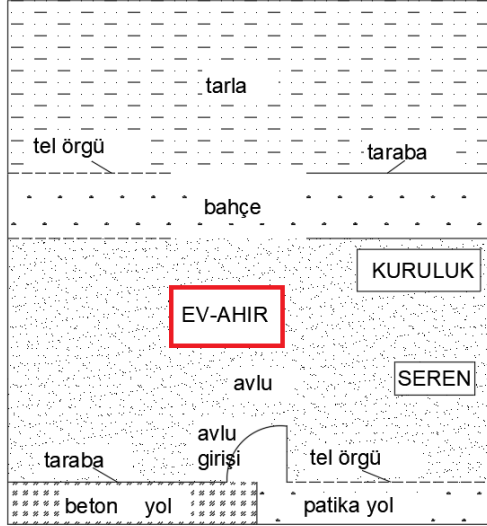
Kırsal yapılar haricinde avlularda; elma, erik, armut, incir gibi meyve ağaçları yer almaktadır. Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinin yakın konumunda veya tarlanın başlangıcında bir bahçe yer almaktadır. Bahçenin etrafı tel ile çevrili veya açık bırakılmıştır. Bu bahçelerde, meyve ve sebze yer almaktadır. Evlerin arkasında veya yan tarafında büyükçe bir mısır ve fındık tarlası görülür. Engbeli olan mısır ve fındık tarlasının etrafı taraba veya tel ile çevrilidir.

Görsel 5.1. Şematik kroki üzerinden Alan Köyü evlerinin konumu

Görsel 5.2. Şematik kroki üzerinden Karacaören Köyü evlerinin konumu

Görsel 5.3. Şematik kroki üzerinden Karaman Köyü evlerinin konumu

Görsel 5.4. Karacaören Köyü'nden avlu ve bahçe örneği

Görsel 5.5. Alan Köyü'nden avlu ve tarla örneği

Görsel 5.6. Alan Köyü'nden iki kanatlı avlu kapısı örneği

Görsel 5.7. Alan Köyü'nden tek kanatlı avlu kapısı örneği

Görsel 5.8. Alan Köyü'nden taraba örneği

Görsel 5.9. Karaman Köyü'nden tarla kapısı

5.5. Plan Tipleri ve Elemanları

5.5.1. Camiler

Saha araştırmasında üç ahşap cami tespit edilmiştir. Camiler, mezarlık içerisinde bulunmaktadır. Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki camilerin, plan tipi ve elemanları bakımından benzer olduğunu görmekteyiz. Harim, mahfil katı ve son cemaat mahallinden oluşan yapılar, dıştan dikdörtgen veya kare planlıdır. Dıştan kırma veya

topuz şeklinde ahşap çatı ile örtülü olan camilerin, harim bölümünün ortasında dışarıdan belli olmayan; çatı içinde kalan küçük birer kubbe veya ahşap bir göbek yer almaktadır (Görsel 5.10).

Benzer plan şemasına sahip olan Alan Köyü Camii ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii harim, mahfil ve son cemaat mahalli olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yapıların girişinde ahşap kapı ile ulaşılan dikdörtgen planlı son cemaat mahalli yer alır. Bu bölümden iki kanatlı kapı ile harime geçilmektedir. Alan Köyü Camii'nin son cemaat mahallinde diğer camilerden farklı olarak, korkuluklarla çevirili ikişer sahanlık yer almaktadır. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii son cemaat mahallinin köşesinde, ahşap tek kanatlı kapı ile girilen küçük birer oda görülmektedir. Harimlerin üst katında, U şekilli ve ortasında yarım daire şeklinde şerefe (çıkma) olan mahfil katı yer almaktadır. Bu kata harimin ya da son cemaat mahallinin köşesinde yer alan, ahşap yalın korkuluklara sahip merdiven/merdivenlerle ulaşılmaktadır (Görsel 5.11, Görsel 5.12, Görsel 5.13, Görsel 5.14). Mahfil katları, tüm camilerde sekiz adet ahşap direk ile taşınmaktadır. Camiler, düz tahta ile döşelidir. İç örtü tüm camilerde ahşap tavadır. Alan Köyü Camii ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii'nde, harim tavanı ortasında küçük birer ahşap kubbe yer almaktadır.

Harim ve mahfil katından oluşan ve son cemaat mahallinin görülmediği Karaman Ahşap Camii'nin mahfil kat planı, Alan Köyü Camii ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mahfil katlarıyla benzer plandadır. Karaman Ahşap Camii mahfil katına, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii'nde de görüldüğü gibi harimin köşesinde yer alan ahşap yalın korkuluklara sahip tek kollu merdiven ile ulaşılmaktadır. Karaman Ahşap Camii'nin harim tavanının ortasında ahşap kare göbek yer almaktadır (Görsel 5.15, Görsel 5.16).

Alan Köyü Camii, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ve Karaman Ahşap Camii'nin mihrap duvarında yer alan ahşap rahle sekisi ve mahfil katı, her biri döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubuklardan oluşan korkuluklarla çevrilidir.

Çalışma sahası içerisinde görülen ve Salıpaazarı ilçesinin kırsal mimari tarzını yansıtan Alan Köyü, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi ve Karaman Ahşap Camii'ne benzer plan şemasına sahip yapılar, Salıpaazarı'nın çevre köylerinde, Samsun'un Çarşamba, Ayvacık, Kavak ve

Tekkeköy ilçelerinde, komşu olan Ordu ili ile Kastamonu, Rize ve Trabzon illerinde de görülmektedir (Görsel 5.25, Görsel 5.26).

Samsun Salıpaazarı Cevizli Köyü Camii, Kızılot Köyü Merkez Camii (1947)¹³⁷ ve Yeşil Mahallesi Camii'nde¹³⁸ görülen ahşap direklerle taşınan U şekilli ve şerefeli mahfil katı Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki camilerle benzer plan şemasına sahiptir. Cevizli Köyü Camii ve Kızılot Köyü Merkez Camii'nin mahfil katında yer alan şerife, Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki camilerdeki yarım daire şeklindeki şerefelerden farklı olarak dikdörtgen planlıdır. Kızılot Köyü Merkez Camii ve Yeşil Mahallesi Camii'nde, Alan Köyü Camii ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii'nde görüldüğü gibi dikdörtgen planlı son cemaat mahalli yer almaktadır (Görsel 5.22, Görsel 5.23, Görsel 5.24). Samsun'un Çarşamba ilçesindeki 1859-60 tarihli Porsuk Camii, dikdörtgen planlı harimi ve ahşap direklerle taşınan şerefeli ve U şekilli mahfil katı planı Salıpaazarı ahşap camileriyle benzerdir (Görsel 5.25).¹³⁹

Ordu'nun Akkuş ilçesinde yer alan 1910 tarihli Çaldere Mahallesi Camii, rahle sekisinin yer aldığı harim bölümü, ahşap direklerle taşınan şerefeli mahfil katı ve son cemaat mahalli ile Alan ve Soyuk Mahallesi Camii ile benzer plan şemasına sahiptir (Görsel 5.26).¹⁴⁰

Salıpaazarı Cevizli Köyü Camii, Kızılot Köyü Merkez Camii (1947), Çarşamba Porsuk Camii (1859-60) ve Ordu Çaldere Mahallesi Camii'nin

¹³⁷ Nefes, *Samsun Salıpaazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 53.

¹³⁸ DOKAP, *Karadeniz'de Zamanın İzleri Samsun*, DOKAP Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Giresun 2019, s. 273.

¹³⁹ M. Sami Bayraktar, "Samsun Çarşamba'da Taceddinoğulları ve Osmanlı Dönemine Ait İki Ahşap Eser; Ordu ve Porsuk Köyü Camileri", *Samsun Araştırmaları: Mimari ve Kültürel Miras Efsane, Dil, Sanat, Edebiyat ve Siyaset*, C. III, ed. Cevdet Yılmaz, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Samsun 2013, s. 95; Çiğdem Furtuna, *Samsun Çarşamba'da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Ahşap Camilerin Belgelemesi ve Vernaküler Mimari Miras Bağlamında Değerlendirilmesi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 65.

¹⁴⁰ Bayhan, "Ordu'da Yeni Tespit Edilen Ahşap Camiler", s. 41; Ahmet Ali Bayhan, *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, Kültür Yayınları, Ordu 2020, s. 80.

(1910)¹⁴¹ mahfil katında yer alan şerefe, Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki camilerdeki yarım daire şeklindeki şerefelerden farklı olarak dikdörtgen planlıdır.

Çarşamba Aşağıkavacık Cuma Camii (1930-35)¹⁴² ve Tekkeköy Sarıyurt Köyü Eski Camii'nin (1944)¹⁴³ U şekilli mahfil katı planı, Salıpaazarı ahşap camileriyle benzerdir. Fakat bu yapıların mahfil katı, şerefesiz olması bakımından Salıpaazarı camilerinden farklıdır. Ayvacık ilçesindeki Ardıç Köyü Camii (1966),¹⁴⁴ Terice Köyü Merkez Camii (1968),¹⁴⁵ Karşı Döngel Köyü Camii (1975),¹⁴⁶ Kavak ilçesinde yer alan Bekdemir Camii (1876),¹⁴⁷ U şekilli ve şerefeli mahfil katı planı ile Salıpaazarı ahşap camilerinin mahfil katları ile benzer plan şemasına sahiptir.

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kastamonu ilinin Çatalzeytin ilçesine bağlı Çaylar Köyü'nde yer alan Çağlar Köyü Merkez Camii,¹⁴⁸ Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Rize ilindeki Güneyce Kurtuluş Mahallesi Camii (19. yüzyıl ortaları),¹⁴⁹ Hemşin ilçesindeki Bilen Köy Camii¹⁵⁰ ve Trabzon'un Dernekpazarı ilçesindeki Yukarı Kondu Köyü Camii (1809)¹⁵¹ U şekilli ve şerefeli mahfil katı planı Salıpaazarı ahşap camileriyle benzerdir.

¹⁴¹ Bayhan, *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, s. 80.

¹⁴² Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, ss. 30-31.

¹⁴³ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 55, 57.

¹⁴⁴ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, ss. 87-88.

¹⁴⁵ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 89, 81.

¹⁴⁶ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, ss. 93-94.

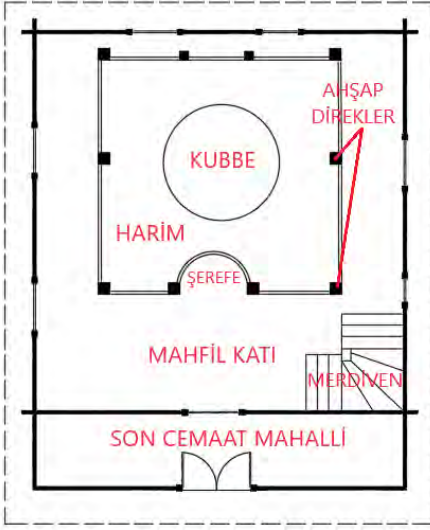
¹⁴⁷ Yılmaz Can, "Samsun'da Bulunan İki Önemli Eser Gökçeli ve Bekdemir Camileri", *Samsun Araştırmaları: Mimari ve Kültürel Miras Efsane, Dil, Sanat, Edebiyat ve Siyaset*, C. III, ed. Cevdet Yılmaz, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Samsun 2013, ss. 31-32.

¹⁴⁸ Can, "Kastamonu ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler", s. 121.

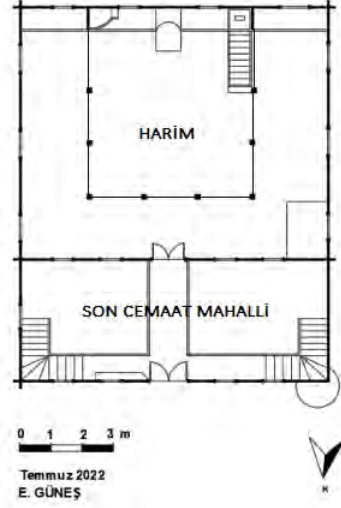
¹⁴⁹ Haşim Karpuz, "Doğu Karadeniz Bölgesinde Bazı Ahşap Camiler", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2/4, 1989, s. 39.

¹⁵⁰ Karpuz, "Doğu Karadeniz Bölgesinde Bazı Ahşap Camiler", s. 40.

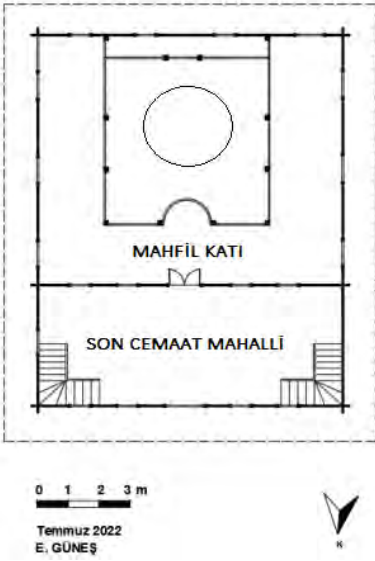
¹⁵¹ Tülay Zorlu, "Karadeniz Bölgesinde Ahşap Camiler: Trabzon Örneği", *Mimarlık*, 395, 2017, s. 48, 50.

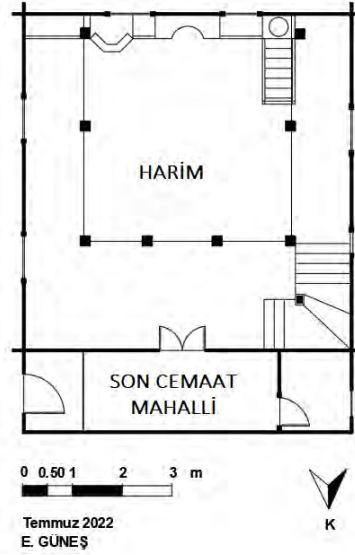
Görsel 5.10. Şematik kroki üzerinden camilerin planı

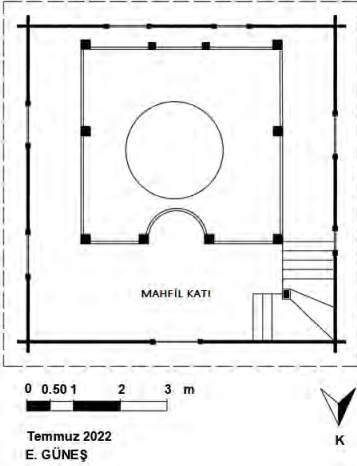
Görsel 5.11. Alan Köyü Camii zemin katı planı

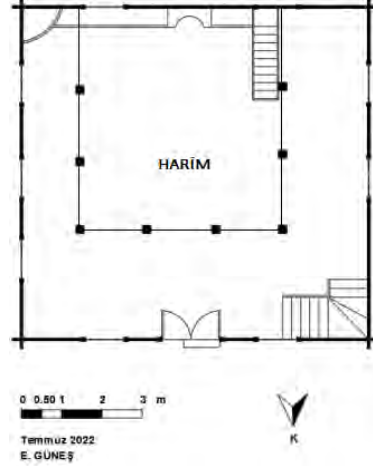
Görsel 5.12. Alan Köyü Camii mahfil katı planı

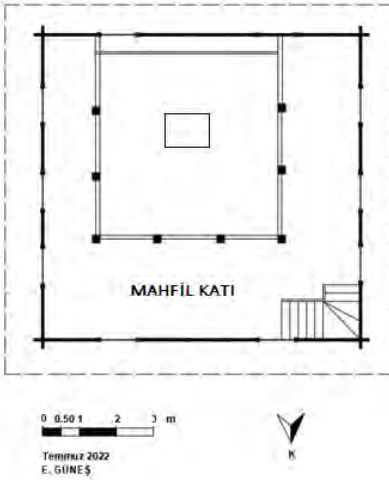
Görsel 5.13. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii zemin katı planı

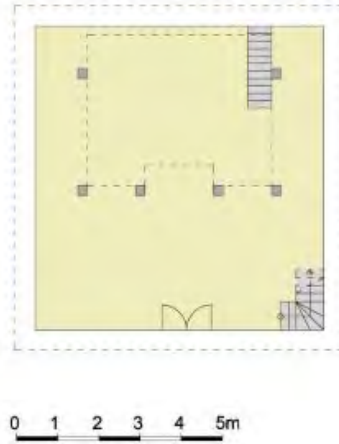
Görsel 5.14. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mahfil katı planı

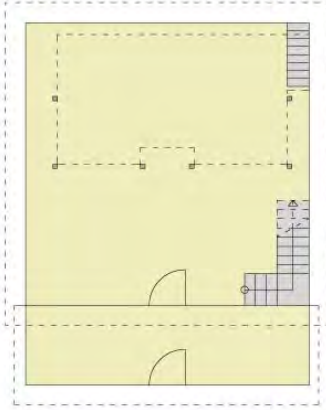
Görsel 5.15. Karaman Ahşap Camii zemin kat planı

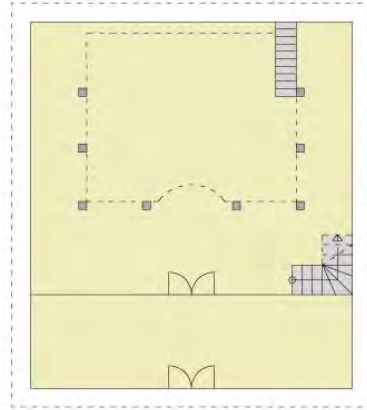
Görsel 5.16. Karaman Ahşap Camii mahfil katı planı

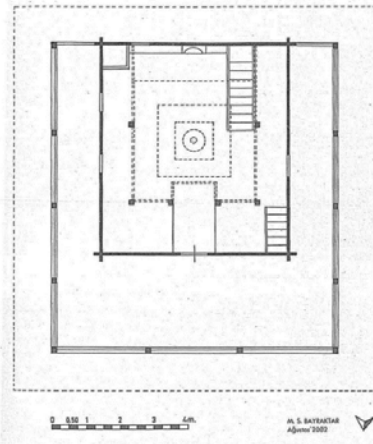
Görsel 5.17. Samsun Salıpazarı Cevizli Köyü Merkez Camii planı (Karadeniz Kültür Envanteri, 2019: 263)

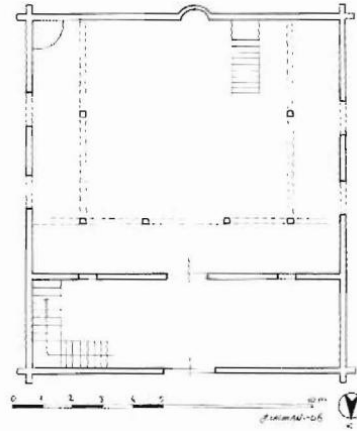
Görsel 5.18. Samsun Salıpazarı Kızılot Köyü Merkez Camii planı (Karadeniz Kültür Envanteri, 2019: 270)

Görsel 5.19. Samsun Salıpazarı Yeşil Mahallesi Camii planı (Karadeniz Kültür Envanteri, 2019: 273)

Görsel 5.20. Samsun Çarşamba Porsuk Camii planı (Bayraktar, 2002)

Görsel 5.21. Ordu Akkuş Çaldere Mahallesi Camii planı (Bayhan, 2020: 82)

Görsel 5.22. Samsun Salıpazarı
Cevizli Köyü Merkez Camii
<http://karadeniz.gov.tr> (Erişim:
01.05.2023)

Görsel 5.23. Samsun Salıpazarı
Kızılot Köyü Merkez Camii
<http://karadeniz.gov.tr> (Erişim:
01.05.2023)

Görsel 5.24. Samsun Salıpazarı
Yeşil Mahallesi Camii
<http://karadeniz.gov.tr> (Erişim:
01.05.2023)

Görsel 5.25. Samsun Çarşamba
Porsuk Camii (Furtuna, 2018: 72)

Görsel 5.26. Ordu Akkuş Çaldere Mahallesi Camii (Bayhan, 2020: 82)

5.5.2. Mescit

Karaman Köyü Düz Kırık Mevkiinde görülen mescit, kareye yakın dikdörtgen planlı olup iki odalı ve bir giriş mekânından oluşmaktadır. Yapının ön cephesinde etrafı açık sundurma yer alır. Odalar, giriş mekânı ve sundurma dikdörtgen planlıdır. Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü yapı, içten düz tavanla örtülüdür (Görsel 5.27).

Görsel 5.27. Karaman Köyü Düz Kırık Mevkii Mescidi planı

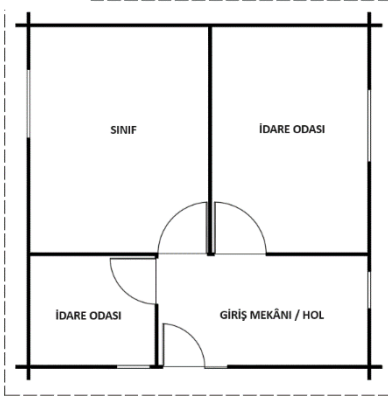
5.5.3. Okul

Sadece Karacaören Köyü'nde örneğine rastlanan okul (ilkokul), kareye yakın planlı, tek katlı, bir sınıf ve iki idare odasından oluşan bir plan şemasına sahip ahşap bir yapıdır. Küçük olan odalar kare ve dikdörtgen planlıdır. Topuz çatılı yapının, iç mekân tavanı ve döşemesi düz tahta kaplıdır (Görsel 5.28).

Samsun'un Lâdik ilçesinde yer alan Ambarköy Açık Müzesi'ndeki Soğanlı Mahallesi Köy Mektebi'nde üç sınıfın yer aldığı 1. katın plan düzeni, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu planıyla benzerdir (Görsel 5.29).¹⁵²

¹⁵² Erkan Tunç, *Samsun Ladik Ambarköy Açık Hava Müzesi'ndeki Mimari Eserler*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2022, s. 78. Son derece basit plan elemanları ve mimari özelliklere sahip kırsal karakter taşıyan ahşap okul, mekân kurgusu bakımından genel hatları itibarıyla Samsun

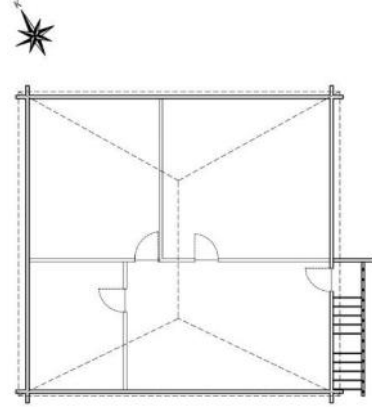
Basit plan elemanları ve mimari özelliklere sahip kırsal karakter taşıyan ahşap okul, mekân kurgusu bakımından genel hatları itibariyle kısmen benzerlik kurulabilirse de Samsun ve diğer birçok ilde bulunan çeşitli kâgir mektep/okul yapılarına göre son derece yalın durmaktadır.¹⁵³

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.28. Karacaören Köyü
Soyuk Mahallesi İlkokulu plan
krokisi

MEKTEP İ. KAT PLANI

Görsel 5.29. Samsun Lâdik
Ambarköy Açık Hava Müzesi
Soğanlı Mahallesi Köy
Mektebi'nin 1. kat planı (Tunç,
2022: 78)

5.5.4. Evler

Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evleri, taşıt yolları kenarlarında, ahşap taraba ya da tel ile çevrili geniş bir avlu içerisinde arazinin konumuna göre serbest bir düzende tek veya iki katlı olarak inşa edilmiştir. Evlerin yakınında sebze ve meyve ekiminin yapıldığı bir bahçe ve arazinin konumuna göre evin yan veya arka cephesinde mısır ve/veya fındık tarlası

yöresinde bulunan bazı kâgir mektep/okul yapıları ile benzerlik göstermektedir.

¹⁵³ Alper Atıcı ve Şuayip Çelemoğlu, "Samsun/Havza'da I. Ulusal Mimarlık Dönemi Eğitim Yapıları: Taş Mektep ve Kamlık İlkokulu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/114, 2021, ss.192-219; Alper Atıcı, "Sinop-Ayancık'ta Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Binası: Kurtuluş İlkokulu (Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu)", *Sanat Tarihi Dergisi*, 30/1, 2021, ss. 435-455; Şuayip Çelemoğlu ve Alper Atıcı, "Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Yapılarına Bir Örnek: Malatya Gazi İlkokulu", *Anasay*, S. 15, 2021, ss. 125-144.

yer almaktadır. Avlu içerisinde; fırın, seren, kuruluk, ahır, samanlık, fındık harmanı, kuyu ve garaj gibi ev eklentisi olan kırsal yapılar yer almaktadır.

Evler, dıştan kare veya dikdörtgen planlıdır. Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinde tipolojik olarak “iç sofalı plan tipi” görülmektedir. İç sofalı plan tipi zemin ve 1. katlarda, beş farklı alt tipte karşımıza çıkmaktadır. Bu tipler; evin zemin katında kapıdan girildikten sonra köşede sofa ve bu sofanın da köşesinden evin arka cephesine uzanan aralığın yer aldığı plan şeklinde görülen tip ile sofanın köşede olup çıkmasının olduğu ve evlerin 1. katında görülen sofa tipinde ise merdivenle ulaşılan çıkmalı bir sofa ve sofanın da köşesinden evin arka cephesine, zemin katta da görüldüğü gibi ıslak mekâna uzanan aralık yer almaktadır (Görsel 5.30, Görsel 5.31). Sofanın üç ve dört kollu olduğu tiplerde sofa, evin merkezinde yer alır (Görsel 5.32, Görsel 5.33). Dört kollu tipte sofanın üç ucunda çıkma (cumba) yer almaktadır (Görsel 5.33). Aralığın sofa görevini üstlendiği tipte ortada bir aralık ve iki yanında odalar, aralığın bitiminde ise ıslak mekân yer alır (Görsel 5.34). Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinde görülen bu tipler için şu isimlendirmeleri uygun gördük;

- Sofası Köşede Bulunan (Çıkmalı) İç Sofalı Tip
- Sofası Köşede Bulunan (Çıkmasız) İç Sofalı Tip
- Üç Kollu İç Sofalı Tip
- Dört Kollu İç Sofalı Tip
- Aralığın Sofa Görevini Üstlendiği İç Sofalı Tip

Odalar arası ortak bir alan ya da bir geçit olan sofa, evlerin biçimlenmesinde etkili olan önemli bir öğedir. Sofa, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde “sergâh, sergi, seyvan, çardak, divanhane, balkon, yazlık sofa, tahtaboş, hanay” vb. isimlerle adlandırılmaktadır.¹⁵⁴ Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde sofa haricinde farklı bir isimlendirilmeye rastlanılmamıştır.

İki katlı olan evlerin bazılarında zemin katı, tamamen ahır veya arka cepheye yakın yarı kesimi ahır olarak düzenlenmiştir. Ahır olarak

¹⁵⁴ Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, s. 424; Önder Küçükerman, *Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi*, T TOK, İstanbul 2007, s. 59.

kullanılan zemin katlarda belirli bir plan tipi görülmemektedir. Ahırlar, genellikle iki, üç veya dört odalıdır. Kırsalda sıklıkla görülen asıl yaşam katının altında bulunan ahır, hayvanların dinleme mekânı olmasının yanı sıra hayvan yemleri, saman, odun ve tarım aletleri gibi eşyaların konulduğu bir ardiye işlevi de görmektedir. Zemini toprak döşeli olan ahırların tavanı, düz ahşaptır. Bu tavan, 1. katın da zeminini oluşturmaktadır. Yaşam alanı olarak kullanılan zemin katlarda ise; balkon, sofa, mutfak, oda, aralık, tuvalet ve banyo birimleri yer almaktadır. Oda sayıları genelde iki veya üçtür. Köylerdeki odalar, yalındır. Zemin katın giriş cephesinde, evin avlusundan ulaşılan bir veya iki basamaklı merdivenle çıkılan dikdörtgen planlı bir balkon bulunur. Ahşap döşeli balkon, giriş cephesinin tamamını ya da yarısını kaplayacak şekildedir. Zemin katlarda görülen iç sofalar genellikle evin girişinde köşede yer alır. Girişte yer alan bu sofadan kare veya dikdörtgen planlı odalara ve aralığa geçiş sağlanır. Aralık, odaların arasına yerleştirilmiş koridor benzeri olan ve kırsal mimarinin tarzını yansıtan önemli mekânlardan biridir. Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinin genelinde görülen aralık, bazı evlerde sofa işlevi görmektedir. Aralıktan evin genellikle arka cephesinde yer alan tuvalet ve banyolara geçilmektedir. Küçük ölçekli olan banyo ve tuvaletler, kare veya dikdörtgen planlıdır. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi'nin zemin katında diğer evlerden farklı olarak, oda ve mutfaktan, banyo ve tuvaletlere geçilmektedir. Bu banyo ve tuvaletin girişinde yer alan bölümden de tarlaya açılan bir kapı yer almaktadır. İki katlı olan evlerin zemin kat sofalarının kenarında, 1. kata çıkılan ahşap tek kollu merdiven yer alır. Merdivenlerin takriben rıhtları 15-20 cm aralığında, basamak genişlikleri ise 25-30 cm arasındadır. Merdivenler, 8-12 basamaktan oluşmaktadır.

1. katta yer alan yaşam alanlarında; balkon, çıkma, sofa, oda, aralık, tuvalet ve banyo birimleri yer almaktadır. Bu katta oda sayıları genelde üç veya dördür. 1. katın ön cephesinde bir balkon ve/veya çıkma yer almaktadır. Türk evinin karakteristik öğelerinden olan çıkma veya diğer adıyla cumba, çalışma sahası içerisindeki birçok evde görülmektedir. Bazı evlerde ön cephenin tamamını ya da yarısını kaplayacak şekilde balkon görülmektedir. Ön cephesinde çıkmanın yer aldığı bazı evlerde de çıkmanın bir veya iki yanı açılarak ya da kapı açıklığı eklenerek muhdes balkon haline getirilmiştir. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi'nde çıkmanın tek tarafına, Yusuf Arslan ve Resul Zengin Evi'nin ise çıkmanın iki tarafına balkon eklenmiştir. Çıkmanın yanlarında yer alan pencereler, kapılara

çevrilerek balkonlara geçiş sağlanmıştır. 1. katta görülen iç sofalı plan tiplerinde ise, genellikle bir çıkma görülmektedir. Sofadan; kare ve dikdörtgen planlı odalara, genellikle 1 m genişliğinde evin arka cephesine uzanan aralığa ve buradan da banyo ve tuvaletlere geçilmektedir. Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinde aralık iki şekilde görülmektedir; sofadan ulaşılan dar koridor şeklinde ve evlerin giriş kapısından girildiğinde evin arka cephesine kadar uzanan bir koridor ancak sofa işlevi gören bir şekildedir. Evlerin mutfakları, kısmen özgün halini kaybetmiştir. Evlerde iç birimlerin tamamı düz ahşap tavan ile örtülüdür. Evlerin odalarında ocak, ahşap dolap, sergen, tavan göbeği, gusülhane gibi unsurlar görülmemektedir. Evlerde ısınma, soba ile sağlanmaktadır.

Sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tipi Alan Köyü Muhittin Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Mehmet Şensoy, Resul Zengin,¹⁵⁵ Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu, Muhammer Çakır ve Ali Tokatlıoğlu evlerinin 1. katında görülmektedir (Görsel 5.35, Görsel 5.36, Görsel 5.37, Görsel 5.38, Görsel 5.39, Görsel 5.40, Görsel 5.41, Görsel 5.42, Görsel 5.43, Tablo 5.18).

Sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofalı tipi Alan Köyü Dursun Susoy Evi, Muhittin Şensoy, Sabahattin Somuncu, Mehmet Şensoy, Resul Zengin ve Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu evlerinin zemin katında görülmektedir (Görsel 5.44, Görsel 5.45, Görsel 5.46, Görsel 5.47, Görsel 5.48, Görsel 5.49, Tablo 5.19).

Üç kollu iç sofalı tipi sadece Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi'nde görülmektedir (Görsel 5.50, Tablo 5.20).

Dört kollu iç sofalı tipi Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin her iki katında da görülmektedir. Zemin katından farklı olarak, 1. katta sofanın üç kolunun bitiminde çıkma yer almaktadır (Görsel 5.51, Tablo 5.21).

Aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi ise Alan Köyü'nde Mahmut Bal, Yusuf Zengin, Kemal Gür, Celalettin Somuncu, Karacaören Köyü İlyas Keskin, İbrahim Tekin, Mustafa Tokatlıoğlu ve Karaman Köyü Cemal Keleş evlerinin 1. katında görülmektedir (Görsel 5.53, Görsel 5.54, Görsel 5.55, Görsel 5.56, Görsel 5.57, Görsel 5.58, Görsel 5.59, Görsel 5.60, Görsel 5.61, Tablo 5.22).

¹⁵⁵ Çıkmanın kenarları açılarak balkon yapılmıştır.

Muhittin Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Mehmet Şensoy, Resul Zengin ve Karacaören Köyü Hüseyin Tokathoğlu evlerinde aralık görülmektedir. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi'nde çıkmalı sofa, aralık ve balkon bir arada görülmektedir (Görsel 5.35, Görsel 5.36, Görsel 5.37, Görsel 5.38, Görsel 5.39, Görsel 5.40, Görsel 5.41).

Balkon: Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinin ön cephesinde zemin ve 1. katta sıklıkla görülen, dışa çıkıntılı genellikle dikdörtgen planlı bir mekândır. Alan Köyü Dursun Susoy, Muhittin Şensoy, Sabahattin Somuncu ve Mehmet Şensoy evlerinin zemin katında, Alan Köyü Mahmut Bal, Yusuf Zengin, Celalettin Somuncu, Karacaören Köyü Hüseyin Tokathoğlu, İlyas Keskin, Duran Tekin, Muhammer Çakır, Selahattin Cebebi, Karaman Köyü Rabie Yıldız, Cemal Keleş ve Yusuf Keleş evlerinin 1. katında balkon yer almaktadır (Görsel 5.44, Görsel 5.45, Görsel 5.46, Görsel 5.47, Görsel 5.53, Görsel 5.54, Görsel 5.56, Görsel 5.57, Görsel 5.42, Görsel 5.50, Görsel 5.61, Görsel 5.36). Alan Köyü İsmet Şensoy, Yusuf Arslan, Resul Zengin ve Karacaören Köyü Mustafa Tokathoğlu evlerinin her iki katında da balkon görülmektedir (Görsel 5.38, Görsel 5.40, Görsel 5.48, Görsel 5.59). Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi'nde ise ön cephede her iki katta, arka cephede ise sadece zemin katta balkon yer alır (Görsel 5.58).

Samsun'un Bafra ilçesine bağlı Bengü Köyü'nde 1950 tarihli ve Kolay Köyü'nde yer alan 1930 tarihli evlerin 1. katlarında yer alan köşe sofalar, plan şeması bakımından Alan Köyü'nde görülen köşelerde yer alan iç sofalı evlerle benzerdir (Görsel 5.62, Görsel 5.63).¹⁵⁶ Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi'nde görülen üç kollu iç sofalı plan tipinin benzeri, oda düzenlerinin yerlerinin farklı olmasıyla birlikte Sinop ili Ayancık ilçesine bağlı Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nde Recep Özcan Evi'nin 1. katında görülmektedir (Görsel 5.64).¹⁵⁷ Salıpazarı'nın Cevizli, Yeşil, Kırgıl ve Yukarıkestanepınar¹⁵⁸ gibi diğer köylerinde ve Sinop ilinin Boyabat

¹⁵⁶ Şerif Tümer, *Bafra Kırsal Konut Mimarisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2020, s. 164, 249.

¹⁵⁷ M. Sami Bayraktar, "Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nde Geleneksel Kırsal Mimari

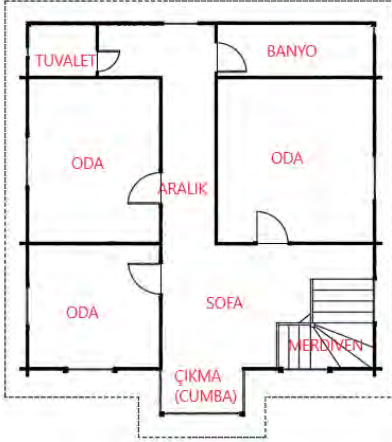
I- Evler", *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8/16, 2022, s. 548.

¹⁵⁸ Şükran Keskin, "Salıpazarı Geleneksel Kırsal Konut Oluşumu", Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2022, s. 34.

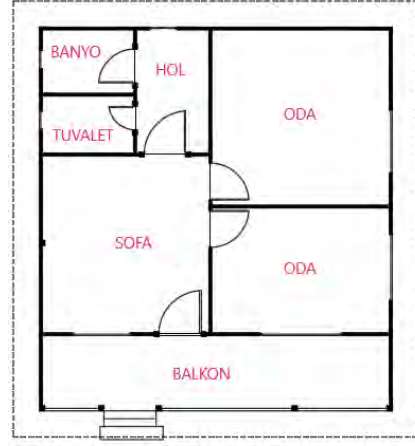
ilçesinde yer alan Alıç Yaylası'nda¹⁵⁹ yer alan bazı evlerde koridor işlevinde Aralık görülmektedir.

Ele aldığımız köylerde toplamda 16 evde görülen “sofası köşede bulunan iç sofalı tip” olarak isimlendirdiğimiz plan tipi kimi araştırmacılar tarafından Sedat Hakkı Eldem'in tasnifine dayanarak dış sofalı plan tipi başlığı altında ele alınmaktadır. Kimi araştırmacıların “açık sofalı”, Doğan Kuban'ın “hayatlı ev” olarak nitelendirdiği bu tipte sofanın cepheleri; çoğu kez iki, en az bir yönde yapı dışına/manzaraya açık haldedir. Sofa cephesi korkuluk, direk veya kemerli direklik ile sınırlandırılır. Ancak bütün bir duvar çekilmeksizin görsel ve hava sirkülasyonu bakımından dışa açık bırakılır. Özellikle kırsal yaşam biçiminin belli düzeyde geçerli olduğu az veya çok ev ile ilintili bahçe tarımı ve hayvan besleme olgusunun geçerli olduğu evlerde, özgün bir Osmanlı sentezi olarak ortaya çıkan açık sofalı tipin olmazsa olmazı sofanın denilen şekilde açık olmasıdır. Sofanın dışa açılması olgusu bu tip evlerdeki sofanın başat özelliğidir. İç sofalı tipte, sofanın yapı dışına bakan tüm kenarları/cepheleri duvarla kapalıdır. Tercihen bu duvarda pencere/pencereler veya kapı bulunabilir. Ancak sofa alanı manzaraya/dışa açık dış sofalı evlerde bulunan sofadaki gibi açık değildir. Dolayısıyla mekân karakteristiği bağlamında bu tip evleri –plan düzeni bakımından şematik benzerlik bulunsa da- dış sofalı ev olarak nitelendirmenin uygun olmayacağını düşünmekteyiz. Zira Salıpazarı'nda sözünü ettiğimiz bu evlerin yapı dışına/manzaraya bakan cephelerinde, kapalı bir duvar ve pencere/pencereler görülmektedir.

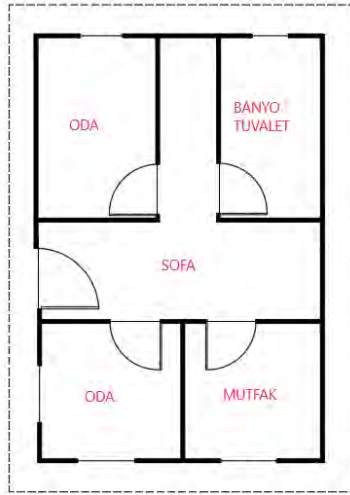
¹⁵⁹ Merve Türk, *Sinop Boyabat Yayla Yerleşimlerindeki Kırsal Mimari, Koruma Sorunları ve Çözüm Önerilerinin Alıç Yaylası Örneğinde İncelenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

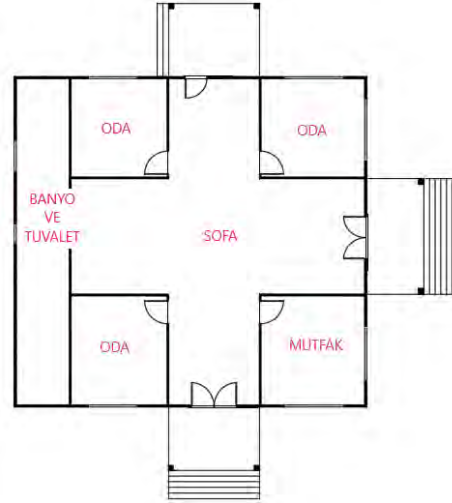
Görsel 5.30. Sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tipin şematik planı

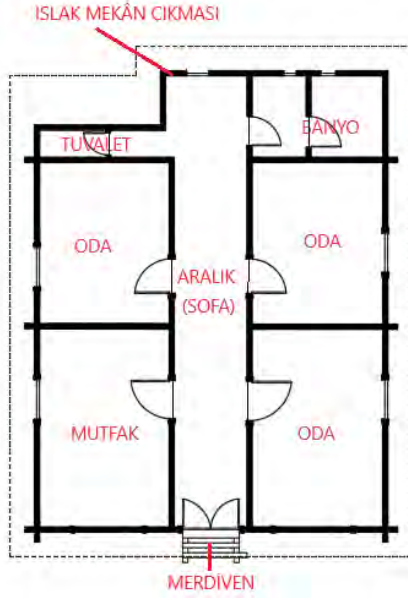
Görsel 5.31. Sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofalı tipin şematik planı

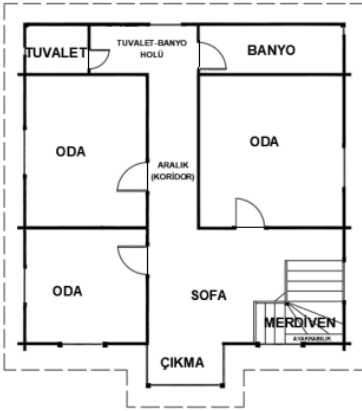
Görsel 5.32. Üç kollu iç sofalı tipin şematik planı

Görsel 5.33. Dört kollu iç sofalı tipin şematik planı

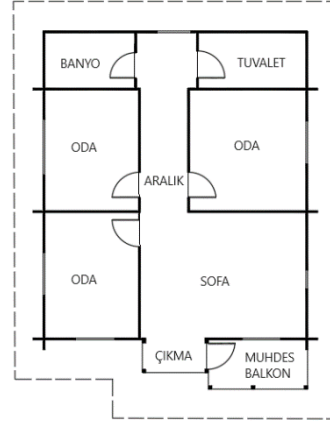
Görsel 5.34. Aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipin şematik planı

0 0.501 2 3 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

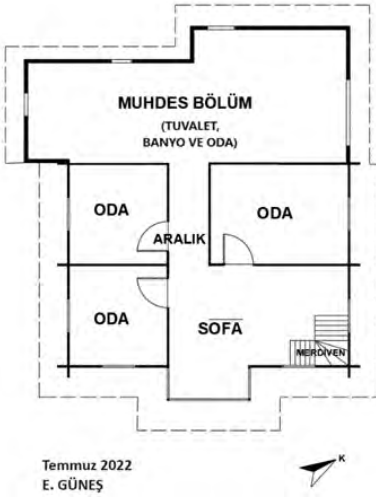
Görsel 5.35. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi 1. kat sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip

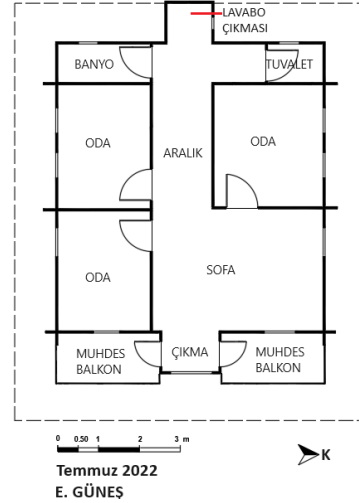
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

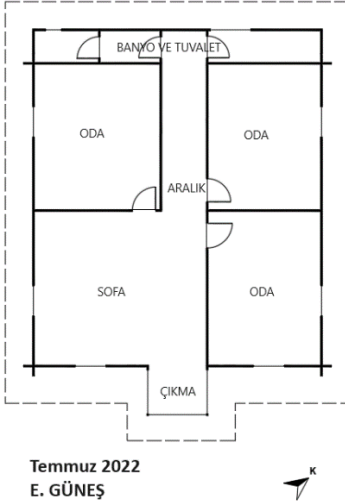
Görsel 5.36. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi 1. kat sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip

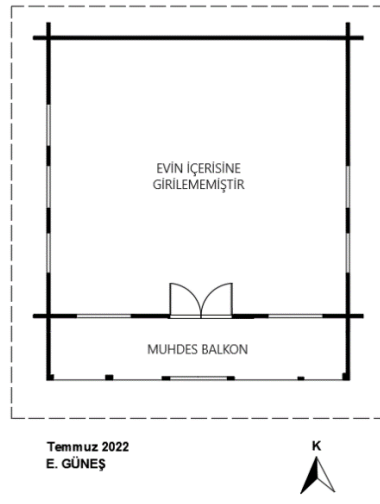
Görsel 5.37. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi 1. kat sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip

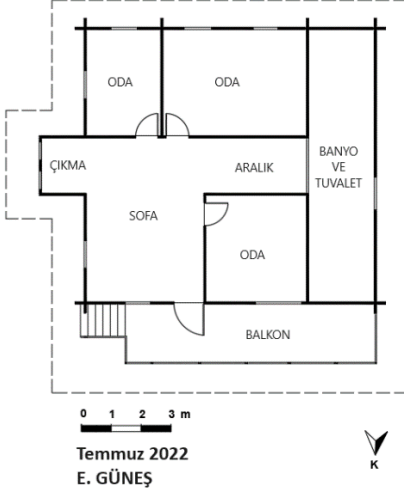
Görsel 5.38. Alan Köyü Yusuf Arslan Evi 1. kat sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip

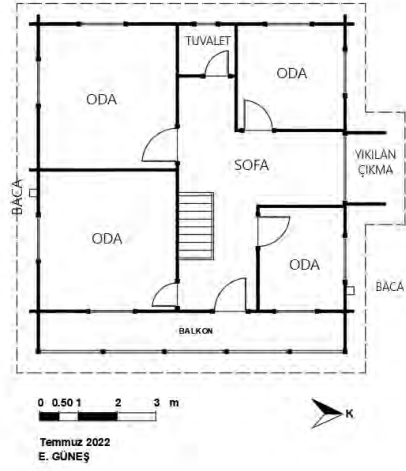
Görsel 5.39. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi 1. kat sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip

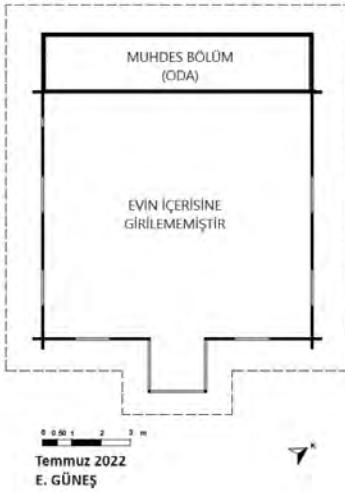
Görsel 5.40. Alan Köyü Resul Zengin Evi 1. kat sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip

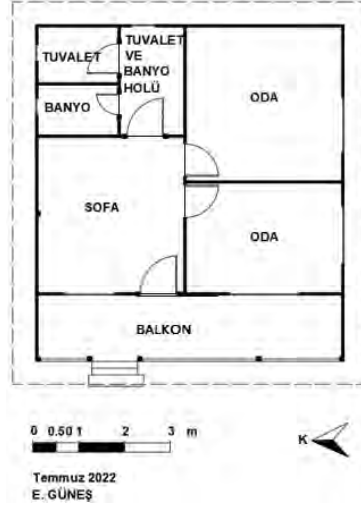
Görsel 5.41. Karacaören Köyü
Hüseyin Tokathoğlu Evi 1. kat
sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç
sofası tip

Görsel 5.42. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Evi 1. kat sofası
köşede bulunan (çıkmalı) iç sofası
tip

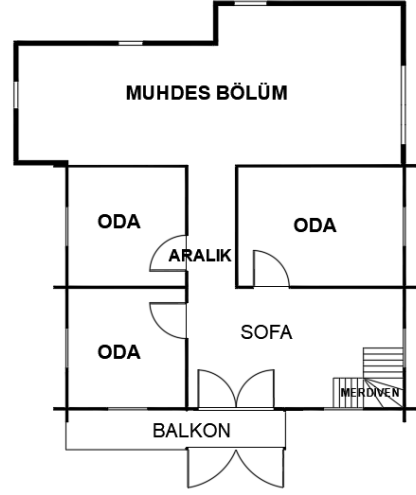
Görsel 5.43. Karacaören Köyü
Ali Tokathoğlu Evi 1. kat sofası
köşede bulunan (çıkmalı) iç
sofası tip

Görsel 5.44. Alan Köyü
Dursun Susoy Evi sofası
köşede bulunan (çıkmasız) iç
sofası tipi

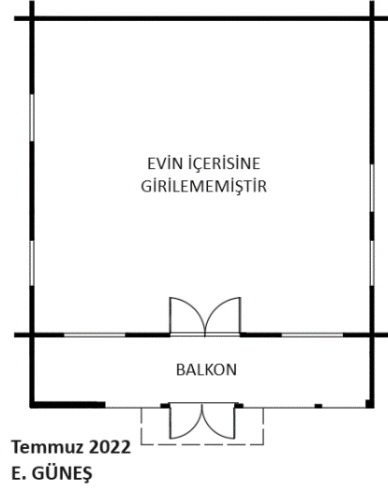
Görsel 5.45. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi zemin kat sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofası tipi

Görsel 5.46. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi zemin kat sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofası tipi

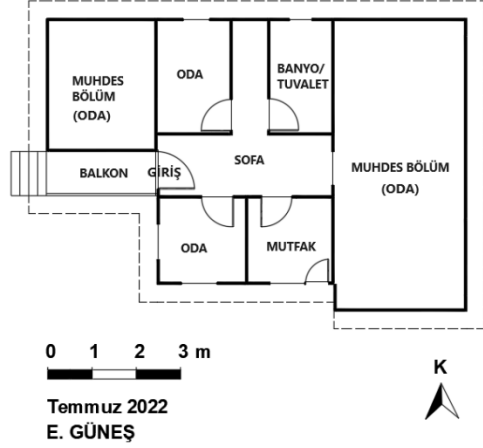
Görsel 5.47. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi zemin kat sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofası tipi

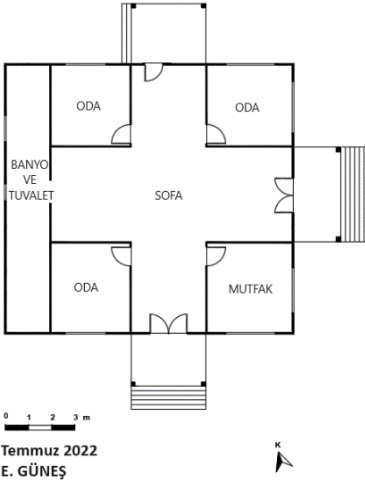
Görsel 5.48. Alan Köyü Resul Zengin Evi zemin kat sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofası tipi

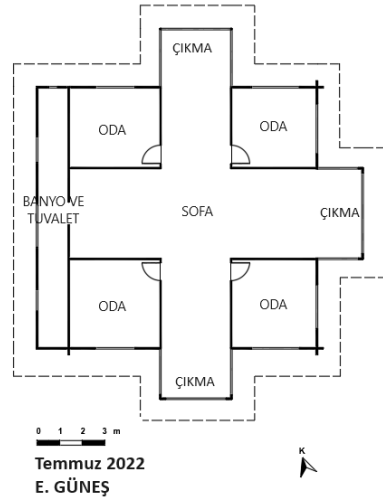
Görsel 5.49. Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi zemin kat sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofalı tipi

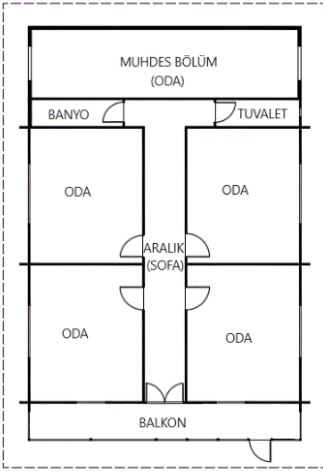
Görsel 5.50. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi 1. kat üç kollu iç sofalı plan tipi

Görsel 5.51. Alan Köyü Veysel Bircan Evi zemin kat dört kollu üç sofalı plan tipi

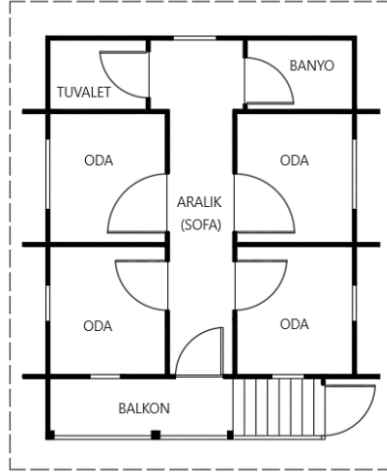
Görsel 5.52. Alan Köyü Veysel Bircan Evi 1. kat dört kollu üç sofalı plan tipi

0 0.50 1 2 3 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

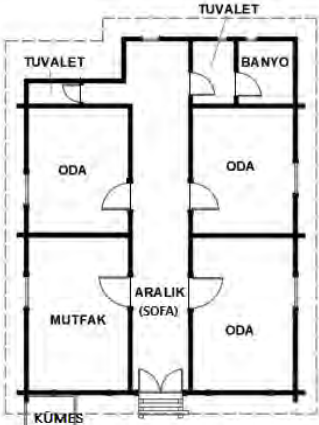
Görsel 5.53. Alan Köyü Mahmut Bal Evi aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

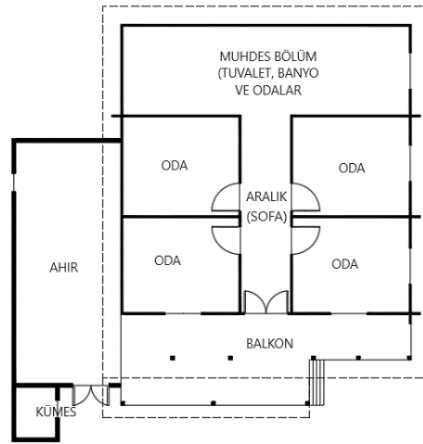
Görsel 5.54. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

0 0.50 1 2 3 m
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.55. Alan Köyü Kemal Gür Evi aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

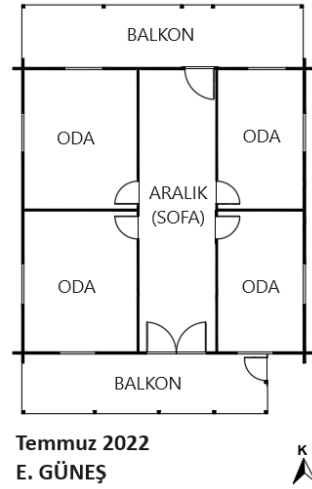
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

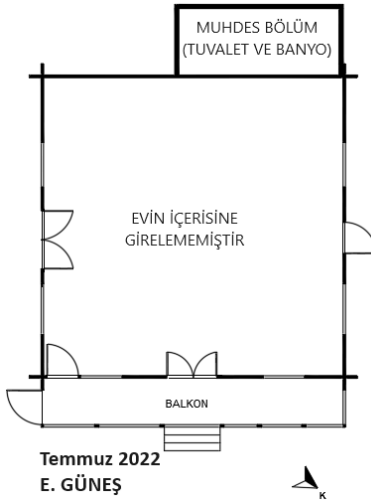
Görsel 5.56. Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

Görsel 5.57. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

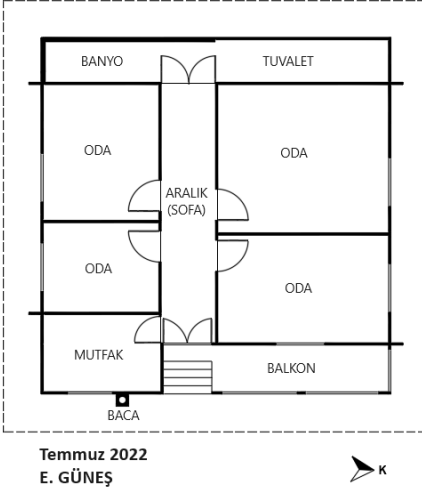
Görsel 5.58. Karacaören Köyü İbrahim Tekin zemin kat aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

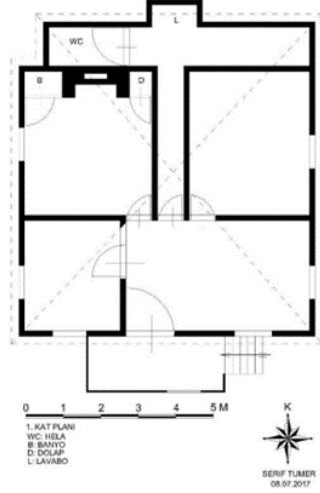
Görsel 5.59. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi zemin kat aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

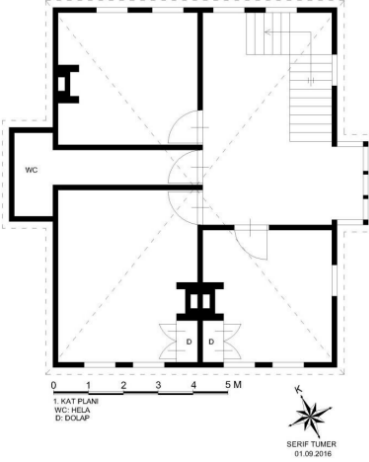
Görsel 5.60. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi 1. kat aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

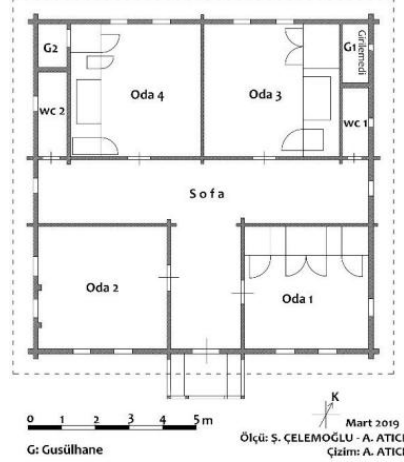
Görsel 5.61. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi 1. kat aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tipi

Görsel 5.62. Samsun Bafrâ Bengü Köyü'nde köşe sofalı ev örneği planı (Tümer, 2020: 165)

Görsel 5.63. Samsun Bafrâ Kolay Köyü'nde köşe sofalı ev örneği planı (Tümer, 2020: 250)

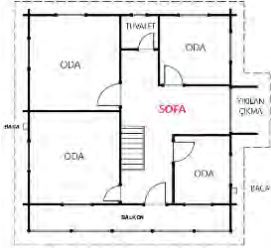
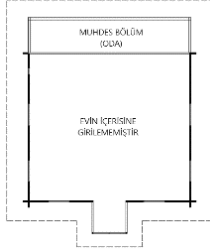
Görsel 5.64. Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü Recep Özcan Evi 1. kat T şekilli iç sofalı plan örneği (Bayraktar, 2022:548)

Tablo 5.17. Çalışma Sahası İçindeki Evlerde Görülen Plan Tipleri

Plan Tipi	Alt Tipler	Görüldüğü Ev Sayısı / Toplam Ev Sayısı	Görüldüğü Köyler
İç Sofalı Plan Tipi	Sofası Köşede Bulunan (Çıkmalı) İç Sofalı Tip	9/23	Alan Karacaören
	Sofası Köşede Bulunan (Çıkmasız) İç Sofalı Tip	7/23	Alan Karacaören
	Üç Kollu İç Sofalı Tip	1/23	Karaman
	Dört Kollu İç Sofalı Tip	1/23	Alan
	Aralığın Sofa Görevini Üstlendiği İç Sofalı Tip	8/23	Alan Karacaören Karaman

Tablo 5.18. Evlerde Görülen Sofanın Köşede Olup Çıkmasının (Cumba) Olduğu İç Sofalı Plan Tipleri

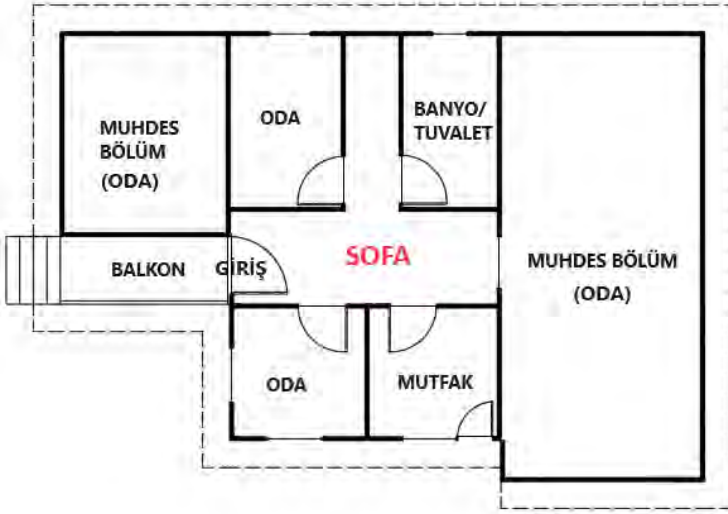
Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi (1. kat)	Alan Köyü İsmet Şensoy Evi (1. kat)	Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi (1. kat)
Alan Köyü Yusuf Arslan Evi (1. kat)	Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi (1. kat)	Alan Köyü Resul Zengin Evi (1. kat)

		
Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi (1. kat)	Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi (1. kat)	Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi (1. kat)

Tablo 5.19. Evlerde Görülen Sofanın Köşede Olduğu İç Sofalı Plan Tipleri

		
Alan Köyü Dursun Susoy Evi	Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi (zemin katı)	Alan Köyü Sabahattin Somuncu Evi (zemin katı)
		
Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi (zemin katı)	Alan Köyü Resul Zengin Evi (zemin katı)	Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi (zemin katı)

Tablo 5.20. Evlerde Görülen Üç Kollu İç Sofalı Plan Tipi

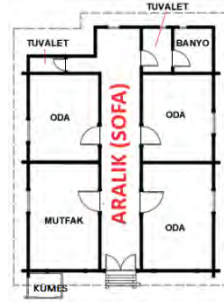
Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi (1. kat)

Tablo 5.21. Evlerde Görülen Dört Kollu İç Sofalı Plan Tipi

Alan Köyü Veysel Bircan Evi (zemin ve 1. kat)

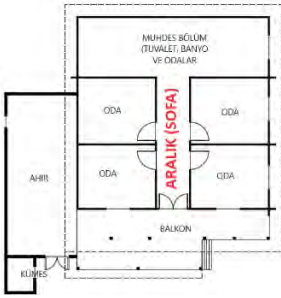
Tablo 5.22. Evlerde Görülen Aralık Sofanın Üstlendiği İç Sofalı Plan Tipleri

Alan Köyü Mahmut Bal Evi
(1. kat)

Alan Köyü Yusuf Zengin Evi (1. kat)

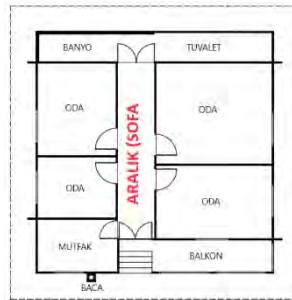
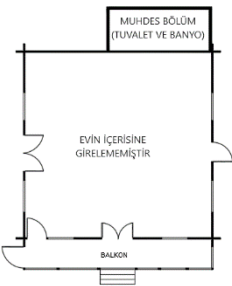
Alan Köyü Kemal Gür Evi (1. kat)

Alan Köyü Celalettin Somuncu Evi (1. kat)

Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi

Karacaören Köyü İbrahim Tekin Evi
(zemin kat)

Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi

Karaman Köyü Cemal Keleş Evi (1. kat)

5.5.5. Serenler (Ambarlar)

Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan serenler; kare veya dikdörtgen planlı, dört veya altı direkli, balkonlu veya balkonsuz ya da bir veya iki odalı olarak görülmektedir. Plan tiplerini; “tek odalı ve açık balkonlu”, “tek odalı ve kapalı balkonlu”, “iki odalı ve açık balkonlu”, “tek odalı ve balkonsuz” olarak dört gruba ayırabiliriz (Görsel 5.65, Görsel 5.66, Görsel 5.67, Görsel 5.68).

Tek odalı ve açık balkonlu plan tipi; Alan Köyü Resul Zengin, İsa Zengin, Celalettin Somuncu, Veysel Bircan, Cemal Bal, Karacaören Köyü Necmi Tekin ve Muhammer Çakır serenlerinde görülmektedir (Görsel 5.69, Görsel 5.70, Görsel 5.71, Görsel 5.72, Görsel 5.73, Görsel 5.74, Görsel 5.75).

Tek odalı ve kapalı balkonlu plan tipi; Alan Köyü Mehmet Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Mahmut Bal ve Karaman Köyü Yusuf Keleş serenlerinde görülmektedir (Görsel 5.76, Görsel 5.77, Görsel 5.78, Görsel 5.79, Görsel 5.80, Görsel 5.81).

İki odalı ve açık balkonlu plan tipi; Alan Köyü Mehmet Bircan ile Muhittin Şensoy serenlerinde görülmektedir (Görsel 5.82, Görsel 5.83).

Tek odalı ve balkonsuz plan tipi ise; Alan Köyü Hikmet Sağlam, Karacaören Köyü Hasan Şahin, İlyas Keskin ve Karaman Köyü Cemal Keleş serenlerinde görülmektedir (Görsel 5.84, Görsel 5.85, Görsel 5.86).

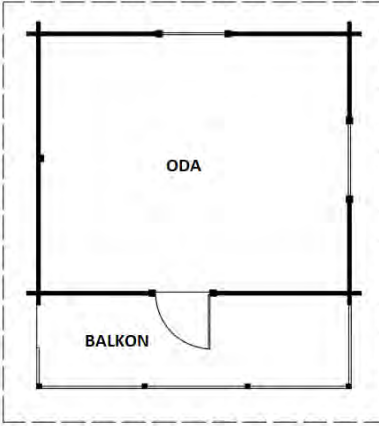
Döşemeleri düz tahta kaplı olan seren odalarında genellikle tavan bulunmaz. Günümüzde işlevini sürdüren yapılar, ürünleri kurutmak ve gıdaları saklamak amacıyla kullanılmaktadır.

Salıpazarı ilçesinin kırsal mimari tarzını yansıtan Alan, Karacaören ve Karaman Köyü serenlerinin plan şeması bakımından benzer örnekleri; çevre köylerde, Samsun’un diğer ilçelerinde ve Ordu gibi komşu illerde de görülmektedir.

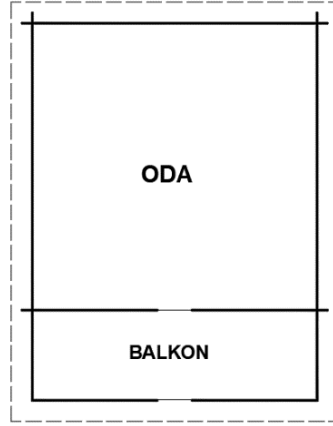
Salıpazarı Çiçekli Köyü’nde yer alan iki odalı ve balkonlu seren örneği, Alan Köyü Mehmet Bircan ile Muhittin Şensoy serenleriyle benzerdir (Görsel 5.87). Samsun’un Lâdik ilçesindeki Ambarköy Açık Hava Müzesi’nde yer alan Lâdik Hızarbaşı Köyü Muhtarlığı tarafından yaptırılan mısır sergeni ve Lâdik Teberoğlu Köyü Yunus Elver Mısır Sergeni tek odalı ve balkonsuz plan tipiyle, Alan Köyü Hikmet Sağlam,

Karacaören Köyü Hasan Şahin, İlyas Keskin ve Karaman Köyü Cemal Keleş serenleriyle benzer plan şemasına sahiptir (Görsel 5.88, Görsel 5.89).¹⁶⁰

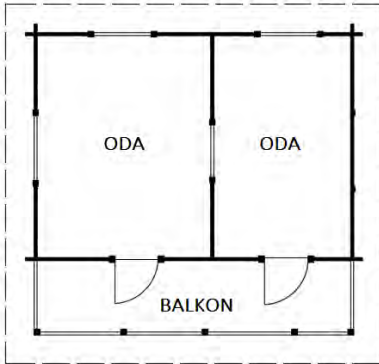
Ordu'nun Fatsa ilçesine bağlı Kabakdağı Köyü'nde yer alan Mustafa İnan Sereni, balkonlu ve tek odalı planıyla; Alan Köyü Resul Zengin, İsa Zengin, Celalettin Somuncu, Veysel Bircan, Cemal Bal, Karacaören Köyü Necmi Tekin ve Muhammer Çakır serenleriyle benzer özelliktedir (Görsel 5.90).¹⁶¹

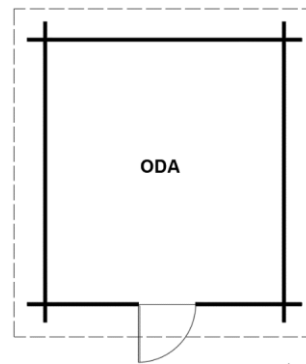
Görsel 5.65. Şematik tek odalı ve açık balkonlu seren plan krokisi

Görsel 5.66. Şematik tek odalı ve kapalı balkonlu seren plan krokisi

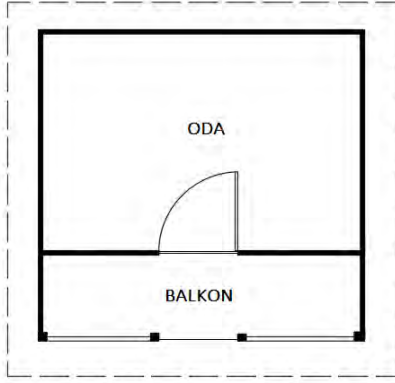
Görsel 5.67. Şematik iki odalı ve açık balkonlu seren plan krokisi

Görsel 5.68. Şematik tek odalı ve balkonsuz seren plan krokisi

¹⁶⁰ Tunç, *Samsun Ladik Ambarköy Açık Hava Müzesi'ndeki Mimari Eserler*, s. 54.

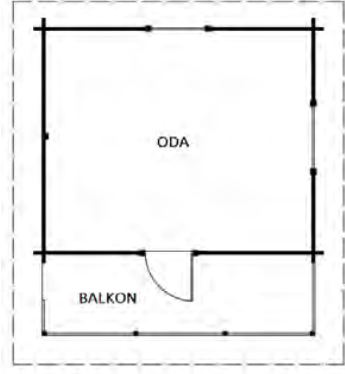
¹⁶¹ Şuayip Çelemoğlu, "Fatsa Kabakdağı Kırsal Mimarisi", *Fatsa ve Yöresi Tarihi*, C. II, Fenomen Yayınları, Erzurum 2022, s. 395.

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.69. Alan Köyü Resul Zengin Sereni plan krokisi

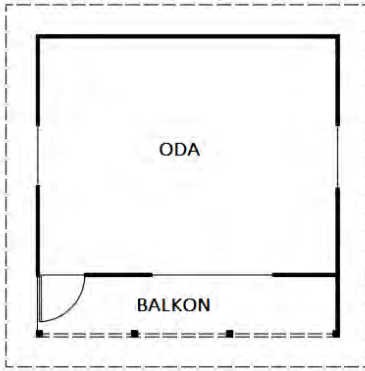

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.70. Alan Köyü İsa Zengin Sereni planı

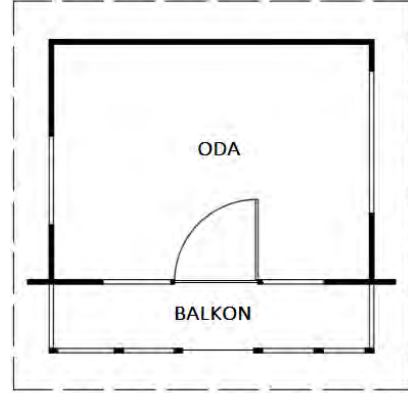

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.71. Alan Köyü Celalettin Somuncu Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

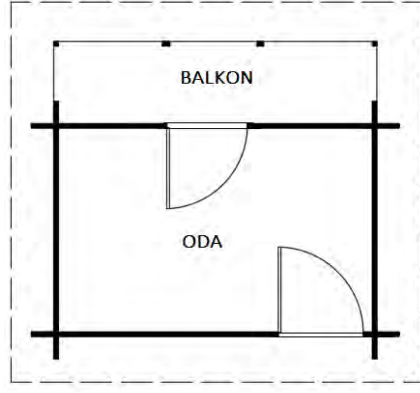
Görsel 5.72. Alan Köyü Veysel Bircan Sereni plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

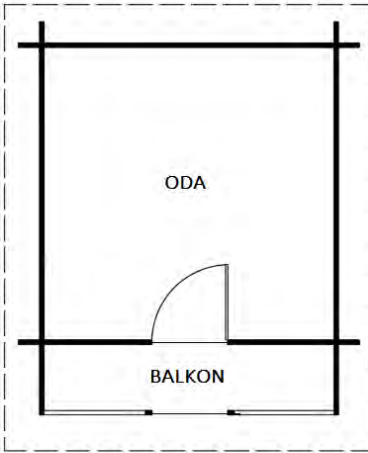
Görsel 5.73. Alan Köyü Cemal
Bal Sereni plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

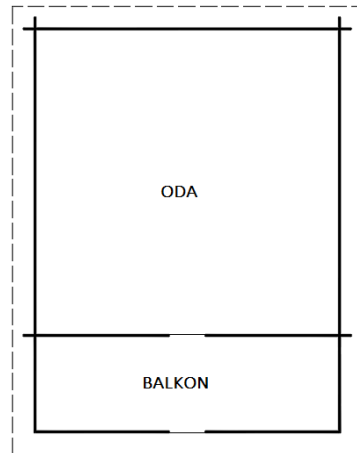
Görsel 5.74. Karacaören Köyü
Necmi Tekin Sereni plan krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

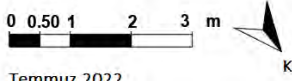
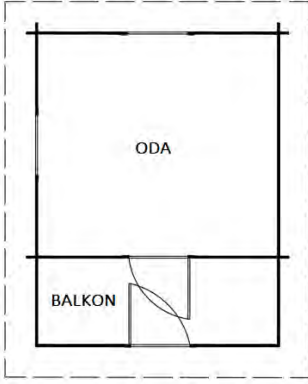
Görsel 5.75. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Sereni plan
krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

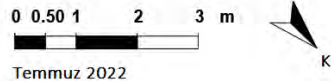

Görsel 5.76. Alan Köyü Mehmet
Şensoy Sereni plan krokisi

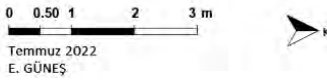
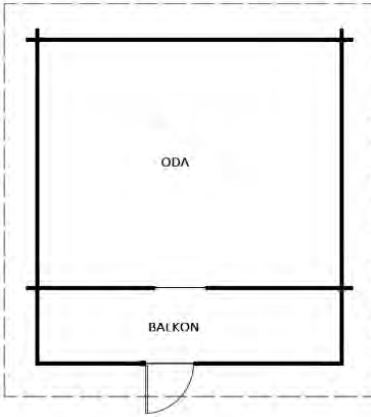
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görşel 5.77. Alan Köyü İsmet
Şensoy Sereni planı

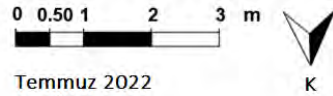
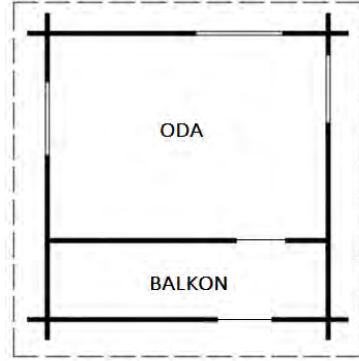
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görşel 5.78. Alan Köyü
Sabahattin Somuncu Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görşel 5.79. Alan Köyü Yusuf
Arslan Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

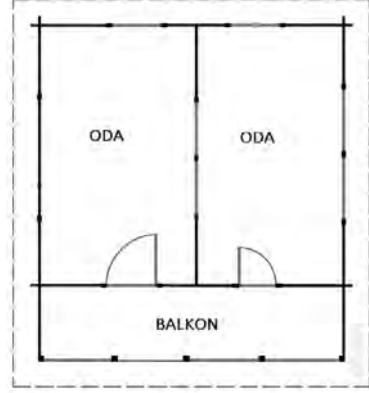
Görşel 5.80. Alan Köyü Mahmut
Bal Sereni planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.81. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni plan krokisi

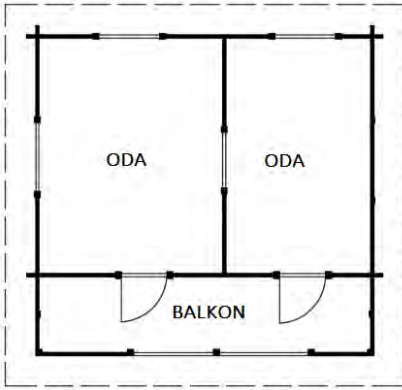

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.82. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni planı

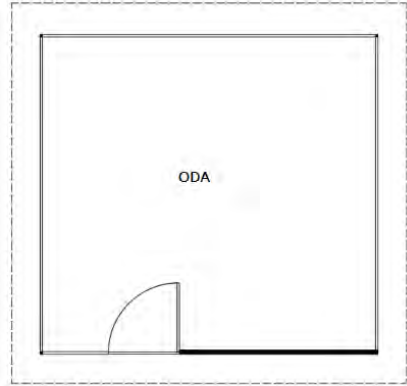

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

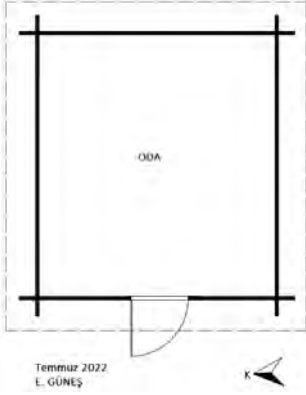
Görsel 5.83. Alan Köyü Muhittin Şensoy Sereni planı

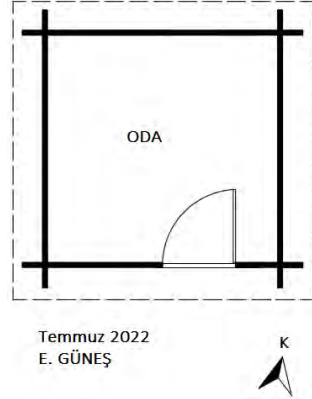
Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.84. Alan Köyü Hikmet Sağlam Sereni plan krokisi

Görsel 5.85. Karacaören Köyü
Hasan Şahin Sereni plan krokisi

Görsel 5.86. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Sereni plan krokisi

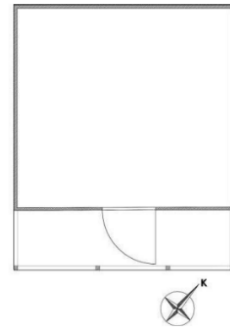
Görsel 5.87. Salıpazarı Çiçekli
Köyü iki odalı ve balkonlu sereni
örneği

Görsel 5.88. Samsun Ladik
Ambarköy Açık Hava Müzesi Lâdik
Hızırbaşı Köyü Muhtarlığı Mısır
Sergeni

Görsel 5.89. Samsun Ladik
Ambarköy Açık Hava Müzesi Lâdik
Teberoğlu Köyü Yunus Elver Mısır
Sergeni

Görsel 5.90. Ordu Fatsa
Kabakdağı Köyü Mustafa İnan
Sereni plan krokisi
(Çelemoğlu, 2022: 395)

Tablo 5.23. Çalışma Sahası İçindeki Serenlerde Görülen Plan Tipleri

Sıra	Plan Tipi	Yapı Türü içindeki Sayısı /Toplam Seren Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Tek Odalı ve Açık Balkonlu	7/19	Alan Karacaören
2	Tek Odalı ve Kapalı Balkonlu	6/19	Alan Karaman
3	Tek Odalı ve Balkonsuz	4/19	Alan Karacaören Karaman
4	İki Odalı ve Açık Balkonlu	2/19	Alan

5.5.6. Fırınlar

Samsun İkiztepe Kazılarında, Geç Kalkolitik Çağ'a ait fırın kalıntılarından, geleneksel tarzdaki fırınların kullanımının bu döneme kadar uzandığı görülmektedir.¹⁶²

Alan ve Karacaören Köyü fırınları; pişirmenin yapıldığı ana yapı (pişirme hücresi) ve ana yapının önündeki sundurma bölümlerinden oluşmaktadır. Alan Köyü'nde Karacaören Köyü fırınlarından farklı olarak bu bölümlerin yan tarafında kuruluk (gaylık) odası görülmektedir. Ana yapı; içten tuğla veya taş kubbeye örtülü dairesel, dıştan kuruluk çatısı altına alınan kare veya dikdörtgen planlı kâgir ve ahşap karkas karma esaslı bir yapıdır (Görsel 5.91, Görsel 5.92). Bunun önünde yer alan ve aynı çatı altında kalan sundurma, pişirme sırasında kullanılan bir alandır. Ana yapı ve sundurmanın yanında bulunan ve her ikisinin kenar uzunluğu boyunca uzanan kuruluk odası; odun, bahçe ve tarla malzemeleri, el arabası, patpat gibi araçların koyulduğu bölümdür. Sayılan üç bölümü kaplayan ve yörede kuruluk veya gaylık olarak adlandırılan oturtma esaslı ahşap çatı, fırını yağmur, güneş gibi hava şartlarından korunmak amaçlı yapılan ve yapıyı tamamlayan bir mimari unsurdur. Ana yapıların döşemeleri taştan yapılırken, sundurma ve kuruluk odası zeminleri topraktır.

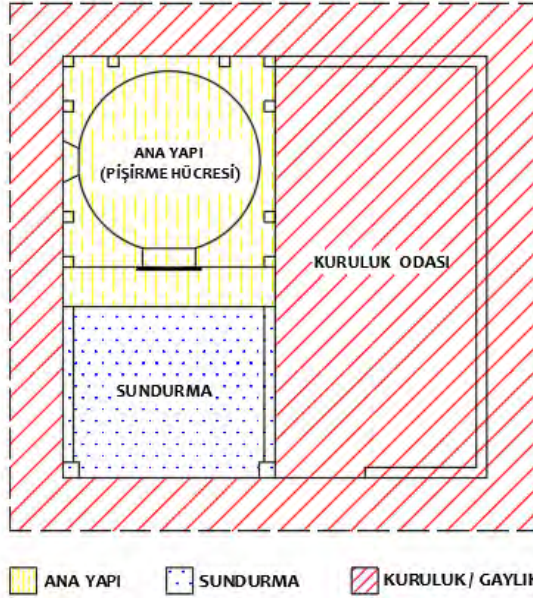
¹⁶² Tuna, *İkiztepe Kazıları*, s. 129.

Alan Köyü Mehmet Bircan ve Muhittin Şensoy fırınları ana yapı, sundurma ve kuruluk odası bölümlerinden oluşmaktadır (Görsel 5.93, Görsel 5.94). İsmet Şensoy, Yusuf Arslan, Resul Zengin, Hikmet Sağlam, Cemal Bal, Sabahattin Somuncu, Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin ve Muhammer Çakır fırınları ise ana yapı ve sundurma bölümlerinden oluşmaktadır (Görsel 5.95, Görsel 5.96, Görsel 5.97, Görsel 5.98, Görsel 5.99, Görsel 5.100, Görsel 5.101).

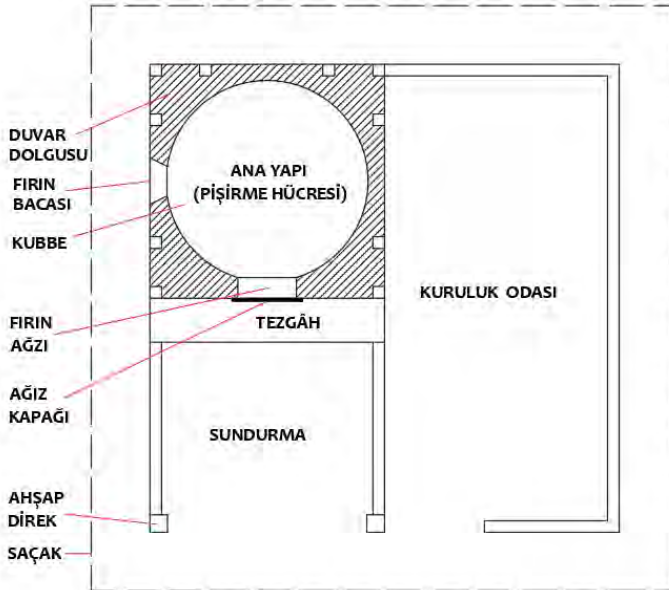
Samsun'un Tekkeköy ilçesine bağlı Sarıyurt Köyü'nde bulunan bir fırın ile Kavak ilçesinde Çakallı Beldesi'nde yer alan bir başka fırın; dıştan kareye yakın, içten dairevi planlı ve kubbeli ana yapıları itibariyle, Alan ve Karacaören Köyü fırınlarına benzemektedir (Görsel 5.103, Görsel 5.104, Görsel 5.112). Kavak Sıralı Köyü İbrahim Bat Fırını; dıştan dikdörtgen, içten dairevi planlı ve kubbeli ana yapısı, ana yapının önünde bulunan ve iki yandan düşey ahşap kaplamalı sundurma bölümü, Alan Köyü fırınlarıyla benzerlik göstermektedir (Görsel 5.109, Görsel 5.110).

Samsun yöresi kırsalında, Alan ve Karacaören Köyü fırınlarına benzer planlı örnekler olduğu gibi farklı tipler de görülmektedir. Tekkeköy civarında yer alan bir fırın ile Kavak Sıralı Köyü Ziya Canbolat Fırını, içten ve dıştan dairevi planlı farklı örneklerdir (Görsel 5.102, Görsel 5.111). Atakum Kamalı Köyü'nde yer alan bir fırın, zeminden takriben 50-60 cm yükselen, taştan kare bir alan üzerinde yer alan pişirme hücresi, dıştan ve içten dairevi planlıdır (Görsel 5.108). Bafra Culhakoca Köyü'nde bulunan bir fırının ana yapısı, dıştan dikine dikdörtgen planlıdır (Görsel 5.113, Görsel 5.114).

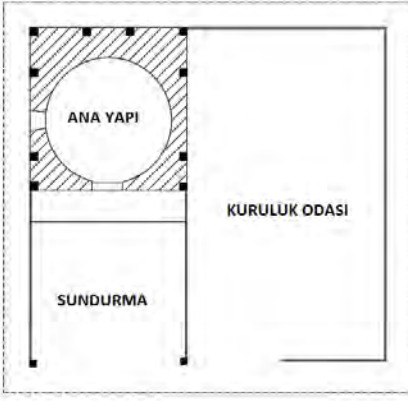
Samsun'un batı komşusu Sinop'un Ayancık İlçesi Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nde ana yapı itibariyle benzer planlı (dıştan kare, içten dairevi planlı ve kubbeli) tek ve ikiz fırınlar dikkat çekmektedir (Görsel 5.115, Görsel 5.116).

Görsel 5.91. Şematik plan kroki üzerinden Alan ve Karacaören Köyü fırınlarının ana bölümleri

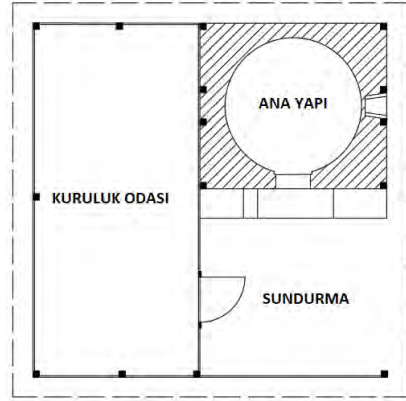
Görsel 5.92. Şematik plan kroki üzerinden Alan ve Karacaören Köyü fırınlarının bölümleri

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

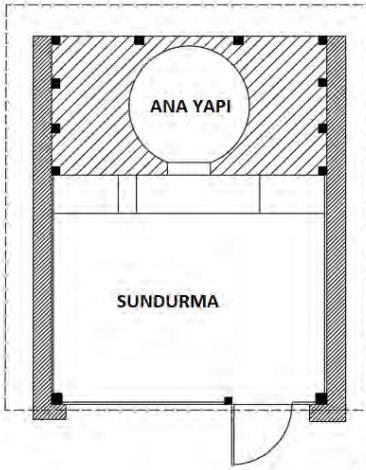
Görsel 5.93. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını planı

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

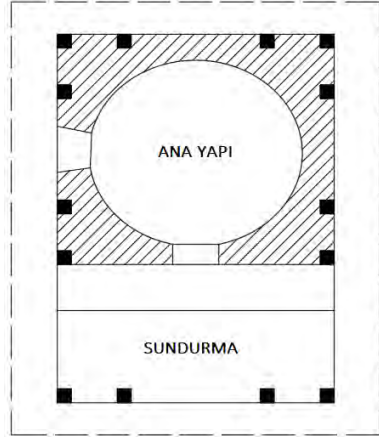
Görsel 5.94. Alan Köyü Muhittin Şensoy Fırını planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

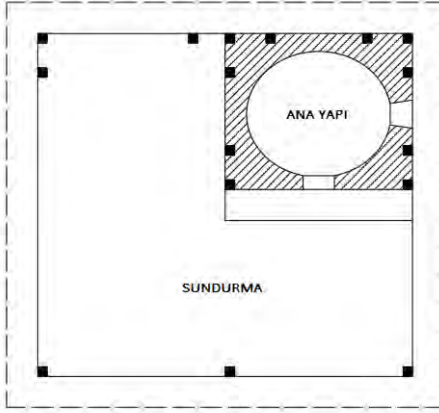
Görsel 5.95. Alan Köyü İsmet Şensoy Fırını planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.96. Alan Köyü Yusuf Arslan Fırını planı

0 0.50 1 2 3 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

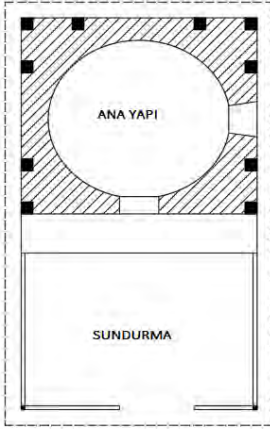
Görsel 5.97. Alan Köyü Resul Zengin Fırını planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

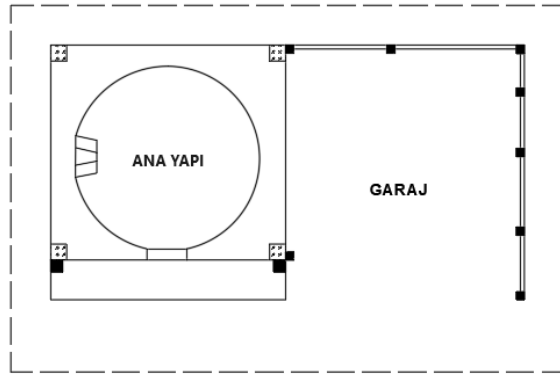
Görsel 5.98. Alan Köyü Cemal Bal Fırını planı

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.99. Alan Köyü Sabahattin Somuncu Fırını planı

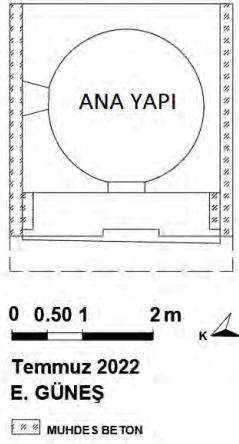

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

■ ■ ■ BETON

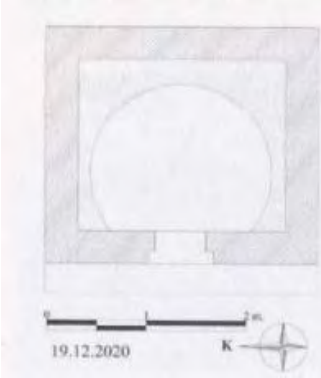
Görsel 5.100. Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Fırını planı

Görsel 5.101.
Karacaören Köyü
Muhammer Çakır
Fırını planı

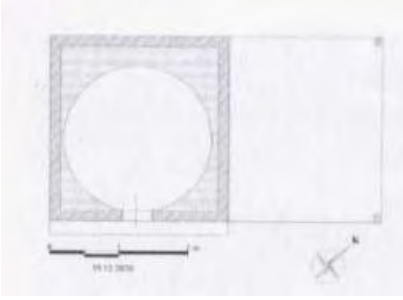
Görsel 5.102. Samsun Tekkeköy çevresinden
bir fırın (Tuna, 2008: 109)

Görsel 5.103. Samsun
Tekkeköy Sarıyurt
Köyü'nden fırın planı
(Bayraktar vd., 2021: 230)

Görsel 5.104. Samsun Tekkeköy Sarıyurt
Köyü'nden fırın örneği (M. Sami
Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.105. Samsun Tekkeköy Sarıyurt Köyü Durmuş Duroğlu Fırını planı (Bayraktar vd.: 230)

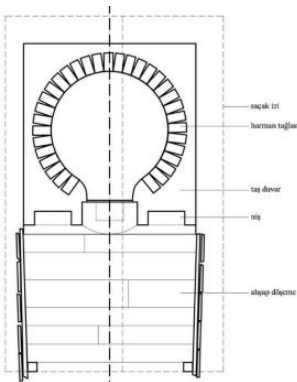
Görsel 5.106. Samsun Tekkeköy Sarıyurt Köyü Durmuş Duroğlu Fırını (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.107. Samsun Tekkeköy Sarıyurt Köyü Durmuş Duroğlu Fırını (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.108. Samsun Atakum Kamalı Köyü'nden fırın örneği (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.109. Samsun Kavak Sıralı Köyü İbrahim Bat Fırını plan krokisi (Gülaçmaz, 2019: 150)

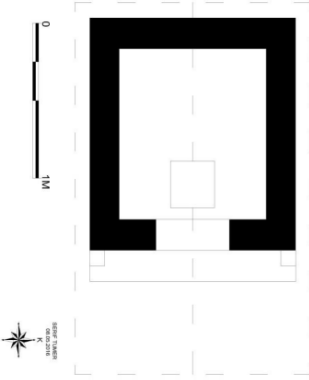
Görsel 5.110. Samsun Kavak Sıralı Köyü İbrahim Bat Fırını (Gülaçmaz, 2019: 149)

Görsel 5.111. Samsun Kavak Sıralı Köyü Ziya Canbolat Fırını (Gülaçmaz, 2019: 149)

Görsel 5.112. Samsun Kavak Çakallı'dan bir fırın örneği (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.113. Samsun Bafra Culhakoca Köyü'nden fırın plan krokisi (Tümer, 2020: 86)

Görsel 5.114. Samsun Bafra Culhakoca Köyü'nden fırın örneği (Şerif Tümer Arşivi)

Görsel 5.115. Sinop, Ayancık, Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nden fırın örneği (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.116. Sinop, Ayancık, Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nden fırın örneği (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Tablo 5.24. Çalışma Sahası İçindeki Fırınlarda Görülen Plan Tipleri			
Sıra	Plan Tipi	Yapı Türü İçindeki Sayısı / Toplam Fırın Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Ana Yapı ve Sundurma	8/10	Alan Karacaören
2	Ana Yapı, Sundurma ve Kuruluk (Gaylık) Odası	2/10	Alan

5.5.7. Samanlık

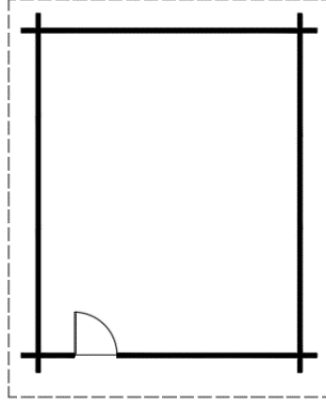
Samanlık, hayvancılık için önemli bir gereksinim olan mısır sapı, ot, saman gibi hayvan yemlerinin depolandığı avluda yer alan ve ev eklentisi olan ahşap yapılardır. Samanlık, Karadeniz'de Trabzon, Giresun, Ordu, Rize, Artvin, Bayburt, Amasya, Anadolu'da Erzurum ve Malatya gibi bazı yerlerde “merek” olarak adlandırılmaktadır.¹⁶³

Karacaören Köyü'nde iki örneğine rastladığımız samanlıklar, kareye yakın veya dikdörtgen planlı, tek odalı ve iki katlıdır (Görsel 5.117).

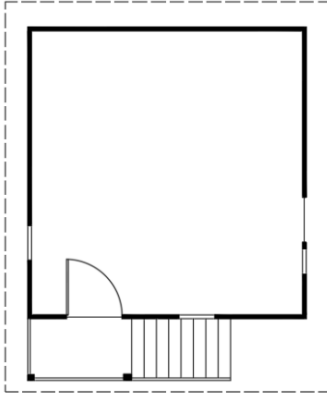
Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı kareye yakın planlı ve tek odalı, Duran Tekin Samanlığı ise dikdörtgen planlı ve tek odalıdır.

¹⁶³ Özhan Öztürk, *Karadeniz Ansiklopedik Sözlük*, C. I, Heyamola Yayınları, İstanbul 2005, s. 843.

Samanlıkların döşemeleri, tahta kaplamadır. Günümüzde işlevini sürdürmeyen yapılar, pek kullanılmamaktadır (Görsel 5.118, Görsel 5.119).

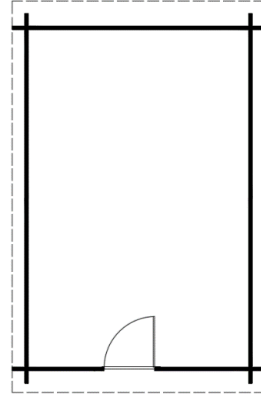
Görsel 5.117. Şematik kroki üzerinden samanlık planı

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.118. Karacaören Köyü
İlyas Keskin Samanlığı 1. kat plan
krokisi

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

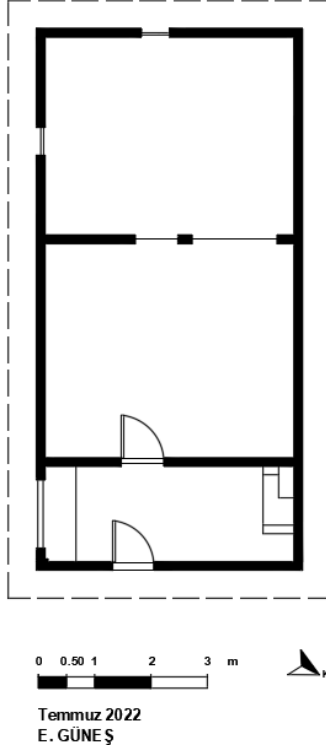
Görsel 5.119. Karacaören Köyü
Duran Tekin Samanlığı zemin
kat plan krokisi

5.5.8. Ahır

Geleneksel kırsal mimarinin belirgin unsurlarından biri olan ve hayvanların barınakları olan ahırlar, geçimini hayvancılıkla sağlayan köy insanı için önemli bir öğedir. Çalışma sahası içerisinde iki şekilde karşılaştığımız ahırlar; evlerin zemin katında veya evden bağımsız olarak

ayrı bir yapı şeklinde görülmektedir. Bu bölümde, evden bağımsız olarak ayrı bir yapı şeklinde olan ahırdan bahsedilmektedir.

Genellikle evlerin zemin katında yer alan ahıra, evden bağımsız olarak Alan Köyü'nde bir örneğine rastlanılmıştır. Alan Köyü Muhittin Şensoy'a ait olan ahır, dikdörtgen planlıdır. Zemin kat; giriş bölümünde dikdörtgen bir alan ve sonrasında araları bir kısım beton duvarla örtülü iki odadan, 1. kat ise tek odadan oluşmaktadır (Görsel 5.120).

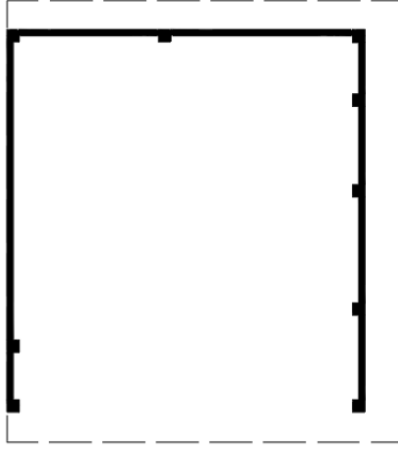
Görsel 5.120. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır zemin kat planı

5.5.9. Garajlar

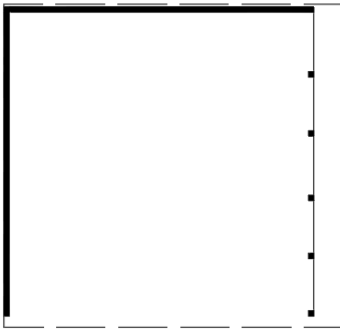
Tarımla uğraşan köy insanların, patpat gibi araçlarını olumsuz hava şartlarından korumak amacıyla inşa edilmiş ahşap bir yapıdır. Garajlar, yanında yer alan yapıya bitişik olarak inşa edilmiştir (Görsel 5.121).

Alan ve Karacaören köyünde birer ahşap garaj örneğine rastlanılmıştır. Alan Köyü Muhittin Şensoy ile Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı dikdörtgen planlı, üç cephesi kapalı ve önü açık

yalın yapılardır. Yapıların iç mekân döşemesi, topraktır (Görsel 5.122, Görsel 5.123).

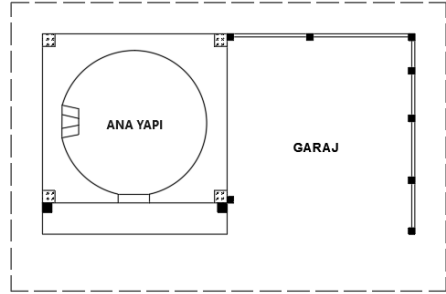
Görsel 5.121. Şematik kroki üzerinden garaj planı

Temmuz 2022

E. GÜNEŞ

Görsel 5.122. Alan Köyü
Muhittin Şensoy Garajı plan
krokisi

0 0.50 1 2 m

Temmuz 2022

E. GÜNEŞ

Görsel 5.123. Karacaören Köyü
İbrahim ve Necmi Tekin Garajı planı

BETON

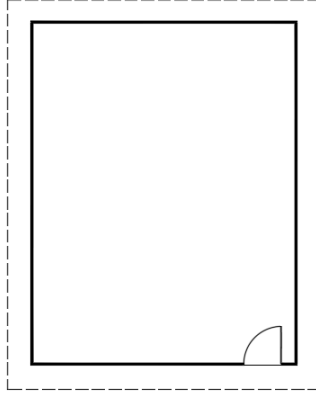
5.5.10. Kuruluklar

Kırsalda karşılaşılan unsurlardan birisi olan kuruluk, avluda yer alan üstü çatıyla örtülü, yanlarının da kapalı veya açık olduğu çeşitli amaçlar için depolama amaçlı kullanılan mekânlardır (Görsel 5.124).

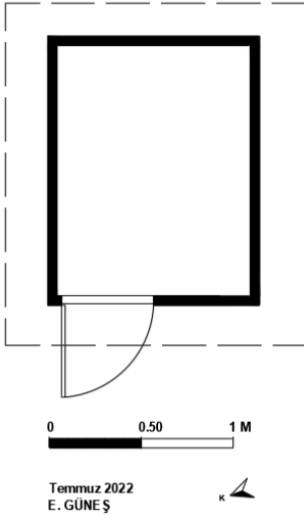
Alan ve Karaman köylerinde görülen kuruluk örnekleri, dikdörtgen planlıdır. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu, küçük ölçekli tek katlı, tek

odali ve dikdörtgen planlıdır. Karaman Köyü'nde yer alan Cemal Keleş Kuruluşu ise büyük ölçekli ve iki katlı bir yapıdır. Yapıların iç mekân döşemeleri, düz tahta kaplıdır (Görsel 5.125, Görsel 5.126).

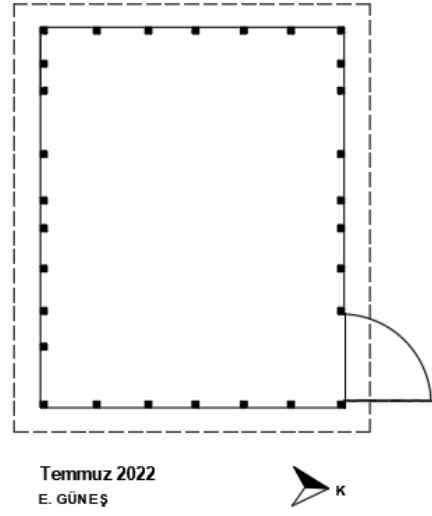
Samsun Tekkeköy Güzelyurt Köyü'nde örneğine rastlanan kuruluk, plan bakımından Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşuna benzer özellikle fakat tek katlıdır (Görsel 5.127). Sarıyurt Köyü'nde görülen örnek ise tek katlı ve 3 yönden kapalı olmasıyla Alan ve Karaman Köyü örneklerinden farklıdır (Görsel 5.128).

Görsel 5.124. Şematik kroki üzerinden kuruluk planı

Görsel 5.125. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu planı

Görsel 5.126. Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu zemin kat plan krokisi

Görsel 5.127. Samsun Tekkeköy Güzelyurt Köyü'nde Kuruluk örneği (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.128. Samsun Tekkeköy Sarıyurt Köyü Durmuş Duroğlu Kuruluşu (M. Sami Bayraktar Arşivi)

5.5.11. Kuyular

Avlu içerisinde yer alan su kuyuları, yeraltında bulunan su tabakasına ulaşmaya kadar toprağın kazılmasıyla meydana getirilen yuvarlak ve derin çukurlardır.¹⁶⁴ Eskiden neredeyse her evin avlusunda görülen su kuyularının sayıları, ne yazık ki günümüzde azalmış durumdadır.

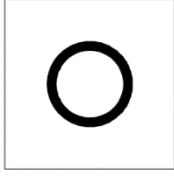
Alan Köyü'nde yer alan Cemal Bal ile Yusuf Zengin Kuyusu olmak üzere iki örneğine rastladığımız yapılar, betonarme bilezik bölümünden oluşan dairesel planlı yalın yapılarıdır (Görsel 5.130, Görsel 5.131).

Alan Köyü kuyularının benzer örneklerine Samsun'un Çarşamba ilçesinde yer alan Beylerce ve Halis Paşa köylerinde rastlanılmıştır. Bunlar; 1960'lar ile 1970'ler arasında inşa edilen ve betonarme olan Nurettin Dinçer Kuyusu ve İbrahim İnan Kuyusu'dur (Görsel 5.132, Görsel 5.133).

Görsel 5.129. Şematik kroki üzerinden kuyu planı

¹⁶⁴ Mahmut Davulcu, "Bartın Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Aile Yapısı ve Yaşam Kültürünün Halk Mimarisine Etkisi", *Türkiye'de Halk Mimarisi ve Geleneksel Yapı Ustalığı*, Gece Kitaplığı, Ankara 2021, s. 192.

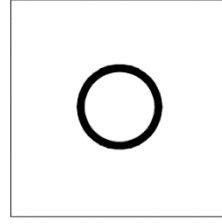

0 0.50 1 M

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.130. Alan Köyü Cemal
Bal Kuyusu planı

0 0.50 1 M

Temmuz 2022
E. GÜNEŞ

Görsel 5.131. Alan Köyü Yusuf
Zengin Kuyusu planı

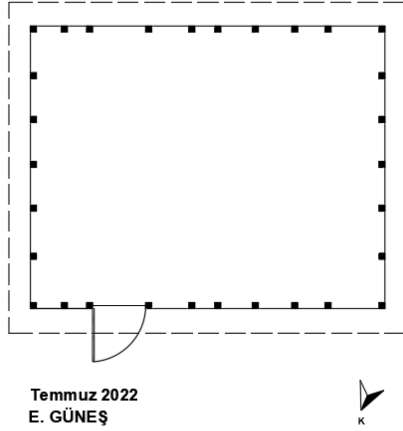
Görsel 5.132. Samsun Çarşamba
Beylerce Köyü Nurettin Dinçer
Kuyusu

Görsel 5.133. Samsun Çarşamba
Halis Paşa Köyü İbrahim İnan
Kuyusu

5.5.12. Fındık Harmanı

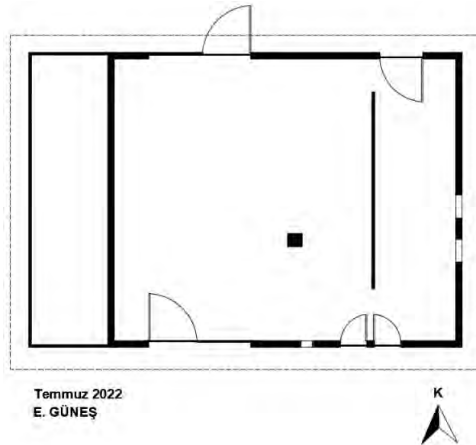
Engabeli ve dağlık bir konumda olan Salıpazarı'nda fındık bahçeleri büyük alan kaplamaktadır. Bölgede fındıklar genellikle yere serilerek kurutulduğundan çalışma sahası içerisinde sadece Karacaören Köyü'nde iki yapı örneğine rastlanılmıştır. Bu yapılardan birisi günümüzde yıkılmış durumdadır. Diğer fındık harmanı ise Muhammer Çakır'a ait dikdörtgen planlı ve tek odalı olan yapıdır. Yapının iç mekânı tahta ile döşelidir (Görsel 5.134).

Görsel 5.134. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı plan krokisi

5.5.13. Atölye

Geleneksel mimarinin devam ettiği Alan Köyü'nde bir örneğine rastladığımız Hikmet Sağlam Atölyesi, dikdörtgen planlı bir yapıdır. Tek bir alandan oluşan yapı, ahşap duvar ile ikiye bölünmüştür. Bir tarafta bıçkı atölyesi ve un değirmeni, diğer tarafta ise demirci körüğü, demir delme makinesi gibi aletlerin yer aldığı atölyede, Hikmet Sağlam tarafından geleneksel yöntemler devam etmektedir. Atölyenin iç mekân döşemesi, topraktır (Görsel 5.135).

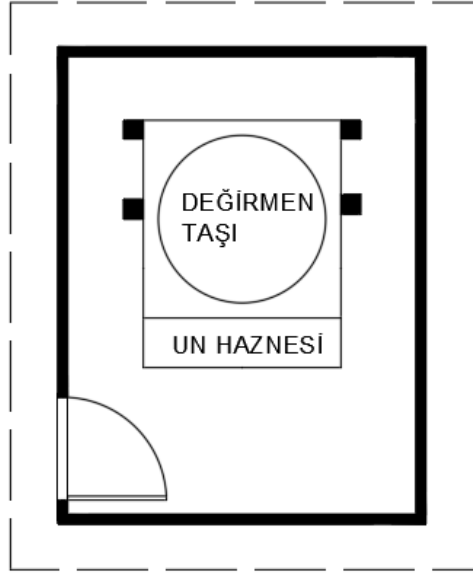
Görsel 5.135. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi plan krokisi

5.5.14. Su Değirmenleri

Tahıl tanelerini iki taş arasında ezerek un haline getiren değirmenlerin, ilkel örnekleri Neolitik Dönem'e kadar uzanmaktadır. Anadolu tarihinde belgeye dayalı olarak varlığı bilinen en eski su değirmenlerinin, Tokat-Niksar yakınlarındaki Kabeiria'da Mithridates Krallığı döneminde, yaklaşık olarak MÖ. 2. yüzyılda, İris'in (Yeşilirmak) kolu Lykos (Kelkit) ırmağı üzerinde inşa edildiği Amasyalı Strabon'un Geographika adlı eserinde yazmaktadır.¹⁶⁵

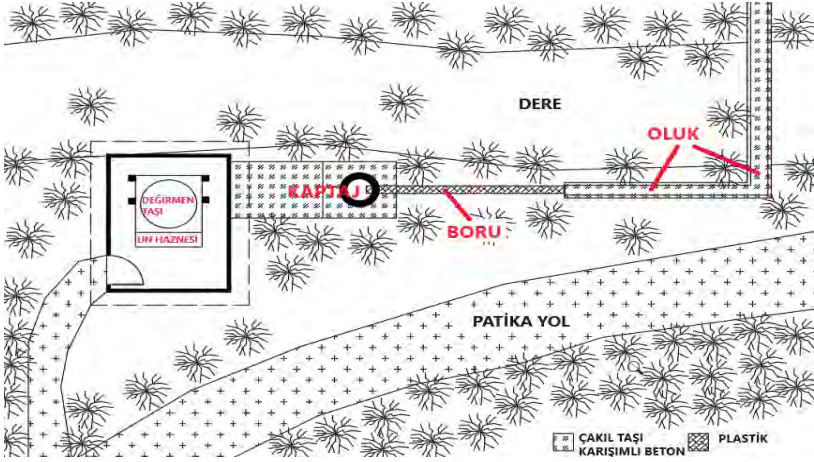
Su değirmenleri, yatay ve düşey milli su çarkı olmak üzere iki türdür. Bu yapılar, değirmen taşının yer aldığı oda ve bu odanın alt kısmındaki çarkın yer aldığı Çarkhane/domuzluk bölümünden oluşurlar.

Karacaören Köyü'nde örneklerine rastladığımız düşey milli yatay çarklı ve bir ocaklı olan su değirmenleri, tek odadan oluşan küçük ölçekli ve dikdörtgen planlı yapılardır. Beton döşeli olan odalardan, Değirmen 1'de beton üzerine toprak döşenmiş, Değirmen 2'de ise betona çakıl taşı karıştırılmıştır (Görsel 5.138, Görsel 5.139).

Görsel 5.136. Şematik kroki üzerinden su değirmeni planı

¹⁶⁵ Atilla Bir, vd., *Anadolu'nun Değirmenleri*, YEM Yayın, İstanbul 2012, s. 11, 31.

Görsel 5.137. Şematik su değirmeni vaziyet plan krokisi

Görsel 5.138. Karacaören Köyü Su Değirmeni 1 plan krokisi

Görsel 5.139. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 plan krokisi

5.6. Yapısal Elemanlar

5.6.1. Temeller

Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan geleneksel yapıların temelleri taş malzemedendir. Karadeniz’de nemin yoğun olması sebebiyle ahşap yapılar inşa edilirken, topraktan ve nemden korunmak amacıyla “tekil (münferit)” ve “sürekli (mütemadi)” temeller tercih

edilmiştir.¹⁶⁶ Çalışma sahası içerisinde yer alan yapılarda bu iki temel tipi de görülmektedir.

Miyaz adı da verilen temel taşları, moloz taşlar halinde yerden 20-100 cm arası değişen ölçülerde yüksekte tutulmaktadır. Temel taşlarının yerleştirilmesinin bitirilmesiyle miyaz kütüğünün, temel taşlarının üzerine yerleştirilmesiyle zemin katının inşasına geçilmektedir. Salıpazarı'nda görülen bu temel yapımı, yörenin karakteristik özelliklerinden birisi olmuştur.

Tekil (Münferit) Temel: Ahşap dikmelerin toprak zeminden korunması amacıyla kullanılan temel tipi Alan, Karacaören ve Karaman Köyü'ndeki ahşap karkas ve ahşap yığma yapılarında görülmektedir. Tekil temel tipinde, yekpare moloz taşlar ahşap dikmelerin oturduğu bölümlere yerleştirilmektedir. Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan geleneksel yapılardan; Alan Köyü'nde Alan Köyü Camii, Dursun Susoy, Yusuf Zengin, İsmet Şensoy (balkon temelinde görülmekte), Sabahattin Somuncu (balkon), Yusuf Arslan (ıslak mekân çıkması temelinde), Kemal Gür ve Celalettin Somuncu evlerinde, Resul Zengin, İsa Zengin, Mehmet Şensoy, Cemal Bal, Celalettin Somuncu, Hikmet Sağlam, İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Sabahattin Somuncu, Mahmut Bal, Yusuf Arslan, Veysel Bircan serenleri ile Yusuf Zengin Kuruluşu'nda tekil temel görülmektedir (Görsel 4.11, Görsel 4.113, Görsel 4.161, Görsel 4.174, Görsel 4.181, Görsel 4.193, Görsel 4.206, Görsel 4.221, Görsel 4.389, Görsel 4.395, Görsel 4.407, Görsel 4.424, Görsel 4.431, Görsel 4.438, Görsel 4.450, Görsel 4.460, Görsel 4.480, Görsel 4.490, Görsel 4.500, Görsel 4.523). Karacaören Köyü'nde İlyas Keskin (bazı bölümlerde), Selahattin Cebeci, Mustafa Tokatlıoğlu evlerinde, Hasan Şahin, Necmi Tekin serenlerinde, İlyas Keskin, Duran Tekin samanlığında, İbrahim ve Necmi Tekin Garajı ve Muhammer Çakır Fındık Harmanı ile Karaman Köyü'nde Ahşap Camii, Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi, Cemal Keleş, Yusuf Keleş evlerinde tekil temel görülmektedir (Görsel 4.271, Görsel 4.329, Görsel 4.343, Görsel 4.531, Görsel 4.548, Görsel 4.682, Görsel 4.683, Görsel 4.691, Görsel 4.714, Görsel 4.741, Görsel 4.74, Görsel 4.90, Görsel 4.371, Görsel 4.382).

Salıpazarı yöresinde yaygın olarak görülen tekil temeller, çevre ilçelerde de görülmektedir. Alan Köyü'ne komşu olan Düzköy'de yer alan

¹⁶⁶ Merve Türk ve Uzay Yergün, *Orta Karadeniz Bölgesinde Kırsal Bir Yerleşim Sinop – Boyabat Akyörük Köyü Alıç Yaylası*, Gece Kitaplığı, Ankara 2021, s. 36.

ahşap bir evin temeli, Tekkeköy ilçesinin Güzelyurt Köyü'ndeki ahşap cami ve Çayırçökek Köyü'nde yer alan ahşap yığma evin tekil temel taşları Salıpaazarı'nda görülen temeller ile benzer örneklerdir (Görsel 5.140, Görsel 5.141, Görsel 5.142).

Görsel 5.140. Salıpaazarı Düzköy'de yer alan bir evin tekil (münferit) temel taşları

Görsel 5.141. Tekkeköy Güzelyurt Camii tekil (münferit) temel taşı (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.142. Tekkeköy Çayırçökek Köyü'nden bir evin tekil (münferit) temel taşı (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Sürekli (Mütemadi) Temel: Ahşap yığma sistemde kullanılan temel tipi, takriben 40-100 cm arası değişen yükseklikteki yığma moloz taş duvardan oluşmaktadır. Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan geleneksel yapılardan; Alan Köyü'nde Muhittin Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Mehmet Şensoy, Resul Zengin, Veysel Bircan evlerinde, Muhittin Şensoy Sereni, İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Sabahattin Somuncu, Muhittin Şensoy, Resul Zengin, Hikmet Sağlam fırınlarında, Karacaören Köyü'nde Soyuk Mahallesi Camii, Hüseyin Tokatlıoğlu, İlyas Keskin, Duran Tekin, Muhammer Çakır, İbrahim Tekin, Ali Tokatlıoğlu evlerinde, Muhammer Çakır, İbrahim ve Necmi Tekin fırınlarında ve Karaman Köyü'nde ise

Rabie Yıldız Evi'nde tekil temel görülmektedir. Temel taşlarının birçoğu günümüzde toprak altında kalmıştır (Görsel 4.134, Görsel 4.173, Görsel 4.183, Görsel 4.193, Görsel 4.216, Görsel 4.239, Görsel 4.252, Görsel 4.512, Görsel 4.575, Görsel 4.590, Görsel 4.601, Görsel 4.609, Görsel 4.618, Görsel 4.627, Görsel 4.646, Görsel 4.650, Görsel 4.49, Görsel 4.264, Görsel 4.272, Görsel 4.279, Görsel 4.295, Görsel 4.307, Görsel 4.317, Görsel 4.656, Görsel 4.668, Görsel 4.354).

Salıpazarı yöresinde yaygın olarak görülen tekil temellere göre daha az görülen sürekli temeller, çevre ilçelerde de görülmektedir. Kavak ilçesinin Karacalar Köyü'ndeki samanlığın temel taşları Salıpazarı'nda görülen temeller ile benzer örneklerdir (Görsel 5.143).

Görsel 5.143. Samsun Kavak Karacalar Köyü'nde yer alan samanlığın sürekli (mütemadi) temel taşları (Selin Soylu Arşivi)

Tablo 5.25. Çalışma Sahası İçinde Görülen Temel Tipleri			
Sıra	Temel Tipleri	Görüldüğü Yapı Türleri (tür içinde görüldüğü sayı / türün toplam sayısı)	Görüldüğü Köyler
1	Tekil (Münferit) Temel	Ev (12/23), Seren (14/19), Cami (2/3), Samanlık (2/2), Garaj (1/2), Kuruluk (1/2), Mescit (1/1), Okul (1/1), Fındık Harmanı (1/1)	Alan Karacaören Karaman
2	Sürekli (Mütemadi) Temel	Ev (14/23), Seren (1/19) Cami (1/3), Fırın (10/10)	Alan Karacaören Karaman

5.6.2. Duvarlar

Duvarlar, yapılarda genellikle taşıyıcı işlevi de bulunan ahşap, taş, kerpiç, tuğla ve beton gibi malzemelerin kullanılarak inşa edildiği yapı elemanıdır. Çalışma sahası içerisinde başta ahşap olmak üzere, ahşap, moloz veya kaba yonu taş, tuğla ve betonarme duvarlar görülmektedir. Duvar kalınlıkları takriben; ahşapta 5-20 cm, taşta 30-50 cm, tuğlada 10-15 cm, betonarmeye ise 15-20 cm arasında değişmektedir. Yapılardaki dış ile iç duvarların malzemesi ve kalınlıkları aynıdır. Duvarlar, temel taşlarının üzerinde yer alır.

Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki kırsal yapıların duvarları, “ahşap yığma (çandı) duvar”, “ahşap karkas (çatki) duvar”, “kâgir yığma duvar”, “betonarme duvar” ve “karma duvar” olmak üzere beş farklı türde görülmektedir.

Ahşap Yığma (Çandı) Duvar: Üst üste konulan tomruk veya kerestelerden oluşan ahşap yığma duvar, köşelerden “kara boğaz”, “kurt boğazı” veya “iki kanallı çalma boğaz” geçmelerle inşa edilmektedir. Baltayla kabuklarından arındırılan dairesel veya yarım daire kesitli tomruklar, kabaca yontularak kullanılmaktadır. Tomruklar, genelde evlerin ahır olarak kullanılan zemin katlarında görülmektedir. Köşelerden kara boğaz geçmeli tomrukların, en eski örnekleri İkiztepe’de görülmektedir. İkiztepe’de, kuruluşundan İlk Tunç Çağı sonuna kadar bu uygulama devam etmiştir.¹⁶⁷ Düzgün kalas/tahta haline getirilen keresteler, köşelerden kurt boğazı geçmeli, takriben 5-6 cm kalınlığında, 20-30 cm genişliğindeki ahşap perdelerden oluşmaktadır. Ahşap perdeler, cephelerden 20-30 cm dışa taşırılmaktadır. Kerestelerle ahşap yığma yapının da ilk örneği, İkiztepe’de görülmektedir. Ahşabı düzgün işleyebilecek bir teknoloji gerektiren bu uygulama, İkiztepe’de Geçiş Çağı’nda (Er Hitit Dönemi) uygulanmaya başlanmıştır.¹⁶⁸ Ahşap yığma duvarlar Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde cami, okul, ev, seren ve samanlık yapılarında görülmektedir. Ahşap perde boylarının cephe boyunca uzatılacak kadar uzun olmadığı durumlarda genellikle iki kanallı çalma boğaz geçme ile ahşap dikmelere geçirilerek duvar yapımı devam etmektedir.

¹⁶⁷ Tuna, *Orta Karadeniz Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*, s. 143.

¹⁶⁸ Tuna, *Orta Karadeniz Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*, s. 143.

Köşelerden kara boğaz geçmeli ahşap yığma duvarlar; Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi'nin zemin katın iç duvarları ve Duran Tekin Evi'nin zemin katın arka duvarında, İlyas Keskin Samanlığı'nın zemin katında ve Duran Tekin Samanlığı'nın 1. katın sadece arka cepesinde görölmektedir.

Daha yaygın görölen köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma duvarlar Alan Köyü'nde; Alan Köyü Camii, Mahmut Bal, Muhittin Şensoy, Yusuf Zengin, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Kemal Gür, Mehmet Şensoy, Celalettin Somuncu evleri, İsa Zengin, Mehmet Şensoy, İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Mahmut Bal, Yusuf Arslan, Muhittin Şensoy ve Veysel Bircan serenlerinde görölmektedir. Karacaören Köyü'nde; Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii, Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu, Hüseyin Tokatlıoğlu, İlyas Keskin, Muhammer Çakır, İbrahim Tekin, Selahattin Cebeci ve Mustafa Tokatlıoğlu evleri, Hasan Şahin, İlyas Keskin, Necmi Tekin Muhammer Çakır serenleri ve Karacaören Köyü Duran Tekin Samanlığı'nın üç cepesinde görölmektedir. Karaman Köyü'nde görölen yapılar ise; Karaman Ahşap Camii, Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi, Rabie Yıldız, Cemal Keleş, Yusuf Keleş evleri ile Yusuf Keleş Sereni'dir. Alan Köyü Veysel Bircan, Resul Zengin, Karacaören Köyü Duran Tekin ve Ali Tokatlıoğlu Evi'nin sadece 1. katında ahşap yığma duvar görölmektedir.

Daha nadir görölen köşelerden iki kanallı çalma boğaz geçmeli ahşap yığma duvar; Alan Köyü Dursun Susoy Evi ve Cemal Bal Sereni'nde görölmektedir.

Alan, Karacaören ve Karaman Köyü'nde örneğine çok sık rastladığımız köşelerden kurt boğazı veya kara boğaz geçmeli, tahta veya tomruk şeklinde olan ahşap yığma duvarlar, Salıpazarı'nın diğer çevre köylerinde de görölmektedir. Salıpazarı Cevizli Köyü'nde görölen ev örneğinde, zemin katta yer alan ahırın duvarları kara boğaz geçmeli tomruk şeklinde, yaşam alanlarının duvarları ise kurt boğazı geçmeli ahşap duvardan oluşmaktadır (Görsel 5.144). Salıpazarı Çiçekli Köyü'ndeki köşelerden kurt boğazı geçmeli ahşap yığma duvarlı seren örneği, Düzköy'de görölen köşelerden iki kanallı çalma boğaz geçmeli ahşap yığma duvardan oluşan ev, Alan, Karacaören ve Karaman Köyü'nde yer alan yapıların duvarlarıyla benzer özelliktedir (Görsel 5.145).

Samsun'un Kavak ilçesine bağlı Karacalar Köyü'nde görülen tek katlı samanlık, Karacaören Köyü'ndeki İlyas Keskin ve Duran Tekin Samanlığı'ndan farklı olarak tamamen kara boğaz geçmeli tomruk şeklinde olan ahşap yığma duvarlara sahiptir (Görsel 5.146).

Görsel 5.144. Salıpazarı Cevizli Köyü'nden ahşap yığma duvarlı ev örneği

Görsel 5.145. Salıpazarı Çiçekli Köyü'nden ahşap yığma duvarlı seren örneği

Görsel 5.146. Samsun Kavak Karacalar Köyü kara boğaz geçmeli ahşap yığma samanlık örneği (Selin Soylu Arşivi)

Ahşap Karkas (Çatki) Duvar: Anadolu'da ormanın bol olduğu yerlerde yapıların duvarlarında çoğunlukla ahşap kullanılmıştır. Alan ve Karacaören köyünde görülen bu duvarların köşe ve ara dikmelerinde, kalınlığı 15-20 cm arası değişen ölçülerde ahşap perdeler kullanılmıştır. Temel üzerinde yer alan 20-25 cm kalınlığındaki ahşap taban kirişi ve dikmelerin üzerinde yer alan, 1. katın da döşemesini taşıyan 20-25 cm kalınlığındaki ahşap kirişler, köşelerden kurt boğazı geçmelidir.

Ahşap karkas (çatki) duvar; “tuğla dolgulu ahşap karkas duvar”,

“ahşap kaplamalı ahşap karkas duvar”, “dolgunsuz ahşap karkas duvar” ve “taş dolgulu ahşap karkas duvar” olmak üzere dört farklı şekilde görülmektedir.

Tuğla dolgulu ahşap karkas duvar, Alan ve Karacaören Köyü evlerinde görülmektedir. Bu duvar; Alan Köyü Resul Zengin ve Karacaören Köyü Ali Tokathlıoğlu Evi'nin zemin katın duvarlarında görülmektedir. Alan Köyü İsmet Şensoy Evi'nin zemin katın arka cephesinde yer alan ıslak mekân bölümünde, Yusuf Arslan Evi'nin zemin katın arka cepheye yakın yarı kesimi ve Mehmet Şensoy Evi'nin zemin ve 1. katın arka duvarında, tuğla dolgulu ahşap karkas duvar görülmektedir. Ahşap karkas sistemle inşa edilen yapıların, duvar dolgularında kullanılan harman tuğlalar, yatay istif düzenindedir.

Salıpazarı Fındıklı Köyü'nde yer alan 1962 tarihli Kemal Güven Evi'nin bazı duvarlarında, Karacaören Köyü Ali Tokathlıoğlu Evi'nin ise zemin katında tuğla dolgulu ahşap karkas duvar görülmektedir (Görsel 5.147).¹⁶⁹

Çalışma sahası içerisinde seren, fırın, garaj, su değirmeni, samanlık ve kuruluk yapılarında görülen ahşap kaplamalı olan ahşap karkas duvarlarda, ahşap kaplama yatay ve düşey olarak iki şekilde görülmektedir.

Yatay tahta kaplamalı olan ahşap karkas duvarlar; Alan Köyü Celalettin Somuncu, Hikmet Sağlam, Sabahattin Somuncu ve Karaman Köyü Cemal Keleş serenlerinde görülmektedir.

Düşey tahta kaplamalı olan ahşap karkas duvarlar, Alan Köyü'nde; Mehmet Bircan ile Muhittin Şensoy Fırını'nın kuruluk odasında, Cemal Bal Fırını'nın sundurma bölümünde, Muhittin Şensoy Ahırının 1. katında ve Yusuf Zengin Kuruluşu'nda görülmektedir. Karacaören Köyü'nde İlyas Keskin Samanlığı'nın 1. katı, İbrahim ve Necmi Tekin Garajı, Su değirmeni 1 ve 2'de düşey tahta kaplamalı duvar şeklinde görülmektedir.

Alan Köyü Resul Zengin Sereni ile Muhittin Şensoy Garajı'nda ise yatay ve düşey tahta kaplama birlikte görülmektedir.

Salıpazarı Cevizli Köyü yakınlarında yer alan tahta kaplamalı olan evin duvarları, Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki yapıların

¹⁶⁹ Salih Akkuzu, *Samsun Salıpazarı Fındıklı Köyünde Geleneksel Kırsal Yapılar*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisans Bitirme Tezi, Samsun 2020, s. 34.

duvarlarıyla benzerdir (Görsel 5.148).

Dolgusuz ahşap karkas duvar tipinde, ahşap dikmelerin araları boş bırakılmıştır. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı ve Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu'nda dolgusuz ahşap karkas duvar görülmektedir.

Çalışma sahası içerisinde sadece Alan Köyü fırınlarında görülen taş dolgulu ahşap karkas duvar tipi, moloz veya kaba yonu taş dolgulu olarak iki şekildedir. Bu duvar tipi; İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Resul Zengin ve Hikmet Sağlam fırınlarında moloz, Sabahattin Somuncu ile Muhittin Şensoy fırınlarında ise kaba yonu taş dolgulu ahşap karkas duvar şeklindedir.

Görsel 5.147. Salıpazarı Fındıklı Köyü Kemal Güven Evi tuğla dolgulu ahşap karkas duvar detay (Salih Akkuzu Arşivi)

Görsel 5.148. Salıpazarı Cevizli Köyü yakınlarından tahta kaplamalı ahşap karkas duvarlı ev örneği

Kâgir Yığma Duvar: Bu duvar tipi “taş yığma duvar” ve “tuğla yığma duvar” olarak iki şekilde görülür.

Alan ve Karacaören Köyü fırınlarının ana yapılarında görülen taş yığma duvarlar, arası harçlı moloz veya kaba yonu taşların üst üste yerleştirilmesiyle inşa edilmektedir.

Alan Köyü İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Resul Zengin, Hikmet Sağlam, Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin ve Muhammer Çakır fırınlarında moloz taş, Muhittin Şensoy ile Sabahattin Somuncu fırınlarında ise kaba yonu taş malzemeli kâgir yığma duvar görülmektedir.

Tuğla yığmalı duvar örneğine ise sadece Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin zemin katında rastlanılmıştır.

Betonarme Duvar: Çalışma sahası içerisinde betonarme duvar sadece Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırının zemin katında görülmektedir.

Karma Duvar: Yukarıda anlatılan tüm duvarların birkaçının bir arada görüldüğü karma duvar; “taş yığma ile taş dolgulu ahşap karkas karma duvar”, “tuğla dolgulu ahşap karkas ile ahşap yığma karma duvar”, “tahta kaplamalı ahşap karkas ile ahşap yığma karma duvar”, “ahşap yığma ile tuğla yığma karma duvar” ve “betonarme ile tahta kaplamalı ahşap karkas karma duvar” olarak beş farklı şekilde görülmektedir.

Sadece Alan Köyü'nde görülen taş yığma ile taş dolgulu ahşap karkas duvarın bir arada görüldüğü yapılar; İsmet Şensoy, Mehmet Bircan, Yusuf Arslan, Cemal Bal, Sabahattin Somuncu, Muhittin Şensoy, Resul Zengin ve Hikmet Sağlam fırınlarıdır. Bu fırınlarda moloz veya kaba yonu taş yığma ve moloz veya kaba yonu taş dolgulu ahşap karkas duvar görülmektedir.

Alan ve Karacaören köyü evlerinde görülen tuğla dolgulu ahşap karkas ile ahşap yığma duvar; Alan Köyü Resul Zengin ve Karacaören Köyü Ali Tokatlıoğlu Evi'nin zemin katlarında tuğla dolgulu ahşap karkas, 1. katında ise ahşap yığma duvar şeklinde görülmektedir. Üç cephesinde ahşap yığma duvarın görüldüğü Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi'nin, sadece batı cephesinde (arka cephesi) fabrika çıkışlı delikli tuğla dolgulu ahşap karkas duvar görülmektedir. Ahşap yığma olan Alan Köyü İsmet Şensoy Evi'nin doğu cephesinde yer alan tuvalet ve banyoların bulunduğu bölümün duvarlarında harman ve fabrika çıkışlı delikli tuğla dolgulu ahşap karkas görülmektedir.

Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı'nda tahta kaplamalı ahşap karkas ile ahşap yığma duvar bir arada görülmektedir. Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin zemin katında tuğla yığma, 1. katında ise ahşap yığma duvar görülmektedir. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırın ise zemin katı betonarme, 1. katı tahta kaplamalı ahşap karkas olan karma duvarın görüldüğü bir örnektir.

Tablo 5.26. Çalışma Sahası İçinde Görülen Duvar Tipleri

Sıra	Görülen Duvar Türleri	Görüldüğü Yapı Türleri (tür içinde görüldüğü sayı / türün toplam sayısı)	Görüldüğü Köyler	
1	Ahşap Yığma (Çantı) Duvar	Ev (23/23), Seren (14/19), Cami (3/3), Samanlık (2/2), Mescit (1/1), Okul (1/1)	Alan Karacaören Karaman	
2	Ahşap Karkas (Çatki) Duvar	Tuğla Dolgulu Ahşap Karkas Duvar	Ev (5/23)	Alan Karacaören
		Ahşap Kaplamalı Ahşap Karkas Duvar	Seren (5/19), Fırın (3/10), Ahır (1/1), Samanlık (1/2), Garaj (2/2), Su Değirmeni (2/2), Kuruluk (1/2)	Alan Karacaören Karaman
		Dolgunsuz ve Kaplamasız Ahşap Karkas Duvar	Fındık Harmanı (1/1), Kuruluk (1/2)	Karacaören Karaman
		Taş Dolgulu Ahşap Karkas Duvar	Fırın (8/10)	Alan
3	Kâgir Yığma Duvar	Taş Yığma Duvar	Fırın (10/10)	Alan Karacaören
		Tuğla Yığma Duvar	Ev (1/23)	Alan
4	Betonarme Duvar	Ahır (1/1)	Alan Karacaören Karaman	
5	Karma Duvar	Taş Yığma ile Taş Dolgulu Ahşap Karkas Karma Duvar	Fırın (8/10)	Alan
		Tuğla Dolgulu Ahşap Karkas ile Ahşap Yığma Karma Duvar	Ev (4/23)	Alan Karacaören
		Tahta Kaplamalı Ahşap Karkas ile Ahşap Yığma Karma Duvar	Samanlık (1/2)	Karacaören

	Ahşap Yığma ile Tuğla Yığma Karma Duvar	Ev (1/23)	Alan
	Betonarme ile Tahta Kaplamalı Ahşap Karkas Karma Duvar	Ahır (1/1)	Alan

5.6.3. Örtüler

Kırsalda yer alan yapılar, genelde çatı şekilleri bakımından son derece yalındır. Çatı şekilleri “kırma”, “topuz”, “beşik” ve “sundurma” olarak dört şekilde görülmektedir.

Yapılar, alaturka (oluklu) veya Marsilya kiremitle kaplı oturtma esaslı kırma, topuz, beşik ve sundurma ahşap çatıyla örtülmüştür. Saçaklar, duvarlardan 40-100 cm kadar taşıntı yapmaktadır. Saçak altları düz tahta kaplamalı veya kaplamasız olup yalın tutulmuştur. Bazı örneklerde saçak uçlarında damlalık görülmektedir. Günümüzde bazı yapıların kiremitleri, galvaniz sac ile değiştirilmiştir.

Alaturka kiremitle kaplı kırma çatı ile örtülü Alan Köyü Camii ve topuz çatılı Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii içten düz tavanlı ve ortasında dışarıdan belli olmayan küçük kubbeli yapılardır. Topuz çatılıyla örtülü Karaman Ahşap Camii ise içten düz tavan ile örtülmüştür.

Alan Köyü ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii’lerinde görülen kubbe Salıpaazarı’nın diğer köylerinde de görülmektedir. Salıpaazarı Cevizli Köyü Camii, Biçme Köyü Aşağı Mahalle Tahta Camii (1930 ile 1940’lı yıllar arası), Esatçıftlığı Köyü Çatak Mahallesi Camii (1935-40), Güzelvatan Köyü Merkez Camii (1940-41), Kırgıl Köyü Camii (1969), Kızılot Köyü Merkez Camii (1947), Karınca Mahallesi Camii (1958), Konakören Köyü Bakacak Mahallesi Camii (1932), Muslubey Köyü Mezarlık Camii, Muslubey Köyü Bayramyurt Mahallesi Camii, Yavaşbey Merkez Camii (1946), Yeni Mahalle Camii (1880), Kayadibi Mahallesi Albayrak Camii (1930-1940 yılları arası) ve Yenidoğan Köyü Camii’nde (1960’lı yıllar) içten düz tavanlı ve ortasında dışarıdan belli olmayan küçük kubbe görülmektedir (Görsel 5.149, Görsel 5.150).¹⁷⁰

Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü Karaman Düz Kırık

¹⁷⁰ Nefes, Samsun Salıpaazarı İlçesi’nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri.

Mevkii Mescidinin saçakları, duvardan takriben 80 cm kadar taşırılmıştır. Saçak altları kaplamasız olan yapının düz tavanı, içten ahşap kaplıdır.

Marsilya kiremitle kaplı topuz çatı ile örtülü Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu'nun saçakları, duvardan takriben 70-80 cm kadar dışa taşkındır. Saçak altları ve yapının içten tavanı, düz ahşap kaplıdır.

Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki evler, Marsilya veya alaturka kiremitle kaplı, ahşap kırma veya topuz çatı ile örtülüdür. Çatı eğimleri çok dik değildir. Alttan düz tahta kaplamalı ve/veya kaplamasız olan evlerin saçakları, duvardan 80-90 cm kadar taşıntı yapmaktadır. Nadir olarak bazı evlerin saçak uçlarında, damlalık görülmektedir. Evlerde, çatıda oluşabilecek bir soruna müdahale edebilmek amacıyla yapılan kedilik görülmektedir. Ahşap malzemeyle oluşturulan kedilik, çatının ortasına doğru hafif eğimli bir şekilde monte edilir. Kedilik, her evde görülmemektedir. Sadece Alan Köyü'nde karşılaşılan kedilik; Muhittin Şensoy, Yusuf Zengin, Resul Zengin ve Veysel Bircan evlerinde görülmektedir (Görsel 5.151, Görsel 5.152). Evlerin tavanlarında bezeme unsuru bulunmamaktadır (Görsel 5.153, Görsel 5.154).

Samsun'un Bafra ilçesinde yer alan Bengü Köyü Ambaryanı Mahallesinde 1950, 1970 ve 1965 tarihli evlerde¹⁷¹, Şahinkaya Köyü'nde İdris Kural Evi (1955),¹⁷² Meşelitürkmenler Köyü'nde Dursun Şen Evi (1950)¹⁷³ ve Sinop ilinin Boyabat ilçesinde Alıç Yaylası'nda¹⁷⁴ yer alan bazı evlerde kedilik görülmektedir.

Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan serenler, Marsilya veya alaturka kiremitle kaplı, ahşap kırma, beşik veya topuz çatı ile örtülüdür. Çatı eğimleri ortalama değerdedir. Tahta kaplamalı veya kaplamasız olan serenlerin saçakları, duvardan 30-60 cm kadar taşıntı yapmaktadır. İç mekânında genellikle tavan görülmeyen serenlerin bazı örneklerinde, düz tahta kaplamalı tavan görülmektedir.

Alan ve Karacaören Köyü Fırınları; içten ve dıştan kubbe ile örtülü

¹⁷¹ Tümer, *Bafra Kırsal Konut Mimarisini*, s. 164, 178, 190.

¹⁷² Tümer, *Bafra Kırsal Konut Mimarisini*, s. 209.

¹⁷³ Tümer, *Bafra Kırsal Konut Mimarisini*, s. 412.

¹⁷⁴ Türk, *Sinop Boyabat Yayla Yerleşimlerindeki Kırsal Mimari, Koruma Sorunları ve Çözüm Önerilerininin Alıç Yaylası Örneğinde İncelenmesi*, ss. 69-71.

pişirme hücreleri, içten harman tuğla veya taş ile örülü, dıştan çamur harcı ile örtülüdür. Orijinalinde çamur harcı ile örtülü olan kubbelerin birçoğu, günümüzde muhdes beton ile değiştirilmiştir. Alan ve Karacaören Köyü fırınları, kuruluklar, sundurma ve ana yapıyı da içine alacak şekilde; oturtma esaslı beşik veya topuz ahşap çatıyla örtülüdür. Duvarlardan 50-60 cm kadar taşıntı yapan saçaklara sahip çatılar, alaturka veya Marsilya kiremitle kaplıdır. Çok geniş olmayan saçaklar, hafif eğimlidir. Saçak altlarında kaplama, damlalık ya da dekoratif öğeler görülmemektedir.

Tekkeköy ilçesinin Sarıyurt Köyü'nde yer alan içten kubbe ile örtülü ve taş ile örülü Durmuş Duroğlu Fırını, Karacaören Köyü fırınlarına benzemektedir (Görsel 5.105, Görsel 5.106, Görsel 5.107). İçten kubbeli ve tuğla ile örülü olan Kavak Sıralı Köyü İbrahim Bat Fırını ise, Alan Köyü fırınlarıyla benzerdir (Görsel 5.109, Görsel 5.110).

Karacaören Köyü Samanlıkları; Marsilya kiremitle kaplı, oturtma esaslı beşik veya topuz ahşap çatıyla örtülüdür. Alttan kaplamasız olan saçaklar, duvardan takriben 50-60 cm kadar taşıntı yapmaktadır. Çok geniş olmayan saçaklar, hafif eğimlidir.

Alan Köyü'nde yer alan kırma çatı ile örtülü Muhittin Şensoy Ahırında, alaturka ve Marsilya kiremit birlikte kullanılmıştır. Yapının çok geniş olmayan kaplamasız saçakları, duvardan takriben 50-60 cm kadar dışa taşkındır.

Alan ve Karacaören Köyü'nde görülen sundurma (tek yöne eğimli) çatı ile örtülü garajlar, galvanize sac ile kaplıdır.

Alan ve Karaman Köyü'nde yer alan kuruluklar, galvanize sac ile kaplı ve oturtma esaslı ahşap beşik çatıyla örtülüdür. Yapının çok geniş olmayan saçakları, duvardan takriben 30-40 cm kadar dışa taşkın ve saçak altları kaplamasızdır. Beşik çatıyla örtülü yapının iç mekânında tavan bulunmaz.

Karacaören Köyü'ndeki Muhammer Çakır Fındık harmanı, galvanize sac ile kaplı ve oturtma esaslı ahşap beşik çatıyla örtülüdür. Yapının çok geniş olmayan saçakları, duvardan takriben 40-50 cm kadar dışa taşkındır. Beşik çatıyla örtülü yapının iç mekânında tavan bulunmaz.

Marsilya kiremitle kaplı beşik çatı ile örtülü olan Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi'nin iç mekânında, tavan bulunmaz. Yapının saçakları, duvardan takriben 40-50 cm kadar dışa taşkındır.

Karacaören Köyü'ndeki Su Değirmeni 1, Marsilya kiremitle kaplı ve beşik çatı ile örtülüdür. Yapının saçakları, duvardan takriben 40-50 cm kadar dışa taşkındır. Saçak altlarında kaplama görülmektedir. Su Değirmeni 2 ise galvanize sac ile kaplı ve sundurma (tek yöne eğimli) çatı ile örtülüdür. Çatının saçakları, ön cephede duvardan 40-50 cm kadar dışa taşkındır.

Görsel 5.149. Salıpaazarı Cevizli Köyü Camii harim kubbesi

Görsel 5.150. Salıpaazarı Esatçiftliği Köyü Çatak Mahallesi Camii
<http://karadeniz.gov.tr> (Erişim: 06.09.2023)

Görsel 5.151. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi kedilik ve baca

Görsel 5.152. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi kedilik

Görsel 5.153. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi'nin zemin katında yer alan odanın tavanı

Görsel 5.154. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi'nin 1. katında yer alan odanın tavanı

Tablo 5.27. Çalışma Sahası İçinde Görülen Çatı Tipleri

Sayı	Çatı Tipleri	Görüldüğü Yapı Türleri (tür içinde görüldüğü sayı / türün toplam sayısı)	Görüldüğü Köyler
1	Kırma Çatı	Ev (4/23), Seren (4/19), Fırın (1/10), Cami (1/3)	Alan Karacaören Karaman
2	Topuz Çatı	Ev (19/23), Seren (13/19), Fırın (4/10), Cami (2/3), Mescit (1/1), Okul (1/1)	Alan Karacaören Karaman
3	Beşik Çatı	Seren (2/19), Fırın (4/10), Samanlık (1/2), Kuruluk (1/2), Fındık Harmanı (1/1), Atölye (1/1), Su Değirmeni (1/2)	Alan Karacaören Karaman
4	Sundurma Çatı	Garaj (2/2), Su Değirmeni (1/2)	Alan Karacaören

5.7. Cephe Özellikleri

Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan, genellikle simetrik düzende olan yapılarda yalın bir cephe düzeni görülmektedir. Tek veya iki katlı cephe görünümüne sahip yapıların cephelerinde kapı, pencere, merdiven, çıkmalar, balkon, saçak, baca, kedilik gibi öğeler görülmektedir. Çoğunlukla düz cephelerin tercih edildiği yapılarda, çıkma (cumba), kat çıkması, balkon, ıslak mekân çıkmaları, kurt boğazı veya kara boğaz geçmeli ahşap yığma yapıların, perde başlarının duvar yüzeyinden takriben 25-30 cm kadar taşırılması, cepheden 40-90 cm arası taşıntı yapan çatı saçağı gibi öğeler yapıların cephelerine hareket katan unsurlardır.

5.7.1. Camiler

İki katlı cephe görünümüne sahip olan yapıların cephelerinde, genellikle simetrik ve yalın bir düzen görülmektedir. Camilerin cephelerinde iki veya tek kanatlı bir ahşap giriş kapısı ve genellikle simetrik düzende olan giyotin veya tek kanatlı pencere düzeni görülmektedir. Alan Köyü Camii, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ve Karaman Ahşap Camii benzer simetrik cephe düzenine sahiptir.

Kapılar: Alan ve Karaman Köyü camilerinin kuzey cephesinde ahşap iki kanatlı ve tablalı bir kapı bulunmaktadır. Karacaören Köyü'nde görülen caminin muhdes son cemaat yerinin, doğu cephesinde ahşap tek

kanatlı yalın kapı yer almaktadır. Kapıların iki yanında, 10-15 cm genişliğinde ahşap direkler yer almaktadır. Alan Köyü Camii'nin giriş kapısı üzerinde basit eli böğründeler ile taşınan saçak yer almaktadır.

Pencereler: Ahşap yığma yapıların yalın cephelerini hareketlendiren pencereler, harimi aydınlatan simetrik düzendeki unsurlardır. Karadeniz'de yaygın olarak görülen dikdörtgen açıklıklı giyotin kanatlar Alan, Karacaören ve Karaman Köyü camilerinde de görülmektedir. Her bir cephede dört, altı veya sekiz pencere yer alır. Pencere açıklıkları, iki yandan ahşap dikmelerle sınırlandırılmıştır. Karaman Köyü Ahşap Camii'nin zemin kat pencerelerinde yatay çubuklu ahşap şebekeler görülmektedir.

Salıpazarı'nın diğer köylerinde de Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan camilere benzer cephe düzeni görülmektedir. Salıpazarı Güzelvatan Köyü Camii'nde (1940-41), sonradan eklenildiği düşünülen son cemaat mahallinin doğu cephesinden girilen tek kanatlı kapı ve diğer cephelerde görülen giyotin pencerelerin yer aldığı cephe düzeni, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ile benzerdir.¹⁷⁵ Muslubey Köyü Bayramyurt Mahallesi Camii¹⁷⁶ ve Karadere Köyü Camii (20. yüzyıl)¹⁷⁷ kuzey cephesinde yer alan birkaç basamakla ulaşılan iki kanatlı tablalı ahşap kapısı, kapının iki yanında yer alan ve diğer cephelerde de simetrik olarak görülen giyotin pencerelerin yer aldığı cephe düzeni, Karaman Ahşap Camii'nin cephe düzeni ile benzemektedir. Kırıl Köyü Camii (1969),¹⁷⁸ Kızılot Köyü Merkez Camii (1947),¹⁷⁹ Konakören Köyü Merkez Camii (1945),¹⁸⁰ Esatçiftliği Köyü Catak Mahallesi Camii (1935-

¹⁷⁵ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 35.

¹⁷⁶ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 73.

¹⁷⁷ Naza Dönmez, *Wooden Mosques of the Samsun Region, Turkey from the Past to the Present*, s. 128.

¹⁷⁸ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 49.

¹⁷⁹ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 53.

¹⁸⁰ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 64.

40),¹⁸¹ Biçme Köyü Aşağı Mahalle Tahta Camii (1930 ile 1940'lı yıllar arası),¹⁸² Gökçeli Camii (1191-1195),¹⁸³ Yeşil Köyü Camii (1953)¹⁸⁴ ve Muslubey Köyü Mezarlık Camii'lerinde¹⁸⁵ görülen iki katlı cephe görünümü ve giyotin pencerelerin yer aldığı cepheler, çalışma sahası içerisinde yer alan camilerle benzerdir.

Samsun'un Ayvacık ilçesinde yer alan Terice Köyü Camii,¹⁸⁶ Terme ilçesindeki Aşağı Söğütlü Camii,¹⁸⁷ Tekkeköy ilçesinde yer alan ve 1942 yılında inşa edilen Güzelyurt Köyü Camii (1940-41),¹⁸⁸ iki katlı cephe görünümü ve giyotin pencerelerin görüldüğü cepheler, Alan, Karacaören ve Karaman Köylerinde yer alan camilerle benzerdir (Görsel 5.155).

Samsun'un doğu komşusu olan Ordu'nun Akkuş ilçesindeki 1950 tarihli Akpınar Mahallesi Merkez Camii¹⁸⁹ iki katlı cephe görünümü ve simetrik pencere düzenleriyle Salıpazarı yöresinde yer alan ahşap camilerle benzer cephe görünümüne sahiptir (Görsel 5.156).

Görsel 5.155. Samsun Tekkeköy Güzelyurt Köyü Camii (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.156. Ordu Akkuş Akpınar Mahallesi Merkez Camii (Bayhan, 2020: 84)

¹⁸¹ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 26.

¹⁸² Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 21.

¹⁸³ Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 23.

¹⁸⁴ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 75.

¹⁸⁵ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 21.

¹⁸⁶ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 89.

¹⁸⁷ Can, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, s. 57.

¹⁸⁸ Bayraktar vd., *Tarih Boyunca Tekkeköy*, s. 155.

¹⁸⁹ Bayhan, *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, s. 84.

5.7.2. Mescit

Karaman Düz Kırık Mevkiindeki tek katlı cephe görünümüne sahip yapının, ön cephesinde sundurma yer alır. Yapıya, doğu cephesinde yer alan tek kanatlı tablalı bir ahşap kapı ile girilmektedir. Yapının; doğu cephesinde birer tek kanatlı, kuzey, güney ve batı cephelerinde ise ikişer tek kanatlı pencereler yer almaktadır. Pencereler iki yandan duvar yüksekliğinde ve 10 cm genişliğinde ahşap direklere yaslanmaktadır. Üç cephesinde simetrik pencere düzeninin görüldüğü yapının ön cephesinde, simetrik bir düzen görülmemektedir (Görsel 4.87, Görsel 4.88).

5.7.3. Okul

Karacaören Köyü'nde sadece bir örneğine rastladığımız Soyuk Mahallesi İlkokulu, tek katlı ve yalın cephe görünümüne sahip bir yapıdır. Ön cephesinde tek kanatlı bir ahşap kapı ile giyotin pencere görülmektedir. Cephelerinde birbirlerinden farklı olan, birer veya ikişer tek kanatlı pencerelerin görüldüğü yapının cephelerinde, simetrik bir düzen görülmemektedir.

Samsun'un Çarşamba ilçesine bağlı Ordu Köyü'nde 1933 yılında inşa edilen ahşap yapı, taş temel üzerinde yükselmesi ve tek katlı cephe görünümüyle Soyuk Mahallesi İlkokulu ile benzer özellikte fakat ön cephesinde yer alan sundurması ile farklı bir giriş cephesine sahiptir (Görsel 5.157).¹⁹⁰

Görsel 5.157. Samsun Çarşamba Ordu Köyü (Yılmaz, 2016: 83)

¹⁹⁰ Cevdet Yılmaz, "Ordu Köyü'nün Nüfus ve Kültürel Özellikleri", *Samsun Çarşamba'da Beylik Merkezi Ordu Köyü*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2016, s. 83.

5.7.4. Evler

Taş temel üzerinde yer alan tek veya iki katlı cephe düzeninde ahşap yığma, ahşap karkas veya kâgir yığma duvarlara sahip olan Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evleri; genellikle yalın ve simetrik düzende, manzaraya açık konumda, avlu içerisinde özel alan ayrımının görüldüğü kırsal yapılardır. Yapıların giriş cepheleri, genellikle yola bakmaktadır. Düz (çıkmasız) veya çıkmalı cephelere sahip evlerin cephelerinde; kapı, pencere, merdiven, balkon, çıkma, baca, saçak ve kedilik¹⁹¹ görülmektedir. Çıkmalı cephelere sahip evlerin, ön cephelerinde sofa çıkması ve/veya balkon, arka cephelerinde ise ıslak mekân çıkmaları yer almaktadır. İki katlı evlerin genellikle zemin katında, ahır yer almaktadır. Sofa çıkması olan evlerde giriş kapıları bu çıkmaların alt hizasında yer almaktadır. Bazı evlerde bu girişlere muhdes balkon yapılmıştır. Zemin kattaki ahır ile 1. katta yer alan yaşam alanlarının girişleri ayrıdır. Dikdörtgen açıklıklı giyotin (düşey sürgülü), tek veya iki kanatlı ahşap pencereler ile küçük ölçekli ahır, tuvalet ve banyo pencereleri, genellikle simetrik düzende evlerin cephelerinde görülmektedir (Görsel 5.158, Görsel 5.159, Görsel 5.160).

Kapılar: Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde görülen ev, balkon ve ahır kapıları, ahşap çakma usullü tek veya çift kanatlı yalın unsurlardır. Evin ana giriş kapıları, genellikle çıkmanın altındaki kapılardan ya da 1. katta (yaşam katı) yer alan balkondan sağlanır. Ana giriş kapılar, tablalı veya çakma usullü tek kanatlı yalın unsurlardır. Alan Köyü Resul Zengin ve Veysel Bircan Evi hariç diğer ev kapıları, süslemesiz ve yalındır (Görsel 4.241, Görsel 5.161). Zemin katında yer alan ahırların giriş kapıları, içeriye doğru açılan çakma usullü tek kanatlı yalın unsurlardır (Görsel 5.162). Etrafı düşey veya yatay tahtalar ile çevrili olan balkonlara, içeriye veya dışarıya doğru açılan çakma usullü tek kanatlı yalın kapılar ile girilmektedir (Görsel 5.171).

Alan Köyü Mahmut Bal, Muhittin Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Kemal Gür, Mehmet Şensoy, Celalettin Somuncu, Resul Zengin, Veysel Bircan, Karacaören Köyü Muhammer Çakır, İbrahim Tekin, Ali Tokathıoğlu, Mustafa Tokathıoğlu ve Karaman Köyü Cemal Keleş evlerinin kapıları iki kanatlı ve tablalıdır. Alan Köyü Dursun Susoy,

¹⁹¹ Saçak ve kedilik yapısal elemanlar bölümde örtüler başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Yusuf Zengin, Karacaören Hüseyin Tokatlıoğlu, İlyas Keskin, Duran Tekin, Selahattin Cebebi, Karaman Köyü Rabie Yıldız ve Yusuf Keleş evlerinin kapıları ise tek kanatlı çakma usullü yalın örneklerdir. Alan Köyü Muhittin Şensoy, Mehmet Şensoy ve Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu evlerinde ana giriş kapısı haricinde ıslak mekândan avluya çıkılan tek kanatlı kapı görölmektedir.

Pencereler: Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan ahşap yığma ve ahşap karkas evlerin zemin katlarındaki ahırlarda, zemin ve 1. kattaki yaşam alanlarında mutfak, oda, sofa, tuvalet ve banyolarda yer alan pencereler, ahşap sövelidir (Görsel 5.168). Tuvalet ve banyolardaki pencereler, genellikle sövesiz yalın açıklık şeklindedir. Zemin katında yer alan ahır pencereleri, küçük kare veya dikdörtgen açıklık şeklindedir. Ahırlarda nadir olarak çakma usullü yalın ahşap kanatlı pencereler de görölmektedir (Görsel 5.168). Mutfak, oda ve sofa pencereleri; dikdörtgen giyotin (düşey sürgülü), üçlü giyotin, iki yanında sabit camların yer aldığı giyotin ile tek veya iki kanatlı pencere şeklinde ahşap çerçevesidir (Görsel 5.163, Görsel 5.164, Görsel 5.165, Görsel 5.166). Pencerelerin iki yanında, birer ahşap dikme görölmektedir. Tuvalet ve banyo pencereleri pivot (kelebek), giyotin ya da kare veya dikdörtgen açıklık şeklindedir (Görsel 5.167). Ahşap doğramalı pencereler, demir kol ile açılmaktadır. Bazı evlerde ahşap pencereler, PVC pencere ile değiştirilmiştir.

Alan Köyü Mahmut Bal, Sabahattin Somuncu, Kemal Gür, Celalettin Somuncu, Resul Zengin, Karacaören Köyü İlyas Keskin ve Karaman Köyü Yusuf Keleş evlerinde pencerelerin açılan kanatları ortada yer alırken Alan Köyü Dursun Susoy, Karacaören Köyü Duran Tekin, İbrahim Tekin ve Selahattin Cebebi evlerinde ise yanda yer alır.

Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi'nin cephelerinde iki yanı sabit ortadan açılan tek kanatlı ve iki yanında sabit camların yer aldığı giyotin pencereler görölmektedir. Yusuf Zengin Evi'nde dikdörtgen giyotin ve ortadan açılan tek kanatlı pencere görölmektedir. İsmet Şensoy Evi'nin cephelerinde dikdörtgen giyotin, tek ve iki kanatlı pencereler asimetric bir düzende yer almaktadır. Yusuf Arslan Evi'nde dikdörtgen giyotin, ortadan açılan tek kanatlı ve iki yanında sabit camların yer aldığı giyotin pencereler görölmektedir. Mehmet Şensoy Evi'nin zemin katının kuzey cephesinde tek kanatlı ikişer pencere, doğu ve batı cephesinde ise dikdörtgen giyotin pencereler görölmür. Evin 1. katının doğu, batı ve kuzey cephelerinde yer

alan simetrik düzendeki pencereler, iki yanında sabit camların yer aldığı giyotin kanat şeklindedir. Veysel Bircan Evi'nin üç cephesinde de ortadan açılan tek kanatlı pencereler, banyo ve tuvaletlerin yer aldığı cephede ise dikdörtgen giyotin ve pivot pencere görülmektedir. Özgün olan pivot pencereye sadece Veysel Bircan Evi'nde rastlanılmıştır. Alan Köyü evlerinin pencere düzenlerinde simetri görülmemektedir. Pencereler birbirinden farklı şekillerdedir. Bazı evlerin genellikle de oturma odalarının pencereleri, PVC pencere ile değiştirilmiştir.

Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi'nde dikdörtgen giyotin pencereler görülmektedir. Zemin katında yer alan ahırın penceresinde ise dışarıya doğru açılan ahşap bir kanat yer alır. Muhammer Çakır Evi'nin zemin katında dikdörtgen giyotin pencere, 1. katında ise içeriye doğru açılan iki kanatlı ve üçlü giyotin pencere görülmektedir. Ali Tokatlıoğlu Evi'nde sol kenarda sabit cam, sağ tarafta ise içeriye açılan iki kanatlı pencere, Mustafa Tokatlıoğlu Evi'nde, ortadan ve yandan açılan tek kanatlı pencereler yer alır. Karacaören Köyü evlerindeki pencerelerde de Alan Köyü'nde görüldüğü gibi simetrik bir düzen görülmemektedir. Pencereler şekil olarak birbirinden farklıdır.

Karaman Köyü'nde Rabie Yıldız ile Cemal Keleş evlerinde, Alan ve Karacaören Köyü'ndeki evlerde görülmeyen ortası sabit, iki yandan içeriye açılan iki kanatlı özgün pencereler yer alır. Yusuf Keleş Evi'nde ise alan ve Karacaören köylerinde sıklıkla görülen ortadan açılan tek kanatlı pencere görülmektedir.

Merdiven: Avludan evin dış kapısına veya balkona bağlanan merdivenler, ahşap ve/veya betonarmedir. Basit tasarlanan merdivenler, iki ve beş basamaklı elemanlardır. Çoğunluğu özgün olan merdivenlerin, muhdes olanları da görülmektedir (Görsel 5.169).

Balkon: Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinin ön cephesinde zemin ve/veya 1. katında yer alan balkon, dışa çıkıntılı ve etrafı yalın korkulukla çevrili basit küpeştesi olan bir mekândır. Zemin katında görülen balkonlara, ahşap ya da betonarme iki veya beş basamaklı merdiven ile ulaşılmaktadır (Görsel 5.169). Muhittin Şensoy Evi'nin balkonunda diğer evlerden farklı olarak iç kısmında ahşap abdestlik, dış

kısımında ise iki yanında ahşap çiçeklik rafı¹⁹² görülmektedir (Görsel 5.172). Ön cephenin iki katında da balkon görülen Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi'nin zemin kat balkonunun sol tarafında, üst kat balkona çıkış sağlayan tek yönlü ve rıhtı olan ahşap merdiven yer alır (Görsel 5.170).

Çıkma: Cephe mimarisindeki çıkmalar, dikkat çeken unsurların başında yer almaktadır. Köydeki evlerde sofa çıkması (cumba), kat çıkması ve ıslak mekân çıkması olmak üzere üç türlü çıkma görülmektedir. Karadeniz'in geleneksel ahşap köy evlerinde sıkça görülen, sofa çıkması ile banyo ve tuvaletin yer aldığı ıslak mekân çıkmaları, Salıpazarı köy evlerinde de sık görülen bir çıkma türüdür.

Sofa çıkması: Alan Köyü Muhittin Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Mehmet Şensoy, Resul Zengin, Veysel Bircan, Karacaören Hüseyin Tokatlıoğlu, Muhammer Çakır ve Ali Tokatlıoğlu evlerinde sofa çıkması görülmektedir. Bahsedilen evlerden sadece Alan Köyü Veysel Bircan Evi'nin üç cephesinde görülen birer çıkmanın yer alması dikkat çekmektedir. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi'nde görülen sofa çıkması yan cephede yer almaktadır. Muhammer Çakır Evi'nin yan cephesinde görülen sofa çıkması ise olumsuz hava şartlarından dolayı günümüzde yıkılmış durumdadır. Alan ve Karacaören Köyü'nde görülen sofa çıkmaları, takriben 20-25 cm kalınlığındaki ahşap direklerle desteklenmektedir (Görsel 5.173).

Sadece Karacaören İlyas Keskin Evi'nde görülen kat çıkması 1. katın yan cephesinde görülmektedir. Görülen kat çıkması ahşap direklerle desteklenmektedir (Görsel 5.174).

Islak mekân çıkması: Alan Köyü Yusuf Zengin, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Kemal Gür, Mehmet Şensoy, Selahattin Cebeci ve Karaman Köyü Rabie Yıldız evlerinin arka cephesinde, Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu ve Duran Tekin evlerinde ise yan cephede ıslak mekân çıkması görülmektedir (Görsel 5.175). Yusuf Arslan Evi'nin ıslak mekân çıkmasında, ahşap bir lavabo çıkması görülmektedir (Görsel 4.194). Bu lavabo çıkmasının bir benzeri Bafra İlçesi'nin Kolay Köyü'ndeki bir evde de görülmektedir (Görsel 5.183).

Bacalar: Fabrika çıkışlı tuğla ile örülü ve dıştan çimento harcıyla

¹⁹² Sadece Muhittin Şensoy Evi'nin balkonunda görülen öğeden cephe özellikleri başlığında bahsedilmiştir.

örtülü bacalar, evin dış cephesinden ya da oda içerisinden çatıya uzanmakta ve burada 20-40 cm genişliğinde, 50-90 cm arası yüksekliğinde doğru çıkıntı yapmaktadır. Bu bacalar her evin çatısında görülmemektedir. Evlerde ısınma soba ile sağlanmaktadır. Bacaların görüldüğü bazı evlerde, oda içerisinde baca borusu için tuğla duvar örülürken, bazı evlerde de sobanın bacası ahşap duvara açılan delikten sac borularla dışarıya verilerek, yapının dış cephesine örülen baca ile dumanın yukarıya gidişi sağlanmıştır. Bacaların görülmediği evlerde ise sobanın bacası ahşap duvara açılan delikten sac borularla dışarıya verilmiştir (Görsel 5.176).

Ahşap sofa çıkması, balkon, ıslak mekân çıkması, zemin katta ahırın yer alması, perde başlarının duvar yüzeyinden 25-30 cm kadar taşırılması gibi cephe özelliklerini gösteren unsurlar, Samsun'un ilçelerinde yer alan diğer köylerde de görülmektedir. Salıpazarı'nın Çiçekli, Yukarı Kestanepınar ve Cevizli Köyü'nde,¹⁹³ Çarşamba'nın Ordu Köyü'nde,¹⁹⁴ Tekkeköy'de Çayırçökek Köyü'nde,¹⁹⁵ Terme ilçesinde,¹⁹⁶ Bafra ilçesine bağlı Terzili Köyü, Şahinkaya Köyü, Çulhakoca Köyü ve Meşelitürkmenler Köyü'nde,¹⁹⁷ yer alan bazı ahşap yığma evlerin cephelerinde görülen unsurlar Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evleriyle benzerlik göstermektedir (Görsel 5.177, Görsel 5.178, Görsel 5.179, Görsel 5.180, Görsel 5.181, Görsel 5.182).

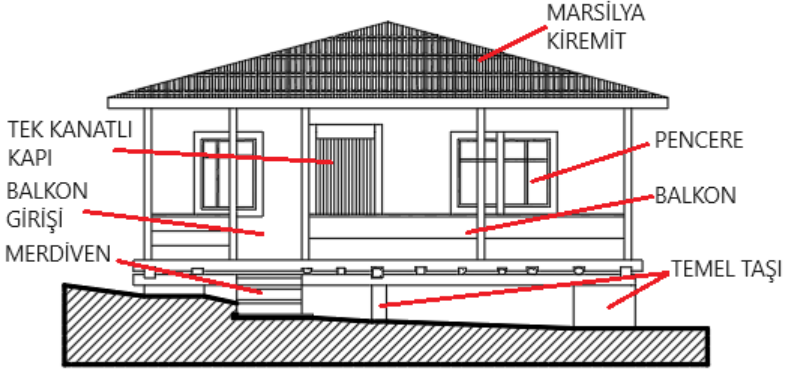
¹⁹³ Keskin, "Salıpazarı Kırsal Konut Oluşumu", ss. 36-37.

¹⁹⁴ Cevdet Yılmaz, "Ordu Köyü'nde Yerleşme ve Meskenler", *Samsun Çarşamba'da Beylik Merkezi Ordu Köyü*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2016, s. 114.

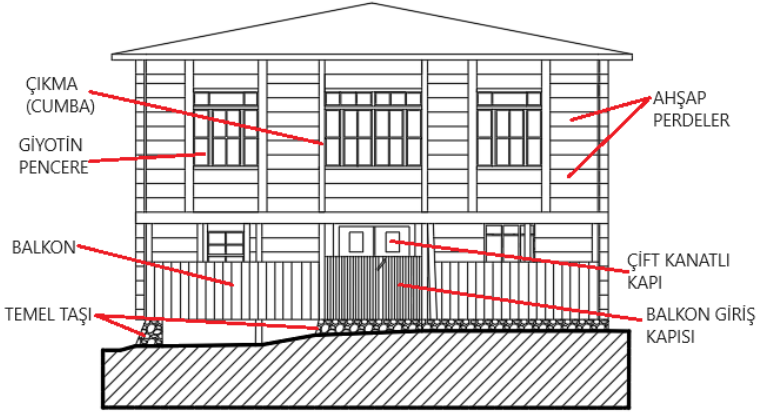
¹⁹⁵ Bayraktar vd., *Tarih Boyunca Tekkeköy*, s. 219.

¹⁹⁶ Yılmaz, Kaya, "Terme İlçesinde Kırsal Mimari", s. 328.

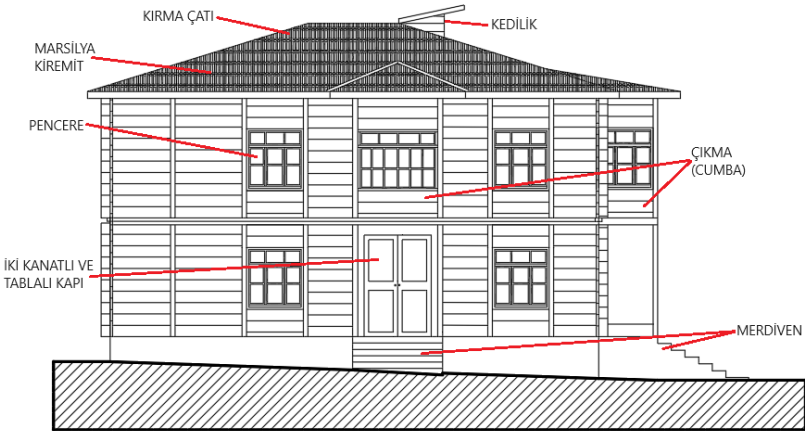
¹⁹⁷ Şerif Tümer, "Bafra Kırsal Konutlarında Çıkmalar", *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/1, 2019, ss. 115-142.

Görsel 5.158. Şematik tek katlı ve balkonlu cephe çizimi

Görsel 5.159. Şematik çıkmalı (cumbalı) ve balkonlu cephe çizimi

Görsel 5.160. Şematik çıkmalı (cumbalı) cephe çizimi

Görsel 5.161. Alan Köyü Veysel Bircan Evi doğu cephesindeki tablalı giriş kapısı

Görsel 5.162. Karaman Köyü Yusuf Keleş Evi tek kanatlı ve çakma usullü ahır kapısı

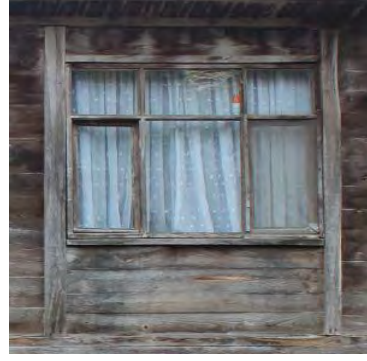
Görsel 5.163. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi giyotin pencere örneği

Görsel 5.164. Alan Köyü Mehmet Şensoy Evi iki yanda sabit cam ortada giyotin pencere örneği

Görsel 5.165. Karacaören Köyü İlyas Keskin Evi tek kanatlı pencere örneği

Görsel 5.166. Karaman Köyü Cemal Keleş Evi iki kanatlı pencere örneği

Görsel 5.167. Alan Köyü Veysel Bircan Evi pivot (kelebek) pencere örneği

Görsel 5.168. Karacaören Köyü Hüseyin Tokatlıoğlu Evi'nin ahır penceresi

Görsel 5.169. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi avludan balkona çıkılan ahşap merdiven

Görsel 5.170. Karacaören Köyü Mustafa Tokatlıoğlu Evi 1. kattaki balkona çıkılan tek yönlü merdiven

Görsel 5.171. Alan Köyü
Celalettin Somuncu Evi iki
kanatlı balkon kapısı

Görsel 5.172. Alan Köyü Muhittin
Şensoy Evi ahşap çiçeklik

Görsel 5.173. Alan Köyü
Veysel Bircan Evi doğu
cephesindeki sofa çıkması

Görsel 5.174. Karacaören Köyü İlyas
Keskin Evi kat çıkması

Görsel 5.175. Alan Köyü Yusuf Zengin Evi ıslak mekân çıkması

Görsel 5.176. Karacaören Köyü Muhammer Çakır Evi bacası

Görsel 5.177. Samsun Salıpazarı Çiçekli Köyü'nden zemin katı ahır olan ev örneği

Görsel 5.178. Samsun Salıpazarı Yukarı Kestanepınar Köyü'nden çıkmalı ev örneği (Keskin, 2022: 37)

Görsel 5.179. Samsun Salıpazarı Cevizli Köyü'nden balkonlu ev örneği (Keskin, 2022: 51)

Görsel 5.180. Samsun Çarşamba Ordu Köyü'nden çıkmalı ev örneği (Yılmaz, 2016: 114)

Görsel 5.181. Samsun Tekkeköy Çayırçökek Köyü'nden ıslak mekân çıkmalı ev örneği (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Görsel 5.182. Samsun Terme'den bir ev örneği (Yılmaz, Kaya, 2017: 328)

Görsel 5.183. Samsun Bafra Kolay Köyü'nden lavabo çıkması (Şerif Tümer Arşivi)

Görsel 5.184. Samsun Bafra Terzili Köyü Turan Gezer Evi (Şerif Tümer Arşivi)

Tablo 5.28. Çalışma Sahası İçindeki Evlerin Cephelelerinde Görülen Çıkımlar			
Sıra	Çıkma Türleri	Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Sofa Çıkması (Cumba)	10/23	Alan Karacaören
2	Kat Çıkması	1/23	Karacaören
3	Islak Mekân Çıkması	9/23	Alan Karacaören Karaman
5	Balkon Çıkması	20/23	Alan Karacaören Karaman

5.7.5. Serenler (Ambarlar)

Alan, Karacaören ve Karaman Köyü'nde görülen serenlerin, cephe özellikleri birbirine benzerdir. Taş temel üzerine konumlanan serenler, dört veya altı ahşap direk üzerinde, balkonlu veya balkonsuz oda bölümlerinden oluşan cephe düzenine sahiptir. Taş temel üzerinde, temel üstü kiriş, kiriş üzerinde de yukarıya doğru daralan, köşeleri pahlı, 50-60 cm çapında ahşap veya sac tekerlere sahip ahşap direkler yer alır. Ahşap direkler arasında da payanlardalar görülmektedir. Serenler genellikle 2-3 m genişliğinde, 3-4 m yüksekliğindedir.

Balkonlu/balkonsuz, bir ya da iki odalı olan serenlere, seyyar ahşap veya metal merdivenle ulaşılmaktadır. Açık veya kapalı, balkonlu veya balkonsuz cephe düzeninin görüldüğü serenlerin, ön cephesinde tek kanatlı ahşap malzemeli bir veya iki oda kapısı yer almaktadır. Diğer cephelerde ise genellikle 100-150 cm genişliğinde pencereler görülür. Pencerelerin pek görülmediği örneklerde ise havalandırma pencereleri yer alır. Bu pencereler, duvarların alt veya üst kısımlarında ya da oda kapılarının eşik kısmında görülmektedir.

Serenin ön cephesinde görülen açık/kapalı balkon, kurt boğazı geçmeli ahşap perde başlarının duvar yüzeyinden takriben 25-30 cm kadar taşırılması ve cepheden 50-60 cm kadar taşıntı yapan çatı saçağı, cepheye bir nebze hareket katan unsurlardır.

Açık balkonun görüldüğü serenler; Alan Köyü Resul Zengin, İsa Zengin, Celalettin Somuncu, Mehmet Bircan, Muhittin Şensoy, Veysel

Bircan, Cemal Bal, Karacaören Köyü Necmi Tekin ve Muhammer Çakır serenleridir.

Kapalı balkonun görüldüğü örnekler; Alan Köyü Mehmet Şensoy, İsmet Şensoy, Sabahattin Somuncu, Yusuf Arslan, Mahmut Bal ve Karaman Köyü Yusuf Keleş serenleridir.

Balkonsuz olan serenler ise; Alan Köyü Hikmet Sağlam, Karacaören Köyü Hasan Şahin, İlyas Keskin ve Karaman Köyü Cemal Keleş serenleridir.

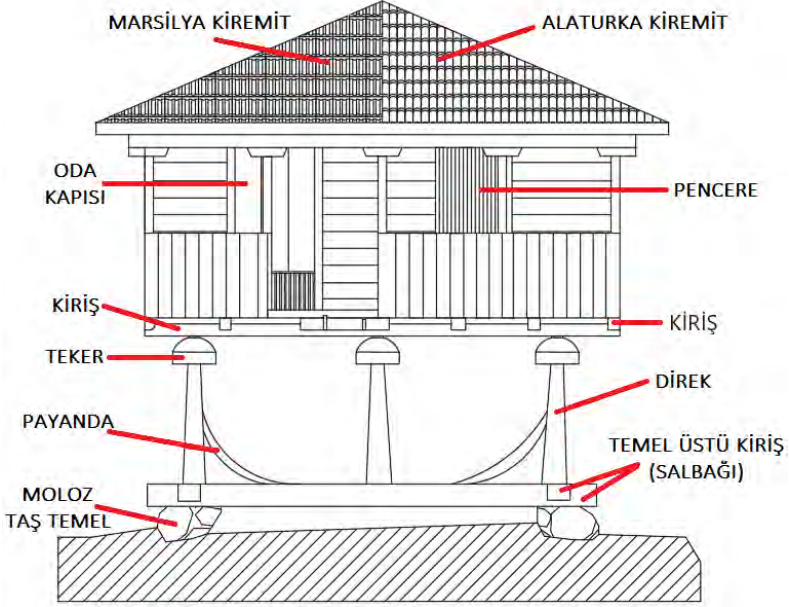
Havalandırma pencereleri; Alan Köyü Mehmet Şensoy Sereni'nin arka cephesinin alt kısmında, Hikmet Sağlam ve İsmet Şensoy serenlerinin ön ve yan cephelerin üst kısmında, Mehmet Bircan Sereni'nin kapı eşliğinde, Yusuf Arslan Sereni'nin ön cephesinde ve Mahmut Bal Sereni'nin yan cephesinin alt kısmında farklı ölçülerde görülmektedir (Görsel 4.414, Görsel 4.437, Görsel 4.445, Görsel 4.468, Görsel 4.498, Görsel 4.491). Karacaören Köyü'nde ise Hasan Şahin ve İlyas Keskin Sereni'nin yan cephesinin alt kısmında küçük ölçülü havalandırma penceresi yer almaktadır (Görsel 4.529, Görsel 4.540).

Samsun'un Salıpazarı ilçesinin Çiçekli Köyü'nde, Çarşamba¹⁹⁸ ve Terme¹⁹⁹ ilçelerinde benzer seren örnekleri yer almaktadır (Görsel 5.187, Görsel 5.188, Görsel 5.189). Ordu'nun Fatsa ilçesine bağlı Kabakdağı Köyü'nde yer alan Cevat Dinçer Sereni,²⁰⁰ Rize Fındıklı'daki Besim Tatar Sereni ve Artvin Ardavi'de yer alan seren örnekleri balkonlu/balkonsuz cepheleri ve pencereleriyle Alan, Karacaören ve Karaman Köyü serenlerine benzemektedir (Görsel 5.190, Görsel 5.191, Görsel 5.192).

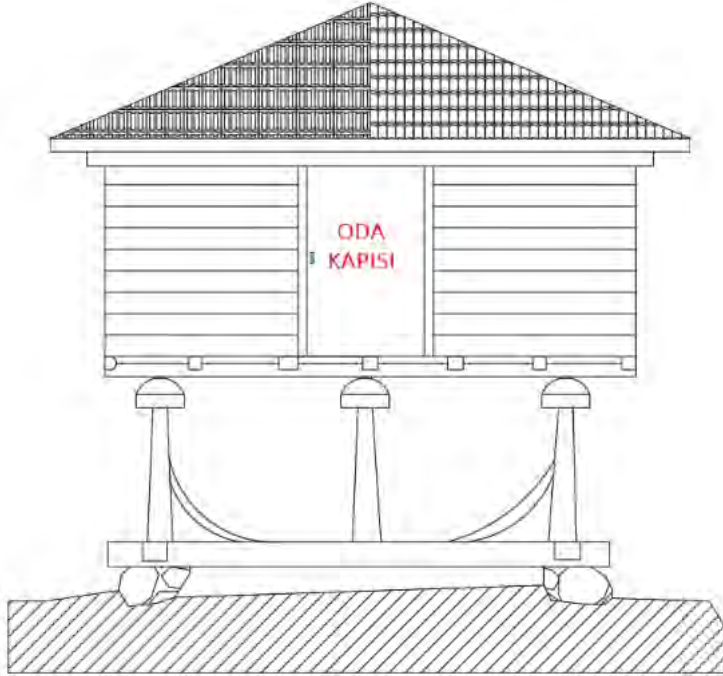
¹⁹⁸ Bayraktar, "Çarşamba'da Tarihi Yapı Mirasımız", *Tarih Boyunca Çarşamba*, s. 164.

¹⁹⁹ Yılmaz, Kaya, "Terme İlçesinde Kırsal Mimari", *Terme Araştırmaları*, s. 337.

²⁰⁰ Çelemoğlu, "Fatsa Kabakdağı Kırsal Mimarisi", s. 394-396.

Görsel 5.185. Şematik balkonlu seren ön cephe çizimi

Görsel 5.186. Şematik balkonsuz seren ön cephe çizimi

Görsel 5.187. Samsun Salıpazarı Çiçekli Köyü'nden serin örneği

Görsel 5.188. Samsun Çarşamba yöresinden serin örneği (Bayraktar, 164)

Görsel 5.189. Samsun Terme'den serin örneği (Yılmaz, Kaya, 2017: 337)

Görsel 5.190. Ordu Fatsa Kabakdağı Köyü Cevat Dinçer Sereni (Çelemoğlu, 2022: 396)

Görsel 5.191. Rize Fındıklı Besim Tatar Sereni
<http://karadeniz.gov.tr> (Erişim: 08.05.2023)

Görsel 5.192. Artvin Arhavi'den serender örneği
<http://karadeniz.gov.tr> (Erişim: 08.05.2023)

Tablo 5.29. Çalışma Sahası İçindeki Serenlerin Cephe Tipleri

Sıra	Cephelerde Görülen Tipler		Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Balkonlu Cephe	Açık Balkon	9/19	Alan Karacaören
		Kapalı Balkon	6/19	Alan Karaman
2	Balkonsuz Cephe		4/19	Alan Karacaören Karaman

5.7.6. Fırınlar

Alan ve Karacaören Köyü fırınları; Pişirme hücresinin bulunduğu ana yapının üzerini örten kuruluklar, ana yapının ön cephesinde bulunan sundurma ve/veya yan cephelerde görülen kuruluk odaları (Karacaören Köyü'nde görülmemektedir), fırınların cephe düzenini belirleyen elemanlardır (Görsel 5.193). Cephelerde genellikle yalın bir düzen görülmektedir. Fırın ağzı ve pişirme odası tabanına kadar düz olarak yükselen dört cepheli ana yapıların, ön cephelerinde, duvardan taşan bir çıkma (tezgâh) bulunmaktadır. Tezgâh çıkması ve fırın ağzı ön cepheye bir nebze hareket katmaktadır. Fırınlarda görülen nadir süs unsurları ana yapının ön cephesinde yer alır. Fırın bacalarının görüldüğü diğer cepheler sağır olup herhangi bir hareket ve süs unsuru barındırmaz.

Çalışma sahası içerisinde yer alan fırınların ana yapıları biçim olarak aynıdır. Ancak Alan Köyü fırınlarında sundurma bölümünün farklı biçimlerde olduğu görülmektedir. İsmet Şensoy Fırını sundurma alanı, 1,15 m yüksekliğinde düşey tahta kaplamalı ahşap karkas duvar ile çevrilidir. Sundurmaya giriş, ön cephede yer alan tek kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır. Mehmet Bircan Fırını'nda sundurma alanı, iki yandan düşey tahta kaplamalı ahşap karkas duvar ile çevrili olarak ön cephesi açık bırakılmıştır. Cemal Bal ve Sabahattin Somuncu fırınları, boydan boya düşey tahta kaplamalı ahşap karkas duvar ile çevrili tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilen sundurmaya sahiptir. Muhittin Şensoy Fırını'nın ön cephesi yatay tahta ile kaplı sundurma bölümüne, tamamen açık olan yan

cepheden girilmektedir. Hikmet Sağlam Fırını'nın sundurma alanı iki cephede boydan boya düşey tahta kaplamalı ahşap karkas duvar ile çevrilerek yan cephesi açık bırakılmıştır. Yusuf Arslan ve Resul Zengin fırınlarında ise sundurma alanı dolgunsuz ahşap karkastır.

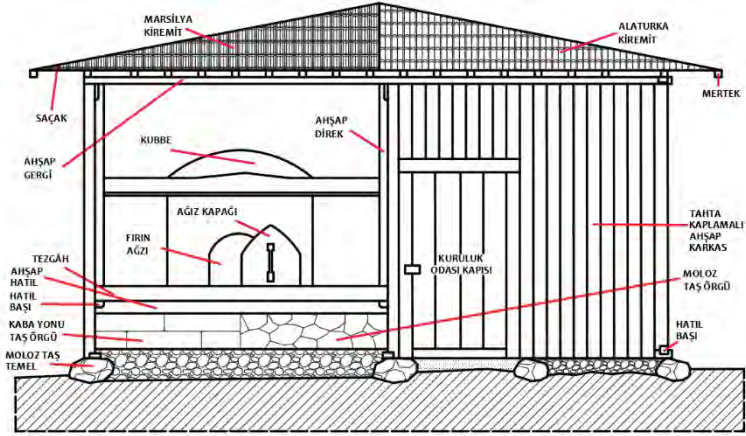
Karacaören Köyü fırınlarında sundurma alanları, dolgunsuz ahşap karkas şeklindedir. Alan Köyü fırınlarında olduğu gibi kapalı sundurma alanı veya kuruluk odası görülmemektedir.

Çalışma sahası içerisinde sadece Alan Köyü Mehmet Bircan ve Muhittin Şensoy fırınlarında kuruluk odaları görülmektedir. Kuruluk odası Mehmet Bircan Fırını'nda ana yapının güneydoğu (sağ tarafında) yönünde yer alır ve kuruluk odasına giriş ön taraftandır. Muhittin Şensoy Fırını'nda ise kuruluk odası ana yapının güneyinde (sol tarafında) yer almakta ve kuruluk odasına ana yapının önünde yer alan sundurma bölümünden girilmektedir. Ahşap karkas sistemle inşa edilen kuruluk odalarının cepheleri, düşey tahtalar ile kaplıdır.

Samsun'un Tekkeköy, Terme ve Bafra ilçelerinde görülen bazı fırınların ana yapı ve sundurma bölümleri, cephe özellikleri bakımından Alan ve Karacaören Köyü fırınlarıyla benzerlik göstermektedir (Görsel 5.194, Görsel 5.114).

Bursa İznik Hisardere Köyü'nde yer alan bir fırın ile İstanbul Şile Kabakoz Köyü'ndeki 20. yüzyıl başına tarihlendirilen ve ortak kullanılan fırın,²⁰¹ Karacaören İbrahim ve Necmi Tekin Fırını ile benzer özelliklere sahiptir (Görsel 5.195, Görsel 5.196).

²⁰¹ Meral Merve Şeker Yalım, *Kırsal Mimari Analizi Bağlamında Şile Kabakoz Köyü*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 122.

Görsel 5.193. Şematik ön cephe görünüşü üzerinde Alan ve Karacaören Köyü fırınlarının bölümleri

Görsel 5.194. Samsun Terme ilçesinden fırın örneği (Kaya ve Yılmaz, 2017: 338)

Görsel 5.195. Bursa İznik Hisardere Köyü (Çakan, 2019: 110)

Görsel 5.196. İstanbul Şile Kabakoz Köyü (Şeker Yalım, 2019: 41)

Tablo 5.30. Çalışma Sahası İçindeki Fırınlardan Cephe Tipleri

Sıra	Cephelerde Görülen Tipler	Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Sundurmalı Fırınlardan	Açık Sundurma	6/10
		Kapalı Sundurma	4/10
2	Sundurmalı ve Kuruluk Odalı Fırınlardan	2/10	Alan

5.7.7. Samanlık

Karacaören Köyü'nde iki örneğine rastladığımız samanlık yapıları, iki katlı, asimetrik ve yalın örneklerdir. Karacaören Köyü İlyas Keskin Samanlığı yalın ve asimetrik cephe düzenine sahip bir yapıdır. Zemin kat duvarları sağır bırakılan samanlığın, doğu cephesinde tek kanatlı ahşap bir kapı yer almaktadır. Yapının kuzey yönüne bakan 1. katın ön cephesinde, tek kollu ahşap bir merdiven, tek kanatlı ahşap kapı ve kapının sağ tarafında küçük birer pencere açıklığı görülmektedir. Güney cephesi sağır bırakılan yapının, batı cephesinde birer kapı ve küçük bir pencere açıklığı yer alırken, doğu cephesinde ise sadece küçük birer pencere açıklığı yer alır (Görsel 4.679, Görsel 4.680, Görsel 4.681). Duran Tekin Samanlığı'nda ise her iki katın da üç cephesi sağır bırakılarak sadece ön cephenin her iki katında tek kanatlı birer ahşap kapı görülmektedir (Görsel 4.691, Görsel 4.692, Görsel 4.693).

Kurt boğazı veya kara boğaz geçmeli ahşap yığma yapıların cephelerinde, perde başlarının duvar yüzeyinden takriben 25-30 cm kadar taşırılması, 50-60 cm arası taşıntı yapan çatı saçağı gibi öğeler ve İlyas Keskin Samanlığı'nın ön cephesindeki balkon, yapıların cephelerine hareket katan unsurlardır.

5.7.8. Ahır

Ahır; Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde genellikle evlerin zemin katında görülmektedir. Evden ayrı bir yapı olarak sadece Alan Köyü'nde bir örneğine rastladığımız Muhittin Şensoy Ahır'ı iki katlı, asimetrik ve yalın cephe düzenine sahiptir. Yapının zemin katının;

kuzeydoğu yönüne bakan ön cephesinde tek kanatlı ahşap bir kapı, güney cephesinde ikişer pencere, batı cephesinde ise küçük birer pencere yer almaktadır. Yapının zemin katının kuzey cephesi ve 1. katın doğu, güney ve batı cepheleri sağır bırakılmıştır. 1. katın kuzey cephesinde bir kapı açıklığı görülmektedir. Duvardan takriben 50-60 cm kadar dışa taşan çatı saçakları, cepheye hareket katan tek unsurdur (Görsel 4.697, Görsel 4.698, Görsel 4.699).

5.7.9. Garajlar

Alan ve Karacaören köylerinde birer örneğin yer aldığı yapılar, üç yönden düşey veya yatay tahtalarla kaplı ahşap karkas duvarlı, takriben 2-3 m genişliğinde yalın örneklerdir. Ön cepheleri açık bırakılan garajların, kapısı bulunmamaktadır.

Bir cephesi eve bitişik olan Alan Köyü Muhittin Şensoy Garajı'nın ön cephesi, açıktır. Garajın üzeri tek yöne eğimli bir çatı ile örtülüdür (Görsel 4.708). Karacaören Köyü İbrahim ve Necmi Tekin Garajı'nda da aynı şekilde ön cephesi açık bırakılmış ve bir cephesi fırına bitişik olarak inşa edilmiştir. Garajın diğer iki cephesi ise düşey tahta ile kaplanmıştır (Görsel 4.714).

5.7.10. Kuruluklar

Alan ve Karaman köylerinde görülen kuruluklar, tek veya iki katlı yalın örneklerdir. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu küçük ölçekli ve tek katlı bir örnektir. Ön cephesinde tek kanatlı ahşap bir kapısı olan kuruluşun, diğer cepheleri sağır bırakılmış ve ince düşey tahtalar ile kaplanmıştır (Görsel 4.718, Görsel 4.719). Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu ise büyük ölçekli ve iki katlıdır. Dolgunsuz ahşap karkas olan yapının duvarları, tahta kaplamasız açıktır (Görsel 4.724, Görsel 4.725).

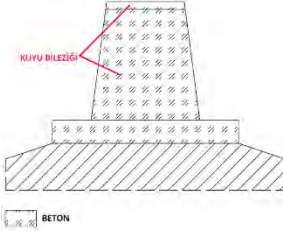
5.7.11. Kuyular

Alan Köyü'nde görülen küçük ölçülü takriben 70-80 cm yüksekliğindeki yapılar, 60-70 cm genişliğindeki bilezik bölümünden oluşmaktadır (Görsel 4.730, Görsel 4.736).

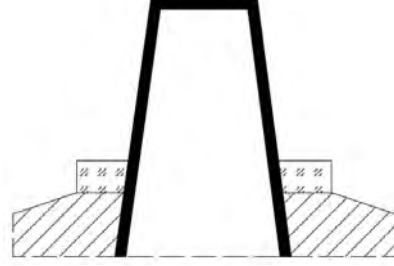
Alan Köyü'nde görülen betonarme su kuyularının benzer örnekleri; Samsun'un Çarşamba ilçesine bağlı Ordu Köyü'nde,²⁰² Beylerce Köyü ve

²⁰² Yılmaz, "Ordu Köyü'nde Yerleşme ve Meskenler", s. 125.

Halis Paşa Köyü'nde görülmektedir (Görsel 5.132, Görsel 5.133). Samsun'un Çarşamba ilçesinde yer alan Göğceli Mezarlığı'nda yer alan taş malzemeli su kuyusu²⁰³ ise görünüm olarak Alan Köyü su kuyularına benzer fakat malzeme bakımından farklıdır.

Görsel 5.197. Şematik kuyu cephe görünüşü

Görsel 5.198. Şematik kuyu kesiti

5.7.12. Fındık Harmanı

Sadece Karacaören Köyü'nde örneğine rastladığımız fındık harmanı, tek katlı ve büyük ölçeklidir. Karacaören Köyü'nde Muhammer Çakır'a ait Fındık Harmanı, dolgusuz ahşap karkas duvarlı, kaplamasız yalın bir cephe düzenine sahiptir (Görsel 4.741, Görsel 4.742).

5.7.13. Atölye

Alan Köyü'nde bir örneğine rastladığımız Hikmet Sağlam Atölyesi, tek katlı, asimetrik ve yalın cephe düzenine sahip bir yapıdır. Girişi batı yönüne bakan yapının, ön cephesinde üç kapı yer almaktadır. Kapılardan sol tarafta yer alan ahşap kapı, takriben 2-3 m genişliğinde, sağ tarafta yer alan iki ahşap kapı ise 1 m genişliğinde tek kanatlıdır. Yapının doğu cephesinde iki ahşap kapı görülmektedir. Bunlardan bir tanesi batı cephesinde de görüldüğü gibi 2-3 m genişliğinde diğeri ise 1 m genişliğinde tek kanatlı bir kapıdır. Güney cephesinde, dikdörtgen şekilli ve ahşap çerçeveli iki pencere açıklığı görülmektedir. Kuzey cephesi sağır bırakılan yapının, bu cephesine bitişik olarak, ahşap malzemeyle inşa edilmiş bir bölüm yer alır (Görsel 4.746).

5.7.14. Su Değirmenleri

Karacaören Köyü'nde görülen su değirmenleri tek katlı, yalın ve

²⁰³ Bayraktar, "Çarşamba'da Tarihi Yapı Mirasımız", s. 165.

küçük ölçekli yapılardır. Değirmen ocaklarının yer aldığı ahşap karkas sistemle inşa edilen bölüm, düşey ve/veya yatay tahta kaplamalı cephe görünümüne sahiptir. Engebeli arazinin yol kenarında yer alan 1 numaralı su değirmeninin ön cephesinde, tek kanatlı ahşap bir kapı görülmektedir. Dört cepheden oluşan yapının diğer üç cephesi, sağır bırakılmıştır. Yapının sağır bırakılan bu duvarları, düşey tahta kaplı ve yalındır. Yapının sağ tarafında dairesel formlu taş malzemeli Kaptaj görülmektedir (Görsel 4.751). Karacaören şelalesi yakınlarında ve kayaların arasında yer alan 2 numaralı değirmen örneği ise üç cephelidir. Kuzey yönüne bakan ön cephesinde küçük pencere açıklıkları, doğu cephesinde ise tek kanatlı ahşap bir kapı görülmektedir. Yapının batı cephesi sağır bırakılmıştır. 1 numaralı değirmende görülemeyen Çarkhane bölümü, 2 numaralı değirmeninin ön cephesinde görülebilmektedir (Görsel 4.761, Görsel 4.762). Değirmenlerin, Marsilya kiremitle veya sac ile kaplı, duvardan takriben 40-50 cm kadar dışa taşan çatı saçakları, cepheye hareket katan tek unsurdur.

5.8. Mimari Elemanlar

Çalışma sahası içerisinde yer alan cami, ev, seren, fırın, samanlık, ahır, garaj, kuruluk, kuyu, fındık harmanı, atölye ve değirmen yapılarındaki mimari elemanlar, ahşap, taş, tuğla, metal veya betonarme süsten uzak yalın unsurlardır.

5.8.1. Camiler

Minare, musalla taşı, kapı, pencere, mihrap, minber, vaaz kürsüsü, müezzin mahfili, rahle sekisi, ahşap direk ve merdiven Alan, Karacaören ve Karaman Köyü camilerinde görülen başlıca dış ve iç mimari elemanlardır. Görülen mimari elemanlar ahşap ve taş işçilikli yalın unsurlardır.

Dış Mimari Elemanlar

Minare: Çalışma sahası içerisinde yer alan yapılardan sadece Alan Köyü Camii'nde minare görülmektedir (Görsel 4.15). Diğer camiler, yörede birçok camide de görüldüğü gibi minaresizdir. Yapının kuzeybatı köşesinde ve yapıya bitişik, dairevi planlı ahşap minarenin gövdesi, metal çivilerle çakılmış düşey tahtaların yana yana dizilmesiyle oluşmaktadır. Minareye doğu yönünde yer alan ve günümüzde yerinde bulunmayan tek

kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Minarenin ahşap olan şerefesi ve silindirik şeklindeki külâhı sac ile kaplanmıştır.

Musalla taşı: Camilerden sadece Karaman Ahşap Camii'nde görülen musalla taşı, yapının giriş cephesinin önünde sağ tarafta yer almaktadır (Görsel 4.71).

İç Mimari Elemanlar²⁰⁴

Kapılar: Alan Köyü Camii ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii'nin son cemaat yerinden harime girişte ahşap iki kanatlı tablalı kapı yer almaktadır. Kapıların iki yanında, 10-15 cm genişliğinde ahşap direkler yer almaktadır (Görsel 4.10, Görsel 4.55).

Pencereler: Sadece Alan Köyü Camii'nde görülen iç pencere örneğinde, son cemaat yerinden harime girilen kısımdaki kapının iki yanında birer giyotin pencere yer alır. Aynı düzen yapının üst katında yer alan, son cemaat yerinden mahfile geçişteki kapı açıklığının iki yanında da görülmektedir (Görsel 4.22, Görsel 4.36).

Mihrap: Ele alınan camilerde kible duvarının ortasına yerleştirilmiş olan mihraplar, harime doğru hafif çıkıntılıdır. İnce düşey tahtalardan oluşan mihrap nişinin iki yanında, yalın bordür yer alır. Yarım daire dizilerinden oluşan mihrap kavsaraları, basit kemer biçimindedir. Kavsaranın üstünde kitâbe bölümü, mihrabın en üstünde de hilâl ile biten taç bölümü yer alır. Birbirine benzer özellikteki mihraplar, tamamen ahşap malzemeden inşa edilen ve Karadeniz Bölgesi camilerinin karakterini yansıtan bezemesiz yalın örneklerdir (Görsel 4.21, Görsel 4.57, Görsel 4.76).

Salıpazarı'nda yer alan Biçme Köyü Aşağı Mahalle Tahta Camii (1930 ile 1940'lı yıllar arası) ve Sinop ilinin Boyabat ilçesine bağlı Karaahmetli Köyü Camii'nin basit bir niş şeklindeki yalın mihrabı Alan, Karacaören ve Karaman köyündeki camilerin mihraplarıyla benzerdir (Görsel 5.199).²⁰⁵

Minber: Alan, Karacaören ve Karaman Köyü camilerinde görülen

²⁰⁴ Pencere ve kapılar daha önce cephe özellikleri başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

²⁰⁵ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 21; Çal, *Boyovası/Boyabat Kazasında Türk Mimarisi*, s. 215.

minberler, ahşap bezemesiz yalın örneklerdir. Mihrabın sağ tarafında yer alan minberler, altı, sekiz veya dokuz basamaklıdır. Yan aynalık ve aynalık altı süpürgelik bölümleri, düşey veya yatay tahtaların dizilmesiyle oluşmuştur. Minberin merdivenlerini iki yandan sınırlandıran basamak korkulukları; her biri döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubukların yan yana dizilmesiyle veya tahtanın yatay olarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Köşebent bölümünde, hilâl süslemesi görülmektedir. Minber basamaklarına ve köşke ulaştıran kapılar, basit kemer formu ve bazı örneklerde kemer yarım daire dizilerinden oluşmaktadır. Minber kapısı üzerinde, korkuluk bölümünde görülen boğumlu çubuklara benzer ahşap çubuklar, bitkisel süslemeler, kitâbe ve en üstte de hilâl görülmektedir. Son derece yalın olan köşkler, bir külâh ve alem ile son bulmaktadır. Klasik minber bölümlerinin birçoğunun yer aldığı bu minberler, Karadenizli ustaların yapmış olduğu basit yerel örneklerdir (Görsel 4.21, Görsel 4.57, Görsel 4.76).

Salıpazarı Esatçiftliği Köyü Çatak Mahallesi Camii (1935 ile 1940 yılları arası),²⁰⁶ Sinop'un Boyabat ilçesindeki Çakırçay Köyü Camii (1965), Asarcık Kayalı Köyü Camii (1945) ve Yenice Köyü Şıhköy Mahallesi Mescidi'nin (1955) ahşap malzemeli basit yapılmış klasik tipteki minberi, ele alınan yapıların minberleriyle benzerdir (Görsel 5.200).²⁰⁷

Vaaz Kürsüsü: Mihrabın sol tarafında rahle sekisi üzerinde yer alan vaaz kürsüleri, çeyrek daire planlı yalın örneklerdir. Duvara montelenen vaaz kürsülerine, Alan Köyü Camii'nde olduğu gibi basamakla veya Karacaören Soyuk Mahallesi Camii ve Karaman Ahşap Camii'ndeki gibi seyyar ahşap merdivenle ile çıkılmaktadır. Düşey tahtalarla kaplı basit bir altlığa sahip kürsü, silindirik boğumlu çubukların yan yana dizilmesiyle veya tahtanın düşey olarak kullanılmasıyla oluşturulmuş korkuluklara sahiptir (Görsel 4.25, Görsel 4.59, Görsel 4.78).

Salıpazarı'nda Gökçeli (Çatak Ahmet Ağa) Camii (19. Yüzyıl)²⁰⁸ ve Cevizli Köyü Camii, Tekkeköy ilçesindeki Güzelyurt Camii (1942)²⁰⁹ ile Ordu ilinin Akkuş ilçesindeki Ambargürgen Mahallesi Merkez Camii'nde

²⁰⁶ Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 26.

²⁰⁷ Çal, *Boyovası/Boyabat Kazasında Türk Mimarisi*, s. 63, 157, 353.

²⁰⁸ Bayraktar, *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*, s. 204.

²⁰⁹ Bayraktar, *Tarih Boyunca Tekkeköy*, s. 155.

(1950)²¹⁰ mihrabın sol tarafında rahle sekisi üzerinde duvara monteli ve çeyrek daire planlı vaaz kürsüsü, Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan örneklerle benzerdir (Görsel 5.201, Görsel 5.202).

Ele alınan örneklerden daha erken tarihli olan Ordu ilinin Akkuş ilçesindeki Osmanlı Dönemi'ne ait Çaldere Mahallesi Camii'nde (1910) de çeyrek daire planlı duvarın köşesine monteli vaaz kürsüsü örneği görülmektedir.²¹¹

Kadınlar Mahfili: Alan Köyü Camii, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ve Karaman Ahşap Camii'nde görülen öge, ahşap direkler ve ahşap yığma duvar ile taşınmakta ve harime bakan kısımları yalın korkulukla çevrilidir (Görsel 4.36, Görsel 4.37, Görsel 4.61, Görsel 4.80).²¹²

Müezzin Mahfili: Sadece Alan Köyü Camii'nde görülen öge, ahşap muhdes bir örnektir (Görsel 4.26).

Rahle sekisi: Kible duvarı boyunca uzanan zeminden bir basamak yükseklikte yer alan rahle sekisi, önü silindirik boğumlu çubukların yan yana dizilmesiyle oluşturulmuş korkulukla çevrili ve kırsalda yer alan camilerde sıklıkla görülen bir ögedir (Görsel 4.21, Görsel 4.57, Görsel 4.76).

Salıpaazarı'nda yer alan Biçme Köyü Aşağı Mahalle Tahta Camii (1930 ile 1940'lı yıllar arası),²¹³ Cevizli Köyü Camii, Esatçıftlığı Köyü Çatak Mahallesi Camii (1935 ile 1940'lı yıllar arası),²¹⁴ Güzelvatan Köyü Camii (1940-41),²¹⁵ Konakören Köyü Merkez Camii (1945),²¹⁶ Yeşil Köyü Camii (1953),²¹⁷ Çarşamba ilçesinde yer alan Musçalı Köyü Eski Camii (1947),²¹⁸

²¹⁰ Bayhan, *Geçişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, s. 90.

²¹¹ Bayhan, *Geçişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, s. 80.

²¹² Kadın mahfilinden plan tipleri ve elemanları başlığında ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

²¹³ Nefes, *Samsun Salıpaazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 21.

²¹⁴ Nefes, *Samsun Salıpaazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 26

²¹⁵ Nefes, *Samsun Salıpaazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 35

²¹⁶ Nefes, *Samsun Salıpaazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 64.

²¹⁷ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 75.

²¹⁸ Nefes, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, s. 67.

Tekkeköy ilçesindeki Güzelyurt Camii (1942)²¹⁹ ve Ordu ilinin Ünye ilçesine bağlı Kelas Mahallesi Camii'nde (1957)²²⁰ görülen önünde korkuluğun yer aldığı rahle sekileri ele alınan örneklerle benzerdir (Görsel 5.201, Görsel 5.202).

Çalışma sahası içerisinde yer alan örneklere göre daha erken tarihli olan Kavak ilçesindeki Osmanlı Dönemi'ne ait olan Bekdemir Camii'nde (1596) görülen rahle sekisinin ön kısmında korkuluğun yer almaması ve daha yalın olmasıyla diğer örneklerden farklıdır.²²¹

Direkler: Ahşap direkler, harim ve mahfil katlarında taban ve tavana birleşen noktalarda kare kesitli, gövde kısmında ise daire kesitli veya sekizgen formudur. Karacaören Soyuk Mahallesi Camii'nde direklerin gövde kısımlarında tespihlerin asılması için alanlar oluşturulmuştur (Görsel 4.62, Görsel 4.63). Mahfil katlarında görülen direklerin araları tavan kısmında, basit kemer, düz kalas veya dalgalı formlu tahtalar ile birleşmiş, zeminde ise ahşap boğumlu çubuklu korkuluklarla çevrilmiştir.

Ele alınan camilerde yer alan direklerin benzerleri Salıpazarı'nın diğer köylerinde de görülmektedir. Bu camiler; Biçme Köyü Aşağı Mahalle Tahta Camii (1930 ile 1940'lı yıllar arası) ve Esatçıftlığı Köyü Çatak Mahallesi Camii'dir (1935 ile 1940'lı yıllar arası).²²²

Merdivenler: Çalışma sahası içerisinde yer alan yapılarda son cemaat mahalli veya harimin köşelerinde yer alan merdivenler tek kollu, yalın korkuluk ve küpeşteden oluşan dokuz, on veya on dört basamaklı ahşap mimari elemanlardır (Görsel 4.17, Görsel 4.18, Görsel 4.56, Görsel 4.79).

²¹⁹ Bayraktar, *Tarih Boyunca Tekkeköy*, s. 155.

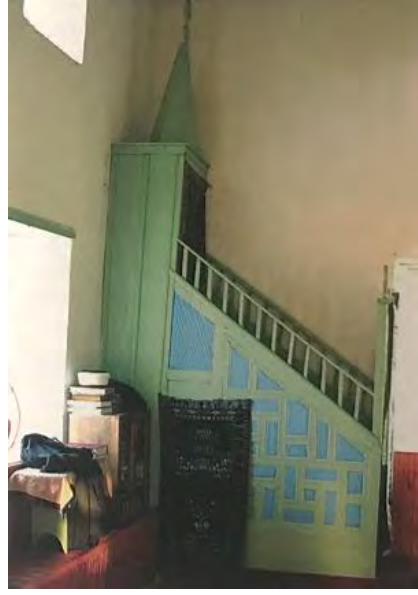
²²⁰ Bayhan, *Geçişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*, s. 255.

²²¹ Samsun Valiliği, *Samsun Ahşap Camiler*, s. 39.

²²² Nefes, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, s. 21, 26.

Görsel 5.199. Samsun Bafra Karaahmetli Köyü Camii mihrabı (Çal, 2014: 215)

Görsel 5.200. Sinop Boyabat Yenice Köyü Şihköy Mahallesi Mescidi'nin minberi (Çal, 2014: 353)

Görsel 5.201. Samsun Salıpaazarı Cevizli Köyü Camii vaaz kürsüsü ve rahle sakisi

Görsel 5.202. Samsun Tekkeköy Güzelyurt Camii vaaz kürsüsü ve rahle sakisi (M. Sami Bayraktar Arşivi)

Tablo 5.31. Camilerde Görülen Mimari Elemanlar

Görülen Mimari Elemanlar		Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler	
Dış Mimari Elemanlar	Müsalla Taşı	1/3	Karaman	
	Minare	1/3	Alan	
İç Mimari Elemanlar	Kapı	Tek Kanatlı	1/3	Karacaören Karaman
		İki Kanatlı	3/3	Alan Karacaören Karaman
	Pencere	Giyotin Pencere	3/3	Alan Karacaören Karaman
		Mihrap	3/3	Alan Karacaören Karaman
	Minber	3/3	Alan Karacaören Karaman	
	Vaaz Kürsüsü	3/3	Alan Karacaören Karaman	
	Kadınlar Mahfili	3/3	Alan Karacaören Karaman	
	Müezzin Mahfili	1/3	Alan	
	Rahle Sekisi	3/3	Alan Karacaören Karaman	
	Direk	3/3	Alan Karacaören Karaman	
	Merdiven	3/3	Alan Karacaören Karaman	

5.8.2. Mescit

Karaman Düz Kırık Mevkiinde görülen yapıda, mimari unsur olarak sadece kapı ve pencere görülmektedir. Yapının doğu cephesinde yer alan ahşap giriş kapısı, tek kanatlı tablalıdır (Görsel 4.87). Yapının dört cephesinde de görülen tek kanatlı pencereler iki yandan duvar yüksekliğinde ve 10 cm genişliğinde ahşap direklere yaslanmaktadır (Görsel 4.88).

5.8.3. Okul

Karacaören Soyuk Mahallesi İlkokulu'nda görülen mimari unsurlar; ahşap işçilikli yalın olan kapı kanadı ile giyotin ve tek kanatlı pencerelerdir. Güney cephesinde yer alan düşey tahtaların dizilmesiyle oluşan kapı, tek kanatlıdır. Giriş kapısının sol tarafında birer giyotin pencere, doğu ve batı cephelerinde ise tek kanatlı ahşap çerçevesi birer pencere görülmektedir. Yapının orijinalinde doğu cephesinde bir kapı daha yer almaktadır. Fakat bu kapı günümüzde üst kısmı kesilerek tek kanatlı bir pencere haline getirilmiştir (Görsel 4.103).

5.8.4. Evler²²³

Alan, Karacaören ve Karaman Köyü evlerinde görülen başlıca mimari elemanlar; tek veya çift kanatlı ahşap kapılar, giyotin (düşey sürgülü) pencereler, tek veya çift kanatlı pencereler, balkon, çıkma (cumba), aralık, merdiven, çiçeklik, kedilik ve cephelerde veya çatıda yer alan bacalardır. Çoğunluğu ahşap olan bu mimari elemanlar, ahşap veya tuğla işçilikli yalın unsurlardır. Evlerde ocak görülmemekle birlikte pişirme işlemi günümüz ocaklarıyla yapılmaktadır.

Dış Mimari Elemanlar

Avlu kapısı: Avlu kapıları, ahşap çakma usullü tek veya çift kanatlı yalın unsurlardır. Kapıların kolları ve kilit yerleri, demir veya ahşap malzemelerle oluşturulmuştur (Görsel 5.6, Görsel 5.7).

Bahçe ve tarla kapısı: Sayıları daha az olan ahşap malzemeli bahçe

²²³ Balkonlar, plan tipleri ve elemanları ile cephe özellikleri başlıklarında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Kapılar, pencereler, çıkmalar, dış cephelerde görülen merdivenler, çiçeklik ve bacalar cephe özellikleri başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Kedilikten yapısal elemanlar bölümünde örtüler başlığında ayrıntılı bahsedilmesinden dolayı bu bölümde ele alınmamıştır.

ve tarla kapıları, tek kanatlı yalın unsurlardır. Bahçe ve tarlalara, avludan girişlerde bazı örneklerde kapı yer almaz (Görsel 5.9).

İç Mimari Elemanlar²²⁴

Eve giriş kapıları: Ahşap malzemeli çakma usullü tek veya çift kanatlı yalın olan ev, balkon ve ahırların giriş kapıları, cephe özellikleri bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır (Görsel 5.161, Görsel 5.162, Görsel 5.171).

Oda kapıları: Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki oda, tuvalet ve banyo kapıları ahşap çakma usullü tek kanatlı yalın veya tablalı öğelerdir. Oda kapıları, odanın içine doğru açılmaktadır (Görsel 5.203, Görsel 5.204). Oda kapılarının genişliği genellikle 80-90 cm, yüksekliği ise takriben 170-190 cm arasındadır. Tuvalet ve banyo kapıları, 70-90 cm genişliğinde ve 170-190 cm yüksekliğindedir. Tek kanatlı düz veya tablalı olan ıslak mekân kapıları, dışa veya içeriye doğru açılmaktadır (Görsel 5.205). İç mekân kapılarının kolları ve kilit yerleri, demir veya ahşap malzemelerle oluşturulmuştur (Görsel 5.206, Görsel 5.207).

Merdivenler: Evin iç mekânında sofa veya aralıkta bulunan ve katları birbirine bağlayan ahşap merdivenlerin riht yüksekliği, takriben 10-20 cm, basamak derinliği ise 20-25 cm arasındadır. Tek kollu olan merdivenler, basit korkuluk ve küpeşteden oluşan tek yönlü veya çeyrek dönüşlü unsurlardır (Görsel 5.211).

Evlerin sofa veya aralık bölümlerinin tavanlarında çatı arasına çıkış sağlayan ahşap kapaklar görülmektedir. Bu bölüme seyyar merdiven veya Karacaören Köyü Muhammer Çakır evinde görüldüğü gibi duvara sabit olan ahşap merdiven ile çıkılmaktadır (Görsel 5.209, Görsel 5.210).

Bacalar: Oda ve/veya mutfaklarda, fabrika çıkışlı tuğla ile örülür ve dıştan çimento harcıyla örtülü bacalar, evin içerisinden çatıya uzanmaktadır. Bu bacalar her evde görülmemektedir. Evlerde genellikle sobanın bacası, ahşap duvara açılan delikten sac borularla dışarıya verilmektedir (Görsel 5.208).

²²⁴ Aralık, plan tipleri ve elemanları başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Görsel 5.203. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi tablalı oda kapısı

Görsel 5.204. Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi tek kanatlı çakma usullü mutfak kapısı

Görsel 5.205. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi tablalı tuvalet kapısı

Görsel 5.206. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi oda kapısı kilidi

Görsel 5.207. Alan Köyü Muhittin Şensoy Evi oda kapısı kilidi

Görsel 5.208. Alan Köyü
Muhittin Şensoy Evi oda
içerisindeki baca

Görsel 5.209. Karacaören Köyü
Muhammer Çakır Evi çatı arasına
çıkış merdiveni

Görsel 5.210. Alan Köyü Muhittin
Şensoy Evi çatıya çıkış bölümü

Görsel 5.211. Alan Köyü
Muhittin Şensoy Evi çeyrek
dönüştü ahşap merdiven

Tablo 5.32. Evlerde Görülen Mimari Elemanlar

Görülen Mimari Elemanlar				Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler
Dış Mimari Elemanlar	Kapı	Avlu Kapısı	Tek Kanatlı	10/23	Alan Karacaören Karaman
			Çift Kanatlı	9/23	Alan Karacaören
		Bahçe-Tarla Kapısı	Tek Kanatlı	5/23	Alan Karacaören Karaman
İç Mimari Elemanlar	Kapı	Ana Giriş Kapısı	Tek Kanatlı	8/23	Alan Karacaören Karaman
			Çift Kanatlı	15/23	Alan Karacaören Karaman
		Balkon Kapısı	Tek Kanatlı	11/23	Alan Karacaören Karaman
			Çift Kanatlı	6/23	Alan Karacaören
		Ahır Kapısı	Tek Kanatlı	9/23	Alan Karacaören Karaman
		Oda Kapısı	Tek Kanatlı	23/23	Alan Karacaören Karaman
	Pencere	Giyotin (Düşey Sürgülü) Pencere		7/23	Alan Karacaören
		Tek Kanatlı Pencere		18/23	Alan Karacaören Karaman
		Çift Kanatlı Pencere		4/23	Alan Karacaören Karaman

	Pivot (Kelebek) Pencere	1/23	Alan
Merdiven		11/23	Alan Köyü Karacaören Köyü
Balkon Merdiveni		13/23	Alan Köyü Karacaören Köyü Karaman Köyü
Aralık		13/24	Alan Köyü Karacaören Köyü Karaman Köyü
Balkon		20/23	Alan Köyü Karacaören Köyü Karaman Köyü
Çiçeklik		1/23	Alan Köyü
Çıkma	Sofa Çıkması	10/23	Alan Köyü Karacaören Köyü
	Kat Çıkması	1/23	Karacaören Köyü
	Islak Mekân Çıkması	9/23	Alan Köyü Karacaören Köyü Karaman Köyü
Baca		15/23	Alan Köyü Karacaören Köyü Karaman Köyü
Kedilik		4/23	Alan Köyü

5.8.5. Serenler (Ambarlar)

Ahşap tek kanatlı oda kapısı, pencere, havalandırma penceresi, direk, payanda, kiriş ve teker serenlerde görülen başlıca mimari unsurlardır.

Kapılar: Oda veya balkonlarda görülen ahşap kapılar, tek kanatlı öğelerdir. İki yandan gelen tahtalar (ahşap perde) 10-15 cm genişliğindeki kapı pervazına, birkaç cm kadar girmektedir. Böylelikle yapı daha da dayanıklı bir hale gelmektedir. Serenlerin tek kanatlı oda ve balkon kapıları, içeriye veya dışarıya doğru açılmaktadır. Kapıların eşikleri zeminden 40-50 cm kadar yüksektir. Bazı serenlerde bu bölümde havalandırma penceresi yer alır (Görsel 5.215).

Pencereler: İki şekilde görülmektedir. Birincisi yapının üç veya dört cephesinde görülen genişliği 100-120 cm arası olan zeminden tavana kadar

uzanan pencerelerdir. İkincisi ise havalandırma pencereleridir. Bu pencereler 20-30 yüksekliğinde ve 50-60 cm genişliğinde küçük pencerelerdir. Yere yakın yapılan havalandırma pencereleri, gıdanın yere serilmesinden dolayı, havanın alt kısımdan girmesi amacıyla yapılmıştır (Görsel 5.216, Görsel 5.217).

Direk: Köşelerden pahlı ve yukarıya doğru daralan direkler, yükünü zemine aktararak gövdeyi taşıyan öğelerdir. Serenin büyüklüğüne göre sayıları değişebilen ahşap direklerin sayısı, dört veya altıdır. Direkler, taş temel üzerinde yer alan 20-30 cm kalınlığındaki kirişin üstüne çakılarak sabitlenmektedir (Görsel 5.212).

Payanda: Kalasların üzerine sabitlenen direklerin sağa ve sola eğilmesini önleyen payandalar, 45 derecelik bir açıyla, direği ve yerdeki kalası birbirine bağlayan öğelerdir. Serenlerdeki işlevi büyük olan payandalar, ne kadar sağlam olursa yapı da o kadar uzun süre ayakta kalır (Görsel 5.212).²²⁵ Günümüzde direkleri betonarme ile değiştirilen serenler haricindeki bütün serenlerde, payanda görülmektedir.

Teker: Teknik açıdan önemi büyük olan ahşap tekerin ortasındaki delikten direğin ucu kirişe girmektedir. Böylelikle üstüne gövdenin oturduğu kiriş, sağa ve sola kayamaz.²²⁶ Tekerin diğer önemli yanı ise farelerin serene girmesini engellemektir. Tekerlerin üst çapı 15-20 cm, alt çapı ise 50-60 cm'dir. Özgün hali ahşap olan tekerlerden bazıları sac ile değiştirilmiştir (Görsel 5.213).

Merdiven: Çalışma sahası içerisindeki serenlerde görülen merdivenler, seyyar şeklinde ahşap veya metal malzemelidir (Görsel 5.214).

²²⁵ Atalay Yılmaz, *Karadeniz'in İncisi Serander Nayla*, Trabzon Dernekler Birliği Kültür Yayınları, Trabzon 2007, s. 22.

²²⁶ Yılmaz, *Karadeniz'in İncisi Serander Nayla*, s. 22.

Görsel 5.212. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni direk, kiriş ve payanda

Görsel 5.213. Alan Köyü İsmet Şensoy Sereni ahşap teker

Görsel 5.214. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni ahşap merdiven

Görsel 5.215. Karaman Köyü Yusuf Keleş Sereni kapısı

Görsel 5.216. Alan Köyü Mehmet Bircan Sereni penceresi

Görsel 5.217. Karacaören Köyü Hasan Şahin Sereni havalandırma penceresi

Tablo 5.33. Serenlerde Görülen Mimari Elemanlar

Sıra	Görülen Mimari Elemanlar	Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Kapı	Tek Kanatlı Oda Kapısı	19/19 Alan Karacaören Karaman
		Tek Kanatlı Balkon Kapısı	6/19 Alan Karacaören
2	Pencere	Pencere	11/19 Alan Karacaören
		Havalandırma Penceresi	7/19 Alan Karacaören
3	Direk	Ahşap Direk	14/19 Alan Karacaören
		Betonarme Direk	5/19 Alan Karacaören Karaman
4	Payanda	14/19 Alan Karacaören	
5	Kiriş	14/19 Alan Karacaören	
6	Teker	Ahşap Teker	10/19 Alan Karacaören Karaman
		Metal Teker	9/19 Alan Karacaören Karaman

5.8.6. Fırınlar

Tezgâh çıkması, kemer biçimi verilmiş fırın ağızları, fırın ağızlarını ve bacalarını kapatmak için kullanılan sac, ahşap veya taş bloklar ve bacalar fırınların ana yapısında görülen mimari elemanlardır. Bu mimari elemanlar Alan ve Karacaören Köyü fırınlarının hepsinde görülmektedir. Bunlar taş, sac ve ahşap işçilikli bezmeden yoksun yalın unsurlardır. Sundurma ve kuruluk odası bölümlerinde görülen tek mimari eleman ise kapılardır. Kapı, her yapıda görülmemektedir.

Kapı: Sundurma bölümü ve kuruluk odasında görülen kapı kanatları, çakma usullü tek kanatlı yalın elemanlardır. Kapılar, dışa veya

içeriye doğru açılmaktadır. Kapı; Alan Köyü İsmet Şensoy, Cemal Bal ve Sabahattin Somuncu fırınlarının sundurma bölümünde, Alan Köyü Mehmet Bircan ve Muhittin Şensoy fırınlarında ise kuruluk odasında görülmektedir (Görsel 5.220, Görsel 5.221).

Tezgâh çıkmaları: Kaide üzerinde fırın ağzı ve pişirme odası tabanına kadar düz olarak yükselen tezgâhlar, ana yapıların ön cephelerinde duvardan 40-60 cm kadar taşıntı yapmaktadır. Bu bölüme kullanım eşyaları koyulmaktadır (Görsel 5.219).

Fırın ağızları: Ana yapının ön cephesinin ortasında fırın ağzı, tezgâh hizasında bulunan ve kemer biçimi verilmiş bölümdür. Pişirilecek olan ekmek veya yiyecekler bu bölümden pişirme hücreğine yerleştirilir ve fırın ağzının kapağı kapatılır (Görsel 5.219).

Kapaklar: Sac, ahşap veya taş malzemeden oluşan fırın ağzı kapağı, pişirme sırasında sıcaklığın dışarıya kaçmasını önlemek amacıyla kapalı tutulmaktadır. Baca kapağı bu işlem sırasında dumanın dışarıya çıkabilmesi için açık bırakılır. Fırın ağızları ve bacaları kullanılmadığı zamanlarda da hayvanların girmesini engelleyip temiz kalmasını sağlamak amacıyla kapak ile kapalı tutulmaktadır (Görsel 5.219).

Bacalar: Fırınların yan cephesinde yer alan baca, dumanın çıkmasını sağlayan açıklıktır. Kullanılmadığı zamanlarda dıştan sac, ahşap veya taş bir kapak ile kapatılmaktadır (Görsel 5.218).

Görsel 5.218. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını baca çıkışı

Görsel 5.219. Alan Köyü Cemal Bal Fırını tezgâh çıkması, fırın ağzı ve kapağı

Görsel 5.220. Alan Köyü Cemal Bal Fırını sundurma kapısı

Görsel 5.221. Alan Köyü Muhittin Şensoy kuruluk odası kapısı

Tablo 5.34. Fırınlarda Görülen Mimari Elemanlar				
Sıra	Görülen Mimari Elemanlar		Yapı Türü İçindeki Sayısı / Türün Toplam Sayısı	Görüldüğü Köyler
1	Kapı	Sundurma Kapısı	3/10	Alan
		Kuruluk Odası Kapısı	2/10	Alan
2	Tezgâh Çıkması		10/10	Alan Karacaören
3	Fırın Ağzı		10/10	Alan Karacaören
4	Kapak	Fırın Bacası Kapağı	10/10	Alan Karacaören
		Fırın Ağzı Kapağı	10/10	Alan Karacaören
5	Fırın Bacası		10/10	Alan Karacaören

5.8.7. Samanlıklar

Karacaören Köyü samanlıklarında kapı, pencere ve merdiven gibi mimari unsurlar görülmektedir. Samanlık yapılarında, güneş ışığının içeriye girmesine engel olmak amacıyla pencere açıklığı pek görülmemektedir. Görülen pencereler de küçük ölçülüdür. İlyas Keskin ve Duran Tekin samanlıklarının kapıları, ahşap tek kanatlı yalın unsurlardır. İlyas Keskin Samanlığı'nın ön cephesinde ahşap, tek kollu yalın korkuluğa

sahip dokuz basamaklı bir merdiven yer alır. İlyas Keskin Samanlığı'nın cephelerinde küçük pencere açıklıkları görülürken Duran Tekin Samanlığı'nın cephelerinde pencere görülmemektedir.

Tablo 5.35. Samanlıklarda Görülen Mimari Elemanlar			
Sıra	Görülen Mimari Elemanlar	Yapı Türü İçindeki Sayısı / Türün Görüldüğü Toplam Sayısı	Köyler
1	Kapı	2/2	Karacaören
2	Pencere	1/2	Karacaören
3	Merdiven	1/2	Karacaören

5.8.8. Ahır

Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahırında görülen başlıca mimari unsurlar; kapı, pencere, köy ocağı ve tezgâhtır.

Giriş kapısının sağ tarafında hayvanların yiyeceklerini pişirmek için yapılmış bir “köy ocağı” yer alır. Harman tuğla ile örülü köy ocağının dış yüzeyi, günümüzde çimento harcı ile örtülmüştür (Görsel 5.224). Kapının sol tarafında kullanım eşyalarının koyulması için yapılmış betonarme tezgâh bulunur. Bu tezgâh, zeminden 60-70 cm kadar yüksektedir (Görsel 5.225). Kuzeydoğu cephesinde yer alan ahşap giriş kapısı, dört düşey tahtanın çakılmasıyla oluşturulmuş ve içeriye doğru açılan tek kanatlı bir oğedir (Görsel 5.222). Kapı kilidi, dışarıdan bir çiviye takılan metal malzemeli ve yalındır (Görsel 5.223).

Görsel 5.222. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır kapısı

Görsel 5.223. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır kapı kilidi

Görsel 5.224. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır ocağı

Görsel 5.225. Alan Köyü Muhittin Şensoy Ahır tezgâhı

5.8.9. Garajlar

Alan ve Karacaören Köyü'nde görülen garajlarda, tek mimari unsur ahşap direklerdir. Bu direkler 10-15 cm kalınlığında yalın unsurlardır (Görsel 4.708,Görsel 4.714).

5.8.10. Kuruluklar

Alan Köyü Yusuf Zengin ile Karaman Köyü Cemal Keleş Kuruluşu'nda görülen unsurlar; ahşap kapı, direk ve payandalardır. Alan Köyü Yusuf Zengin Kuruluşu'nda görülen kapı, tek kanatlı ve yalındır (Görsel 4.718). Cemal Keleş Kuruluşu'nda görülen kapı ise tek kanatlı avlu kapılarına benzemektedir. Kuruluklardaki direkler 10-15 cm kalınlığında süslemesiz yalın unsurlardır. Cemal Keleş Kuruluşu'nda direkler arasında bazı yerlerde payandalar görülür (Görsel 4.724, Görsel 4.725).

5.8.11. Kuyular

Betonarme olarak inşa edilen ve yalın olan Alan Köyü Cemal Bal ile Yusuf Zengin Kuyu'larında sadece kuyu bilezikleri görülmektedir (Görsel 4.729, Görsel 4.736).

5.8.12. Fındık Harmanı

Karacaören Köyü Muhammer Çakır Fındık Harmanı'nda kapı, direk ve payanda başlıca mimari unsurlardır. 10-15 cm kalınlığındaki on

bir ahşap direkli yapının ortasında da çatıyı destekleyen 20 cm kalınlığında iki direk yer alır. Direkler arasında payandalar görülmektedir. Bu unsurlar süsten uzak ve yalındır (Görsel 4.741, Görsel 4.742).

5.8.13. Atölye

Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesinde; düşey tahtaların yan yana çakılmasıyla oluşturulmuş tek kanatlı, içeriye veya dışarıya doğru açılan ve katlanabilen kapılar, ahşap kasnaklı dikdörtgen tek kanatlı pencereler, betonarme direk, demirci körüğü, demir delme aleti, ahşap işleme makineleri, odun kesmek için kullanılan eşek ve un değirmeni gibi unsurlar bulunmaktadır (Görsel 5.226, Görsel 5.227, Görsel 5.228, Görsel 5.229, Görsel 5.230, Görsel 5.231).

Görsel 5.226. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi kapısı

Görsel 5.227. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi ahşap işleme makineleri

Görsel 5.228. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi un değirmeni

Görsel 5.229. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi demirci körüğü

Görsel 5.230. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi demir delme aleti

Görsel 5.231. Alan Köyü Hikmet Sağlam Atölyesi eşek

5.8.14. Su Değirmenleri

Karacaören Köyü'nde su gücüyle çalışan düşey milli yatay çarklı su değirmenleri; köyde yaşayan insanların temel besin kaynaklarından mısır ve buğday gibi tahılların, hayvanların beslenmesi için kullanılan arpa ve yulaf gibi ürünlerin öğütme işinin görülmesi amacıyla, köyün ortak malı olarak inşa edilen yapılardır. Su değirmenleri çay, ırmak ve dere gibi akarsu yakınlarında inşa edilen ve su gücüyle çalışan değirmenlerdir.²²⁷

Karacaören köyünde tespit edilen su değirmenlerinde görülen ve sistemi oluşturan başlıca mimari elemanlar; üst tekne, ahşap oluk, boğaz, çakıldak, muhafaza tahtaları, alt (sabit) ve üst (hareketli) değirmen taşları, ahşap kasnak, ayar takozu (ayar ipi), baba (direk), un haznesi ve çark gibi öğelerdir (Görsel 5.232). Üst tekne bölümü, “tahıl teknesi”, “sepet” ve “denelik”, ahşap oluk bölümü, “tane oluğu”, “alt tekne”, “musluk”, “boğaz” ve “küçük tekne”, un haznesi bölümü, “ön tekne” ve “unluk”, yapının altında su çarkının bulunduğu bölüm ise “Çarkhane”, “domuzluk”, “doñuzluk”, “doğuzluk” ve “tosbağalık” gibi farklı isimlerle

²²⁷ Anadolu Selçukluları'nda ve Osmanlı Türkçesi'nde değirmenler için, Farsça'dan gelme “âsiyâb” sözcüğü de kullanılmaktaydı. Bir vd., *Anadolu'nun Değirmenleri*, s. 11.

de bilinmektedir.²²⁸ Bu elemanlar taş, metal ve ahşap malzemeli yalın unsurlardır.

İki yandan direklerle desteklenen üst tekne, tahılın koyulduğu bölümdür. Buraya koyulan tahıllar, ahşap oluktan (alt tekne) boğaz bölümüne düşerek üstteki taşın hareket etmesiyle, dairesel formlu iki taşın arasında ezilerek un haline gelmeye başlar. Altta yer alan taş, mısır ve buğday gibi tahılların öğütülmesinde zemin görevi görmektedir. Taşların dönmesiyle çakıldak adı verilen tahta çubuk, taşı titreterek un haline gelen tahılların, ahşap un haznesine dökülmesini sağlamaktadır. Taşların çevresinde yer alan 10-15 cm yüksekliğindeki ahşap kasnak da unun etrafa dağılmasını önlemektedir. Takriben 20-25 cm kalınlığında, 70-80 cm çapındaki taşların birbirine değen yüzeyleri, tahılın ezilebilmesi için pürüzlüdür. Tahıl, tekneden fazla döküldüğünde un iri taneli olmakta, az döküldüğünde ise daha ince olmaktadır. İstenilen incelik veya kalınlık, ayar ipi ile ayarlanabilmektedir. Değirmen odası içerisinde yer alan bu elemanların, alt kısmında Çarkhane olarak adlandırılan su çarkı bölümünde, değirmenin çalışmasını sağlayan metal teker biçimindeki çark sistemi yer alır (Görsel 5.233).

²²⁸ Lokman Tay, “Erdemli-Sorgun Köyü Su Değirmenleri”, *İdil*, 93, 2022, s. 791; Bir vd., *Anadolu'nun Değirmenleri*, s. 52; Dilek Maşalı, *Boyabat'ın Geleneksel Mimarisinde Endüstri Yapıları: Değirmenler ve Şamlılar Çeltik Fabrikası*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s. 12, 14, 241; Gülferah Örs Çorapçıoğlu, *Doğu Karadeniz Örneğinde Su Değirmenlerinin Belgelenmesi ve Korunması Konusunda Bir Yöntem Araştırması*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2015, s. 79.

Görsel 5.232. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 mimari elemanları

Görsel 5.233. Karacaören Köyü Su Değirmeni 2 Çarkhane bölümü

Tablo 5.36. Karacaören Köyü Su Değirmenlerinde Görülen Mimari Elemanlar			
Sıra	Görülen Mimari Elemanlar	Yapı Türü İçindeki Sayı / Türün Toplam Sayısı	
1	Tahıl Öğütme Düzeneği Elemanları	Üst Tekne	2/2
		Ahşap Oluk	2/2
		Boğaz	2/2
		Çakıldak	2/2
		Muhafaza Tahtası	2/2
		Değirmen Taşı	2/2
		Ahşap Kasnak	2/2
		Ayar Takozu (Ayar İpi)	2/2
		Baba (Direk)	2/2
		Un Haznesi	2/2
2	Çarkhane/Domuzluk Elemanları	Yatay Çark	1/2
		Düşey Mil	1/2
3	Kanal ve Kaptaj Elemanları	Oluk	1/2
		Kaptaj	1/2

5.9. Tarihlendirme

Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde tespit edilen kırsal yapılardan Alan Köyü Camii (1957 tarihli), Mehmet Bircan Fırını (1969 tarihli), Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii (1952, 1962 tarihli) ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu (1987 tarihli) hariç olmak üzere diğer yapıları belgeleyecek bir kitâbe veya belge bulunmamaktadır. Köylerde yer alan diğer yapılar ise; hane sahiplerinin vermiş olduğu bilgiler, mimari, malzeme ve teknik özelliklerine bakılarak tarihlendirilmiştir.

Çalışma sahası içerisindeki kırsal yapılar, 1920'lerden 2020'lere uzanan süreç arasında inşa edilmiş olup Karaman Ahşap Camii ve Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi gibi Osmanlı Dönemi örnekleri ile Cumhuriyet Dönemi yapılarından oluşmaktadır.

Çalışmaya dahil edilen 70 adet yapıdan, 2 cami, 1 okul ve 1 fırın haricinde, ev, seren (ambar), samanlık, ahır, garaj, kuruluk, kuyu, fındık harmanı, atölye ve su değirmeni gibi diğer kırsal yapı türlerinde kitâbe

bulunmamaktadır. Osmanlı döneminden beri iskân edildiği bilinen köylerde, Karaman Ahşap Camii (18. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın başları) ile 1920'lerde inşa edilen Karaman Köyü Rabie Yıldız Evi hariç günümüze ulaşan Osmanlı dönemine ait örneğe rastlanılmamıştır. Kırsal yapılardan en erken tarihli örnekler Karaman Köyü'nde 18. yüzyıl, Karacaören Köyü'nde 1930'lar, Alan Köyü'nde ise 1937 yıllarına aittir. Kırsal yapı inşasının 1950'ler ile 1980'ler arasında yoğun bir şekilde devam ettiği, sonrasında ise bir azalma olduğu görülmektedir. Sayıları çok az olmakla birlikte günümüzde de geleneksel kırsal mimari yapımı devam etmektedir. 2022 yılında inşa edilen fındık harmanı, kurt boğazı geçmeli taban ve tavan kirişleriyle, ahşap direkler arasında yer alan payandalarla geleneksel yöntemlerin kullanılarak inşa edildiği bir örnektir.

Tablo 5.37. Alan, Karacaören ve Karaman Köyü Yapıları (Zamandizinsel)			
Sıra	İnşa Tarihi	Yapının Adı	Bulunduğu Köy
1	18. yy. ikinci yarısı ile 20. yy. başları	Karaman Ahşap Camii	Karaman
2	1920'ler (Taşınma: 1940-50'ler)	Rabie Yıldız Evi	Karaman
3	1930-1940'lar	Muhammer Çakır Fırını	Karacaören
4	1930-1940'lar	İlyas Keskin Samanlığı	Karacaören
5	1937 (Taşınma: 2001)	Dursun Susoy Evi	Alan
6	1940'lar (Taşınma: 1983)	İbrahim ve Necmi Tekin Fırını	Karacaören
7	1942	Hasan Şahin Sereni	Karacaören
8	1949	Hüseyin Tokathoğlu Evi	Karacaören
9	1950'ler	Mahmut Bal Evi	Alan Köyü
10	1950'ler	İlyas Keskin Evi	Karacaören
11	1952	Duran Tekin Evi	Karacaören
12	1952? 1962?	Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii	Karacaören
13	1957	Alan Köyü Camii	Alan
14	1958	Muhittin Şensoy Evi	Alan
15	1950-1960'lar	Resul Zengin Sereni	Alan
16	1950-1960'lar	Cemal Bal Kuyusu	Alan
17	1950-1960'lar	Yusuf Zengin Kuyusu	Alan
18	1960	Yusuf Arslan Evi	Alan
19	1960'ların başı	Mehmet Şensoy Sereni	Alan

Samsun Salıpazarı İlçesi Alan Karacaören ve Karaman Köylerinde Kırsal Mimari

20	1960'lar	İsmet Şensoy Evi	Alan
21	1960'lar	Sabahattin Somuncu Evi	Alan
22	1960'lar	Yusuf Zengin Evi	Alan
23	1960'lar	İsa Zengin Sereni	Alan
24	1960'lar	İsmet Şensoy Fırını	Alan
25	1965	Muhammer Çakır Evi	Karacaören
26	1966	Kemal Gür Evi	Alan
27	1967	Mehmet Şensoy Evi	Alan
28	1967	İlyas Keskin Sereni	Karacaören
29	1969	İbrahim Tekin Evi	Karacaören
30	1969	Mehmet Bircan Fırını	Alan
31	1960-1970'ler	Celalettin Somuncu Evi	Alan
32	1960-1970'ler	Cemal Bal Sereni	Alan
33	1960-1970'ler	Cemal Bal Fırını	Alan
34	1960-1970'ler	Yusuf Keleş Sereni	Karaman
35	1970	Ali Tokathioğlu Evi	Karacaören
36	1970'lerin başı	Selahattin Cebebi Evi	Karacaören
37	1970'ler	Resul Zengin Evi	Alan
38	1970'ler	Celalettin Somuncu Sereni	Alan
39	1970'ler	Hikmet Sağlam Sereni	Alan
40	1970'ler	İsmet Şensoy Sereni	Alan
41	1970'ler	Necmi Tekin Sereni	Karacaören
42	1970'ler	Yusuf Arslan Fırını	Alan
43	1970'ler	Hikmet Sağlam Atölyesi	Alan
44	1971-1972	Cemal Keleş Evi	Karaman
45	1973	Mehmet Bircan Sereni	Alan
46	1974	Mustafa Tokathioğlu Evi	Karacaören
47	1976	Veysel Bircan Evi	Alan
48	1977	Sabahattin Somuncu Sereni	Alan
49	1977	Sabahattin Somuncu Fırını	Alan
50	1977-1980	Yusuf Keleş Evi	Karaman
51	1970-1980'ler	Mahmut Bal Sereni	Alan
52	1980	Yusuf Arslan Sereni	Alan
53	1980	Duran Tekin Samanlığı	Karacaören
54	1980'ler	Muhittin Şensoy Sereni	Alan
55	1980'ler	Resul Zengin Fırını	Alan
56	1982	Muhittin Şensoy Fırını	Alan
57	1983	Cemal Keleş Sereni	Karaman
58	1983	Muhittin Şensoy Garajı	Alan
59	1983	İbrahim ve Necmi Tekin Garajı	Karacaören

60	1987	Karaman Düz Kırık Mevkii Mescidi	Karaman
61	1987	Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu	Karacaören
62	1980-1990'lar	Yusuf Zengin Kuruluşu	Alan
63	1990'lar	Muhammer Çakır Sereni	Karacaören
64	1990'lar	Veysel Bircan Sereni	Alan
65	1990'lar	Muhittin Şensoy Ahır	Alan
66	1990'lar	Cemal Keleş Kuruluşu	Karaman
67	1990'lar	Su Değirmeni 1	Karacaören
68	2000'lerin başı	Su Değirmeni 2	Karacaören
69	2020	Muhammer Çakır Fındık Harmanı	Karacaören

5.10. Süsleme

İşlevselliğin ön planda olduğu ve büyük ölçüde yalın tutulan Alan, Karacaören ve Karaman köylerindeki kırsal yapılar, kitâbe ve süs unsuru bakımından son derece sınırlıdır. Süslemeler ahşap oyma, düz ahşap üzerine yağlı boya, Camaltı ve taş üzerinde görülmektedir. Süslemenin görüldüğü yapılar ise; Alan Köyü Camii, Resul Zengin Evi, Veysel Bircan Evi, Mehmet Bircan Fırını, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ve Karaman Ahşap Camii'dir.

Çoğunlukla basit ahşap oyma ve/veya ahşap üzerine yağlı boya ile süslenen cami ve evlerde, yoğun olmamakla birlikte belirli yerlerde süslemeler görülür. Camilerin mihrap, minber ve harim duvarında, ahşap oymalarla yapılmış şekiller ve düz ahşap üzerine yağlı boya ile süslemeler görülmektedir. Ahşaptan oyularak yapılan hilâl ve ahşap üzerine yağlı boya ile ay yıldız motifi, Alan ve Karaman Köyü'nde sıklıkla karşımıza çıkan bir motiftir. Evlerde ise sadece kapıların üzerinde basit oymalarla yapılmış bitkisel ve geometrik süslemeler görülmektedir.

5.10.1. Ahşap Süsleme

Alan Köyü Camii mihrap kavsarasında ve minber kapısında, ahşap yarım daire dizilerinden oluşan basit kemer görülmektedir (Görsel 5.234, Görsel 5.235). Bu yarım daire dizileri kubbe eteğinde ve mahfil katında mihrabın üst hizasında yer alan iki direk arasındaki basit kemerde de görülmektedir (Görsel 5.236, Görsel 5.237). Mihrap ve minberin taç bölümünde ortada hilâl, iki kenarında da minareyi anımsatan boğumlu

çubuklar yer almaktadır. Ahşap hilâl motifi, minberin aleminde de görülmektedir (Görsel 5.238, Görsel 5.239, Görsel 5.240).

Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii'nde mihrap kavsarasında ahşaptan yarım daire dizileri ile minber kapısının taç bölümünün iki ucunda döner vaziyette bulunan, silindirik boğumlu çubuklar ve bu çubukların ortasında ahşaptan oluşan süslemeler görülmektedir (Görsel 5.241, Görsel 5.242).

Karaman Ahşap Camii'nin mihrap kavsarası, tacı ve minber kapısının taç bölümünde, ahşaptan yapılmış yapım daire dizilerinden oluşturulmuş üçgenimsi şekiller yer almaktadır. Bu üçgenler; mihrapta hilâl, minberde ise dairesel form içerisine oyulmuş bitkisel motif ile son bulmaktadır (Görsel 5.243, Görsel 5.244).

Ahşaptan oyularak oluşturulan ucu açık olan hilâl motifi, Alan Köyü Camii ve Karaman Köyü Camii mihrap ve minberinin farklı bölümlerinde, sıklıkla görülen bir motiftir. Sembol olarak kullanan hilâl; yenilik, doğum ve taze hayat simgesi olarak kabul edilmektedir. Tarih boyunca birçok toplumda görülen ay yıldız motifi Türklerde, milâttan en az bin yıl önce, hükümdarın ve parlaklığın simgesi sayılmakta ve bu gelenek sonraki Türk toplumlarında da devam etmektedir. İslâm dünyasında hilâlin sembol olarak kullanımı 7. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Emevîler, Abbâsîler, Karahanlı, Gazneliler, Zengî, Fâtımîler, Büyük Selçuklu, Hârizmşahlar, Eyyübîler, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar Döneminde hilâl motifi sembol olarak kullanılmıştır.²²⁹

Cami süslemelerinde görülen ay-yıldız motifi, Samsun'da ve çevre illerde Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilen ahşap yığma (çandı) camiler ve diğer kırsal yapılarda da sıklıkla tercih edilmiştir. Sinop Boyabat Yenice Köyü Camii (1942), Çorman Köyü Camii (1957) ve İnaltı Köyü Camii (1968) ay-yıldız motifinin görüldüğü yapılardandır.²³⁰ Ay-yıldız motifleri, bayrak, bağımsızlık ve İslam sembolü olarak Anadolu'da Geç Osmanlı döneminde daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Alan Köyü Veysel Bircan ve Resul Zengin evlerinin çift kanatlı giriş kapı kanatlarında, dikdörtgenlerden oluşan tablalı işçilikler ve bu tablalar

²²⁹ Nebi Bozkurt, "Hilâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 18, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, ss. 13-15.

²³⁰ Çal, *Boyovası/Boyabat Kazasında Türk Mimarisi*, s. 368.

üzerinde de ahşap oymalar görülmektedir (Görsel 5.245, Görsel 5.246). Veysel Bircan Evi'nin doğu ve güney cephelerinde yer alan iki kanatlı kapıların tablaları üzerinde çizgisel oymalar görülmektedir. Resul Zengin Evi'nin iki kanatlı ahşap giriş kapısı üzerinde, basit oymalarla yapılmış dairesel şekiller içerisinde bitkisel süslemeler ve gelişmiş güzel oyulmuş çizgiler görülmektedir.

Görsel 5.234. Alan Köyü Camii mihrap kavsarası

Görsel 5.235. Alan Köyü Camii minber kapısı

Görsel 5.236. Alan Köyü Camii kubbe eteği yarım daire dizileri

Görsel 5.237. Alan Köyü Camii iki direk arasındaki yarım daire dizilerinden oluşan kemer

Görsel 5.238. Alan Köyü Camii mihrap tacı

Görsel 5.239. Alan Köyü Camii minber tacı

Görsel 5.240. Alan Köyü Camii minber külâhı ve alemi

Görsel 5.241. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii mihrabı

Görsel 5.242. Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii minber kapısı tacı

Görsel 5.243. Karaman Ahşap Camii mihrabı

Görsel 5.244. Karaman Ahşap Camii minber kapısı tacı

Görsel 5.245. Alan Köyü Veysel Bircan Evi kapısı

Görsel 5.246. Alan Köyü Resul Zengin Evi kapısı

5.10.2. Boyalı Süsleme (Yağlı Boya)

Alan Köyü Camii'nde mihrap, minber ve harim duvarlarında ahşap üzerine yağlı boya ile yapılmış süslemeler görülmektedir. Minber kapısının alınlık ve taç bölümünde yağlı boya ile yazılmış bir kitâbe ve kitâbenin ortasında da bitkisel süsleme yer almaktadır. Minber köşkünde, yağlı boya ile boyanmış bitkisel süsleme ve merdiven korkuluğunun köşebentlerinde hilâl, alemin alt kısmında da ay yıldız motifi görülmektedir. Mahfil katının mihrap hizasında yer alan iki direk arasındaki kemer formunun üzerinde bitkisel ve dairesel süslemeler görülür (Görsel 5.247, Görsel 5.248, Görsel 5.249, Görsel 5.250).

Çok eskiden beri Türklerde kullanılan hilâlin, bir sembol ve millî alâmet olduğu bilinmektedir. Ancak hilâlin iki kolunun arasına bir yıldız konulması yenidir. Osmanlı devrinde Sultan III. Selim'in saltanat yıllarından itibaren hemen hemen her yerde kullanılan ay yıldız, Cumhuriyet Dönemi'nde de kullanılmaya devam etmiştir.²³¹

Görsel 5.247. Alan Köyü Camii minberindeki bitkisel süsleme

Görsel 5.248. Alan Köyü Camii minber köşkü bitkisel süsleme

²³¹ Semavi Eyice, "Ayyıldız", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, ss. 297-298.

Görsel 5.249. Alan Köyü Camii minber köşebendi yıldız süslemesi

Görsel 5.250. Alan Köyü Camii mahfil katı direkler arasında yer alan ahşap kemer

5.10.3. Yazı Süsleme²³²

Alan Köyü Camii'nin mihrabı üzerinde, yağlı boya ile yazılmış üç satırdan oluşan dikdörtgen bir kitâbe yer alır. Bu kitâbede; “Bismillâhirrahmânirrahîm İbrahim”, “Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah”, “Kullemâ dehale aleyhâ Zekeriyya'l mihrab” yazmaktadır. Son satırda Kur'ân-ı Kerîm'in 3. Sûresi olan Âl-i İmrân Sûresi'nin 37. âyetinde geçen “Zekeriyya, Meryem'in bulunduğu mihrâba her girdiğinde...” anlamına gelen “Kullemâ dehale aleyhâ Zekeriyya-l mihrab” âyetinin mihrap üzerinde yer alması, Anadolu'da yaygın olarak görülen bir durumdur. Üç satırdan oluşan bu kitâbenin üzerinde istifli yazılmış bir besmele görülmektedir (Görsel 5.251).

Minber kapısının alınlık ve taç bölümünde siyah ve beyaz renkli yağlı boya ile yazılmış bir kitâbe²³³ ve daire içerisinde kırmızı, beyaz, mavi ve yeşil renkle boyanmış bitkisel süsleme görülmektedir (Görsel 5.252).

Hulefâ-yi Râşidîn'in sırasıyla Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali, Sünnî İslâm dünyasında “dört halife” veya “dört seçkin dost”

²³² Bu başlıkta ele alacağımız yazı unsurlarının tamamı dekoratif içerikli değildir.

Bir kısmı sadece belgesel değer taşımaktadır. Ancak yeri gelmişken her iki yazı unsuru da bu başlıkta ele alınmıştır.

²³³ Mahalli özellik gösteren yazıların bir kısmı okunamamıştır.

(çehâr yâr / çehâr yâr-i güzîn /çihâr dost) ile Hz. Peygamberin torunları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin isimlerinin camilerde levha (çehâr yâr-i güzîn levhaları) olarak asılması veya kalem işiyle harim duvarlarına nakşedilmesi yaygın bir gelenektir. Bu durum Alan Köyü Camii harimin batı ve doğu duvarlarında da görülmektedir. Siyah renkli yağlı boya ile boyanmış güneş motifleri içerisinde krem ve yeşil zemin üzerine, siyah renk ile batı ve doğu duvarında sırasıyla; “Ebû Bekir Radyallahu anh”, “Osman Radyallahu anh”, “Hasan Radyallahu anh”, “Ömer Radyallahu anh”, “Ali Radyallahu anh”, “Hüseyin Radyallahu anh” şeklinde sahâbe isimleri görülmektedir. İsimlerin üst kısımlarında Allah ondan razı olsun anlamında daha çok sahâbe için kullanılan “Radyallahu anh” yazılı dua cümlesi yer alır (Görsel 5.253, Görsel 5.254, Görsel 5.255, Görsel 5.256, Görsel 5.257, Görsel 5.258).

Harimin giriş kapısı üzerinde yağlı boya ile yazılmış dikdörtgen bir form içerisinde üç bölüme ayrılmış bir kitâbe yer alır. Bu kitâbenin ortasındaki bölüm kendi içerisinde yatay olarak üç bölüme ayrılmıştır. Kitâbede; “Ömer’ül-Faruk Radyallahu anh”, “Sâhibü’l- Hayrat’ül Celâl Bismillâhirrahmânirrahîm 1957”, “Osman Zinnüreyn Radyallahu anh” yazılıdır. Kitâbenin iki yanında yer alan halife isimleri, Allah ondan razı olsun anlamındaki “Radyallahu anh” yazılı dua cümlesiyle birlikte yazılmıştır (Görsel 5.259).

Görsel 5.251. Alan Köyü Camii mihrap kitâbesi

Görsel 5.252. Alan Köyü Camii minber kitâbesi

Görsel 5.253. Alan Köyü Camii
batı duvarı Ebu Bekir
Radiyallahu anh

Görsel 5.254. Alan Köyü Camii batı
duvarı Osman Radiyallahu anh

Görsel 5.255. Alan Köyü Camii
batı duvarı Hasan Radiyallahu
anh

Görsel 5.256. Alan Köyü Camii
doğu duvarı Ömer Radiyallahu
anh

Görsel 5.257. Alan Köyü Camii
doğu duvarı Ali Radiyallahu anh

Görsel 5.258. Alan Köyü Camii
doğu duvarı Hüseyin Radiyallahu
anh

Görsel 5.259. Alan Köyü Camii harim kapısı üzerindeki yağlı boya ile yazılı kitâbe

5.10.4. Camaltı Levha

Alan Köyü Camii hariminin doğu duvarında asılı olan levhanın sol alt köşesindeki yapraktan oluşan çelenk içerisinde “Ashâb-ı Kehf” yazılıdır ve bu çelengin alt kısmında da “30-6-950” yazmaktadır. Levhanın sağ alt köşesinde yapraktan oluşan çelenk içerisindeki yazıda ise “sefine-i sine-i rahmet” yazılıdır. İki çelenk arasında yer alan bölümde, büyük kısmı silinmiş durumda Lâtin harfli “Alan Köyü Camisi Yaşar Şensoy ...” yazısı yer almaktadır. Yazının son kelimesi zamana bağlı yıpranma nedeniyle okunamayacak durumdadır. 1950 yılının 30 Haziran gününe tarihlenen kadirga biçimli gemi tasvirli levha, Yaşar Şensoy (d. 1924-ö. 2016) tarafından resmedilerek camiye hediye edilmiştir. Ashâb-ı Kehf’in “Yemliha”, “Mekselina”, “Mislina (Meslina)”, “Mernuş (Mernus)”, “Debernuş”, “Şâzenuş (Sâdenus)”, “Kefeştatayyuş” ve köpekleri “Kıtmir” isimleri, gemi formu oluşturularak istifli bir şekilde yazılmıştır. İsimlerdeki harfler alt kısımda uzayarak adeta kürek görünümü sağlamıştır. Geminin sağ tarafındaki yelken içerisinde “Yâ mâlike’l- mülk”, sol tarafında ise “innâ fetahnâ mubînâ (mubînen)” istifli bir şekilde yazılmıştır. Sol taraftaki yelken üzerindeki bayrakta Kelime-i Tevhid, sol taraftaki bayrakta ise Saff Sûresi’nin 13. âyeti yazılıdır. Geminin arka tarafında, iki kenarında fenerin yer aldığı kubbeli ve dört sütunlu bir köşk görülmektedir. Fenerlerin ve kubbenin üzerinde hilâl görülür. Geminin ön ve arka

kısımının alt tarafında gemi demiri ve püsküller sarkmaktadır. Gemi tasvirinin sağ ve sol tarafının alt kısmında iki adet yapraklı çelenk, üst sağ kısmında ise gonca ve açmış gül tasvir edilmiştir. Siyah yazıdan oluşan camaltı levhanın boyama işleminde sarı, yeşil ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Levhanın tüm yüzeyi çizim ve boyama işleminin bitmesinin ardından kirli beyaza boyanmıştır (Görsel 5.260).

Alan Köyü Camii'nde asılı olan Camaltı levha, Suna ve İnan Kırac koleksiyonunda yer alan, 1902-03 tarihli Ashâb-ı Kehf Gemisi isimli levhanın yakın bir benzeridir.

Ashâb-ı Kehf isimlerinin koruyucu olduğu ve şifaya vesile olduğu hususunda halk arasında yaygın bir inanış hâkimdir. Hem İslâmiyet hem de Hristiyanlık açısından mühim olan Ashâb-ı Kehf, Anadolu'nun farklı yörelerindeki cami, sebil, çeşme, ticaret yapıları ve ev gibi mimariden minyatür, levha, cam altı resimleri gibi el sanatlarına kadar geniş bir alanda görülmektedir.

Görsel 5.260. Alan Köyü Camii doğu duvarında yer alan 1950 tarihli Camaltı hat levha

5.10.5. Taş Süsleme

Taş süslemeye sadece Alan Köyü'nde rastlanılmıştır. Mehmet Bircan Fırını ana yapısının ön cephesinde kesme taş üzerine kazıma tekniğiyle, bereketin sembolü olan “buğday başağı”, bayraktan bir alıntı, özgürlük ve

vatan sevgisinin bir yansıması olarak değerlendirebileceğimiz “ay-yıldız” motifleri ve Latin harfli “Maşşallah”²³⁴ ve “1969” yazılı kitâbe görülmektedir (Görsel 5.261, Görsel 5.262, Görsel 5.263).

Kazıma tekniğiyle işlenen buğday başağı motifine sadece Mehmet Bircan Fırını’nda rastlanılmıştır. Buğday başağı tasviri, insan hayatının temel besini olması bakımından pek çok kültürde çeşitli eserler üzerinde betimlenmiştir. Buğday; topraktan çıkıp, tekrar toprağa düşerek çoğalmasıyla ölümü ve doğumu sembolize etmektedir. Ekmekle ilişkili olarak kutsiyet atfedilen daha çok bolluğun ve bereketin de sembolü olan buğdaya, Türk-İslam sanatındaki erken örneklerine Büyük Selçuklu (1037-1157) ve Anadolu Selçukluları (1077-1308) dönemlerinde rastlanılmaktadır.²³⁵

Görsel 5.261. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını buğday başağı ve 1969 tarihi

Görsel 5.262. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını ay-yıldız motifi

Görsel 5.263. Alan Köyü Mehmet Bircan Fırını buğday başağı motifi

²³⁴ Mâşaallah buradaki kitabede “Maşşallah” şeklinde iki “ş” ile yazılmıştır.

²³⁵ Semiha Altıer, “Anadolu Kültüründe Buğday/Başak ve Görsel Dile Aktarımı”, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2022, 12, ss. 30-62.

Tablo 5.38. Yapılarda Görülen Süslemeler

Sıra	Görülen Süslemeler	Yapı Türü (Yapı Türü İçindeki Sayısı / Türün Toplam Sayısı)	Görüldüğü Köyler
1	Ahşap Süsleme	Cami (3/3) Ev (2/23)	Alan Karacaören Karaman
2	Boyalı Süsleme (Yağlı Boya)	Cami (1/3)	Alan
3	Yazı Süsleme	Cami (1/3)	Alan
4	Camaltı Resim Sanatı	Cami (1/3)	Alan
5	Taş Süsleme	Fırın (1/10)	Alan

5.11. Yapı Sanatkârları

Yörede kırsal yapıları yapan kişilerin meslek unvanını ifade için “usta” kelimesi kullanılmaktadır. Bu ustalar, bir yapıyı temelinden çatısına kadar inşa edebilmektedir. Kırsalda zanaat ürünü yapıyı, yörede yaşayan okuma ve/veya yazması olmayan yapı ustaları, öncesinde çizim yapmadan aldığı kararlarla basit araçlar kullanarak yapıyı inşa etmeye başlar. Yapıların inşasında, maliyeti azaltmak amacıyla hane sahipleri de yardımcı olabilmektedir. Çalışma sırasında, yapı ustalarına dair yazılı bir belgeye rastlanılmamıştır. Köy sakinlerinin vermiş olduğu ifadelere göre yapı ustaları, Alan, Karacaören ve Karaman Köyü’nde veya çevre köylerde yaşamış ustalardır. Bu ustalar köydeki cami, konut, seren, fırın gibi çeşitli yapıların inşasında yer almıştır.

Köy sakinlerinin vermiş olduğu ifadelere göre, Alan Köyü’nde tespit edebildiğimiz usta isimleri; Ahmet Zengin, Ahmet Uzun, Cemil Gür, Dursun Bircan, Dursun Somuncu, Ebrahim Çakır, Hikmet Sağlam, Nizamettin Torun, Mehmet Zengin ve Selahattin ustadır. Salıpazarı Alan Köyü’nde 1906 yılında doğup, 2004 yılında vefat eden ve taş ustası olan Ahmet Zengin köydeki fırın gibi yapıların inşasında ustalık yapmıştır. Gürcü olan marangoz ustası Ahmet Uzun, Artvin’den Salıpazarı Alan Köyü’ne yerleşmiş bir ustadır. 1994 yılında vefat eden, okuma yazması olmayan bu usta, köydeki birçok yapının inşasında ustalık yapmıştır. 1938 yılında Alan Köyü’nde doğup 2016 yılında vefat eden Cemil Gür ev, seren gibi yapıların inşasında yer almıştır. Salıpazarı Alan Köyü’nde doğan ve

burada yaşayan 74 yaşındaki Hikmet Sağlam, bıçkı atölyesiyle geleneği devam ettiren bir isimdir. Salıpazarı Alan Köyü'nde 1927 yılında doğan ve 2003 yılında vefat eden Dursun Somuncu, Karacalar Köyü'nden Nizamettin Torun Alan Köyü'nde ev, seren, fırın gibi yapılar inşa etmişlerdir.

Karacaören Köyü'nde tespit edebildiğimiz usta isimleri; Ahmet Dursun, Ali Uysal, Cavit Tekin, Halit Sağlam, Hasan Şahin, Mehmet Uysal, Mustafa Gül, Mustafa Gür, Refaatin Uyanık, Osman Genç ve Yaşar Tekin'dir. Ahmet Dursun ismini Karacaören Köyü Soyu Mahallesi Camii'nin mihrap duvarı üzerinde görmekteyiz. Salıpazarı Karacaören Köyü'nün en iyi ustası olan Ali Uysal, Hamzalar Köyü'nde yaşayan Halit Sağlam, Fidancık Köyü'nde yaşayan Hasan Şahin ve Karacaören Köyü'nde yaşayan Mustafa Gül ve Osman Genç (vefat etmiş), Karadere Köyü'nden Refaatin Uyanık (vefat etmiş) yörede faaliyet göstermiş olan yapı ustalarıdır. Karacaören Köyü'nde doğup yaşayan ahşap ev ustası olan Yaşar Tekin, ev yaparken aldığı ahır darbe sonucunda vefat etmiştir.

Karaman Köyü'nde tespit edebildiğimiz usta isimleri; Ahmet Yalçın, Bekir Aydın (Gürcü usta, vefat etmiş), Mehmet Yıldız ve Necati Şahin'dir.

Tablo 5.39. Alan Köyü Yapı Sanatkârları ve İnşa Ettikleri Yapılar

Sıra	Usta İsimleri ²³⁶	Ustanın Çalıştığı Yapı Türü ve Sayısı
1	Ahmet Zengin (Taş Ustası)	Fırın/3
2	Ahmet Uzun (Marangoz Ustası)	Cami/1, Ev/5, Seren/4, Fırın/2
3	Cemil Gür	Ev/2, Seren/2, Fırın/1
4	Dursun Bircan	Ev/1
5	Dursun Somuncu	Ev/2, Seren/2, Fırın/1, Ahır/1
6	Efrahim Çakır	Ev/1
7	Hikmet Sağlam	Seren/1, Atölye/1
8	Nizamettin Torun	Fırın/1
9	Mehmet Zengin	Ev/1
10	Selahattin usta	Ev/1, Seren/1

²³⁶ Taş ustası Ahmet Zengin ve marangoz ustası Ahmet Uzun haricindeki ustalar, genel yapı ustasıdır.

Tablo 5.40. Karacaören Köyü Yapı Sanatkârları ve İnşa Ettikleri Yapılar		
Sıra	Usta İsimleri	Ustanın Çalıştığı Yapı Türü ve Sayısı
1	Ahmet Dursun	Cami/1
2	Ali Uysal	Ev/3, Fırın/1
3	Cavit Tekin	Su Değirmeni/1
4	Halit Sağlam	Ev/1
5	Hasan Sahin	Ev/1, Samanlık/1
6	Mehmet Uysal	Ev/1
7	Mustafa Gül	Ev/1
8	Mustafa Gür	Fırın/1
9	Refaattin Uyanık	Ev/1
10	Osman Genç	Seren/1
11	Yaşar Tekin	Ev/2, Seren/2, Fırın/1, Samanlık/1

Tablo 5.41. Karaman Köyü Yapı Sanatkârları ve İnşa Ettikleri Yapılar		
Sıra	Usta İsimleri	Ustanın Çalıştığı Yapı Türü ve Sayısı
1	Ahmet Yalçın	Ev/1
2	Bekir Aydın	Mescit/1
3	Mehmet Yıldız	Seren/1
4	Necati Şahin	Ev/1

6. SONUÇ

Salıpazarı ilçesinin batı kesiminde 300-700 m arası rakımda kurulu Alan, Karacaören ve Karaman dağ köylerindeki geleneksel kırsal yapıları konu alan çalışma sahası içerisinde; 3 cami, 1 mescit, 1 okul, 23 ev, 19 seren (ambar), 10 fırın, 2 samanlık, 1 ahır, 2 garaj, 2 kuruluk, 2 kuyu, 1 fındık harmanı, 1 atölye ve 2 su değirmeni olmak üzere 14 ayrı türde toplamda 70 kırsal yapı yer almaktadır.

Alan Köyü'nde kırsal mimari dokusunun diğer köylere nazaran daha iyi korunmuş olması ve yapı türü bakımından da çeşitli olması bu köyü özelleştirmektedir. Geleneksel yapım yöntemlerinin günümüzde de devam ettiğini son yıllarda geleneksel yöntemlerle inşa edilen fındık harmanı, garaj ve su değirmeni gibi yapılardan görmekteyiz.

Ele alınan köylerde (mahalle) başta ahşap yığma (çandı/çantı) sistemi yaygın olmak üzere ahşap yığma, ahşap karkas (çatki), kâgir yığma ve karma sistem olmak üzere dört yapım sistemi görülmektedir. Ahşap yığma yapılarda görülen “kurt boğazı geçme” ve “kara boğaz geçme” teknikleri dikkat çeken yaygın geleneksel birleştirme teknikleridir.

Salıpazarı köylerinin orman bakımından zengin olması ve kestane ormanlarının da geniş alan kaplaması, yakın çevrede yer alması, neme dayanıklı ve uzun ömürlü olması sebebiyle kırsal yapıların inşasında kestane ağacı başrolde yer almıştır. İşlevselliğin ön planda tutularak yalın bir halde kestane ağacından inşa edilen geleneksel yapılar, yörenin kendine has kırsal mimari tarzını da yansıtmaktadır.

Çok sayıda akarsuyun yer aldığı yörede, akarsu yataklarında yer alan taşlar, moloz haliyle veya kabaca kırılarak veya yontularak kullanılmıştır. Başta fırınların inşasında kullanılan bu taşlar; cami, ev, seren, samanlık gibi yapıların temellerinde de moloz haliyle kullanılmıştır.

Köylere merkezden başlayan beton yollar üzerinden ulaşılmaktadır. Köylerin içerisinde yer alan yollar ise patika şeklindedir. Beton veya patika yol ile ulaşılan evler, etrafı taraba ve/veya çit ile çevrili büyük avlu içerisinde yer almaktadır. Köylerde genellikle toplu yerleşim düzeni görülmektedir.

Salıpazarı'nda incelenen köylerdeki evlerde tipoloji bakımından iç sofalı plan tipi yaygın olarak görülmektedir. İç sofalı tip, sofanın konumuna göre beş alt tip şeklinde çeşitlenmektedir. Bu alt tipler; sofası köşede bulunan (çıkmalı) iç sofalı tip, sofası köşede bulunan (çıkmasız) iç sofalı

tip, üç kollu iç sofalı tip, dört kollu iç sofalı tip ve aralığın sofa görevini üstlendiği iç sofalı tiptir.

Karadeniz'in yağışlı ve nemli olmasından dolayı yapıları inşa ederken yapının, toprakla bağlantısını kesme ihtiyacı doğmuştur. Bu sebeple temele yerleştirilen iri moloz taşlarla yapılar yerden bir miktar yüksekte tutulmuştur.

Geçimini hayvancılık ve tarımla sağlayan yöre halkı, hayvanların ihtiyacını karşılamak için ahır inşa etmiştir. Bu ahırlar evlerin zemin katını oluşturmakta ve kışın yaşam katını ısıtma görevi görmektedir.

Tarım alanlarının büyük bir kısmını oluşturan fındık ve mısır tarlaları, evlerin yakınlarında seren ve fırın gibi yapıların yer almasına sebep olmuştur. Yöredeki insanların birçoğunun fındık tarımıyla uğraşmasına rağmen incelenen köylerden sadece Karacaören Köyü'nde iki (biri yıkılmış durumda) fındık harmanı yapısına rastlanılmıştır.

Çıkmalı ya da çıkmasız, bir veya iki katlı cephelere sahip evler, gösterişten uzak yalın yapılardır. Alan Köyü Veysel Bircan Evi, üç cephesinde çıkmanın yer alması ve tuğla yığma üzerine ahşap yığma sisteminin görülmesi bakımından diğer evlerden daha hareketli bir kütle ve cephe düzenine sahiptir.

Yapılar, Marsilya veya alaturka (oluklu) kiremitle kaplı oturtma esaslı kırma (11 yapı), topuz (41 yapı), beşik (12 yapı) ve sundurma (3 yapı) ahşap çatıyla örtülü, duvardan 40-100 cm arası değişmekte olan taşıntı yapan saçaklara sahiptir. Genellikle yalın olan saçak altları düz tahta kaplı veya kaplamasızdır. Nadir olmakla birlikte bazı evlerin saçak uçlarında damlalık görülmektedir.

Alan Köyü Camii (1957), Mehmet Bircan Fırını (1969), Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii (1952, 1962) ve Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi İlkokulu (1987) hariç olmak üzere ele alınan köylerdeki diğer yapıları belgeleyecek bir kitâbe veya belge bulunmamaktadır. Yapılar, hane sahiplerinin vermiş olduğu bilgiler, mimari, malzeme ve teknik özelliklerine bakılarak tarihlendirilmiştir. 1920 ile 2020 yılları arasında inşa edilen yapılar Osmanlı (sadece Karaman Ahşap Camii ve Rabie Yıldız Evi) ve Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiş kırsal yapılardır.

İşlevselliğin ön planda yer aldığı yapılarda, süs unsuru çok nadir görülmektedir. Alan Köyü Camii, Resul Zengin Evi, Veysel Bircan Evi,

Mehmet Bircan Fırını, Karacaören Köyü Soyuk Mahallesi Camii ve Karaman Ahşap Camii haricinde diğer yapılarda herhangi bir süs unsuruna yer verilmemiştir. Ahşap ve taş malzeme üzerinde görülen süslemelerde, bağımsızlık/bayrak sembolü olan ay yıldız motifi yaygın olarak görülmektedir.

Yapıyı temelinden çatısına kadar inşa edebilen, yörede veya çevre köylerde yaşamış/yaşayan, okuma ve/veya yazması olmayan yapı ustaları, öncesinde çizim yapmadan aldığı kararlarla basit araçlar kullanarak yapıyı inşa edebilmektedir. Yapı ustalarına dair yazılı bir belgeye rastlanılmamıştır. Ancak köy sakinlerinden alınan bilgiler doğrultusunda Alan Köyü'nde 10, Karacaören Köyü'nde 11 ve Karaman Köyü'nde 4 olmak üzere 25 yapı ustası ismi tespit edilmiştir. Alan Köyü'nde yaşayan yapı ustası Hikmet Sağlam, atölyesiyle geleneği halen yaşatan önemli bir isimdir.

Salıpazarı kırsalında moloz taş temel üzerine inşa edilen cami, okul, ev ve seren yapılarında 1950'ler ile 1970'ler arasında öne çıkmaktadır. Ancak ahşap köy camileri ve evlerin yerini günümüzde betonarme yapılar almaya başlamıştır. Yapılar yıkılmakta ya da kullanılmayarak kaderine terk edilmekte ve gündün güne yörenin kırsal mimari örnekleri (özellikle evler) azalmaktadır.

Alan, Karacaören ve Karaman köylerinde yer alan kırsal mimari yapı türlerinin yok olmadan Sanat Tarihi bağlamında belgelenmesi, çalışmamızın ileride yapılacak bilimsel çalışmalara ve Orta Karadeniz Bölgesi'nin yerel mimari kimliğinin tanıtılmasında faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Geleneksel yapım yöntemleriyle, yakın zamanda inşa edilmiş olan cami, ev, seren ve fırın gibi kırsal yapılar, plan tipleri, yapı malzemesi ve cephe özellikleri bakımından Sinop ve Ordu gibi Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan komşu şehirlerin kırsal yapılarıyla benzerlik göstermektedir. İstanbul ve Bursa'da da Alan ve Karacaören Köyü fırınlarıyla benzer özellikte olan örnekler yer almaktadır. Salıpazarı yöresi kırsal mimarlığının tipik Orta Karadeniz özellikleri taşıdığı anlaşılmaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nin özellikle de yüksek kesimlerinde yaygın olarak kullanılan ahşap yığma sisteminin Anadolu'daki tarihi, Geç Kalkolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Samsun İkiztepe kazılarında ortaya çıkarılan ahşap yığma/çantı/çandı sistemiyle inşa edilmiş duvar kalıntılarından bu

sistemin, Geç Kalkolitik Çağ'da (MÖ. 4500-3500) başladığı görülmektedir. “İslami dönemde Anadolu’da çantı geleneğinin tespit edilebilen en eski örneklerinin Samsun yöresinde Anadolu Selçuklu devri ile başladığı, Tâceddinoğulları gibi bazı Beylikler ile Erken Osmanlı döneminde devam ederek geleneksel bir çizgi izleyen çantı yapı geleneği, bazı yenilik ve gelişmelerle tüm Osmanlı devrinde başta camiler olmak üzere çeşitli kırsal yapılarda izlendikten sonra Cumhuriyet devrine aksedip 1970’li yıllara kadar yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Salıpazarı köylerinde araştırma konumuzu oluşturan yapılar, belirttiğimiz uzun kırsal mimarlık geleneğinin yansıması olarak okunmalıdır.

Anılan sahada, kırsal mimarinin karakteristiği olarak Anadolu’nun diğer bölgeleri için de geçerli olduğu üzere kırsal mimari geleneğin oluşmasında coğrafya ve iklim şartları, toplumsal ve kültürel etkenlerin (yaşam biçimi, gelenek görenek) etkili olduğu görülmüştür. Yakın çevrede yer alan yapı malzemeleri kullanılarak, iklim şartları ve yaşama biçimiyle uyumlu, işlevsel, tabiatla uyum içerisinde, tutumluluk ve kolaylık ilkelerinin gözetildiği, süslemeden uzak yalın mimari uygulamalardır gerçekleştirilmiştir.

KIRSAL MİMARLIKLA İLGİLİ BAZI YEREL KAVRAMLAR

Aralık: Evin giriş kapısının arkasında yer alan bu mekân, odalara geçiş sağlayan takriben 1 m genişliğinde, 3-4 m uzunluğundaki bölümdür. Salıpaazarı köylerinde sıklıkla görülmektedir.

Avlu: Ev ve ev eklentisi yapıların yer aldığı etrafı taraba veya çit ile çevrili kısım.

Bahçe: Avlunun kenarında yer alan meyve ve sebze ekiminin yapıldığı etrafı çevrili veya açık kısım.

Çarkhane: Su değirmenlerinde suyun çıktığı ve çarkın döndüğü, ahşap veya metal malzemeli bölümdür. Bu bölüm “domuzluk”, “doñuzluk”, “doğuzluk” ve “tosbağalık” gibi farklı isimlerle de bilinmektedir.

Eşek: Odun kesmek için kullanılan ve odunların sabit kalmasını sağlayan ahşap tezgâh.

Fındık Harmanı: Fındıkları kurutmak için kullanılan yapı, yerden takriben 50-60 cm yükseklikte, etrafı açık, üzeri oturtma esaslı ahşap çatı ile örtülü ahşap malzemelidir.

Gaylık (Kuruluk Odası): Köy fırınlarında pişirme hücresinin yer aldığı ana yapı ve sundurmanın yanında bulunan ve her ikisinin kenar uzunluğu boyunca uzanan gaylık; odun, bahçe ve tarla malzemeleri, el arabası, patpat gibi araçların koyulduğu bölümdür. Salıpaazarı yöresinde kuruluk veya gaylık olarak adlandırılan oturtma esaslı ahşap çatı, fırını yağmur, güneş gibi hava şartlarından korumak amaçlı yapılan ve yapıyı tamamlayan bir mimari unsurdur.

Harman Tuğla: Fırınlarda kullanılan ateşe dayanıklı tuğla türüdür.

Kaba Yonu Taş: Yapıların temelinde ve duvar dolgusunda kabaca kesilerek kullanılan taş.

Kavila: Ahşap parçaları birbirine bağlamak için kullanılan ahşap çivi

Kedilik: Evlerde, çatıda oluşabilecek bir soruna müdahale edebilmek amacıyla yapılan ahşap öge, çatının ortasına doğru hafif eğimli bir şekilde monte edilir.

Kuruluk: Avluda yer alan üstü çatıyla örtülü, yanlarının da kapalı veya açık olduğu çeşitli tarım aletleri ve makinaları için depolama amaçlı

kullanılan ve kırsalda sıklıkla karşılaşılan mekândır. Karadeniz'in farklı bölgelerinde "örtme" ya da "karaltı" olarak da adlandırılmaktadır.

Kuyu Bileziği: Suyu kuyusunun ağız kısmına oturtulan betonarme veya taş, takriben 50-60 cm çapında ve 70 cm yüksekliğinde ortası boş daire biçimli bölümdür.

Moloz Taş: Yapıların temelinde ve duvar dolgusunda kullanılan işlenmemiş taş.

Oluklu Kiremit: Alaturka Kiremit.

Payanda: Ahşap karkas sistemindeki yapılarda direklerin esnemesini ve açılmasını önlemek amacıyla çapraz olarak uygulanan ahşap desteklerdir.

Rahle sekisi: Kible duvarı boyunca uzanan zeminden bir basamak yükseklikte, önü silindirik boğumlu çubukların yan yana dizilmesiyle oluşturulmuş korkulukla çevrili ve kırsalda yer alan camilerde sıklıkla görülen bir ögedir.

Samanlık: Hayvancılık için önemli bir gereksinim olan mısır sapı, ot, saman gibi hayvan yemlerinin depolandığı avluda yer alan ve ev eklentisi olan, yöreye özgü malzemedен inşa edilen yapılardır. Samanlık, Karadeniz'de Trabzon, Giresun, Ordu, Rize, Artvin, Bayburt, Amasya, Anadolu'da Erzurum ve Malatya gibi bazı yerlerde "merek" olarak adlandırılmaktadır.

Seren (Ambar): Genellikle serander adıyla bilinen yapı, Salıpazarı yöresinde seren adıyla anılmaktadır. Evlerin yanında bağımsız olarak kestane ağacından dört veya altı ahşap direk üzerine inşa edilen serener mısır, kışlık meyve ve turşular gibi yiyeceklerin uygun havalandırmayla nemin etkilerinden korunarak saklandığı yapılardır.

Sundurma: Fırınlarda ana yapının ön kısmında yer alan ve aynı çatı altında kalan sundurma, pişirme sırasında kullanılan bir alandır. Etrafi kapalı veya açık olabilmektedir.

Şerefe (Çıkma): Camilerdeki U şekilli mahfil katının ortasında yer alan ve harime doğru çıkıntı yapan yarım daire planlı kısım.

Taraba / Daraba: Avlu, bahçe ve tarlayı birbirinden ayırmak için takriben 1-2 m yüksekliğinde inşa edilen ahşap perde.

KAYNAKLAR

- Ahatlı, Erdinç, “Radiyallahu anh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, ss. 386-387.
- Ahunbay, Zeynep, *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, Yem Yayınları, İstanbul 2004.
- Aktaş, Cüneyt ve Bahadır, Muhammed, “Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal ve Mekânsal Değişimi”, *Akademik ve Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, S. 60, 2017, ss. 435-450.
- Aktaş, Cüneyt, *Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal Değişimi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.
- Aktaş, Zeynep, *Samsun'daki Ahşap Yiğma Camilerin Ulusal Seri Miras Önerisi Kapsamında Değerlendirilmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2024.
- Akyüz Levi, Eti ve Taşçı, Burcu, “Ege’de Kırsal Mimari Araştırmaları: Bayındır Köyleri”, *Megaron*, 12/3, 2017, ss. 365-384.
- Altier, Semiha, “Anadolu Kültüründe Buğday/Başak ve Görsel Dile Aktarımı”, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, S. 12, 2022, ss. 30-62.
- Aran, Kemal, *Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları*, Tepe Mimarlık Kültür Merkezi, Ankara 2000.
- Atasoy, Sümer, *Amisos Karadeniz Kıyısında Antik Bir Kent*, Koç, Samsun 1997.
- Atıcı, Alper ve Çelemoğlu, Şuayip, “Samsun/Havza'da I. Ulusal Mimarlık Dönemi Eğitim Yapıları: Taş Mektep ve Kamlık İlkokulu”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/114, 2021, ss.192-219.
- Atıcı, Alper, “Sinop-Ayancık'ta Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Binası: Kurtuluş İlkokulu (Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu)”, *Sanat Tarihi Dergisi*, 30/1, 2021, ss. 435-455.
- Aydın, Hasan ve Perker, Z. Sevgen, “İznik Elmalı Ahşap Camii

Yapısal Özellikleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/53, 2015, ss. 37-47.

- _____, “Trabzon Uzungöl Filak Ahşap Cami Yapısal Özellikleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16/ 63, 2017, ss. 1262-1269.
- Ayverdi, Ekrem Hakkı, *İstanbul Mi’mârî Çağının Menşesi: Osmanlı Mi’mârisinin İlk Devri, Ertuğrul Osman Orhan Gaziler Hüdevendigâr ve Yıldırım Bâyezîd 630-805 (1230-1402)*, C. I, İstanbul Fetih Cem’iyeti İstanbul Enstitüsü, İstanbul 1966.
- Başkan, Seyfi, “Geleneksel Doğu Karadeniz Evleri”, *Erdem*, S. 52, 2008, ss. 41-90.
- Bayhan, Ahmet Ali, Ordu İkizce’den Bir Ahşap Cami: Laleli (Eski) Camii, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 14, 2005, ss. 1-22.
- _____, “Ordu’da Yeni Tespit Edilen Ahşap Camiler”, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 16, 2006, ss. 33-48.
- _____, “Ordu’nun İkizce ve Çaybaşı İlçelerindeki Ahşap Camiler” *X. Ortaçağ - Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, “Prof. Dr. H. Örcün Barışta’ya Armağan”, Ankara 2009, 3-6 Mayıs 2006, ss. 59-90.
- _____, “Ordu’dan Bazı Tarihi Ahşap (Çantı) Camiler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/7, 2009, ss. 55-84.
- _____, “Ordu / Perşembe’den İki Ahşap Çantı Cami Örneği”, *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, S. 12, 2014, ss. 99-107.
- _____, “Ordu’da Yeni Tespit Edilen Ahşap Çantı Cami Örnekleri”, *Uluslararası XIX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-24 Ekim 2015, Manisa) Bildiriler*, C. 1, Ankara 2019, ss. 149-174.
- _____, “Ordu Yöresinde 2017 ’de Belirlenen Ahşap Çantı Cami Örnekleri”, *Akdeniz Sanat*, C. 13, 2019, ss. 17-35.
- _____, *Geçmişten Günümüze Ordu’nun Geleneksel Ahşap Camileri*, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu 2019.

- _____, *Orta Karadeniz’de Bir Türk İslam Kenti Ordu*, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu 2023.
- Bayraktar, Mehmet Sami, *Samsun ve İlçelerinde Türk Devri Mimari Eserleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum 2005.
- _____, “Samsun’da Anadolu Selçuklu ve İlhanlı Döneminden Kalan Tarihi Yapılar”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (Karadeniz Sosyal Araştırmaları Özel Sayısı), 2/7, Bahar 2009, ss. 85-118.
- _____, “Samsun Çarşamba’da Taceddinoğulları ve Osmanlı Dönemine Ait İki Ahşap Eser; Ordu ve Porsuk Köyü Camileri”, *Samsun Araştırmaları: Mimari ve Kültürel Miras Efsane, Dil, Sanat, Edebiyat ve Siyaset*, C. III, ed. Cevdet Yılmaz, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Samsun 2013, ss. 87-114.
- _____, “Bafra ve Çarşamba’da Beylikler Döneminden Kalan Tarihi Yapılar”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU Armağanı), 6/ 25 (Özel Sayı), 2013, ss. 111-139.
- _____, *Samsun’da Türk Devri Mimarisi*, Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2016.
- _____, “Çarşamba Ordu Köyü Camii ve Kalesi”, *Samsun Çarşamba’da Beylik Merkezi Ordu Köyü*, ed. Cevdet Yılmaz, Çarşamba Belediyesi, Samsun 2016, ss. 41-56.
- _____, “Terme’de Tarihi Yapılar”, *Terme Araştırmaları*, ed. Cevdet Yılmaz, Serander Yayınları, Trabzon 2017, ss. 85-136.
- _____, “Çarşamba’da Tarihi Yapı Mirasımız”, *Tarih Boyunca Çarşamba*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun, ss. 111-182.
- _____, *Gümüşhacıköy Özdarendeliler Konağı*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2018.
- _____, “Sinop Ayanck Yenikonak (Otmanlı) Köyü’nde Geleneksel Kırsal Mimari I – Evler”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8/16, 2022, ss. 539-578.

- Bayraktar, M. Sami, vd., “Tekkeköy’de Tarihi Yapı Mirası”, *Tarih Boyunca Tekkeköy*, ed. İbrahim Telliöğlu, Serander Yayınları, Trabzon 2021, ss. 131-291.
- Bayraktar, M. Sami, vd., “Tekkeköy’de Türk Devri Mimarisi”, *Tekkeköy Tarihi Dünden Bugüne: Türk İslam*, ed. Mehmet Yavuz Erler, M. Sami Bayraktar, C. II, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara 2018.
- Bektaş, Cengiz, *Halk Yapı Sanatı*, Literatür Yayıncılık, İstanbul 2001.
- _____, *Türk Evi*, YEM Yayın, İstanbul 2020.
- Bir, Atilla, vd., *Anadolu’nun Değirmenleri*, YEM Yayın, İstanbul 2012.
- Bozkurt, Nebi, “Hilâl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 18, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, ss. 13-15.
- Butasım, Nebi, “Hemşin-Bilen (Tepan) Köyü’nde Bulunan Ahşap Camii”, *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 12, 2018, ss. 165-187.
- Can, Yılmaz, “Kastamonu ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/14-15, 2003, ss. 117-134.
- _____, *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, Etüt Yayınları, İstanbul 2004.
- _____, “Samsun’da Bulunan İki Önemli Eser Gökçeli ve Bekdemir Camileri”, *Samsun Araştırmaları: Mimari ve Kültürel Miras Efsane, Dil, Sanat, Edebiyat ve Siyaset*, C. III, ed. Cevdet Yılmaz, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Samsun 2013, ss. 23-41.
- Candan, Vahap, *Köy Yapı Sanatı Sözlüğü*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2021.
- Çakan, Münire, Rumeysa, *İznic Hisardere Köyü’nde Kırsal Mimarinin Korunması ve Sürdürebilirliği*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

- Çal, Halit, *Boyovası/Boyabat Kazasında Türk Mimarisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2014.
- ÇEKÜL, *Anadolu'da Kırsal Mimarlık*, Çekül Vakfı Yayınları, İstanbul 2012.
- ÇEKÜL, *Anadolu'da Kırsal Yaşam ve Mimarlık*, Çekül Vakfı Yayınları, İstanbul 2015.
- Çelemoğlu, Şuayip, “Fatsa Kabakdağı Kırsal Mimarisi”, *Fatsa ve Yöresi Tarihi*, C. II, Fenomen Yayınları, Erzurum 2022, ss. 369-404.
- _____, “Anadolu Kültürünün Kırsal Mimariye Yansıması: Sivas/Koyulhisar Aksu Köy Odası”, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/42, 2024, ss. 28-49.
- Çelemoğlu, Şuayip ve Atıcı, Alper, “Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Yapılarına Bir Örnek: Malatya Gazi İlkokulu”, *Anasay*, S. 15, 2021, ss. 125-144.
- Çelemoğlu, Şuayip ve Yazar, Turgay, “Niksar Büyükyurt Köyü Mezarlığı ve Çantı Mezarlar Üzerine Bir Değerlendirme” *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9/19, 2023, ss. 267-286.
- Çetin, Yusuf, “Kuruluş Dönemi Osmanlı Mimarisine Ait İki Çantı Camii: Sakarya Büyük Tersiyeye (Büyük Esence) Köyü Orhan Gazi Camii ve Büyük Kaynarca (Topçu) Köyü Şeyh Muslihuddin Camii”, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 18, 2007, ss. 1-15.
- Çiçekdal, Yüksel, *Geleneksel Türk Halk Resim Sanatı Camaltı Resimlerinden Örnekler*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.
- Çoşkun, Rümeyya ve Çelebioğlu, Banu, “Artvin Borçka'daki Yiğma Ahşap Camiler”, *Bab Journal of FSMVU Faculty of Architecture and Design*, 1/2, 2020, ss. 142-160.
- Danışman, H. H. Günhan, “Samsun Yöresi Ahşap Mimarisinin Gelenekselliği-Bafra, İkiztepe Arkeolojik Verilerinin Işığında Çarşamba, Gökçeli Camiinin İncelenmesi”, *Türk Tarih Kurumu*, IX. Türk Tarih Kongresi'nden ayrıbasım, Ankara 1986, ss. 135-144.

- Davulcu, Mahmut, “Polatlı Yöresi Geleneksel Kırsal Yerleşmelerinde Ekmek Yapımı ile İlgili Yapı, Mekân ve Mimari Ögeler”, *Ekmek Kitabı*, ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi, İstanbul 2015, ss. 5-52.
- _____, *Halk Mimarisi Terimleri Sözlüğü*, Pegem Akademi, Ankara 2020.
- _____, *Türkiye’de Halk Mimarisi ve Geleneksel Yapı Ustalığı (İnceleme ve Araştırmalar)*, Gece Kitaplığı, Ankara 2021.
- Demir, Necati “Trabzon Yöresinde Serenderler”, *Erdem Dergisi*, 14/41, 2004, ss. 99-118.
- DOKAP, *Karadeniz’de Zamanın İzleri Samsun*, DOKAP Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Giresun 2019.
- Eldem, Sedad Hakkı, *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul 1954.
- _____, *Türk Evi*, C. I, TAÇ, İstanbul 1984.
- Erol, Nesil, *Kandıra’da Halk Mimarisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2014.
- Eyice, Semavi, “Ayyıldız”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, ss. 297-298.
- Faroqhi, Suraiya, *Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı*, çev. Emine Sonnur Özcan, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2018.
- Furtuna, Çiğdem, *Samsun Çarşamba’da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Ahşap Camilerin Belgelenmesi ve Vernaküler Mimari Miras Bağlamında Değerlendirilmesi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.
- Furtuna, Çiğdem ve Ulusoy Binan, Demet, “Samsun-Çarşamba’da Çantı Tekniği’nde İnşa Edilmiş Ahşap Camilerin Korunmalarına Yönelik Belgeleme ve Değerlendirme Yaklaşımı”, *TÜBA-KED*, S. 23, 2021, ss. 11-36.

- Gülaçmaz, Erdem, *Samsun Kavak – Sıralı Köyü'nün Kırsal Mimarlık Mirası Bağlamında Değerlendirilmesi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- Güler, A. Ceren, “Tarihi Kırsal Peyzaj Kavramının Getirdiği Yeni Açılımlar”, *Mimar.ist*, S. 3, 2019, ss. 30-40.
- Güler, Koray ve Bilge, Ayşe Ceren, “Doğu Karadeniz Ahşap Karkas Yapı Geleneği ve Koruma Sorunları”, *Ahşap Yapılarda Koruma ve Onarım Sempozyumu 2*, İstanbul, 24-25 Aralık 2013, ss. 178-193.
- Güneş, Eda ve Bayraktar, M. Sami, “Samsun Salıpaazarı Alan Köyü Geleneksel Fırınları”, *10. International Atlas Congress On Social Sciences Humanities*, ed. Ahmet Karadaşlar, Konya, 9-10 Mart 2023, ss. 508-534.
- Gürses, Reşide ve Karababa Taşkın, E. Banu, “Anadolu’da Kaybolmakta Olan Bir Maddi Kültür Unsuru: Su Değirmenleri (Beypazarı Örneği)”, *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri*, Ankara, 2007, ss. 645-667.
- Hasol, Doğan, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, YEM Yayın, İstanbul 2014.
- <https://www.samtab.gov.tr/samsun-detay.asp?il=37-salipazarı> (Erişim: 04.04.2023).
- <https://samsun.bel.tr/ilceler> (Erişim: 05.11.2023).
- http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr02436030015_36681730.pdf (Erişim: 06.11.2023).
- <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 06.11.2023).
- <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/68T.pdf> (Erişim: 06.11.2023).
- Kahraman, Gülçin, “Ahşap Çandı Camilerin Mimarisi ve Koruma Önerileri: Kocaeli Orhan Gazi (Işıklı) Camisi Restorasyonu”, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 8/4, 2023, ss. 883-909.
- Kandemir, Ercan, *Şalpaazarında Bulunan Serenderler (Tekirler)*,

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2019.

- Karataş, Emre, *Safranbolu Kırsalındaki Geleneksel Çantı Evlerin Tespiti, Korunmaları ve Restorasyonları İçin Öneriler: Akkışla, Cabbar, Cücahlı ve Gökpınar Köyleri Örneği*, Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karabük 2019.
- Karakul, Özlem, “Doğu Karadeniz’in Geleneksel Yapı Kültürüne Yapı Ustaları Üzerinden Bütüncül Bir Değerlendirme”, *Art Sanat*, S. 16, 2021, ss. 381-407.
- Karpuz, Haşim, “Halk Mimarimizde Ahşap Yığma Çantı Yapılar”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara 1987, ss. 165-181.
- _____, “Doğu Karadeniz Bölgesinde Bazı Ahşap Camiler”, *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2/4, 1989, ss. 37-46.
- _____, “Türk Ailesinin Yaşadığı Geleneksel Konutlar”, *I. Aile Şûrası Bildirileri*, Ankara, 17-20 Aralık 1990, ss. 79-82.
- _____, “Türk Evi”, *Türk Yurdu*, 31/290, 2011, ss. 55-63.
- Kaya, Mutlu ve Yılmaz, Cevdet, “Terme İlçesinde Kırsal Mimari”, *Terme Araştırmaları*, ed. Cevdet Yılmaz, Serander Yayınları, Trabzon 2017, ss. 321-340.
- Kaya, Mustafa, “Gürcistan’ın Guria Bölgesi’nde, Ahşap Çandı Cami Örneği: Zoti Camii”, *Anasay*, 7/25, 2023, ss. 141-180.
- Keskin, Şükran, *Salıpazarı Geleneksel Kırsal Konut Oluşumu*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2022.
- Köse, Osman, “Canik’in Osmanlılara Geçişi ve Canik’te İktisadî Hayat”, *İlkçağdan Cumhuriyete Canik*, ed. Cevdet Yılmaz, Canik Belediyesi, Samsun 2011, ss. 77-118.
- *KUDEB Ahşap Eğitim Atölyesi Geleneksel Ahşap Yapı Uygulamaları*, İBB KUDEB, İstanbul 2009.
- Küçükerman, Önder, *Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 2007.

- Maşalı, Dilek, *Boyabat'ın Geleneksel Mimarisinde Endüstri Yapıları: Değirmenler ve Şamlılar Çeltik Fabrikası*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- Mısırlı, Arif, “Zonguldak/Çaycuma’da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Cami: Akçahatıpler Köyü Camii”, *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, S. 26, 2022, ss. 55-70.
- Naldan, Funda, “Geleneksel Düzce-Konuralp Evlerinin Yapı Elemanları”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S. 28, 2019, ss. 139-163.
- Naza Dönmez, E. Emine, *Wooden Mosques of the Samsun Region, Turkey from the Past to the Present*, England 2008.
- Nefes, Eyüp, “Giresun’da Yeni Tespit Edilen Bir Ahşap Camii; Çaldağ Beldesi Melikli Mahallesi Tahtalı Camii”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9/3, 2009, ss. 187-209.
- _____, *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, Etüt Yayınları, Samsun 2009.
- _____, “Çarşamba’da Yıkılmak Üzere Olan Ahşap Camilerden Biri: Paşa Yazı Köyü Camii”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/14, 2010, ss. 385-397.
- _____, “Samsun’da Ahşap Bir Osmanlı Eseri, Ayvacık/Tiryakioğlu Camii”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28/28, 2010, ss. 151-174.
- _____, “Samsun/Çarşamba’da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş İki Ahşap Camii; Ustacalı Köyü Camii ve Kocakavak Köyü Camii”, *Vakıflar Dergisi*, S. 38, 2012, ss. 155-164.
- _____, “Çarşamba/Paşayazı Köyü Camii”, *Çarşamba Araştırmaları*, ed. Cevdet Yılmaz, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2014, ss. 323-339.
- _____, “Tekkeköy Yöresi’nde Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Ahşap Camiler”, *Tekkeköy Tarihi Düünden Bugüne: Osmanlı Devri*, ed. Mehmet Yavuz Erler, Nadire Tuğba Yiğitpaşa, Hakan Tan, C. III, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara 2018, ss. 109-154.
- _____, *Sinop’ta Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, Kriter Yayınevi,

İstanbul 2019.

- _____, *Samsun Salıpazarı İlçesi'nde Bulunan Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, ed. Hayrunnisa Nefes, E-Kitap Projesi, İstanbul 2022.
- Nefes, Eyüp, vd., “Samsun/Bafra İlçesi'nde Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Grup Ahşap Camii”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 15/2, 2015, ss. 291-317.
- Nefes, Eyüp ve Gün, Recep, “Samsun/Kavak'ta Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Alagömlek Köyü Rahmioğlu Mahallesi Camii”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 40, 2016, ss. 49-65.
- Nefes, Eyüp ve Gün, Recep, “Çorum/İskilip'te Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş İki Cami: Sanayi Marangozlar ve Tavukçuhoca Camileri”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/30, 2016, ss. 299-309.
- Nefes, Eyüp, vd., “Samsun/Vezirköprü'de Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Grup Ahşap Camii” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 43, 2017, ss. 129-154.
- Nefes, Eyüp ve Gün, Recep, “Samsun/Yakakent'te Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Geleneksel Köy Camileri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12/68, 2019, ss. 595-605.
- Örs Çorapçıoğlu, Gülferah, *Doğu Karadeniz Örneğinde Su Değirmenlerinin Belgelenmesi ve Korunması Konusunda Bir Yöntem Araştırması*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2015.
- Örs Çorapçıoğlu, Gülferah ve Ulusoy Binan, Demet, “Su Değirmenlerine Yönelik Bir Belgeleme ve Koruma Yöntemi”, *Megaron*, 12/2, 2017, ss. 228-248.
- Öz, Mehmet, “Samsun”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, ss. 83-88.
- Öz, Mehmet, “Onbeşinci Yüzyıldan Onyedinci Yüzyıla Samsun Yöresi”, *Samsun Araştırmaları*, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun 2013, ss. 23-44.

- Özen, Hamiyet, “Samsun Havza İlçesi Köy Yerleşmeleri ve Geleneksel Ev Mimarisi”, *Mimarlık Bülteni*, S. 35, 2014, ss. 4-9.
- Özen, Hamiyet, “Rize Halk Mimarisi Malzeme ve Yapım Teknikleri”, *Geleneksel Rize Mimarisi Üzerine Araştırmalar*, ed. Haşim Karpuz, Revak, Rize Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2019, ss. 61-77.
- Özgel Felek, Seval, “Doğu Karadeniz Yerel Mimariye Ait Serender ve Dünya’dan Benzer Yapılar”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S. 28, 2020, ss. 525-546.
- Özgüner, Orhan, *Köyde Mimari Doğu Karadeniz*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara 1970.
- Özkaraca, Nuray ve Halaç Hicran Hanım, “Samsun-Çarşamba, Porsuk Köyü Camii’nin Tarihsel Süreçte Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunları Açısından İncelenmesi”, *Sanat Tarihi Dergisi*, 31/2, 2022, ss. 1079-1099.
- Öztürk, Özhan, *Karadeniz Ansiklopedik Sözlük*, C. I-II, Heyamola Yayınları, İstanbul 2005.
- Pınar, Emre, “Doğu Karadeniz Kırsal Mimarisinde Taşıyıcı Sistem Detaylarının İrdelenmesi”, *Asia Minor Studies*, AGP Sempozyum Özel Sayısı, 2018, ss. 60-74.
- Samsun Valiliği, *Samsun Ahşap Camiler*.
- Sarcan, Ali, *Samsun Tarihi*, Kültür Matbaası, Ankara 1966.
- Sözen, Metin ve Tanyeli, Uğur, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014.
- Şahin, M. Kemal, “Samsun-Çarşamba/Yaycılar-Şeyh Habil Köyü Camii”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4/2, 2004, ss. 15-36.
- Şeker Yalım, Meral Merve, *Kırsal Mimari Analizi Bağlamında Şile Kabakoz Köyü*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- T.C. Samsun İl Özel İdaresi Başkanlığı, *Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, Samsun 2012.

- Tay, Lokman “Erdemli-Sorgun Köyü Su Değirmenleri”, *İdil*, S. 93, 2022, ss. 787-804.
- Tayla, Hüsrev, *Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları*, C. I-II, TAÇ Vakfı, İstanbul 2007.
- Tellioglu, İbrahim, “Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Canik”, *İlkçağdan Cumhuriyete Canik*, ed. Cevdet Yılmaz, Canik Belediyesi, Samsun 2011, ss. 23-76.
- _____, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, İlkadım Belediyesi, Samsun 2012.
- _____, “Samsun’a Türk Yerleşimin Tarihsel Gelişimi”, *Journal of Turkish Studies*, 9/4, 2014, ss. 1107-1117.
- Tuna, Celal, *Orta Karadeniz Bölgesi Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008.
- _____, *İkiztepe Yapıları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009.
- Tunç, Erkan, *Samsun Ladik Ambarköy Açık Hava Müzesi’ndeki Mimari Eserler*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2022.
- Tunçay, Hüseyin ve Yavuz, Ercan, *Gelenekten Geleceğe Ahşap Camiler*, Tunçay Yayıncılık, Ankara 2023.
- Tunçay, Hüseyin, *Anadolu’nun Ahşap Camileri*, Tunçay Yayıncılık, Ankara 2018.
- Tunçkol, Pınar, *Ahşap Yiğme Sistem Kuruluşu ve Gelişmiş Üretim Yönteminin İncelenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012.
- Turan, Hayrunnisa, “Sinop Geleneksel Konut Mimarisi”, *Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop*, ed. Özgür Kıran, Berikan Yayınevi, Ankara 2018, ss. 179-248.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye: Siyasi Tarih Alp Arslan’dan Osman Gazi’ye (1071- 1328)*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2021.
- Tüfekçioğlu, Abdülhamit, “Topkapı Sarayı Haremi’ndeki Ashâb-ı

Kehf İsimleri Yazılı Kitâbenin Düşündürdükleri”, *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*, S. 20, 2021, ss. 5-17.

- Tümer, Şerif, “Bafra Kırsal Konutlarında Çıkmalar”, *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/1, 2019, ss. 115-142.
- _____, “Bafra’nın Geleneksel Ahşap Köy Evleri”, *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, S. 2, 2020, ss. 24-45.
- _____, *Bafra Kırsal Konut Mimari*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2020.
- Türk, Merve, *Sinop Boyabat Yayla Yerleşimlerindeki Kırsal Mimari, Koruma Sorunları ve Çözüm Önerilerinin Alıç Yaylası Örneğinde İncelenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- Türk, Merve ve Yergün, Uzay, *Orta Karadeniz Bölgesinde Kırsal Bir Yerleşim Sinop – Boyabat Akyörük Köyü Alıç Yaylası*, Gece Kitaplığı, Ankara 2021.
- Uzun, Zeynep, *Samsun, Kavak’taki Ahşap Camilerin Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunları-Dere Camisi Restorasyon Projesi Önerisi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.
- Yavuz, Mehmet, *Çaykara ve Dernekpazarı’nda Geleneksel Köy Camileri*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2009.
- Yeşilyurt Tunç, Zübeyde, *Trabzon’da Serender Yapılarının İncelenmesi ve Yeniden İşlevlendirme Önerileri*, Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- Yılmaz, Atalay, *Karadeniz’in İncisi Serander Nayla*, Trabzon Dernekler Birliği Kültür Yayınları, Trabzon 2007.
- Yılmaz, Cevdet, “Ordu Köyü’nde Yerleşme ve Meskenler”, *Samsun Çarşamba’da Beylik Merkezi Ordu Köyü*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2016, ss. 105-130.
- _____, “Ordu Köyü’nün Nüfus ve Kültürel Özellikleri”, *Samsun Çarşamba’da Beylik Merkezi Ordu Köyü*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2016, ss. 81-104.

- Zorlu, Tülay, “Karadeniz Bölgesinde Ahşap Camiler: Trabzon Örneği”, *Mimarlık*, S. 395, 2017, ss. 47-53.
- _____, *Kırsal Mimari Mirasın Korunması Geleneksel Sürmene-Aksu Evleri*, Gece Akademi, Ankara 2019.